

## ***Statenstuk* 2011-500**

---

### **Begroting 2012** ***Nota van aanbidding***

---

Voorgestelde behandeling:

- Statencommissie Omgevingsbeleid op 26 oktober 2011
- Statencommissie Cultuur en Economie op 26 oktober 2011
- Statencommissie Bestuur en Financiën op 2 november 2011
- Provinciale Staten op 9 november 2011
- fatale beslisdatum: 9 november 2011

Behandeld door de heer L.C.M. Evers, telefoonnummer (0592) 36 55 59, e-mail [l.evers@drenthe.nl](mailto:l.evers@drenthe.nl)  
en de heer E. Bos, telefoonnummer (0592) 36 55 16, e-mail [e.bos@drenthe.nl](mailto:e.bos@drenthe.nl)

Portefeuillehouder: de heer A. van der Tuuk

---

## Inleiding

Bij deze Nota van aanbidding treft u de Begroting 2012 aan. De stukken maken deel uit van de begrotings- en rekeningcyclus van de provincie Drenthe. In dit statenstuk wordt nader ingegaan op een aantal aspecten van de Begroting 2012. De Begroting 2012 bevat de uitwerking van de besluiten die uw Staten hebben genomen op basis van de Voorjaarsnota 2011, inclusief de amendementen en moties die uw staten tijdens de Algemene Beschouwingen hebben aangenomen. De aldus gestelde kaders zijn verwerkt in de Begroting 2012. Door vaststelling van de Begroting 2012 wordt een definitief besluit genomen over alle besluiten die bij de Voorjaarsnota 2011 als kaderstellend werden aangemerkt. Het in deze Nota van aanbidding opgenomen financieel perspectief voor de jaren 2012 tot en met 2015 is ten opzichte van dat van de Voorjaarsnota 2011 aanzienlijk verslechterd. Het financieel perspectief waarmee de Tweede Bestuursrapportage 2011 sluit, is het startpunt voor de financiële invulling van de Begroting 2012. Vanaf dat startpunt zijn in deze Nota van aanbidding nog enige financieel negatieve ontwikkelingen meegenomen, zoals rente ontwikkelingen, algemene uitkering Provinciefonds en IBOI index in verband met RSP, die zich de afgelopen tijd hebben voorgedaan en die gevolgen hebben voor het financieel perspectief van de provincie.

Het financieel perspectief van de Begroting 2012 laat in eerste instantie grote tekorten zien tot en met 2015. Deze tekorten worden opgevangen door een beroep te doen op de Algemene Reserve (waarvoor deze bijna uitgeput raakt) en door een fors deel in te zetten van de stelpost voor toekomstige ontwikkelingen en de eventuele compensatie van Rijksbezuinigingen. Hierdoor lukt het ons, voor de komende jaren een sluitende begroting voor te leggen. Dit betekent een allesbehalve optimistisch financieel perspectief, want er is met een aantal ontwikkelingen nog geen rekening gehouden.

Bij de Voorjaarsnota 2011 hebben we echter al een inschatting gemaakt van de mogelijke gevolgen van het onlangs door het Rijk en de provincies gesloten akkoord over natuur en het landelijk gebied. Dit akkoord pakt ongunstig uit, zeker ook voor Drenthe. De komende jaren wordt in lijn met het Regeerakkoord een forse bezuiniging doorgevoerd op het budget voor Vitaal Platteland, waardoor de afronding van de Ecologische Hoofdstructuur, het beheer van de bestaande natuurgebieden en het brede Vitaal Plattelandsbeleid financieel onder grote druk komen te staan.

De Europese schuldenproblematiek zorgt voor onrust op de financiële markten. Hierdoor werpt Drenthe voortdurend een kritische blik op haar totale financiële portefeuille. De onrust leidt tot een dalende kapitaal- en geldmarktrente met als gevolg een doorzettende daling van de renteopbrengsten.

Tot slot geven de nieuwe Rijksbegroting en het kabinetsbeleid ook geen reden tot optimisme. Om te beginnen geldt er in 2012 al een negatief accres voor het Provinciefonds. En verder is zeker niet uitgesloten dat ook de provincies opnieuw worden aangeslagen met aanvullende bezuinigingen, die direct en/of door de normeringssystematiek en/of door herverdeeffecten in de algemene uitkering doorwerken in de financiële positie van de provincies.

Deze en andere ontwikkelingen zullen er naar verwachting toe leiden, dat er nog scherpere beleidsinhoudelijke keuzes zullen moeten worden gemaakt met het nieuwe omgevingsbeleid en PNS als richtinggevende kaders. Over de meest recente ontwikkelingen en de wijze waarop wij daarmee denken om te gaan zullen wij u voor de behandeling van de Begroting 2012 in Provinciale Staten door middel van een brief informeren.

## Advies

1. Kennisnemen van het financiële beeld als geschetst in de Begroting 2012 en de Begroting 2012 vaststellen.
2. Instemmen met het voorgestelde dekkingsplan en vaststellen van de eerste wijziging van de Begroting 2012.

3. De stelposten voor de bezuinigingen in de sociale, culturele en groene sector voor het jaar 2012 reeds invullen – voor zover reeds aan de orde – en vanaf 2013 nog een stelpost opnemen.
4. De lasten en baten in de Begroting 2012 autoriseren in totalen per programma.
5. Artikel 1 van de Verordening op de heffing van de opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting (MRB) wijzigen in: “Op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting worden in de provincie Drenthe jaarlijks 85,1 opcenten geheven” en artikel 2 van dezelfde Verordening wijzigen in: “Deze wijziging treedt in werking met ingang van 1 januari 2012”
6. Het Normenkader 2011 vaststellen en Gedeputeerde Staten (evenals in 2010) de bevoegdheid geven om wijzigingen in het Normenkader goed te keuren indien deze na de datum van uw goedkeuringen vóór 31 december 2011 plaatsvinden.
7. Het Controleprotocol 2011 vaststellen.

## Beoogd effect

Provinciale Staten autoriseren Gedeputeerde Staten het beleid uit te voeren met de daaraan verbonden baten en lasten zoals opgenomen in de Begroting 2012.

## Argumenten

1. *Ten opzichte van de Voorjaarsnota 2011 is het financiële perspectief op onderdelen aangepast.*

In de nu voorliggende Begroting 2012 zijn de besluiten die uw staten hebben genomen over de Voorjaarsnota 2011 verwerkt. Daarbij komen de cijfers zoals deze in de Begroting 2012 aan uw staten worden voorgelegd niet op alle onderdelen overeen met de stand zoals deze is gepresenteerd in de Voorjaarsnota 2011. Om te beginnen zijn in de Begroting 2012 de besluiten verwerkt die uw staten hebben genomen naar aanleiding van de Voorjaarsnota 2011. Verder is de doorwerking meegenomen van de tweede Bestuursrapportage over 2011. Deze is inmiddels aan Provinciale Staten verzonden en wij lopen vooruit op de besluitvorming die zal hebben plaatsgevonden voorafgaand aan de behandeling van de Begroting 2012 in Provinciale Staten. Daarom wordt de stand na de tweede Bestuursrapportage 2011 genomen als startpunt voor het financiële beeld van de Begroting 2012. In de tussentijd hebben zich nog de nodige ontwikkelingen voorgedaan die hun uitwerking hebben op het financiële beeld van de Begroting 2012 en de financiële gevolgen worden als onderdeel van de Begroting 2012 aan uw staten voorgelegd. De aanpassingen die na de Voorjaarsnota 2011 hebben plaatsgevonden en die in de Begroting 2012 zijn meegenomen, vindt u in onderstaand overzicht (V = voordeel; N = nadeel).

		V/N	2012	V/N	2013	V/N	2014	V/N	2015
1	<b>Saldo voorjaarsnota 2011</b>	V	<b>-187.496</b>	V	<b>-79.434</b>	V	<b>-52.083</b>	V	<b>-304.167</b>
2	Afrondingsverschillen t.o.v. Voorjaarsnota 2011	N	1.373	V	-28.071	N	33.453		
3	2e bestuursrapportage: Verschuiven van budget van 2012 naar 2011 Kansen voor Jeugd	V	-100.000						
4	<b>Aangepast saldo na verwerking Voorjaarsnota</b>	V	<b>-286.123</b>	V	<b>-107.505</b>	V	<b>-18.630</b>		<b>-304.167</b>
5	Resultaat 2e bestuursrapportage 2011	V	-550.000						
6	Indexering subsidies	N	9.049	N	26.340	N	55.343	N	155.831



24	Structurele verhoging onderhoudsbudget i.v.m. uitbreiding areaal (N34), na aanloopperiode start het onderhoud weer					N	700.000
	<b>Saldo Begroting 2012</b>	<b>N</b>	<b>2.849.067</b>	<b>N</b>	<b>6.224.859</b>	<b>N</b>	<b>3.165.089</b>
		<b>N</b>	<b>942.685</b>				

Enige ontwikkelingen uit bovenstaand overzicht lichten wij nader toe.

#### 6. *Indexering subsidies*

Voor de indexering van de subsidiebudgetten voor de subsidies aan instellingen was meerjarig een index van 2,6% begroot. Voor 2011 is de werkelijke index uitgekomen op 2,68% volgens de CPB gegevens maart 2010 die opgenomen zijn in de meicirculaire. Bij de indexering wordt een gemiddelde berekend over de laatste 5 jaren voor bepaling van de index van 2011. Dit is destijds besloten om schommelingen in de indexering zoveel mogelijk tegen te gaan, waardoor nacalculatie kon worden afgeschaft. Meerjarig is voor 2012 en 2013 een index percentage van 2,7% geraamd en in 2014 en 2015 een index percentage van respectievelijk 2,6% en 2,4%. Dit is gebaseerd op de verwachte ontwikkeling van het CPB, maar loon- en prijsontwikkelingen – bepalend voor de indexering - blijven altijd erg onzeker.

#### 10. *Indexering subsidie RTV-Drenthe*

In de Voorjaarsnota 2011 is als onderdeel van de onontkoombare kosten een verhoging meegenomen van de subsidie aan RTV Drenthe (€ 130.000,-- in 2012 en oplopend naar € 190.000,-- in 2015). Inmiddels is op basis van aanvullende informatie gebleken dat het effect van deze aangepaste indexering hoger uitvalt. Voor de komende jaren moet uitgegaan worden van een cumulatieve verhoging van de subsidie met 3,05%. Dit betekent een aanvullende last van € 108.780,-- in 2013, € 227.252,-- in 2014 en € 501.871,-- in 2015. Of de index inderdaad meerjarig 3,05% blijft, is niet bekend. Hierover wordt nog nader gesproken in IPO-verband. Verder staat wat ons College betreft behalve de index nog de hoogte ter discussie van de basissubsidie waarover de index berekend wordt.

#### 12. *Regionale Historische Centra*

Bij de verdeling aan de hand van de werkelijke kosten van de RHC's en het aandeel van de provincies daarin leidde tot een totaalbedrag van € 4,5 miljoen. Voor Drenthe was dit € 332.000,-- (geraamd in de Voorjaarsnota 2011 € 330.000,--). De korting is € 5 miljoen, dus moest er nog € 500.000,-- verdeeld worden over de provincies adv hun aandeel. Het voorgestelde opschalen van de werkelijke kosten voor het provinciale archiefdeel naar de € 5 miljoen betekent hogere kosten voor provincies (wordt dan € 369.000,--). Voor Drenthe gaat het, ten opzichte van de VJN 2011, om extra kosten van € 39.000,-- per jaar.

#### 13. *Opcenten op de Motorrijtuigenbelasting*

De raming van de opbrengst van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting is aangepast op basis van een actualisering van het wagenpark, de aanpassing van het opcententarief en een voorgenomen aanpassing van de Provinciewet voor de periode waarover de opcenten worden geheven. Het gaat hier om een financieel-technische bijstelling van de (nieuwe) raming voor 2015 ten opzichte van die voor 2014. Een nadere toelichting volgt bij de onderbouwing van beslispunt 4.

#### 14. *Algemene uitkering uit het Provinciefonds*

In de Begroting 2012 is de raming voor de algemene uitkering uit het Provinciefonds gebaseerd op de meest actuele informatie uit de Septembercirculaire voor het Provinciefonds, die op Prinsjesdag 2011 is gepubliceerd. Daarbij behoefde de raming voor 2011 geen bijstelling, maar is de raming voor 2012 aanzienlijk bijgesteld op basis van de nieuwste informatie uit de circulaire. Gezien de grote onzekerheden die er bestaan over het verdere verloop van de accessen, de doorwerking van de normeringsystematiek bij aanvullende bezuinigingen en herverdeleffecten van decentralisaties, gaan wij bij de raming van de algemene uitkering uit het Provinciefonds voor de jaren 2013 – 2015 veiligheidshalve uit van de nullijn.

#### 17. *Aangepaste IBOI-index in verband met RSP.*

Met het Rijk en de gemeenten is de afspraak gemaakt dat de RSP gelden worden geïndexeerd met de IBOI index. Dit is een index die door het Rijk wordt vastgesteld. De provincie indexeert de RSP reserve omdat de provinciale cofinancieringsafspraken met de gemeente ook worden verhoogd met de IBOI index.

#### 19 en 20. *Aanpassing rente*

In de begroting zijn de rente-inkomsten voor 2012 en later behoorlijk naar beneden bijgesteld. De rente trekt niet zoals verwacht aan, maar wordt naar beneden bijgesteld. Door de turbulentie op de financiële markten wordt het treasurybeleid ingegeven door het vermijden van risico's, hetgeen ten koste gaat van het rendement. Daarbij is in het recente verleden vanwege de lage rente gekozen voor kortlopende uitzettingen, waardoor er meer invloeden van de fluctuerende rente zijn.

Naast de lage rente wordt er in de meerjarenbegroting ook uitgegaan van veel bestedingen. Ter illustratie; de reservepositie van de provincie neemt in 2012 en 2013 met ongeveer € 50 miljoen af.

Voor 2013 geldt aanvullend nog, dat er een aanpassing noodzakelijk bleek van de inschatting voor de rente-ontwikkeling die wij de afgelopen jaren gehanteerd hebben.

#### *Septembercirculaire 2011 Provinciefonds: overige actuele ontwikkelingen*

##### *Groen Gas Hub (Wijster), decentralisatie-uitkering*

Het project Groen Gas Hub Wijster investeert met zowel publieke als private middelen in de collectieve energie-infrastructuur die nodig is om op grote schaal biogas te produceren, op te waarden tot aardgaskwaliteit ("groen gas") en toe te voegen aan bestaande aardgasnetwerken. Door bundeling van het aanbod van biogas van verschillende producenten, centrale opwerking en invoeding ontstaan schaalvoordelen waardoor de kostprijs van groen gas productie wordt gereduceerd. Voor dit project ontvangt de provincie Drenthe van het Rijk dit jaar € 3.840.000,-- en in 2012 een bedrag van € 960.000,-- in de vorm van een decentralisatie-uitkering. Aangezien tegenover de bate uit de circulaire ook een last geraamd wordt, is de zaak budgettair neutraal en als zodanig niet cijfermatig in bovenstaand overzicht zichtbaar.

##### *Decentralisatie-uitkering luchthavens 2011-2014*

In de meicirculaire 2011 is aangekondigd, dat in de septembercirculaire de verdeling over de provincies van de decentralisatie-uitkering Luchthavens gegeven wordt. Drenthe ontvangt hiervan € 61.140,-- in 2011 en jaarlijks € 56.437,-- in 2012 tot en met 2014. Ook hier geldt: aangezien tegenover de bate uit de circulaire ook een last geraamd wordt, is de zaak budgettair neutraal en als zodanig niet cijfermatig in bovenstaand overzicht zichtbaar.

*Drents Museum*

Na de vaststelling van de Begroting 2012 zal (een deel van) de subsidie 2012 voor Drents Museum reeds in 2011 bij wijze van vooruitbetaling worden uitgekeerd, zoals reeds eerder gemeld is aan Provinciale Staten. Dit gebeurt met het oog op de actuele liquiditeitspositie van het Drents Museum. Wij beschouwen de kwestie als budgettair neutraal.

Bij het hiervoor geschetste financiële beeld hoort de volgende ontwikkeling van de Algemene Reserve:

<b>50001</b>	<b>Reserve voor algemene doeleinden</b>				
<i>Verloop</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>
Saldo aanvang jaar (1)	25.119.184	2.118.382	-730.685	-6.955.544	-10.120.633
Begrote onttrekking (2)	23.000.802	2.849.067	6.224.859	3.165.089	942.685
Begrote toevoeging (3)	0	0	0	0	0
Bestemming resultaat (4)	0	0	0	0	0
Saldo einde jaar (1-2+3+4)	2.118.382	-730.685	-6.955.544	-10.120.633	-11.063.318

2. *De hierboven geschetste ontwikkeling zou betekenen dat bij ongewijzigd beleid de Algemene Reserve reeds in 2012 een negatief saldo zou vertonen.*

Het niet toegestaan, dat de Algemene Reserve een negatief saldo vertoont. Daarom is er voor de komende tijd een aanvullend dekkingsplan opgesteld, waarbij de nadruk ligt op de inzet van de ruimte die in de Voorjaarsnota 2011 gereserveerd is binnen de stelpost voor toekomstige ontwikkelingen en de eventuele compensatie van Rijksbezuinigingen. Schematisch ziet het dekkingsplan er als volgt uit:

<b>Dekkingsplan voor tekorten in Begroting 2012</b>				
	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>
Berekend Saldo Begroting 2012	2.849.067	6.224.859	3.165.089	942.685
Dekking door verlaging van stelpost voor compensatie rijksbezuinigingen en overige maatregelen	2.450.000	5.000.000	5.000.000	0
Dekking ten laste van Algemene Reserve	399.067	1.224.859	-1.834.911	942.685
Aangepast saldo Begroting 2012	0	0	0	0

Dit dekkingsplan levert dan het volgende geraamde verloop van de Algemene Reserve op:

<b>50001</b>	<b>Reserve voor algemene doeleinden</b>				
<i>Verloop</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>
Saldo aanvang jaar (1)	25.119.184	2.118.382	1.719.315	494.456	2.329.367
Begrote onttrekking (2)	23.000.802	399.067	1.224.859	0	942.685
Begrote toevoeging (3)	0	0	0	1.834.911	0
Bestemming resultaat (4)	0	0	0	0	0
Saldo einde jaar (1-2+3+4)	2.118.382	1.719.315	494.456	2.329.367	1.386.682

*Financiële vertaling van stelposten van de Voorjaarsnota 2011*

De financiële vertaling van de Voorjaarsnota 2011 heeft plaatsgevonden door herijking van de provinciale budgetten op basis van de over de Voorjaarsnota 2011 en de eerste twee bestuursrapportages over 2011 door Provinciale Staten genomen besluiten. Daarbij is een belangrijk punt nog de verdere invulling van de stelposten die in de Voorjaarsnota 2011 zijn opgenomen. Daarbij gaat het om de volgende stelposten:

- stelpost € 300.000,-- inzake groene instellingen (vanaf 2013);
- stelpost € 600.000,-- inzake culturele instellingen (vanaf 2013);
- stelpost inzake sociale instellingen (afschaffen flexgelden, 2012: € 400.000,--, 2013: € 600.000,--, 2014 en 2015: € 1,6 miljoen);
- stelpost efficiencyvoordelen samenwerking RTV Drenthe en Biblionet (2012 € 150.000,--, 2013: € 175.000,--, 2014: € 200.000,-- en 2015: € 250.000,--).

Door het hierboven gepresenteerde dekkingsplan is al voor een deel invulling gegeven aan de stelpost effect Rijksbezuinigingen c.a. uit de Voorjaarsnota 2011 (2011: € 270.000,--, 2012: € 2.700.000,--, 2013: € 5.880.000,--, 2014: € 10.250.000,-- en 2015: € 6.950.000,--). Verdere invulling van deze stelpost zal mede afhankelijk zijn van de wijze waarop de provincie uitvoering geeft aan het Deelakkoord Natuur.

3. *Op dit moment zijn de stelposten nog niet definitief meerjarig uitgewerkt. Voor het jaar 2012 zijn de stelposten in de Begroting 2012 ingevuld.*

Bij de verdere uitwerking voor de jaren 2013 en daarna wordt ingezet op een efficiëncyslag door samenwerking tussen de instellingen die door de provincie worden gesubsidieerd. Deze efficiëncyslag krijgt vorm in goed overleg met en tussen de betreffende instellingen. De instellingen die het betreft worden tijdig door middel van een brief geïnformeerd over de korting op de subsidie die de provincie met ingang van 2013 doorvoert.

4. *Autorisatie van de budgetten voor lasten en baten in de Begroting 2012 in totalen per programma doet hert best recht aan de rol van Provinciale Staten en het principe "besturen op hoofdlijnen".*

In de afgelopen Collegeperiode bestond de informatie over de programma's in de begroting voornamelijk uit informatie over de zogenoemde prioriteiten. Feitelijk ging het hierbij maar om een klein deel van de totale omzet van de provincie. Met ingang van de Begroting 2012 wordt niet langer een strikte scheiding aangebracht tussen nieuw en bestaand beleid, maar wordt het beleid integraal gepresenteerd. Beleidswijzigingen worden waar nodig afzonderlijk toegelicht, maar wel als onderdeel van het totale beleid meegenomen.

In het verlengde van het nieuwe Collegeprogramma is door het College een nieuwe programma-indeling vastgesteld. Deze programma-indeling sluit aan bij het nieuwe Collegeprogramma, maar heeft ook een zekere "toekomstvastheid" door een betere aansluiting bij het BBV (de algemene rijksvoorschriften voor de provinciale financiën).

Aansluitend bij de voorstellen die door de Statenwerkgroep Programmabegroting zijn gedaan omtrent de informatie over specifieke projecten in de begroting, worden er met ingang van de Begroting 2012 geen afzonderlijke "majeure" programma's meer onderscheiden. In plaats daarvan zijn enkele extra reguliere programma's toegevoegd voor de onderwerpen RSP, Klimaat & Energie en Vitaal Platteland. Deze programma's zijn nu zowel inhoudelijk als financieel in de Begroting 2012 terug te vinden.

In totaal bestaat de Begroting 2012 nu uit 10 programma's, waarbinnen de beleidsinformatie wordt gepresenteerd aan de hand van een aantal binnen elk programma afgebakende producten. Wij denken op deze wijze vorm te geven aan de wens van de staten op een adequaat niveau – per programma – de budgetten te autoriseren op basis van "beheerbare" en tevens integrale beleidsinformatie per product.



In alle programma's hebben de bezuinigingen uit de Voorjaarsnota 2011 vorm gekregen door de budgetten aan te passen zoals dat bij de Voorjaarsnota 2011 was voorgesteld, met in achtname van de amendementen en moties die uw staten tijdens de Algemene Beschouwingen hebben aangenomen.

5. *Het besluit de opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting (MRB) vast te stellen op 85,1 komt overeen met eerder door uw staten genomen besluiten over de indexering van de opcenten op de MRB.*

Het tarief voor de opcenten van de MRB wordt jaarlijks geïndexeerd. Voor Drenthe vindt deze indexering plaats op basis van het vierjarig gemiddelde van het prijsindexcijfer voor de gezinsconsumptie. Dit houdt in dat op de hoofdsom van de MRB in de provincie Drenthe met ingang 2012 85,1 opcenten worden geheven.

In de Begroting 2012 zijn wij uitgegaan van de voorgenomen wijziging van de Provinciewet, die inhoudt dat de datum waarop de opcenten kunnen worden gewijzigd, verlegd is van 1 april naar 1 januari van enig jaar. Daarom wordt in artikel 2 van de Verordening de ingangsdatum aangepast.

Voor het overige wordt verwezen naar de paragraaf Lokale heffingen in de Begroting 2012.

- 6 en 7. *Voor de vaststelling van het Normenkader 2011 en het Controleprotocol 2011 kan "meegelift" worden met de begrotingsbehandeling, door het Normenkader 2011 en het Controleprotocol 2011 vast te laten stellen als bijlagen bij en daarmee onderdeel van de Begroting 2011.* Door vaststelling van het Controleprotocol en het Normenkader wordt de reikwijdte van de accountantscontrole helder en eenduidig aangegeven. Tevens is in de Financiële verordening van de provincie Drenthe (artikel 5, vierde lid) bepaald dat gedeputeerde staten jaarlijks een overzicht van wet- en regelgeving ter goedkeuring aan uw staten voorleggen. Om praktische redenen wordt aan uw staten voorgesteld het Normenkader 2011 nu vast te stellen en Gedeputeerde Staten de bevoegdheid te geven om wijzigingen in het Normenkader goed te keuren indien na de datum van uw goedkeuring en vóór 31 december 2011 wijzigingen plaatsvinden. Het Controleprotocol 2011 wordt eveneens ter vaststelling aangeboden.

## **Uitvoering**

### **Tijdsplanning**

Niet van toepassing.

### **Financiën**

Niet van toepassing.

### **Europese context**

Niet van toepassing.

### **Monitoring en evaluatie**

Niet van toepassing.

### **Extern betrokkenen**

Niet van toepassing.

**Communicatie**

Zie persbericht.

Het besluit over de opercenten op de motorrijtuigenbelasting moet worden gepubliceerd in het Provinciaal blad.

**Bijlagen**

1. Begroting 2012
2. Begroting in één oogopslag 2012

**Ter inzage in de leeskamer**

Niet van toepassing.

Assen, 6 oktober 2011

Kenmerk: 39/3.9/2011007935

Gedeputeerde staten van Drenthe,

J. Tichelaar, voorzitter

mevrouw drs. J.M. Imhof, secretaris

ab/coll.

## Opzet van de Begroting 2012

De opzet van de Begroting 2012 is aangepast om meer en betere beleidsinformatie te verstrekken over het (uit) te voeren beleid en de daarvoor te autoriseren budgetten. Daartoe is voor de Begroting een aangepaste systematiek gehanteerd. Aan deze systematiek is de afgelopen tijd door diverse gedingen van de organisatie hard gewerkt, te beginnen bij de Statenwerkgroep Programmabegroting en het door het College geïnitieerde project “Kwaliteit van beleid”, waarbij vorm is gegeven aan een nieuwe opzet van de provinciale begroting. Maar vervolgens is door de organisatie invulling gegeven aan een vrijwel totale herformulering van de provinciale beleidsopgaven en een uitwerking daarvan naar doelen, activiteiten en resultaten. Dit levert een Begroting 2012 op die vanuit het Collegeprogramma 2011-2015 een frisse start geeft voor de planning en control voor de nieuwe bestuursperiode.

Mede als uitwerking van de diverse aanbevelingen zijn in het programmaplan van de Begroting 2012 de volgende aanpassingen doorgevoerd:

- *Kwalitatief goede programmadoelstellingen (in termen van “SMART”) bij wijze van uitwerking van het project*  
Door Provinciale Staten wordt al geruime tijd de nadruk gelegd op zo concreet mogelijke beschrijving van doelstellingen en resultaten in de documenten in de cyclus van planning en control, waartoe ook de begroting behoort. Dit is ook door de Werkgroep Programmabegroting benadrukt. In de Begroting 2012 is gezocht naar omschrijvingen van doelstellingen die zo specifiek, meetbaar en tijdgebonden mogelijk zijn, maar tegelijkertijd ook acceptabel en realistisch. *Kwaliteit van beleid*  
In de Begroting 2011 hebt u in dit verband al het resultaat aangetroffen van een pilot waarbij met name de informatie in de toenmalige programma’s Kennis Wérkt en Leefomgeving – onderdeel Water – verbeterd is. De verdere verbetering van de informatie in de Begroting 2012 is een voortzetting van dat ingezette traject.
- *Clustering van de beleidsinformatie per product door middel van “bouwstenen”*  
In de Begroting 2012 is de opzet van het programmaplan per programma opgebouwd uit de zogenoemde “bouwstenen” die binnen Kwaliteit van Beleid zijn onderscheiden. Binnen de programma’s wordt die informatie dan gepresenteerd per product en niet meer gescheiden voor zogenoemde prioriteiten en “going concern”. Door gebruik te maken van een nadere onderverdeling in producten en presentatie van de informatie door bouwstenen wordt de beleidsinformatie uiteindelijk in wat kleinere eenheden verstrekt, hetgeen naar verwachting zal leiden tot een meer toegankelijke en overzichtelijke Begroting 2012, die beter aansluit bij het door Provinciale Staten gewenste detailniveau.  
In de opzet van het programmaplan is de informatie over de uitvoeringsagenda komen te vervallen; deze wordt niet meer in de begroting opgenomen, maar hiervoor in de plaats komt een meer dynamisch instrument dat gestoeld is op de afdelingswerkplannen.
- *Presentatie van beleidsopgaven, doelstellingen en activiteiten/resultaten door gebruikmaking van het principe van een doelenboom.*  
Een belangrijk onderdeel van de nieuwe systematiek voor de Begroting 2012 behelst de integratie van beleidsinformatie over doelen, activiteiten en resultaten in een zogenoemde doelenboom. Door het beleid systematisch en consistent te beschrijven wordt de beleidsinformatie in de begroting sterk verbeterd.  
Op zich is deze beleidsinformatie niet nieuw; ook in de Begroting 2011 is informatie over doelstellingen, activiteiten en resultaten te vinden. In de Begroting 2012 wordt deze informatie in één overzicht in samenhang gepresenteerd.

- *De informatie over het weerstandsvermogen is in de Begroting 2012 verbeterd.*

In de Begroting 2012 wordt in de *paragraaf weerstandsvermogen* een uitgebreide analyse van de provinciale risico's gepresenteerd als eerste bestuurlijke resultaat van het in de organisatie ingevoerde systematische risicomanagement. De uitgevoerde analyse heeft ook ten grondslag gelegen aan een (her)berekening van het benodigde provinciale weerstandsvermogen.

Met de nieuwe opzet voor de provinciale begroting is de doorontwikkeling van de provinciale planning en control niet afgerond. De komende tijd zal met kracht verder gewerkt worden aan de invulling van de aanbevelingen van de Statenwerkgroep Programmabegroting. Verder is de Begroting 2012 een startpunt voor een verdere aanscherping van de interne planning en control door middel van de afdelingswerkplannen en aanverwante instrumenten.

Provinciale staten van Drenthe;

gelezen het voorstel van gedeputeerde staten van Drenthe van 6 oktober 2011, kenmerk 39/3.9/2011007935;

## BESLUITEN:

1. kennis te nemen van het financiële beeld als geschetst in de Begroting 2012 en de Begroting 2012 vast te stellen;
2. in te stemmen met het voorgestelde dekkingsplan en de eerste wijziging van de Begroting 2012 vast te stellen;
3. de stelposten voor de bezuinigingen in de sociale, culturele en groene sector voor het jaar 2012 reeds in te vullen – voor zover reeds aan de orde – zoals opgenomen in de Begroting 2012;
4. de lasten en baten in de Begroting 2012 te autoriseren in totalen per programma;
5. artikel 1 van de Verordening op de heffing van de opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting (MRB) te wijzigen in: “Op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting worden in de provincie Drenthe jaarlijks 85,1 opcenten geheven” en artikel 2 van dezelfde verordening te wijzigen in: “Deze wijziging treedt in werking met ingang van 1 januari 2012”;
6. het Normenkader 2011 vast te stellen en Gedeputeerde Staten (evenals in 2010) de bevoegdheid te geven om wijzigingen in het Normenkader goed te keuren indien deze vóór 31 december 2011 plaatsvinden;
7. het Controleprotocol 2011 vast te stellen.

Assen, 9 november 2011

Provinciale staten voornoemd,

, griffier

, voorzitter

ab/coll.

## Eerste wijziging van de Begroting 2012

PROGRAMMA	PROGRAMMA 10. MIDDELEN EN BEDRIJFSVOERING			
	2012	2013	2014	2015
<b>Financieel overzicht producten</b>				
Lasten voor wijziging	49.934.901	47.469.298	49.742.677	51.548.368
Baten voor wijziging	198.063.055	171.925.508	148.755.040	130.751.092
Saldo voor wijziging	-148.128.154	-124.456.210	-99.012.363	-79.202.724
Lasten wijziging per product				
Product 10.1. Financiering en algemene dekkingsmiddelen	2.450.000	5.000.000	5.000.000	
Baten wijziging per product				
Product 10.1. Financiering en algemene dekkingsmiddelen	2.450.000	5.000.000	5.000.000	
Lasten na wijziging	52.384.901	52.469.298	54.742.677	51.548.368
Baten na wijziging	200.513.055	176.925.508	153.755.040	130.751.092
Saldo na wijziging	-148.128.154	-124.456.210	-99.012.363	-79.202.724
<b>Totalen programma na wijziging</b>				
Lasten na wijziging	52.384.901	52.469.298	54.742.677	51.548.368
Baten na wijziging	200.513.055	176.925.508	153.755.040	130.751.092
Saldo na wijziging	-148.128.154	-124.456.210	-99.012.363	-79.202.724

### Toelichting op de wijziging

Bovenstaande cijferopstelling behelst de technische verwerking van het dekkingsplan dat opgenomen is in de Nota van aanbidding bij de Begroting 2012. Doordat een beroep wordt gedaan op de ruimte die in de Voorjaarsnota 2011 gereserveerd is binnen de stelpost voor toekomstige ontwikkelingen en de eventuele compensatie van Rijksbezuinigingen, wordt voorkomen dat de Algemene Reserve in de komende jaren een negatief saldo laat zien. Door middel van de eerste wijziging van de Begroting 2012 vindt zowel een beroep op de genoemde stelpost als een lagere onttrekking aan de Algemene Reserve plaats. Dit levert dan het volgende geraamde verloop van de Algemene Reserve op:

50001	Reserve voor algemene doeleinden				
Verloop	2011	2012	2013	2014	2015
Saldo aanvang jaar (1)	25.119.184	2.118.382	1.719.315	494.456	2.329.367
Begrote onttrekking (2)	23.000.802	399.067	1.224.859	0	942.685
Begrote toevoeging (3)	0	0	0	1.834.911	0
Bestemming resultaat (4)	0	0	0	0	0
Saldo einde jaar (1-2+3+4)	2.118.382	1.719.315	494.456	2.329.367	1.386.682



# Begroting 2012

*provincie* Drenthe





# Begroting

## 2012

*Gedeputeerde staten van Drenthe*  
*Oktober 2012*

**Colofon**

Dit is een uitgave van de provincie Drenthe

# Inhoud

	Inleiding	5
	Leeswijzer	6
	Kerngegevens	9
<b>I</b>	<b>Beleidsbegroting</b>	<b>11</b>
<b>I.1</b>	<b>Programmaplan</b>	<b>11</b>
	Programma 1 Samenwerkend Drenthe: Bestuur	13
	Programma 2 Vitaal Drenthe: Mobiliteit	20
	Programma 3 Vitaal Drenthe: Regiospecifiek Pakket (RSP)	29
	Programma 4 Vitaal Drenthe: Welzijn, jeugdzorg, onderwijs en sport en cultuur	33
	Programma 5 Vitaal Drenthe: Ruimtelijke Ontwikkeling	47
	Programma 6 Groen Drenthe: Water, Milieu en Bodem	53
	Programma 7 Groen Drenthe: pMJP, natuur en landschap en landbouw	68
	Programma 8 Groen Drenthe: Klimaat en Energie	75
	Programma 9 Innovatief Drenthe: Economische zaken en arbeidsmarkt	79
	Programma 10 Middelen en bedrijfsvoering	91
<b>I.2</b>	<b>Paragrafen</b>	<b>99</b>
	Paragraaf 2.1 Lokale heffingen	101
	Paragraaf 2.2 Weerstandsvermogen	106
	Paragraaf 2.3 Onderhoud kapitaalgoederen	113
	Paragraaf 2.4 Financiering	118
	Paragraaf 2.5 Bedrijfsvoering	123
	Paragraaf 2.6 Verbonden partijen	126
	Paragraaf 2.7 Grondbeleid	135
<b>II</b>	<b>Financiële begroting</b>	<b>137</b>
II.1	Overzicht van lasten en baten, tevens Meerjarenraming 2012-2015	139
II.2	Verklaring aanmerkelijke verschillen	141
II.3	Incidentele lasten en baten	142
II.4	Financiële positie en toelichting	145
II.5	Toelichting op belangrijke ontwikkelingen	170
	<b>Bijlagen</b>	<b>173</b>
1	Controleprotocol	175
2	Normenkader	179
3	Afkortingenwijzer	186



# Inleiding

De moeilijke financieel-economische periode waarin Nederland zich bevindt heeft zijn weerslag op de provinciale begroting voor 2012. Sinds de verkiezingen van Provinciale Staten in maart van dit jaar en de daarop volgende vorming van een nieuw College van Gedeputeerde Staten, zijn we in Drenthe geconfronteerd met aanzienlijke bezuinigingen. Daarnaast zijn er nog veel onzekere factoren. Bij de voltooiing van de Begroting 2012 bestond nog onduidelijkheid over de gevolgen van verschillende decentralisaties, waaronder die over het natuurbeleid. Verder heeft het rijk bij de aanbidding van de Miljoenennota aanvullende bezuinigingen niet uitgesloten. Dat kan inhouden dat de provincies met extra bezuinigingen te maken krijgen. Van de andere kant moeten we waken voor te veel pessimisme. De regering benadrukt dat de uitgangspositie van Nederland relatief goed is en blijft en dat er dus reden is voor optimisme. Voor Drenthe is dat niet anders.

Het huidige college heeft er alles aan gedaan om van zijn eerste begroting een document te maken dat een beter inzicht geeft in het reilen en zeilen van de provincie. De nieuwe opzet van de begroting heeft mede vorm gekregen door de uitkomsten van het project 'Kwaliteit van beleid' en door de inbreng van de Statenwerkgroep Programmabegroting. In de eerste plaats is in het verlengde van het Collegeprogramma 2011 – 2015 'Focus en verbinding in Drenthe' een nieuwe programma-indeling gemaakt. De begroting bestaat nu uit tien programma's, waarbinnen de informatie wordt gepresenteerd aan de hand van een aantal afgebakende producten. Per beleidsopgave wordt gebruik gemaakt van een zogenoemde doelenboom, waarin op heldere wijze de doelen, activiteiten en resultaten worden beschreven. Het college verwacht dat de nieuwe opzet van de Begroting 2012 beter aansluit op de wensen van Provinciale Staten.

Door de huidige economische en financiële context is de ruimte voor onze ambities beperkter dan in voorgaande jaren. Aanvullende kortingen van het Rijk zullen er onvermijdelijk toe leiden, dat nog scherpere keuzes moeten worden gemaakt met het nieuwe omgevingsbeleid en Provincie Nieuwe Stijl (PNS) als richtinggevende kaders. Toch hebben we vertrouwen in de realisering van de speerpunten die we voor deze bestuursperiode hebben geformuleerd: economie, natuur en landbouw, demografische ontwikkeling en energie. Deze thema's zijn verwoord in programmalijnen.

Het staat vast dat we de komende jaren meer dan ooit met onze partners moeten samenwerken. We richten ons op het beïnvloeden van de inhoud van het nieuwe Europese en Rijksbeleid en de daaruit voortvloeiende programma's. Wij zoeken aansluiting bij de doelstellingen van het EU2020 en het nationale topsectorenbeleid. Drenthe richt zich vooral op de kansrijke en economisch sterke en onderscheidende onderdelen, zoals energie, sensortechnologie, agribusiness, vrijetijdseconomie en water. Daarbij wordt nadrukkelijk gekeken naar de kansen en mogelijkheden voor het MKB.

Volop ambities bij steeds schaarser wordende middelen! Het is geen eenvoudige opgave, waar we de komende jaren voor komen te staan. Er moeten keuzes worden gemaakt. Wij spreken als College de hoop en de verwachting uit dat de nu voorliggende Begroting 2012 daaraan een nuttige bijdrage levert.

Gedeputeerde Staten van Drenthe,  
Assen, 7 oktober 2011

# Leeswijzer

Met de nu voorliggende Begroting 2012 wordt de koers voortgezet die wij zijn ingeslagen op het vlak van het omgaan met de begroting als instrument. Voorafgaand aan de productie van de Begroting 2012 heeft kaderstelling door Provinciale Staten plaatsgevonden op basis van de Voorjaarsnota 2011. Die kaderstelling is in haar geheel in de Begroting 2012 opgenomen.

De opzet van de Begroting 2012 is aangepast om meer en betere beleidsinformatie te verstrekken over het (uit) te voeren beleid en de daarvoor te autoriseren budgetten. Daartoe is voor de Begroting een aangepaste systematiek gehanteerd.

Wij hebben invulling gegeven aan een vrijwel totale herformulering van de provinciale beleidsopgaven en een uitwerking daarvan naar doelen, activiteiten en resultaten. Dit levert een Begroting 2012 op die vanuit het Collegeprogramma 2011-2015 een frisse start geeft voor de planning en control voor de nieuwe bestuursperiode.

Hierna beschrijven wij kort de vier onderdelen van de Begroting 2012.

## **Het programmaplan (beleidsbegroting)**

In de afgelopen Collegeperiode bestond de informatie over de programma's in de begroting voornamelijk uit informatie over de zogenoemde prioriteiten. Feitelijk ging het hierbij maar om een klein deel van de totale omzet van de provincie. Met ingang van de Begroting 2012 wordt niet langer een strikte scheiding aangebracht tussen nieuw en bestaand beleid, maar wordt het beleid meer integraal gepresenteerd. Beleidswijzigingen worden waar nodig afzonderlijk toegelicht, maar wel als onderdeel van het totale beleid meegenomen.

In het verlengde van het nieuwe Collegeprogramma is door het College een nieuwe programma-indeling vastgesteld. Deze programma-indeling sluit aan bij het nieuwe Collegeprogramma, maar heeft ook een zekere 'toekomstvastheid' door een betere aansluiting bij het BBV (de algemene rijksvoorschriften voor de provinciale financiën).

In totaal bestaat het programmaplan van de Begroting 2012 nu uit 10 programma's, waarbinnen de beleidsinformatie wordt gepresenteerd aan de hand van een aantal binnen elk programma afgebakende producten. Wij denken op deze wijze vorm te geven aan de wens van de staten op een adequaat niveau – per programma – de budgetten te autoriseren op basis van 'beheerbare' en tevens integrale beleidsinformatie per product.

## **De paragrafen (beleidsbegroting)**

In de paragrafen behandelen wij onderwerpen die van belang zijn voor het inzicht in de financiële positie van de provincie. De paragrafen bevatten de beleidsuitgangspunten van beheersmatige activiteiten en lokale heffingen en vallen daarom onder de beleidsbegroting. De paragrafen betreffen: onderhoud kapitaalgoederen, verbonden partijen, grondbeleid, financiering, bedrijfsvoering, weerstandsvermogen en lokale heffingen.

## **Het overzicht van lasten en baten (financiële begroting)**

Door vaststelling van de Begroting autoriseren de staten het college tot het doen van uitgaven. Gezien het belang van een goed inzicht in de baten en lasten worden de baten en lasten per programma weergegeven in een afzonderlijk overzicht. Dit overzicht is integraal, dat wil zeggen dat het alle baten en lasten bevat, zoals opgenomen in het programmaplan.

## **De uiteenzetting van de financiële positie (financiële begroting)**

Inzicht in de financiële positie is van belang, mede met het oog op de continuïteit van de provincie. Daarom besteden wij afzonderlijk aandacht aan de financiële positie. Dit gebeurt ook in een meerjarig perspectief. Speciale aandacht geven wij aan de investeringen, financiering, reserves en voorzieningen.

De verschillende – vaste – onderdelen van het programmaplan worden kort toegelicht.

### *Missie*

Per programma wordt beschreven aan welke strategische doelen het programma een bijdrage levert. Er wordt een overzicht van strategische doelen gegeven. Strategische doelen zijn de veranderingen die de overheid in de samenleving of organisatie wil bereiken. Het geeft de koers op hoofdlijnen aan voor de langere termijn. De verbinding tussen begroting en Collegeprogramma wordt versterkt doordat de missie per programma wordt ontleend aan het Collegeprogramma 2011-2015. Op die manier wordt aangegeven hoe het Collegeprogramma verder wordt uitgewerkt naar concrete acties.

### *Inleidende beleidstekst*

Per programma begint de beschrijving met een algemene beleidstekst die de kern van het programma weergeeft: waar gaat het hier in essentie over? Wat is hier de rol van de provincie? Welke taken heeft de provincie?

### *Ontwikkelingen*

Per product wordt ingegaan op ontwikkelingen (buiten de provincie zelf) die in de komende tijd invloed hebben op het provinciale beleid. Voor zover die invloed reeds duidelijk is, wordt hierover (beleidsrelevante) informatie verstrekt.

### *Beleidsinformatie per product*

Per product bestaat de kern van de beleidsinformatie in het programmaplan uit een beschrijving van de beleidsopgaven voor de provincie, de provinciale doelstellingen, de door de provincie ondernomen activiteiten en de resultaten waardoor een bijdrage aan het bereiken van de doelen geleverd wordt. Een belangrijk onderdeel van de nieuwe systematiek voor de Begroting 2012 behelst de integratie van deze beleidsinformatie in een zogenoemde doelenboom. Door het beleid systematisch en consistent te beschrijven wordt de beleidsinformatie in de begroting sterk verbeterd.

#### ■ Beleidsopgave

Wat moet er – bij wijze van algemene doelstelling – veranderen? Of juist blijven zoals het is? Of wat moeten we verplicht doen? De beleidsopgaven worden gepresenteerd als uitvloeisel van een meer algemene visie, waarbij vooral wordt aangesloten bij beleidsnota's en -plannen. Elk product heeft minstens één beleidsopgave, maar het kunnen er ook meer zijn.

#### ■ Doelstelling per thema

Wat willen we als provincie bereiken? Dat is de vraag die bepalend is voor de beschrijving van onze provinciale doelstellingen. Daarbij gaat het met name om de bijdrage die de provincie aan het effect heeft geleverd; het is dus handig om beleidsdoelen zo veel mogelijk te formuleren binnen de invloedssfeer van de provincie. Bij elke doelstelling behoort minstens één (beoogd) (effect-)indicator: waaruit blijkt dat het doel bereikt is. Deze indicator wordt niet afzonderlijk opgenomen, maar maakt deel uit van het 'SMART' formuleren van het resultaat.

- **Activiteiten/prestaties**

Wat gaan we eraan doen? Hier gaat het om activiteiten die de provincie onderneemt. Het gaat daarbij om de activiteiten in 2012.

- **Resultaten**

En wat dragen onze activiteiten bij? De activiteiten van de provincie hebben een beoogd resultaat. Dat is niet de beleidsdoelstelling, maar wel wat een specifieke activiteit daar – al even specifiek – aan bijdraagt. Bij een resultaat hoort een (prestatie-)indicator: waaruit blijkt die bijdrage? Deze indicator wordt niet afzonderlijk opgenomen, maar maakt deel uit van het ‘SMART’ formuleren van het resultaat.

### *Toelichting*

Per product wordt waar dat noodzakelijk en/of wenselijk is, op de activiteiten nog een nadere toelichting gegeven.

### *Wat mag het kosten?*

Per programma(onderdeel) wordt een totaaloverzicht gegeven van de lasten en baten. Niet alleen voor de komende jaren tot en met 2015, maar daaraan toegevoegd ook cijfers over 2010 en 2011. De apparaatskosten maken in hun geheel deel uit van de kosten van het programma Middelen en bedrijfsvoering.

### *Toelichting op verschillen. Begroting 2011 versus Begroting 2012*

Per programma wordt een beknopte toelichting gegeven op substantiële financiële verschillen tussen de jaren 2011 en 2012. Het gaat hier om een toelichting op hoofdlijnen, waarbij het algemene beeld belangrijker is dan de verschuiving van elke afzonderlijke euro. De toelichting wordt per programma gegeven, indien de verklarende factoren specifiek zijn voor dat programma. Verklaringen van meer algemene aard worden gegeven als onderdeel van de financiële begroting.



# Kerngegevens

## A. Sociale structuur

Aantal inwoners (per 1 januari 2011)	491.342
Aantal huishoudens (per 1 januari 2010)	209.754

## B. Economische structuur

Netto arbeidsparticipatie (2e kwartaal 2011)	64,0%
Beroepsbevolking (2e kwartaal 2011; x 1.000)	211
Werkzaam (2e kwartaal 2011; x 1.000)	200
Werkloos (2e kwartaal 2011; x 1.000)	11 (5,4%)

## Bedrijvigheid (in aantallen per 1 april 2010)

Landbouw	3.916
Industrie	1.745
Bouw	3.494
Handel	7.576
Vervoer en opslag	791
Horeca	1.468
Zakelijke diensten	8.501
Overige diensten	7.652

## C. Fysieke structuur

Oppervlakte (2010; in km <sup>2</sup> )	2.680
Oppervlakte cultuurgrond (2010; in ha)	150.245
Woningvoorraad (aantal per 1 januari 2011)	208.683

### Wegenbeheer

Wegen (in km)	490
Fietspaden (in km)	270
Vaarwegen (in km)	170

## D. Financiële kerngegevens Begroting 2012 (in euro's)

Totale lasten voor bestemming resultaat	346.471.031
Totale baten voor bestemming resultaat	287.112.893
Onttrekking aan reserves (saldo)	60.768.617
Opbrengsten opcenten motorrijtuigenbelasting	48.473.000
Uitkering provinciefonds (inclusief decentralisatie-uitkeringen)	75.103.804
Omvang algemene reserves per 1 januari 2012	33.999.170
Omvang bestemmingsreserves per 1 januari 2012	318.587.559
Omvang eigen voorzieningen per 1 januari 2012	18.198.963

Bronnen

Centraal Bureau voor de Statistiek, Provinciaal werkgelegenheidsregister



# **I**      **Beleidsbegroting**

## **I.1**    **Programmaplan**



# Programma 1

## Samenwerkend Drenthe: Bestuur

### Missie

Drenthe is een bestuurskrachtige, zichtbare provincie, met een integer bestuur, goede bestuurlijke verhoudingen en samenwerking tussen de verschillende overheden (en maatschappelijke partners), die staat voor haar inwoners en opkomt voor haar belangen in nationaal en internationaal verband.

### Inleiding

In april 2011 hebben wij een nieuw collegeprogramma vastgesteld. Dit programma bevat vier inhoudelijke speerpunten. Wij kunnen en willen onze provinciale ambities niet alleen realiseren. Daarom zetten we de komende jaren onder andere in op goede bestuurlijke verhoudingen en samenwerking in Drenthe.

Ook hebben rijk, provincie en gemeenten een bestuursakkoord gesloten. Daarin zijn afspraken gemaakt over de rollen en taken van de verschillende overheden.

Op grond hiervan hebben wij drie beleidsopgaven geformuleerd:

- Drenthe goed bestuurd: wij zorgen er voor dat de inwoners van Drenthe worden bestuurd door een kwalitatief goed functionerend, bestuurskrachtig en betrouwbaar openbaar bestuur, met integere bestuurders;
- Zichtbaar Drenthe: wij willen de zichtbaarheid van de provincie Drenthe als overheidslaag vergroten, met als uitgangspunt transparante en begrijpelijke informatie over te voeren of gevoerd beleid (verantwoordingsprincipe) en optimalisatie van de informatieuitwisseling tussen provincie en haar doelgroepen;
- Goede belangenbehartiging voor Drenthe: wij zorgen voor een goede belangenbehartiging van het openbaar bestuur van Drenthe en aansluiting op Rijks- en Europees beleid.

Al onze activiteiten voor 2012 (en verder) zijn er op gericht om deze drie beleidsopgaven te verwezenlijken.

## 1.1 Drenthe goed bestuurd

### Ontwikkelingen

#### Beleidsopgave: Drenthe goed bestuurd.

- In 2012 zullen de onderzoekers van de griffie de Staten ondersteunen bij hun kaderstellende en controlerende taak. Directe aanleiding voor dit traject was de afspraak in de vergadering van de Statencommissie CW van 10 maart 2010 om een opdracht te formuleren over de toekomst van het onderzoeksbureau Cultuur, Welzijn en Zorg. Hierbij speelde onder andere de nieuwe taakafbakening vanuit PNS een rol. Dit heeft geresulteerd in de oprichting van de Onderzoeksgroep Staten Drenthe, waarbij de focus op de verbetering van de informatie- en beoordelingspositie van de Staten ligt.

Daarnaast heeft de statenwerkgroep programmabegroting aanbevelingen gedaan voor planning- en controledocumenten over de periode 2011-2015. De aanbevelingen zijn door de Staten vastgesteld op 9 maart 2011 en zullen in 2012 hun impact moeten krijgen. (PS)

- Het Bestuursakkoord tussen rijk en medeoverheden heeft geleid tot andere rollen en (kern) taken voor overheden en concentratie voor de provincie op haar kerntaken. Ook zijn afspraken gemaakt om taken ten aanzien van ruimtelijke ordening, regionale economie, natuur en landschap en verkeer en vervoer vanuit het rijk (verder) te decentraliseren naar provincies. Met als doel om de positie van de provincie op deze terreinen te verstevigen. Deze decentralisatie van taken gaat veelal gepaard met financiële kortingen vanuit het rijk.
- Interbestuurlijk: vereenvoudiging wettelijk kader en vermindering aantal instrumenten. Alle benodigde informatie voor het uitvoeren van de toezichtstaak is beschikbaar vanuit de horizontale verantwoording. De start van het gerevitaliseerde toezichtstelsel is voorzien per 1 januari 2012.
- Financieel toezicht: het financieel toezicht op gemeenten wordt gemoderniseerd. Dit wordt uitgewerkt via wetgeving en het beleidskader.
- Economische situatie en rijksbezuinigingen: de noodzaak om als dertien overheden samen te werken, maakt investeren in en onderhouden van goede bestuurlijke verhoudingen en samenwerking tussen de Drentse overheden belangrijk.
- SNN-voorzitterschap: Drenthe heeft vanaf juli 2011 tot juli 2013 het SNN-voorzitterschap. Op 13 juli 2011 hebben PS een motie aangenomen op grond waarvan wij een hernieuwde Noordelijke samenwerkingsagenda uit gaan werken (Motie 2011-5).
- Bestuursstijl aangepast aan tijdbeeld, taken en rollen van PS en GS en kleiner college van GS.

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
Drenthe goed bestuurd Zorgen dat inwoners van Drenthe bestuurd worden door een kwalitatief goed functionerend, bestuurskrachtig en betrouwbaar openbaar bestuur met integere bestuurders.	<p><b>1. Het verbeteren van de informatie- en beoordelingspositie van Provinciale Staten (PS).</b></p> <p><b>Indicatoren:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>■ Vaststelling van de begroting, bestuursrapportages, de jaarstukken en kaderstellende nota's (PS).</li> <li>■ Aantal bezwarenprocedures (PS)</li> <li>■ Aantal ingediende amendementen om het beleid bij te stellen (PS).</li> <li>■ Aantal initiatiefvoorstellen ingebracht door PS (PS).</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Onderzoek door de Onderzoeksgroep (schrijven van inhoudelijke analyses/oplegnotities en beleidsdoorlichtingen) met het oog op de bevordering van de kwaliteit van de besluitvorming binnen het Drentse provinciale bestuur (PS).</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Positieve evaluatie van PS van de inzet van de Onderzoeksgroep waaruit blijkt dat de informatie- en beoordelingspositie van PS is verbeterd (PS).</li> </ul>

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
	<p><b>2. Een kwalitatief goed werkende provincie.</b></p> <p><b>Indicatoren:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>■ Geen gemeenten met een artikel 12 status.</li> <li>■ Positief oordeel van onze partners over de provinciale bestuurskracht.</li> <li>■ Bestuurskrachtige overheden.</li> <li>■ Geen meldingen met betrekking tot integriteit van bestuurders.</li> <li>■ Een positief oordeel van onze partners over onze bestuursstijl.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Uitoefenen financieel toezicht, interbestuurlijk Toezicht (IBT) en toetsen belangenverstrengeling.</li> <li>■ Onderzoek naar bestuurskracht provincie (laten) uitvoeren.</li> <li>■ Visie ontwikkelen op nieuwe bestuursstijl en deze waar nodig implementeren.</li> <li>■ Opstellen en uitvoeren van het Drents manifest tussen Drentse overheden en eventueel uitwerken in deelakkoord.</li> <li>■ Opstellen en uitvoeren</li> <li>■ Onderzoeksplan audits artikel 217a Provinciewet en andere onderzoeken.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Een goed functionerend openbaar bestuur.</li> <li>■ Goed interbestuurlijk toezicht.</li> <li>■ Borging bestuurlijke integriteit.</li> <li>■ Inzicht in de bestuurskracht van de provincie.</li> <li>■ Zakelijke en duidelijke bestuursstijl.</li> <li>■ Drents manifest.</li> <li>■ Waaronder uitgewerkte rollen en taken op het gebied van de sociale ruggengraat.</li> <li>■ Getoetst effectief en efficiënt beleid en beheer.</li> </ul>
	<p><b>3. Overheden in Drenthe die op hun taken zijn toegerust en deze naar behoren uitvoeren</b></p> <p><b>Indicatoren:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>■ Gemeenten en veiligheidsregio voldoen aan de landelijke normen.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Werkbezoeken CdK.</li> <li>■ Toezien op en rapporteren over de bestuurlijke samenwerking binnen de veiligheidsregio.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Op hun taken toegeruste overheden.</li> </ul>
	<p><b>4. Een betrouwbare provincie (als partner)</b></p> <p><b>Indicatoren:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>■ Onze klanten/partners vinden de provincie betrouwbaar.</li> <li>■ 80% van de gestelde normen uit het kwaliteitshandvest worden nagekomen.</li> <li>■ Het aantal toegewezen bezwaarschriften en klachten.</li> <li>■ Een laag percentage (aantal en toegewezen) beroepsprocedures met betrekking tot beslissingen op bezwaarschriften.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Normen uit het kwaliteitshandvest nakomen.</li> <li>■ Afspraken nakomen.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Goede, adequate en tijdige afhandeling van onze diensten.</li> <li>■ Goede, adequate en tijdige afhandeling van klachten, beroep- en bezwaarschriften.</li> <li>■ Tevreden relaties.</li> </ul>

## 1.2 Zichtbaar Drenthe

### Ontwikkelingen

#### Beleidsopgave: Zichtbaar Drenthe

- Naar aanleiding van de gang van zaken met betrekking tot de algemene beschouwingen 2010 zijn in dat najaar door het Presidium de vergaderreglementen van PS en de Statencommissies onder de loep genomen. Een werkgroep van PS is met voorstellen gekomen die hebben geresulteerd in de pilot 'Herijking vergaderstructuur Provinciale Staten Drenthe'. De nieuwe Staten hebben deze voorstellen overgenomen. De pilot zal in 2012 worden uitgevoerd. (PS)

- Verandering van het medialandschap heeft de komende jaren gevolgen voor de wijze waarop de provincie communiceert met haar omgeving. Meer (social) media, minder massa en meer maatwerk.
- Resultaten van een uitgevoerd klanttevredenheidsonderzoek (KTO), inclusief benchmark, een inventarisatie van onze contactstromen en (nationale) afspraken op het gebied van dienstverlening geven aanleiding om prioritering in de projecten op het gebied van dienstverlening aan te brengen.

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
Zichtbaar Drenthe vergroten van de zichtbaarheid van de provincie Drenthe als overheidslaag met als uitgangspunt transparante en begrijpelijke informatie over te voeren of gevoerd beleid (verantwoordingsprincipe) en optimalisatie van de informatieuitwisseling tussen provincie en haar doelgroepen.	<p><b>1. Een bredere bekendheid bij en meer betrokkenheid van de Drentse samenleving te ontwikkelen, ter bevordering van de democratische legitimatie van het 'parlement' (PS)</b></p> <p><b>Indicatoren:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>■ Website Provinciale Staten wordt door een breed publiek bezocht (PS).</li> <li>■ Publieke belangstelling tijdens vergaderingen (PS).</li> <li>■ Er zijn regelmatig insprekers op relevante onderwerpen (PS).</li> <li>■ Aanzienlijk aantal volgers via de sociale media (PS).</li> <li>■ Interesse van de (schrijvende) pers (PS).</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Vaststellen van het communicatieplan van PS (PS).</li> <li>■ Werkbezoeken en discussiebijeenkomsten organiseren op locatie in de provincie (PS).</li> <li>■ Maken van vooraankondigingen en videoverslagen van de vergaderingen van PS en statencommissies (PS).</li> <li>■ Inzetten van Drents Panel (PS).</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Bredere bekendheid bij en meer betrokkenheid van de Drentse samenleving (PS).</li> <li>■ Videoverslagen worden gemiddeld 300 keer per vergadering geraadpleegd (PS).</li> <li>■ Statenontmoetingen worden door maatschappelijke organisaties bijgewoond (PS).</li> <li>■ Drents Panel wordt 4 keer per jaar geraadpleegd (PS).</li> </ul>
	<p><b>2. Transparante en begrijpelijke informatie voor doelgroepen.</b></p> <p><b>Indicatoren:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>■ Alle als zodanig aangemerkte (voorgenomen) besluiten zijn gepubliceerd.</li> <li>■ Meer dan de helft van de doelgroep waardeert de advertentie positief op inhoud en stijl.</li> <li>■ Media zijn tevreden over de wijze waarop zij worden gevoed met informatie vanuit de provincie.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Goedkoper en meer in combinatie met de provinciale website adverteren.</li> <li>■ Verbetering van de ontsluiting van informatie en officiële provinciale publicaties via de website.</li> <li>■ Actieve persbegeleiding.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Efficiënte en duidelijke (vindbare) provinciale publicaties volgens wettelijke vereisten.</li> <li>■ Actief informeren en waar nodig raadplegen over (voorgenomen) beleid.</li> <li>■ Drents beleid krijgt voldoende aandacht in de media.</li> </ul>



Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
	<p><b>3. Kwalitatief goede dienstverlening: klantgericht, snel, op maat, efficiënt.</b></p> <p><b>Indicatoren:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Bezoekers waarderen de website met een 7 of hoger.</li> <li>Alle informatie is minder dan een half jaar geleden goedgekeurd door eigenaar.</li> <li>Het aantal 'doorklikhandelingen' op onze website, maximaal 4 klikken, en het aantal telefonische doorverbindingen zijn beperkt tot een minimum.</li> <li>Een hogere score in een volgend klanttevredenheids-onderzoek (KTO). Score 2010: 7,35.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Invoeren van een kanalenstrategie, als kader voor het aanbieden van onze diensten.</li> <li>Opzetten en inrichten van een Klant Contact Centrum (KCC), in combinatie met een (virtuele) front office (website).</li> <li>Waar nodig meten en verbeteren van onze dienstverlening.</li> <li>Uitvoeren van een nieuw KTO.</li> <li>Implementatie aanbevelingen onderzoek naar lastenvermindering.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Eenduidige informatieverstrekking.</li> <li>Relaties kunnen ons/onze diensten benaderen/vinden.</li> <li>Gebruiksvriendelijke website met actuele en juiste informatie.</li> <li>Tevreden relaties.</li> <li>Vermindering regeldruk en administratieve lasten.</li> </ul>

## 1.3 Goede belangenbehartiging

### Ontwikkelingen

#### Beleidsopgave: Goede belangenbehartiging voor Drenthe

- Naar aanleiding van de in 2008 ingezette discussie over de positionering, rollen en taken van de provincie, gevolgd door de nadere uitwerking hiervan in de visie Provincie Nieuwe Stijl (PNS), met een amendement van de Staten op het sociale domein (PNS+) en in samenhang met het landelijke bestuursakkoord tussen Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten, zal de provincie in 2012 in lijn met PNS+ haar rol en taken gaan vervullen.
- Nieuwe Europese begroting (2014-2020): de contouren worden steeds duidelijker, en daarmee ook in hoeverre in de toekomst Europese middelen naar Drenthe/Noord-Nederland zullen stromen (Gemeenschappelijk Landbouwbeleid en Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling). Om als intermediair richting Brussel te kunnen opereren, is het belangrijk dat de noordelijke overheden elkaar in een vroeg stadium betrekken bij hun beleidsontwikkeling en -uitvoering.
- Het belang van Brussel en Den Haag neemt toe als het gaat om de belangenbehartiging van de provincie. De provincie neemt meer en meer de rol van regisseur en verbinder aan. In dat kader neemt het belang van lobby en relatiebeleid toe, en daarmee de waarde van het evenementen- en uitnodigingenbeleid.

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
<b>Beleidsopgave</b> Goede belangenbehartiging voor Drenthe zorgen voor goede belangenbehartiging van het openbaar bestuur van Drenthe en aansluiting op Rijks- en Europees beleid.	<b>1. Provinciale Staten stellen de kaders conform PNS+ met speciale aandacht voor de beleidsterreinen Economie, Natuur &amp; Landbouw, Demografische ontwikkeling en Klimaat en Energie.</b> Besteden aandacht aan instellingen die de sociaal-culturele ruggengraat vormen (PS).  <b>Indicatoren:</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>De vastgestelde Begroting 2012 (PS).</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Strategische agenda PS invoeren als nieuw instrument voor Provinciale Staten (PS).</li> <li>Organiseren van statenontmoetingen waarbij maatschappelijk middenveld wordt betrokken (PS).</li> <li>Betrekken van sprekers bij relevante onderwerpen (PS).</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Betrokkenheid van sprekers en maatschappelijk middenveld (PS).</li> </ul>
	<b>2. Optimale beïnvloeding, benutting en uitvoering van Europees(ese) beleid(sinstrumenten)</b>  <b>Indicatoren:</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Aansluiting tussen Europees beleid en Drents beleid.</li> <li>Aantal succesvolle Drentse bids voor Europese sectorale programma's.</li> <li>Mate waarin de laatste ontwikkelingen op het gebied van Europese regelgeving worden nageleefd in Drenthe.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Kennisdeling, netwerken en beleidsprogrammering EU 2020 strategie in relatie tot Drentse doelen.</li> <li>Activeren, informeren en ondersteunen van Drentse stakeholders, activiteiten Europaservicepunt.</li> <li>Uitwerking aanbevelingen audit staatssteun.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Optimale invloed op en kennis en benutting van Europese beleidsvorming, subsidies en (financiële) instrumenten.</li> <li>Onze regelgeving is Europa-proof.</li> </ul>
	<b>3. Goede interbestuurlijke samenwerking, netwerkvorming en een actieve (gezamenlijke) lobby.</b>  <b>Indicatoren:</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Behaalde resultaten op speerpunten.</li> <li>Investeringen via noordelijke programma's.</li> <li>Aantallen ontmoetingen Drentse en Duitse overheden.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Vaststellen en uitdragen van Drentse en noordelijke speerpunten, partnerschappen vormen.</li> <li>Inbreng in het beheer en de uitvoering van noordelijke programma's.</li> <li>Actief onderhouden en bevorderen van (bestuurlijk) contact met Duitsland.</li> <li>Deelname aan Europese netwerken en contact met Europese instellingen.</li> <li>Voorzitterschap SNN en vertegenwoordiging in bestuurlijke organen van SNN.</li> <li>Deelname aan IPO, met focus op voor Drenthe belangrijke thema's.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Herkenbaar, zichtbaar, goed georganiseerd Drents lobby-profiel.</li> <li>Effectieve behartiging Drentse belangen.</li> <li>Slagvaardige samenwerking met interregionale partners.</li> <li>Slagvaardig Drents optreden in SNN en IPO, richting rijk en Europa.</li> </ul>

## Toelichting

'Drenthe heeft vanaf juli 2011 tot juli 2013 het voorzitterschap van SNN. Mede naar aanleiding van een motie aangenomen in de vergadering van PS op 13 juli 2011 werkt GS een hernieuwde Noordelijke strategische samenwerkingsagenda tijdens deze periode verder uit. Tijdens deze

uitwerking wordt duidelijk op welke beleidsterreinen een Noordelijke samenwerking kansrijk is en wat dat betekent voor de organisatiestructuur van het SNN.’

## Wat mag het kosten?

		1	2	3	4	5	6
	Product	Realisatie 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Begroting 2014	Begroting 2015
<b>Lasten</b>							
	Product 1.1. Drenthe goed bestuurd	2.109.003	1.821.403	1.798.479	3.021.281	1.796.281	1.646.281
	Product 1.2. Zichtbaar Drenthe	435.442	413.695	408.765	410.488	410.488	410.488
	Product 1.3. Goede belangen- behartiging voor Drenthe	1.315.440	1.232.760	1.246.735	1.236.925	1.204.150	1.204.150
	<b>Totaal</b>	<b>3.859.885</b>	<b>3.467.858</b>	<b>3.453.979</b>	<b>4.668.694</b>	<b>3.410.919</b>	<b>3.260.919</b>
<b>Baten</b>							
	Product 1.1. Drenthe goed bestuurd	9.649	12.000	12.000	12.000	12.000	12.000
	Product 1.2. Zichtbaar Drenthe	3.146	7.640	7.640	7.640	7.640	7.640
	Product 1.3. Goede belangen- behartiging voor Drenthe	0	82.500	0	0	0	0
	<b>Totaal</b>	<b>12.794</b>	<b>102.140</b>	<b>19.640</b>	<b>19.640</b>	<b>19.640</b>	<b>19.640</b>
Bestemming	subtotaal voor bestemming	3.847.091	3.365.718	3.434.339	4.649.054	3.391.279	3.241.279
resultaat	Saldo verrekening met reserves	0	0	0	0	0	0
	<b>Totaal na bestemming</b>	<b>3.847.091</b>	<b>3.365.718</b>	<b>3.434.339</b>	<b>4.649.054</b>	<b>3.391.279</b>	<b>3.241.279</b>

## Verklaring van verschillen

Product 1.1. Drenthe goed bestuurd	
Beperking kosten rechtsbeschermingsprocedures	-31.970
Vervallen budget voor (Inter)actiever informeren en beter profileren	-50.000
Vervallen budget voor Uitvoering bestuursakkoord	-220.000
Uitvoeringskosten Wabo (RUD en PUD)	350.000
diversen	-70.954
saldo product	-22.924
Product 1.2. Zichtbaar Drenthe	
diversen	-4.930
saldo product	-4.930
Product 1.3. Goede belangenbehartiging voor Drenthe	
vervallen inkomsten m.b.t. Interprovinciaal overleg (IPO)	82.500
diversen	13.975
saldo product	96.475
saldo verschillen	
<b>Programma 1. Samenwerkend Drenthe: Bestuur</b>	<b>68.621</b>

# Programma 2

## Vitaal Drenthe: Mobiliteit

### Missie

De goede bereikbaarheid van Drenthe is een belangrijke concurrentiekracht. De infrastructuur voor de auto is grotendeels op orde. De uitdaging voor de komende periode ligt vooral in de verdere verbetering van het openbaar vervoer. Het hoofdnetwerk van het openbaar vervoer moet snel en doelmatig kunnen opereren. Het onderliggende openbaarvervoersnetwerk in het landelijk gebied heeft een belangrijke sociaal-maatschappelijke functie. Deze moet goed op de hoofdstructuur zijn aangetakt en op maat worden ingevuld. Wij geven voor de periode tot 2015 uitvoering aan de investeringen, zoals vastgelegd in het Investeringsprogramma Verkeer en Vervoer 2020.

### Inleiding

Regionale Bereikbaarheid en Regionaal Openbaar Vervoer is een provinciale kerntaak in de zin van het bestuursakkoord en de Planwet en Verkeer en Vervoer. De kern van het programma Mobiliteit is de realisatie van het Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan Drenthe (PVVP, 2007). In 2010 hebben Provinciale Staten een Investeringsprogramma Verkeer en Vervoer (IVV) vastgesteld. Hierbij is besloten dat de ambities uit het PVVP worden getemporeerd voor de periode 2011 tot 2015. Bij deze temporisering is rekening gehouden met die projecten die een direct provinciaal belang dienen en een relatie met het Regiospecieke Pakket RSP hebben. Investeringen in de optimalisatie van het hoofdnetwerk van weg, water en spoor en de kwaliteitsverbetering van het openbaar vervoer hebben prioriteit. Het IVV is de basis voor investeringsafspraken met andere beheerders van infrastructuur. De investeringsafspraken met gemeenten worden in principe vastgelegd in convenanten voor de periode 2012 tot 2015. De programmering binnen de overeenkomsten vindt plaats op basis van jaarschijven. Hierdoor kunnen we jaarlijks de voortgang van de investeringen beoordelen en waar nodig bijsturen.

Investeringen ten dienste van het openbaar vervoer hebben prioriteit. Dit zijn directe investeringen in de kwaliteit van het openbaar vervoer en indirecte investeringen in de infrastructuur ten dienste van het openbaar vervoer. Speciaal aandachtsgebied is het openbaar vervoer in het landelijk gebied. Als onderdeel van de uitwerking van het beleidsadvies Bevolkingsdaling wordt de strategie ter versterking van de sociaal maatschappelijke functie van het openbaar vervoer verder geconcretiseerd. De ruimte binnen de bestaande vervoersconcessies zijn daarbij leidend. In het algemeen staat de exploitatie van het openbaar vervoer onder druk vanwege de oplopende kosten en teruglopende middelen.

De Brede Doeluitkering (BDU) wordt besteed aan de exploitatie van het openbaar vervoer en aan de cofinanciering van infrastructurele investeringen en permanente verkeerseducatie. De provinciale commissie Verkeers- en Vervoersberaad Drenthe geeft jaarlijks een bindend advies aan gedeputeerde staten over het bestedingsvoorstel van de BDU. De verdeling van de BDU wordt gekoppeld aan de hierboven genoemde overeenkomsten met gemeenten.

Met het rijk worden investeringsafspraken primair in het kader van het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) gemaakt. Wij vinden in ieder geval Rijksbetrokkenheid bij de exploitatie van het openbaar vervoer, kwaliteitsverbetering van het spoorvervoer en de achterlandverbinding met Noord Duitsland via de A37-E233 en de logistieke ontwikkeling van Coevorden en Meppel van belang en brengen deze standpunten via de (noordelijke) lobby onder de aandacht.

Wij concentreren onze betrokkenheid met Groningen Airport Eelde (GAE) op de bereikbaarheid van de luchthaven en de gebiedsontwikkeling van het omliggende gebied. In samenwerking met de luchthaven en andere belanghebbenden werken we aan een integrale en samenhangende ontwikkelingsvisie. We leggen hierbij een relatie met de ontwikkeling van de Regiotram, het transferium bij De Punt en de ambities in het kader van de Koningsas (Regiopark RGA).

Als beheerder van het provinciale wegen- en vaarwegennetwerk, zorgen wij voor voldoende kwaliteit en goede beschikbaarheid van de infrastructuur. Daarnaast nemen wij maatregelen om de beschikbaarheid en de veiligheid ook naar de toekomst toe te kunnen garanderen.

## **2.1 Bereikbaarheid inclusief openbaar vervoer**

### **Ontwikkelingen**

Het rijk komt met een actualisatie van het nationale verkeers- en vervoersbeleid, als onderdeel van de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR). De SVIR schept duidelijkheid over nationale belangen en rijksbetrokkenheid bij investeringen in Drenthe. Ook wordt duidelijk welke doorwerking het rijk van het nationale verkeers- en vervoersbeleid in het PVVP voor ogen heeft.

Het samenwerkingsverband Regiovisie Groningen-Assen heeft in 2010 besloten tot de start van de eerste fase Regiotram in de Stad Groningen. Dit onder de voorwaarde dat er een doorkoppeling plaatsvindt van de tram de regio in, waar inmiddels een plan van aanpak voor is opgesteld. Conform het plan van aanpak, voeren wij een haalbaarheidsstudie uit voor de regiotram voor de corridors Groningen-GAE-De Punt en Groningen-Leek/Roden in relatie tot de opgave voor wonen, werken en de Koningsas.

De luchthaven Groningen Airport Eelde blijft op basis van het Rijksbeleid van nationale betekenis. Naar verwachting vindt de baanverlenging snel doorgang na een positieve uitspraak van de Raad van State en krijgt de luchthaven daarmee de kans haar economische en duurzaamheidsambities waar te maken. De aanstaande baanverlenging plaatst ook de verdere gebiedsontwikkeling rond GAE in een kansrijker perspectief.

De hoogte van de BDU bijdrage is afhankelijk van de Rijksbegroting. In het regeerakkoord is vastgelegd dat de BDU in een oplopend kasritme tot 5% in 2016 wordt gekort. Ook bestaat de kans dat er verder wordt gekort op de BDU, als gevolg van de decentralisatie naar het Provinciefonds conform het Bestuursakkoord.

In de vergadering van Provinciale Staten van 13 juli 2011 is een motie aanvaard (M2011-13) waarin wordt gevraagd om bij NS te pleiten voor een doorkoppeling van de stoptreinen in Zwolle als intercity's over de Veluweroute in de uitwerking van de dienstregeling 2013.

Daarnaast wordt gevraagd met NS te spreken over de snelheidsverhoging van de intercity's op het traject Zwolle-Groningen.

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
Ontwikkeling van een concurrerend vestigingsklimaat door optimalisatie van de regionale bereikbaarheid.	<p>Optimale autobereikbaarheid</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>■ verbetering reistijd/doorstroming</li> <li>■ intensiteit/capaciteit verhouding binnen norm</li> </ul> <p>Stedelijke centra met auto binnen 20 minuten bereikbaar in een straal van circa 15 km en met de fiets binnen 30 minuten bereikbaar in een straal van 7,5 km.</p>	Realisatie van het vastgestelde Investeringsprogramma Verkeer en Vervoer IVV	Maatregelen op de oa N34, N375 en N386 voorbereid dan wel in uitvoering volgens planning in het PUP 2012
Realisatie van duurzame mobiliteit op maat, waarbij de kracht van de verschillende modaliteiten wordt benut.	<p>Inzetten van hoogwaardig openbaar vervoer, zowel per spoor als over de weg.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>■ verbetering reistijd</li> <li>■ verbetering bezettingsgraad OV</li> </ul> <p>De belangrijke ruimtelijk-economische locaties zijn in de spits, met het openbaar vervoer, binnen 30 minuten bereikbaar in een straal van 15 kilometer.</p>	<p>Spoorverbinding Emmen-Zwolle verbeteren exploitatie m.b.t. dienstregeling en materieel</p> <p>Haalbaarheidsstudie Regiotram Groningen-Assen.</p> <p>Planstudie transferium De Punt</p> <p>Studie naar verbetering reistijd en frequentie personenvervoer en exploitatie per spoor.</p> <p>Kwaliteitsverbetering busvervoer (MEP OV Bureau Groningen Drenthe)</p>	<p>Ingang nieuwe concessie dec 2012</p> <p>Rapport</p> <p>Rapport</p> <p>Rapport</p> <p>Voorstel OVBureau</p>
De optimalisatie van de bereikbaarheid van stedelijke gebieden met een integraal maatregel-pakket voor de auto, het openbaar vervoer, de fiets en het goederenvervoer	<p>Het gebruik van de fiets stimuleren door zowel binnen stedelijke gebieden als tussen stedelijke gebieden en omliggende kernen directe, veilige en comfortabele routes te realiseren.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- verbetering reistijd</li> <li>- toename fietsintensiteit</li> </ul> <p>De knelpunten voor het goederenvervoer worden in het kader van het verbeteren van de bereikbaarheid opgepakt.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>■ verbetering reistijd goederenvervoer</li> </ul> <p>Vaarverbindingen met economische kernzones optimaliseren.</p>	<p>Acties in het kader van het jaar van de fiets in Drenthe</p> <p>Stimuleren ontwikkeling Dryport Emmen/Coevorden.</p> <p>Optimaliseren vaarwegen (zie Beheer en Onderhoud</p>	<p>Afgestemd programma met oa Fietzersbond en Recreatieschap</p> <p>.</p> <p>Bidboek MIRT</p> <p>Quick wins havenkade Coevorden</p>

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
Stimulering van ontwikkeling en toepassing innovatieve maatregelen	<ul style="list-style-type: none"> <li>positieve ontwikkeling goederenoverslag en -transport</li> </ul>	Stimuleren ontwikkeling Blueport Meppel	Visieontwikkeling Rapport
	Capaciteit van het spoor voor goederenvervoer is in 2020 verviervoudigd ten opzichte van 2002  Optimale benutting van het totale netwerk door sturing en geleiding <ul style="list-style-type: none"> <li>toename toepassing ICT</li> </ul>	Opstellen uitvoeringsprogramma duurzame mobiliteit	Verbetering informatievoorziening OV aan reizigers door Dynamische Reizigers Informatiesystemen (DRIS)

## Toelichting

In de kolom Doelstellingen zijn de beleidsindicatoren en -criteria uit het PVVP opgenomen. Voor de beleidsopgaven Bereikbaarheid en Verkeersveiligheid geldt dat Resultaten per jaar niet 1 op 1 zijn te koppelen aan de doelstellingen.. Het totaal aan activiteiten/resultaten draagt over meerdere jaren bij aan de doelstelling. In de beleidscyclus van het PVVP worden de beleidsdoelstellingen om de vier jaar geëvalueerd als basis voor een actualisatie van een meerjarig investeringsprogramma (IVV). De eerstvolgende evaluatie vindt plaats in 2014.

## 2.2 Verkeersveiligheid

### Ontwikkelingen

In 2011 is het Strategisch Plan Verkeersveiligheid Drenthe vastgesteld. Het plan beschrijft de regionale strategie om te komen tot 50% minder ernstige slachtoffers in 2020 dan in 2008. Deze ambitie is een aanscherping van de ambitie uit het PVVP, als gevolg van de uitwerking van de verkeersveiligheidsparagraaf van de nationale Nota Mobiliteit.

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
Waarborgen van de verkeersveiligheid	Verbeteren verkeersveiligheid <ul style="list-style-type: none"> <li>■ lager aantal verkeersslachtoffers</li> <li>■ afname black spots</li> </ul> In 2020 is het aantal ernstige verkeersslachtoffers met 50% gedaald ten opzichte van 2008.  Inrichten wegennet volgens de richtlijn Essentiële Herkenbaarheidskenmerken.EHK Het provinciale wegennet is in 2015 ingericht volgens de richtlijn	Aanpak black spots (wegbeheerders)  Uitvoering geven aan programma Permanente verkeerseducatie (Verkeers- en Vervoersberaad Drenthe)  Handhaving (politie)  Herinrichten wegvakken (Zie Beheer en Onderhoud)	Naast aanpak infrastructuur volgens planning PUP 2012  bewustwording weggebruikers
Waarborgen van de sociale veiligheid in het openbaar vervoer.	Het veiligheidsniveau in het openbaar vervoer wordt door reizigers ruim voldoende gewaardeerd(rapportcijfer 8).	Onderzoek OV Bureau Groningen Drenthe	Reizigerenquête in het openbaar vervoer
De organisatie van samenwerking tussen overheden, overheidssectoren, marktpartijen en belangengroepen	Het realiseren van gebiedsgerichte samenwerking tussen provincie, gemeenten en rijk <ul style="list-style-type: none"> <li>■ afgesloten investeringsafspraken met partners</li> </ul>	Afstemming van beleid en investering via het Verkeers en Vervoersberaad Drenthe (VVBD).	Vastgesteld PUP 2013

## Toelichting

In de kolom Doelstellingen zijn de beleidsindicatoren en -criteria uit het PVVP opgenomen. Voor de beleidsopgaven Bereikbaarheid en Verkeersveiligheid geldt dat Resultaten per jaar niet 1 op 1 zijn te koppelen aan de doelstellingen. Het totaal aan activiteiten/resultaten draagt over meerdere jaren bij aan de doelstelling. In de beleidscyclus van het PVVP worden de beleidsdoelstellingen om de vier jaar geëvalueerd als basis voor een actualisatie van een meerjarig investeringsprogramma (IVV). De eerstvolgende evaluatie vindt plaats in 2014.

## 2.3 Wegen

### Ontwikkelingen

#### Rol van de wegbeheerder

De provinciale rol van de wegbeheerder is beperkt tot het uitvoeren van programmabeheer, contractmanagement en projectmanagement. Waar mogelijk en nuttig zoeken we de samenwerking in noordelijk verband, met Rijkswaterstaat of individuele gemeenten.

#### Vergroten opslagcapaciteit strooizout

Om de beschikbaarheid van het wegennet in Drenthe ook in winters zoals 2009 en 2010 te kunnen maximaliseren, investeren we samen met Rijkswaterstaat en de gemeente Assen, in een nieuwe zoutloods voor een grotere opslagcapaciteit.



### **Toepassen geluidsreducerend asfalt.**

Vanaf 2012 gelden nieuwe Europese geluidsnormen voor intensief bereden wegen. Daar waar de Europese norm op het gebied van geluidsbelasting op het provinciaal wegennet overschreden wordt zal onderzoek plaatsvinden en een plan van aanpak worden opgesteld op welke wijze deze overschrijding teruggebracht kan worden.

### **Incident management**

Om de beschikbaarheid van de weg ten tijde van calamiteiten te vergroten en de afwikkeling van ongevallen te versnellen, voeren we op drie belangrijke wegtrajecten Incident Management in., namelijk op de N34, N381 en N372. Daarnaast onderzoeken we of grensoverschrijdende samenwerking op dit onderwerp met Groningen en Fryslan leidt tot efficiencyeffecten.

### **Het nieuwe werken en kostenbesparing**

We gaan door met het digitaal aanbesteden (BrigiD). Het aanbestedingsproces verloopt hierdoor eenvoudiger, sneller en leidt tot kostenbesparing bij aannemers.

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
Garanderen van beschikbaarheid en veiligheid van het bestaande provinciaal wegennet.	De technische kwaliteit van het wegennet moet voldoende gegarandeerd zijn	Uitvoeren beheer en onderhoud wegen (gladheidbestrijding), Uitvoeren Reconstructies en grootonderhoud projecten wegen 19,4 km <sup>2</sup> herstel wegdek 6,3 km <sup>2</sup> herstel fietspad 2 stuks herstel kunstwerken	Niet meer dan 15 terechte aansprakelijkheidsstellingen.
	De beschikbaarheid van de provinciale wegennet moet maximaal zijn	10 maal uitvoeren Incident management 40 maal uitvoeren gladheidsbestrijding	Stremming wegvak agv calamiteit beperkt tot 1 uur Binnen 1 uur gladheidbestrijding operationeel
		Beheren/onderhouden: ■ 490 km weg ■ 60 km oprit ■ 270 km fietspad ■ 200 st kunstwerken ■ 50 stuks faunavoorzieningen	Wekelijkse inspectie op kwaliteit en (technische)gebreken wegdek, (incl. belijning, bebording, bebakening, bewegwijzering, verlichting, etc), wegberm, waterafvoer (sloten, duikers, riolering)
		Calamiteitenorganisatie operationeel	Binnen 1 uur na melding

### **Toelichting**

De taken van de publieke wegbeheerder (rijk, provincie, gemeente of waterschap) omvatten het rentmeesterschap en gastheerschap. De provincie is als rentmeester verantwoordelijk voor het in stand houden van de infrastructuur. Daarnaast maakt de provincie als gastheer een vlot en veilig gebruik van de weg mogelijk.

Uitvoeren van beheer en onderhoud omvat het onderhouden en beheren van 490 km provinciale wegen, inclusief kunstwerken, bermen en het uitvoeren van het jaarlijks terugkerende onderhoud. De onderhoudswerkzaamheden bestaan ondermeer uit maaiwerk, de openbare verlichting op een aanvaardbaar niveau houden en uitvoeren van wegininspecties.

Voor het uitvoeren van periodiek groot onderhoud (eens in de 5 jaar of nog een langer) worden systematisch gegevens verzameld, waarbij uiteindelijk inspectie ter plaatse de doorslag geeft tot het uitvoeren van groot onderhoud. De onderhoudswerkzaamheden moeten passen binnen het door College vastgestelde onderhoudsniveau.

## 2.4 Vaarwegen

### Ontwikkelingen

#### Rol van de wegbeheerder

De provinciale rol van vaarwegbeheerder is beperkt tot het uitvoeren van programmabeheer, contractmanagement en projectmanagement. Waar mogelijk en nuttig zoeken we de samenwerking in noordelijk verband, met waterschappen, met Rijkswaterstaat of individuele gemeenten.

#### Groot onderhoud of vervanging kunstwerken

De technische kwaliteit van kunstwerken (bruggen, sluizen en viaducten) wordt systematisch beoordeeld. Bij vijftien kunstwerken is groot onderhoud of vervanging aan de orde. Het betreft de vervanging van sluisdeuren, vallen (wegdekken) van beweegbare bruggen en complete vaste bruggen. Wij nemen deze investering op in de meerjarenbegroting.

#### Vaarverbinding Erica-Ter Apel en bediening op afstand provinciale vaarwegen

De beheerkosten voor de vaarweg Erica-Ter Apel nemen we structureel op in de begroting. Naar verwachting neemt het aantal vaarbewegingen in ZO-Drenthe toe. Deze toename brengt ook hogere bedieningskosten met zich mee. Vervolgens is onderzocht of voor dit gebied ook kansen voor afstandbediening zijn, waarbij het traject Verlengde Hoogeveense Vaart en Stieltjeskanaal (en omgeving) als kansrijk is beoordeeld.

In 2005 is de provincie gestart met het op afstand bedienen van bruggen en sluizen in de provinciale vaarwegen van Drenthe. Afstandsbediening maakt het mogelijk flexibeler en tegen lagere kosten invulling te geven aan de gevraagde dienstverlening. De bruggen en sluizen op het vaartraject Meppelerdiep-Hoogeveensevaart worden tot in Hoogeveen op afstand bediend.

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
Garanderen beschikbaarheid en veiligheid provinciale vaarwegen	Waarborgen van: <ul style="list-style-type: none"> <li>■ technische kwaliteit van de vaarweg als voldoende veilig;</li> <li>■ technische kwaliteit van de objecten (sluizen, bruggen, ect) als voldoende veilig;</li> <li>■ openingstijden van de vaarwegen conform besluit GS</li> <li>■ peilbeheer op de provinciale vaarwegen</li> </ul>	Beheren van 170 km vaarwegen door: <ul style="list-style-type: none"> <li>■ begeleiding en toezicht onderhoudscontracten;</li> <li>■ het reconstrueren/vervangen van 700 m oevervoorziening;</li> <li>■ het vervangen/reconstrueren van 2 bruggen (brugdekken) en 2 sluizen</li> </ul> Inzet bedienend personeel op beweegbare objecten.  Zorgdragen voor een veilige aan- en afvoer van water door: <ul style="list-style-type: none"> <li>■ onderhoud gemalen en pompen,</li> <li>■ calamiteitenorganisatie operationeel</li> </ul>	Deze activiteiten waarborgen een veilig en doelmatig gebruik van de provinciale vaarwegen door beroeps en recreatievaart.  Aantal terechte aansprakelijkheidsstellingen zelfde als in 2010.  Uitvoeren vervanging en groot onderhoud conform programmering  Klanttevredenheidsonderzoek voldoende  Geen hoger dan de toegestane afwijkingen van het waterpeil (maximale afwijking van het waterpeil mag 10 cm zijn op basis van het door het waterschap vastgestelde peil)

## Toelichting

Uitvoeren van beheer en onderhoud vaarwegen omvat het onderhouden en beheren van 170 km provinciale vaarwegen alsmede het uitvoeren van het jaarlijks terugkerende onderhoud. De taken van de publieke vaarwegbeheerder (rijk, provincie, gemeente of waterschap) omvatten het rentmeesterschap en gastheerschap. De provincie is als rentmeester verantwoordelijk voor het in stand houden van de infrastructuur. Daarnaast maakt de provincie als gastheer een vlot en veilig gebruik van de vaarweg door beroeps- en recreatievaart mogelijk.

Voor het uitvoeren van periodiek groot onderhoud (eens in de 5 jaar of nog een langer) worden systematisch gegevens verzameld, waarbij uiteindelijk inspectie ter plaatse de doorslag geeft tot het uitvoeren van groot onderhoud. De onderhoudswerkzaamheden moeten passen binnen het door College vastgestelde onderhoudsprofiel.

## Wat mag het kosten?

### Programma 2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit

		1	2	3	4	5	6
	Product	Realisatie 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Begroting 2014	Begroting 2015
Lasten							
	Product 2.1. Bereikbaarheid (incl openbaar vervoer)	44.366.321	47.977.251	56.463.716	53.519.917	44.337.506	42.000.231
	Product 2.2. Verkeersveiligheid	1.009.670	1.019.309	875.856	876.096	876.096	819.659
	Product 2.3. Wegen	13.099.315	9.728.166	9.388.882	9.920.258	9.979.588	10.310.333
	Product 2.4. Vaarwegen	5.571.984	10.254.763	12.918.249	10.038.225	5.863.767	5.448.255
	<b>Totaal</b>	<b>64.047.290</b>	<b>68.979.489</b>	<b>79.646.703</b>	<b>74.354.496</b>	<b>61.056.957</b>	<b>58.578.478</b>

		1	2	3	4	5	6
	Product	Realisatie 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Begroting 2014	Begroting 2015
Baten							
	Product 2.1. Bereikbaarheid (incl openbaar vervoer)	30.979.691	33.289.848	27.528.129	27.217.329	26.906.529	26.492.129
	Product 2.2. Verkeersveiligheid	887.816	899.819	699.819	699.819	699.819	699.819
	Product 2.3. Wegen	279.271	98.000	49.660	49.660	49.660	49.660
	Product 2.4. Vaarwegen	6.401.734	10.542.770	9.240.045	6.000.729	4.675.895	4.675.895
	<b>Totaal</b>	<b>38.548.513</b>	<b>44.830.437</b>	<b>37.517.653</b>	<b>33.967.537</b>	<b>32.331.903</b>	<b>31.917.503</b>
Bestemming	subtotaal voor bestemming	25.498.777	24.149.052	42.129.050	40.386.959	28.725.054	26.660.975
resultaat	Reserve beheer vaarweg Meppel-De Punt	-545.990	340.000	340.000	340.000	340.000	340.000
	Reserve achterstallig onderhoud & verbeteringswerken N34	1.125.846	6.000.000	1.140.698	1.012.455		
	Reserve Investerings verkeer en vervoer	0	31.818	3.422.234	13.815.668	5.814.637	2.461.325
	Reserve verdubbeling N33			11.965.000			
	Reserve vaarverbinding Erica-Ter Apel	527.369	76.667	3.340.000	4.212.209	1.200.000	
	Saldo verrekening met reserves	1.107.225	6.448.485	20.207.932	19.380.332	7.354.637	2.801.325
	<b>Totaal na bestemming</b>	<b>24.391.552</b>	<b>17.700.567</b>	<b>21.921.118</b>	<b>21.006.627</b>	<b>21.370.417</b>	<b>23.859.650</b>

## Verklaring van verschillen

Product 2.1. Bereikbaarheid (incl openbaar vervoer)	
Rente en afschrijving	5.626.916
Onderhoud en verbeteringswerken N34	-4.859.302
Verbreiding N33	11.965.000
Aanleg Meppelerdiepschutsluis	1.200.000
Exploitatie openbaar vervoer	315.570
saldo product	14.248.184

Product 2.2. Verkeersveiligheid	
Uitvoering luchtvaartbeleid	56.437
Diversen	110
saldo product	56.547

Product 2.3. Wegen	
406 km weg (totaal) beheren, plus 16 km parallelweg, 261 km fietspad en 28 faunatunnels, inclusief bijbehorende projecten	-290.944
saldo product	-290.944

Product 2.4. Vaarwegen	
64 km vaarweg (totaal) beheren, inclusief bijbehorende projecten	61.951
91 km vaarweg (totaal) beheren, inclusief bijbehorende projecten	640.927
Vaarwegverbinding Erica-Ter Apel	3.263.333
saldo product	3.966.211

saldo verschillen	
Programma 2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	17.979.998

# Programma 3

## Vitaal Drenthe: Regiospecifiek Pakket (RSP)

### Missie

Het Regiospecifiek Pakket is een programma ter versterking van de economische structuur en verbetering van de bereikbaarheid van Drenthe, met looptijd tot in 2020. Met het Rijk zijn daarover in 2008 bindende afspraken op hoofdlijnen gemaakt in het convenant Regiospecifiek pakket Zuiderzeelijn (RSP).

### Inleiding

Het RSP bestaat uit vijf gebiedsopgaven en het REP, ook wel deelprogramma's genoemd (of thema in de terminologie van de concernbegroting). De doelen zijn in het rijksconvenant gedefinieerd op programmaniveau, dus voor het hele RSP. De doelen zijn samengevat:

- Versterking van de ruimtelijk-economische structuur;
- Verbetering van de (voorwaardenscheppende) bereikbaarheid;
- Duurzame verbetering van de ruimtelijke kwaliteit.

Deze doelen zijn te specificeren, bijvoorbeeld via in geld te vertalen rijtijdwinst, toename werkgelegenheid of afname werkloosheid. Maar de tussen de convenantpartners overeengekomen filosofie van het RSP-convenant is dat realisatie van de projectresultaten van de deelprogramma's leidt tot realisatie van de genoemde doelen. Het convenant specificeert projectresultaten.

Het zwaartepunt van het RSP in Drenthe ligt in de integrale gebiedsontwikkelingen (IGO's) Assen, Emmen en Coevorden, waarvoor het RSP katalysator is. We hebben die afspraken vastgelegd in samenwerkings-overeenkomsten met de gemeenten Assen, Coevorden en Emmen als trekkers van de RSP-deelprogramma's in die steden, die we zonodig nader zullen concretiseren. Hierbij worden onze ambities tot verdere gebiedsontwikkeling betrokken.

In Coevorden valt dit convenant samen met het RSP (zoals afgesproken via 't rijksconvenant van 2008), in Emmen neemt de provincie deel in de verbreding, de integrale gebiedsontwikkeling (IGO-)Atalanta. In Assen is een verbredingspakket (twee projecten) afgesproken.

Wij willen deze afspraken de komende jaren (t/m 2020) in samenwerking met onze partners zo snel mogelijk tot uitvoering brengen. Dat past in onze visie om in tijden van crisis geplande overheidsinvesteringen versneld uit te voeren, ter stimulering van werkgelegenheid. Onze rol in het RSP is naast die van contractpartner van het Rijk namens de regio (in SNN-verband) vooral regisserend, cofinancierend, voorwaarden scheppend en voor een beperkt deel uitvoerend.

Het Drentse RSP heeft een looptijd t/m 2020 en omvat:

1. De FlorijnAs in Assen als bereikbaarheidsconcept (NZ-stadsboulevard en OW-vaarweg). Deze stimuleert een grote integrale gebiedsontwikkeling (IGO).
2. Het Bereikbaarheidspakket in Emmen, die de integrale gebiedsontwikkeling Atalanta faciliteert. Deze IGO, een vorm van RSP-verbreding, is onderwerp van de samenwerkingsovereenkomst provincie-Emmen.
3. RSP-Coevorden (beschreven in de samenwerkingsovereenkomst). Er is de ambitie tot verbreding, maar daarover zijn nog geen afspraken gemaakt.
4. De verbetering van de spoorlijn Emmen-Zwolle (buiten Coevorden), een provinciaal project;

5. De verbetering van de spoorlijn Zwolle-Assen-Groningen, een rijksproject;
  6. Het Ruimtelijk-Economisch programma (REP), bestaande uit een (centraal) deel met rijks-regie en een decentraal deel onder provinciale regie.
- Deze indeling is te vatten in de tweedeling van het RSP: het Bereikbaarheidspakket en het REP.

### 3.1 Integrale gebiedsontwikkeling (Assen, Coevorden, Emmen)

#### Ontwikkelingen

Een belangrijk onderdeel van de Integrale Gebiedsontwikkeling-Atalanta is de verplaatsing van het Dierenpark Emmen en Theater de Muzenval naar de Noordbargeres, samen Dierenpark Emmen Next (DPE-Next) genoemd. Daarover worden medio 2011 go-/no go-besluiten genomen (ook budgettair), waarna in 2012 de uitvoering start.

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
<b>RSP-Gebiedsopgave 1</b> <b>Bereikbaarheid- Assen-FlorijnAs</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Versterking van de ruimtelijk-economische structuur;</li> <li>■ Verbetering van de (voorwaardenscheppende) bereikbaarheid;</li> <li>■ Duurzame verbetering van de ruimtelijke kwaliteit</li> </ul>	Realiseren van de 8 projecten (tot in 2020) <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Aanleg Fly-over N33/A28</li> <li>2. Aanleg Station Assen-Zuid</li> <li>3. Aanleg Weg Assen-Z – TT</li> <li>4. Aanleg Hoogwaardige Openbaar Vervoeras TT-N371</li> <li>5. Opwaardering Stadsboulevard</li> <li>6. Herinrichting Stationsplein</li> <li>7. Weer bevaarbaar maken Blauwe As (fase 2)</li> <li>8. (Verdubbeling Weg De Haar, reeds gereed)</li> </ol>	Er komen in 2012 geen projecten gereed, wel halfproducten: <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Tracébesluit N33 (Rijk/I&amp;M)</li> <li>2. Aanleg-besluit station Zuid (Rijk/I&amp;M)</li> <li>3. Programma v. eisen Weg naar TT</li> <li>6. (Gem.)Besluit over de voorkeursvariant voor het Stationsplein</li> <li>7. Overeenkomst(en) gemeente-aannemer voor de Blauwe As</li> </ol>
<b>RSP-Gebiedsopgave 2A: Bereikbaarheid-Emmen-Centrum</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Versterking van de ruimtelijk-economische structuur;</li> <li>■ Verbetering van de (voorwaardenscheppende) bereikbaarheid;</li> <li>■ Duurzame verbetering van de ruimtelijke kwaliteit</li> </ul>	Realiseren van 3 projecten <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Bouw Tunnel Hondsrugweg</li> <li>2. Capaciteitsvergroting N34-Zuidelijke Ringweg</li> <li>3. Opwaardering Boermarkeweg</li> </ol>	Er komen in 2012 geen projecten gereed wel 'halfproducten': <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Contract bouw Hondsrugweg-tunnel (gemeente-aannemer)</li> <li>2. Contract N34-project (provincie-aannemer)</li> <li>3. Besluiten provincie en gemeente over Bereikbaarheidspakket (Boermarkeweg of een ander project)</li> </ol>

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
<b>RSP-Gebiedsopgave 2B: Integrale gebiedsontwikkeling Atalanta (excl. Bereikbaarheid)</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Versterking van de ruimtelijk-economische structuur;</li> <li>■ Verbetering van de (voorwaardenscheppende) bereikbaarheid;</li> <li>■ Duurzame verbetering van de ruimtelijke kwaliteit</li> </ul>	Realiseren van 3 projecten: <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Aanleg Verbindingsplein</li> <li>2. Bouw DPE-Next</li> <li>3. Aanleg 'Mensenpark' (Hoofdstraatlokatie)</li> </ol>	Er komen in 2012 geen projecten gereed, maar wel start, afhankelijk van de besluitvorming door gemeente Emmen en onze provincie, de realisatie van project nr. 2 (DPE-Next).

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
<b>RSP-Gebiedsopgave 3 RSP-Coevorden</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Versterking van de ruimtelijk-economische structuur;</li> <li>■ Verbetering van de (voorwaardenscheppende) bereikbaarheid;</li> <li>■ Duurzame verbetering van de ruimtelijke kwaliteit</li> </ul>	Realiseren van 3 projecten: <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Aanleg Spoorboog Coevorden-Zuid</li> <li>2. Verwijderen rangeerterrein</li> <li>3. Herinrichting Stationsomgeving</li> </ol>	Er komen in 2012 geen projecten gereed, maar wel: <ol style="list-style-type: none"> <li>1. (Provinciaal en gemeentelijk) Besluit Zuidelijke Spoorboog</li> <li>2. Gebiedsvisie Stationsomgeving</li> <li>3. Masterplan Coevorden Centrum-west</li> </ol>
<b>RSP-Gebiedsopgave 4 Verbetering spoorlijn Emmen-Zwolle (buiten Coevorden)</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Versterking van de ruimtelijk-economische structuur;</li> <li>■ Verbetering van de (voorwaardenscheppende) bereikbaarheid</li> </ul>	Realiseren van 4 projecten <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Station Emmen-Zd (gereed 2011)</li> <li>2. (Spoor)Verdubbeling bij Emmen-Zuid</li> <li>3. Aanpassen seinstelsel Ommen</li> <li>4. Overige verbeteringswerken</li> </ol>	Er komt in 2012 een project gereed, plus een rapport voor project nr. 4: <ol style="list-style-type: none"> <li>2. De spoorverdubbeling bij Emmen Zuid</li> <li>3. Aanpassing gereed (2011)</li> <li>4. Het integrale verbeterplan.</li> </ol>
<b>RSP-Gebiedsopgave 5 Verbetering Spoorlijn Zwolle-Assen-Groningen ( Kernnet Spoor, of 'Motie Koopmans')</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Versterking van de ruimtelijk-economische structuur;</li> <li>■ Verbetering van de (voorwaardenscheppende) bereikbaarheid</li> </ul>	Realiseren van 3 projecten <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Maatregelen Zwolle-Nrd</li> <li>2. Bouw IC-boog Hoogeveen</li> <li>3. Aanleg (Goederentrein-) Wachtspoor, waarschijnlijk bij Meppel</li> </ol>	Er komen in 2012 geen projecten gereed, maar wel: <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Maatregelen Zwolle Noord;</li> <li>2. (Rijks)Besluit over de nieuwe dienstregeling plus over de Boog bij Hoogeveen;</li> <li>3. (Rijks)Besluit wachtspoor (of een ander besluit)</li> </ol>

## Toelichting

**RSP-Bereikbaarheid FlorijnAs** bestaat uit een aantal (deel)projecten, onder eindregie van de gemeente Assen, met de Stuurgroep FlorijnAs als regie-instrument, waarin de provincie bestuurlijk vertegenwoordigd is. Dit bereikbaarheidspakket is een apart onderdeel van de integrale gebiedsontwikkeling Atalanta.

**RSP-Bereikbaarheid Emmen-Centrum** bestaat uit een aantal (deel)projecten, onder eindregie van de gemeente Emmen, met de Stuurgroep Atalanta als regie-instrument, waarin de provincie bestuurlijk vertegenwoordigd is.

**De IGO-Atalanta (-RSP-Verbreiding-)** is een al in 2005 gestart gebiedsontwikkelingsplan, destijds "centrumplan Emmen" geheten, met als doel het centrum van Emmen een forse opwaardering te geven en de ruimtelijk-economische structuur en de bereikbaarheid en leefbaarheid te verbeteren. RSP-Bereikbaarheid Emmen-Centrum is een geïntegreerd onderdeel van Atalanta.

**RSP-Bereikbaarheid Coevorden** bestaat uit een aantal (deel)projecten met als doel een forse logistieke opwaardering te geven door de bereikbaarheid voorwaardenscheppend te verbeteren en de ruimtelijk-economische structuur te versterken, onder eindregie van de gemeente Coevorden, met de stuurgroep RSP-Coevorden als regie-instrument, waarin de provincie bestuurlijk vertegenwoordigd is.

Het streven is dat deze bereikbaarheidsprojecten gebiedsontwikkeling stimuleren (-te komen tot Verbreed RSP-). Dit is vastgelegd in de samenwerkingsovereenkomst.

Het RSP-deelprogramma **Verbetering spoorlijn Emmen-Zwolle** heeft als doel te komen tot een robuuste treinverbinding Zwolle-Emmen (minder kwetsbaar voor vertragingen, immers grote stukken van deze spoorlijn zijn nu enkelsporig). **De provincie trekt dit deelprogramma, in samenwerking met de provincie Overijssel, regio Twente, Arriva (concessiehouder vanaf eind 2012) en Prorail.** RSP-Bereikbaarheid Coevorden is een apart onderdeel van de Verbetering van de spoorlijn Emmen-Coevorden-Zwolle.

**Bij de verbetering van de spoorlijn Zwolle-Assen-Groningen ( Kernnet Spoor, of ‘Motie Koopmans’)** gaat het om rijksprojecten, via de Motie Koopmans toegevoegd aan het RSP. De provincie is betrokken bij en heeft grote belangen bij de besluitvorming. Inzet is te komen tot een vervoersconcept met twee zo snel mogelijke intercity’s en twee stoptreinen/regiosprinters per uur in beide richtingen, in een vast patroon. Het beschikbare rijksbudget is toegevoegd n.a.v. de Landelijke Markt- en CapaciteitsAnalyse Spoor van 2007, reden waarom dit RSP-deelprogramma ook wel als ‘LMCA-Spoor’ wordt aangeduid.

## 3.2 RSP/REP

### Ontwikkelingen

In 2012 (of eerder) vindt besluitvorming over het eerste centrale REP-project in Drenthe plaats.

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
<b>Beleidsopgave 6 Ruimtelijk Economisch Programma (REP)</b>	Verbetering van de ruimtelijk-economische structuur	Realiseren van 4 lprojectclusters: 1. Decentrale Projecten Assen 2. Decentrale Projecten Emmen 3. Overige decentrale projecten 4. Centrale Project(en)	Er komen in 2012 geen REP-projecten gereed, waarschijnlijk wel twee beschikkingen.

### Toelichting

**Het REP is een regionaal investeringsprogramma** ter versterking van de ruimtelijk-economische structuur met looptijd t/m 2020, met projecten die deel kunnen uitmaken van RSP-verbreding. Het bestaat uit een centraal deel (onder regie van het ministerie van Economie, Landbouw en Innovatie; ELI) en een decentraal deel, onder provinciale regie. De provincie beschikt de decentrale REP-middelen van het Rijk (die via het provinciefonds komen) en de provincie zelf. De provincie initieert en begeleidt ook de verwerving van centrale projecten en de bijbehorende ELI-REP-subsidie.



# Programma 4

## Vitaal Drenthe: Welzijn, jeugdzorg, onderwijs en sport en cultuur

### Missie

De provincie wil de sociaal-culturele ruggengraat van Drenthe borgen. Cultuur is een kerntaak van de provincie, gekoppeld aan het ruimtelijk-economisch domein en de identiteit van Drenthe. Dit betekent dat organisaties en instellingen die opereren op het sociale domein zich primair wenden tot de gemeenten. De sociale en culturele ruggengraat van Drenthe, voor zover passend bij onze kerntaken op het ruimtelijk-economisch domein, blijven wij ondersteunen.

### Inleiding

Het strategisch beleidskader voor het provinciale sociale en culturele beleid voor de jaren 2009-2012 is leidend. Provinciale staten hebben eind 2008 'Sociaal doe je niet alleen', Sociale Agenda 2009-2012 en 'Cultuur als magneet', Culturele en museale agenda 2009-2012 vastgesteld. Tevens zijn het meerjarenbeleidskader Jeugdzorg 2009-2012 en het Olympisch Plan Drenthe 2028 vastgesteld.

De rollen taken discussie heeft grote impact op met name het sociale en culturele domein. Gemeenten en provincie zijn daarom eind 2010 gestart met een gezamenlijk visietraject om te komen tot een zodanige samenwerking, functie- en taakafbakening dat die optimaal ten dienste staat van de inwoners van Drenthe. De door het rijk bepaalde provinciale rol, het maken van keuzes in plaats van generieke bezuinigingen (geen 'kaasschaaf') en de financiële context zijn onze uitgangspunten hierin. De inrichting van de sociaal-culturele ruggengraat van Drenthe, gekoppeld aan de provinciale kerntaken, wordt mede vormgegeven binnen dit visietraject. Onze budgetten koppelen we aan onze kerntaken. Vanaf 2013 zullen functies en taken die niet passen bij de provinciale rol niet meer gesubsidieerd worden. Voor 1 januari 2012 zullen wij de instellingen informeren over de gevolgen voor hun subsidie vanaf 2013.

Wij continueren de zakelijke insteek in ons opdrachtgeverschap. In bepaalde situaties gaan wij net als nu gebeurt over tot openbare aanbesteding of inschrijving. Van de subsidie-ontvangende instellingen vragen wij om in de komende jaren minder taken in opdracht van de provincie te vervullen. Voor ons staan activiteiten in het veld centraal en zijn de huidige instellingen die subsidie van ons ontvangen minder prioritair. Subsidieaanvragen die niet gericht zijn op taken of activiteiten met een provinciaal of bovenprovinciaal belang behoren tot de belangenafweging op gemeentelijk niveau. Het sociale domein kent (nagenoeg) geen (kleine) subsidies meer.

### Cultuur

In het culturele domein heeft de provincie alleen taken op bovenlokaal niveau.

De hoofddoelstellingen voor provinciaal cultuurbeleid zoals vastgelegd in de lopende culturele agenda zijn:

1. het vergroten van cultuurparticipatie;
2. de realisatie van een aantrekkelijk en aantrekkend cultureel klimaat.

Wij willen de spreiding en toegankelijkheid van kunst en cultuur voor alle Drentse burgers bevorderen en hiermee een bijdrage leveren aan een samenleving waarin cultuur een bijdrage levert aan educatie, sociale samenhang en de Drentse identiteit. Naast de intrinsieke waarde van cultuur heeft cultuur ook een economische component. Een goed en gevarieerd cultureel aanbod trekt nieuw publiek van buiten Drenthe aan en draagt bij aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor particulieren en bedrijven.

Wij werken aan deze doelstellingen vanuit een drie tal thema's te weten kunsten, erfgoed en media. In 2012 stellen wij een culturele- en museale agenda op voor de periode 2013-2015. In deze agenda zullen wij de rollen en taken van de provincie binnen het culturele domein herijken. Wij verwachten van het Rijk dat zij haar verantwoordelijkheid blijft nemen voor het in stand houden van een nationale culturele basis infrastructuur die ook het noordelijk landsdeel bestrijkt. Voor gemeenten zien wij een belangrijke rol weggelegd als het gaat om cultuurparticipatie en cultuureducatie. Ook verwachten wij van gemeenten dat zij cultuurhistorie verankeren in hun ruimtelijke plannen. Daar waar ruimtelijk- economische ontwikkelingen en cultuur elkaar raken heeft de provincie een belangrijke rol. Verhalen, taal, tradities en (moderne) kunst willen wij als inspiratiebron inzetten bij visieontwikkeling en planvorming in het ruimtelijke domein. Nu al is helder dat een aantal trajecten uit de lopende culturele en museale agenda niet zullen worden voortgezet. Het gaat hier om overdrachts- en kwaliteitstrajecten zoals bijvoorbeeld de kwaliteitsimpuls archeologie, de overdracht van verantwoordelijkheid voor CBK en culturele alliantieprojecten met betrekking tot digitalisering en musea.

In het gezamenlijk visietraject wordt onderzocht welke taken gemeenten en provincie bij instellingen blijven beleggen. Voorbereid wordt om de nu extern belegde provinciale wettelijke taken op het gebied van RO-advisering, cultuurhistorie en archeologie weer door de provincie te laten uitvoeren. In samenspraak met de subsidie-ontvangende instellingen onderzoeken wij wat een optimaal schaalniveau is voor de uitvoering van de daar belegde taken. Hierbij kijken wij ook naar de mogelijkheden om taken op het gebied van cultuurhistorie, landschap en educatie te clusteren om zo de vereiste robuustheid ook in de toekomst te kunnen garanderen.

RTV Drenthe zal in 2012 invulling geven aan samenwerking met andere media partners (regionale omroepen, lokale omroepen en regionale dagbladen). Bij Biblionet Drenthe wordt gefocused op een nieuwe balans tussen schaalvergroting enerzijds (samenwerking met Biblionet Groningen en de Stadsbibliotheek Groningen) en lokale bestending van het bibliotheekwerk anderzijds. Dit laatste laat zich vertalen in het positioneren van rollen en taken daar waar ze thuishoren. Dit wordt ingegeven door het aflopen van het Bibliotheekcharter en de hierop volgende nieuwe bibliotheekwetgeving van rijkswege. We gaan ervan uit dat samenwerking tussen partijen die complementair zijn aan elkaar leidt tot minder subsidie van onze kant. Dit moet leiden tot een bezuiniging van € 150.000,- vanaf 2012.

### **Sociaal domein**

Vanuit een scherpe focus op wat nog wel en niet meer (volledig) past bij de kerntaken van de provincie en met inachtneming van 'Amen is geen Amsterdam' bouwen wij het sociale domein op een zorgvuldige manier verder af. De provincie handhaaft in beperkte zin haar beleidsmatige rol, signaleert en ontwikkelt kennis bij bovenlokale/bovenprovinciale maatschappelijke vraagstukken

Het sociale beleid is primair de taak van gemeenten. In het kader van de veranderende rol heeft de provincie de afgelopen jaren ingezet op een om- en afbouw van de provinciale inzet op het sociale domein. In de sociale allianties zijn de gezamenlijke ambities tussen de provincie en gemeenten geformuleerd en kennen een looptijd tot en met 2012. Door middel van deze allianties dragen wij zorg voor een zorgvuldige overdracht van kennis op het sociale domein van provincie naar gemeenten. In de komende periode willen wij de sociale infrastructuur, passend bij de kerntaken op het ruimtelijk economisch domein blijven ondersteunen.

De huidige sociale agenda voeren wij uit conform de lopende afspraken. Wel zullen in lijn met de begroting 2011 de beleidsitems ‘mijn dag’ en ‘mijn omgeving’ ook in 2012 nauwelijks tot geen geld en inhoud krijgen. De krappe financiële situatie in combinatie met de kerntaken van de provincie en focuspunten van het collegeprogramma is er (vrijwel) geen vrij besteedbaar geld beschikbaar binnen het sociale domein in 2012. Dit betekent dat het aantal incidentele en projectsubsidies binnen het sociale domein in 2012 nog verder wordt teruggebracht.

In de aanbiedingsbrief bij de begroting 2011 is reeds aangegeven dat wij Mijn Dag minimaal zullen uitvoeren. Voor 2012 betekenen de bezuinigingen zoals verwoord in de Voorjaarsnota 2011 dat wij vanuit Mijn Dag vrijwel alleen nog inzet plegen in de Sociale Allianties (combinatiefuncties en diensten & voorzieningen).

Op het thema Mijn Omgeving hebben wij gekozen voor een terugtrekkende rol. Ook dit is in de aanbiedingsbrief bij de begroting 2011 reeds aangegeven. Dit heeft tot gevolg dat er geen vrije financiële ruimte meer is op dit thema. De beschikbare middelen voor ‘Mijn Omgeving’ worden in 2012 enkel nog besteed aan subsidies van een beperkt aantal (kleine) instellingen.

Voor de telefonische hulpdiensten, Sensor Oost-Nederland (€ 51.925,--) en Sensor Groningen/Drenthe (€ 93.200,--), hebben wij in de begroting 2011 aangegeven beëindiging van de subsidie met ingang van 1 januari 2013 te willen realiseren. Landelijke ontwikkelingen en goede afstemming met betrokken provincies vragen meer tijd om te komen tot een zorgvuldige afbouw van de subsidie. Wij voorzien dat wij niet voor 1 januari 2012 helderheid van het Ministerie van VWS zullen ontvangen omtrent onze rol en verantwoordelijkheid richting de telefonische hulpdiensten. Om zorgvuldigheid in acht te nemen willen wij de subsidie met 1 jaar verlengen.

## 4.1 Sociaal domein

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
Verbeteren mogelijkheden voor combinatie arbeid en zorg voor alle inwoners van Drenthe	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Optimaliseren van Drents Tijdbeleid</li> <li>2. Optimaliseren mogelijkheden taakcombinerders</li> </ol> <p><b>Indicatoren:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Aantal sociale allianties met gemeenten waarin projecten rond tijdbeleid zijn opgenomen en gestart.</li> <li>2. Het aantal fte aan combinatiefunctionarissen per gemeente</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Financiële bijdrage aan de Drentse gemeenten via de sociale allianties</li> <li>2. Inzet kernteam 7-7 (middels jaarplan van de instellingen)</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Minimaal 4 gemeenten hebben projecten op Tijdbeleid gestart.</li> <li>2. In minimaal 8 gemeenten zijn combinatiefunctionarissen aan het werk.</li> </ol>

## Toelichting

Voor de werkzaamheden in het sociale domein zijn het collegeprogramma 2011-2015, onderdeel Vitaal Drenthe, Provincie Nieuwe Stijl (inclusief amendement), de omgevingsvisie en onze wettelijke taken op het sociale domein (jeugdzorg en artikel 13 WMO) bepalend. Om inhoud en uitvoering te geven aan deze kaders en een goede sociale ruggengraat van Drenthe te borgen, leggen wij de focus op de volgende thema's/programma's: demografische ontwikkelingen, vitaal platteland, onderwijskansen, onderwijs/arbeidsmarkt, en de koppeling sport, ruimte en (vrijetijds)economie. Wij zitten middenin de visieontwikkeling op de taken in het sociale domein samen met de Drentse gemeenten (VDG-visietraject) en zijn provinciebreed gestart met het ontwikkelen van een visie op instellingen voor 2013 en verder.

## 4.2 Jeugd en onderwijs

### Ontwikkelingen

#### Jeugd

In 2011 heeft het rijk besloten dat de regie in de gehele jeugdzorg, inclusief de provinciale jeugdzorg, in fases wordt overgedragen aan gemeenten. In Drenthe is per 2011 een pilot gestart door de 12 Drentse gemeenten en de provincie die deze transitie op een zorgvuldige wijze wil effectueren. De ambitie is om de jeugdzorg met deze transitie nog efficiënter en doelmatiger te laten zijn en om daarbij de vraag van de jeugdige en zijn ouders nog meer centraal te stellen. Met deze transitie is overigens ook een korting op het macro budget aangekondigd. De transitie is vastgelegd in het bestuursakkoord dat het rijk met de VNG en het IPO heeft gesloten. Het provinciale beleid dat er al op was gericht het gemeentelijke jeugdbeleid te versterken om zo de instroom in de zwaardere vormen van jeugdzorg te voorkomen wordt hiermee verder versterkt.

#### Onderwijs

In het kader van provinciale bezuinigingen is er minder geld beschikbaar voor de uitvoering. Wij willen de resultaten van het kwaliteitsakkoord basisonderwijs Drenthe duurzaam borgen. Een goede zorgstructuur in en om de scholen maakt daar onderdeel van uit. De kleinschaligheid van scholen in Drenthe, toegankelijk en betaalbaar onderwijs in Drenthe raakt ook de discussie rond vitaal platteland. Een goede samenwerking en afstemming met het programma jeugd is van belang. Vandaar dat projecten op dit snijvlak prioriteit gaan krijgen.

Het college wil optimale kansen voor alle kinderen in Drenthe. Gezien de onderwijsachterstanden zullen wij langdurig en fors moeten investeren in het onderwijs. De focus en middelen vanuit het onderwijskansenplan zijn gericht op de regio's Zuidoost/Veenkoloniën en Zuidwest Drenthe. De projecten worden mede gefinancierd door het Rijk, de Drentse gemeenten en de Drentse schoolbesturen. In de desbetreffende gebiedsagenda's zullen wij dit onderdeel meenemen. Daarnaast is kwalitatief goed onderwijs van groot belang van de kenniseconomie in Drenthe.

## Jeugd

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
Jeugdigen en gezinnen eerder helpen met lichtere zorg.	Afsprakenkader Rijk-IPO uitvoeren.	13 concrete resultaatafspraken met gemeenten, Bureau Jeugdzorg en zorgaanbieder maken.	Situatie 2012 t.o.v. situatie 2010 <ul style="list-style-type: none"> <li>■ de groeiende vraag naar tweedelijns jeugdzorg is afgeremd.</li> <li>■ Meer provinciale ambulante jeugdzorg wordt zonder indicatie aangeboden.</li> <li>■ De efficiency van de zorgaanbieder is verder verbeterd ten opzichte van de situatie op 1 januari 2010.</li> <li>■ Het aanbod op het raakvlak van eerstelijnszorg en tweedelijnszorg is vergroot.</li> <li>■ Dure residentiële hulp is teruggedrongen door meer capaciteit voor intensieve pleegzorg en gezinshuizen</li> <li>■ Er zijn minder knelpunten bij de overgang van geïndiceerde jeugdzorg naar eerstelijns zorg.</li> </ul>
De toestroom naar geïndiceerde jeugdzorg zoveel mogelijk verminderen.	Ondersteuning bij de ontwikkeling van Centra Jeugd en Gezin in 12 Drentse gemeenten en versterken van de Zorg Advies Teams in het onderwijs.	Via subsidie aan Bureau Jeugdzorg middelen doeluitkering jeugdzorg inzetten voor uitvoering Toegangstaak en via allianties Mijn Jeugd (Sociale Agenda 2009-2013) autonome middelen.  Yorneo subsidiëren met autonome middelen die in 2012 nog beschikbaar zijn voor het resultaatgericht meten van de instroom bij de gespecialiseerde vormen van jeugdzorg	In minimaal 8 Drentse gemeenten maken medewerkers Toegangstaken Bureau Jeugdzorg onderdeel uit van CJG/ZAT team.
Wet op de Jeugdzorg uitvoeren op een wijze die aansluit bij de Drentse aanpak.	Jeugdigen in Drenthe snel en goed helpen bij het Veilig Opgroeien.	Via subsidiering Bureau Jeugdzorg middelen doeluitkering inzetten voor uitvoering taken (Toegang, Advies- en meldpunt Kinder mishandeling, Jeugdbescherming/jeugdereclassering)	Jeugdigen die zich melden bij Bureau Jeugdzorg voelen zich veilig in de eigen sociale context.

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
In 2012 voldoen alle Drentse CJG's en ZAT's aan de dan geldende kwaliteitsnormen.	Uitvoeren Drentse pilot jeugd: Effectieve ketensamenwerking in de Drentse jeugdzorg, meetbaar beter!	Via subsidiering BJZ autonome middelen inzetten om de werkwijze van Signs of Safety breder in te zetten bij CJG/ZAT.	Medewerkers toegangstaken BJZ zijn ingezet op vraag van gemeenten in CJG en ZAT.
		Bureau Jeugdzorg binnen de doeluitkering subsidiëren voor inzet medewerkers toegangstaken op vraag van gemeenten (CJG en ZAT)	Er is een ondersteuningspunt Positief Opgroeien in combinatie met de GGD
		Yorneo binnen de doeluitkering subsidiëren voor de inzet van duurzame ondersteuning richtingen op vraag van CJG en ZAT.	Er is een monitor door PIONN in het kader van de Drentse pilot.
		Yorneo subsidiëren voor het resultaatgericht meten van de zorg en het verminderen van de instroom	

## Onderwijs

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
Kwaliteitsslag basisonderwijs Drenthe	Hogere taal- en rekenprestaties van de Drentse kinderen in het basisonderwijs.	Uitvoeren van het Uitvoeringsplan Kwaliteitsakkoord basisonderwijs Drenthe waaronder financiële ondersteuning van alle Drentse schoolbesturen.	Het aantal zwakke en zeer zwakke scholen is gelijk aan het landelijk gemiddelde, dit blijkt uit de Onderwijsmonitor.
	Stimuleren van sterke en/of excellente basisscholen in Drenthe	Subsidiëren van een pilot voor scholen.  Toepassen van een Drents kader voor excellente c.q. sterke scholen.	Minimaal 5 scholen doen mee aan de pilot.
Voor elke jeugdige een passend onderwijs- en zorgaanbod	Vergroten ouderbetrokkenheid. Verhogen taal- en rekenprestaties. Doorgaande leerlijn.	Samen met de Drentse gemeenten subsidiëren onderwijsmonitor.	Minimaal 4 scholen en/of gemeenten in met name zuidoost en zuidwest Drenthe voeren projecten uit op deze thema's.
	Deelname van Drentse kinderen aan (hogere vormen van) voortgezet onderwijs is gelijk aan het landelijk gemiddelde.	Uitvoering geven aan het onderwijskansenplan middels financiële bijdrage aan projecten (i.s.m. rijk, gemeenten, schoolbesturen)  Financiële bijdrage aan projecten op het snijvlak onderwijs jeugd.	Hogere cito-scores in de Drentse gemeenten.

## Toelichting

### Jeugd

Ons uitgangspunt geen wachtlijsten in de jeugdzorg staat onder druk omdat er kortingen op de doeluitkering jeugdzorg kunnen komen vanuit het rijk. Door gezamenlijke inzet van provincie en gemeenten op de Drentse pilot 'jeugd' zorgen wij voor een goede en zorgvuldige overdracht van de jeugdzorg naar de gemeenten. De pilot speelt in op de stelselwijziging in de jeugdzorg. Wij benutten deze stelselherziening om efficiënter en doelmatiger samen te werken.

De autonome middelen die de provincie beschikbaar had binnen de sociale agenda voor het thema mijn jeugd nemen in 2012 als laatste jaar van de Sociale Agenda flink af. We zullen de ambities dus vooral moeten realiseren middels de sturing van onze jeugdzorgaanbieders met middelen uit de doeluitkering van het rijk.

### Onderwijs

Het tegengaan van onderwijsachterstanden is geen kerntaak van de provincie. Wij maken uitzondering voor de regio Zuid-Oost Drenthe en het gebied rond Hoogeveen, vanwege de specifieke opgaven in die gebieden. Onze inzet koppelen wij aan de focus vanuit de omgevingsvisie op sociaaleconomische vitalisering in de regio Zuid-Oost Drenthe en het gebied rond Hoogeveen.

## 4.3 Sport

### Ontwikkelingen

De stuurgroep Drenthe 2028 is omgevormd naar de Council Drenthe 2028 waarin alliantiepartners vanuit het onderwijs, zorg, bedrijfsleven, sport en overheid vertegenwoordigd zijn. De transitie om te komen tot een externe organisatie waar de provincie één van de partners zal zijn, vraagt zorgvuldigheid en kost tijd. Dat betekent dat de provincie Drenthe tot 1 januari 2013 op verzoek van de diverse externe partners (de leden van de Council) de voorzittersrol Drenthe 2028 op zich neemt. Met als voorwaarde dat de financiering van de regiefunctie van Drenthe 2028 door de gezamenlijke overheden gedragen wordt.

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten	
Iedereen in Drenthe kan op passende wijze sporten en bewegen.	Sportaanbod op maat bij verenigingen, op school en in de buurt.	Gemeenten stimuleren tot het aanstellen van combinatiefunctionarissen en het uitvoeren van sportstimuleringsprojecten.	Minimaal 75% van de Drentse gemeenten werkt met combinatiefunctionarissen.	
	De economische kansen van Drenthe als sportprovincie beter benutten.	Verder uitbouwen van platforms rondom kernsporten Drenthe 2028.	Er heeft tenminste 1 EK/WK in Drenthe plaatsgevonden	
	Integraal sportbeleid: Drenthe 2028, het Drents Olympisch plan.	Ondersteuning EK.		
		Driehoek sport, ruimte en economie verankeren in beweegbuurten en sportlandschap Drenthe.		Uitvoeringsprogramma Drenthe 2028 2012: 75% van de projecten is gerealiseerd.
		Gemeenten stimuleren integraal sportbeleid te ontwikkelen.		
		Council voorzitter Drenthe 2028		

## Toelichting

De provinciale ambitie en rol op het gebied van sport koppelen we aan ons ruimtelijk en economisch beleid. Het Drents Olympisch plan biedt in dit kader een mooi vooruitzicht dat we de komende jaren in samenwerking met vele partners uitvoeren. Onderdeel hiervan is het periodiek organiseren van een groot topsportevenement. Hierbij past een verkenning naar de haalbaarheid van het organiseren van de Vuelta in 2015 in Drenthe. Voorwaarde hiervoor is cofinanciering van de gemeenten en andere partners. Voor zowel het Drents Olympisch Plan als de mogelijke komst van de Vuelta in 2015 reserveren wij financiële middelen

## 4.4 Kunsten erfgoed en media

### Ontwikkelingen

#### Kunsten

De aangekondigde landelijke bezuinigingen op de culturele basisinfrastructuur en het Nederlands fonds podiumkunsten maken het noodzakelijk om samen met de provincies Groningen en Fryslân en de steden Groningen en Leeuwarden een visie op de noordelijke en Drentse infrastructuur voor de komende jaren te ontwikkelen. Deze visie is erop gericht de toch al ijle culturele infrastructuur in het noorden van het land zoveel mogelijk in stand te houden. Hiervoor stellen wij extra middelen beschikbaar. Bij de totstandkoming van de visie spelen het cultureel ondernemerschap, het verkrijgen van eigen inkomsten, het verzorgen van optredens in Drenthe en de ondersteuning van talentontwikkeling een belangrijke rol. Ook onze inzet om over te gaan tot het verlenen van (meerjarige) projectsubsidies in plaats van het verlenen van instandhoudingssubsidies wordt in deze visie meegenomen.

#### Erfgoed

In 2012 worden de Regionale Historische Centra' door het Rijk naar provincies gedecentraliseerd. Provincies worden hierdoor bestuurlijk en financieel verantwoordelijk voor het beheer en de toegankelijkheid van hun eigen overgedragen archieven. De Archiefwet wordt hierop aangepast.

De vijf Drentse musea van provinciaal belang worden op hun kwaliteit en resultaten beoordeeld. In de nieuwe culturele en museale agenda zullen besluiten worden genomen over de (wijze van) subsidiëring van de Drentse musea van provinciaal belang.

#### Media, regionale omroep

Op landelijk niveau vindt een discussie plaats omtrent de bestuurlijke positionering van regionale omroepen. Onderdeel van deze discussie is het al dan niet verhogen van het budget van de kleine regionale omroepen waar ook Drenthe onder valt.

#### Media, bibliotheken

De huidige bibliotheekwetgeving is sterk verouderd, reden tot herziening van rijkswege ingaande op 1 januari 2013. de voorbereiding hiervoor zijn in volle gang. Duidelijk is dat de rol van provincies hierbij zal worden geminimaliseerd en zich voornamelijk zal beperken tot het borgen van regionale en bovenlokale spreiding en het in stand houden van de netwerkfunctie.



## Kunsten

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
Vergroten culturele participatie door optimale spreiding en een brede actieve deelname aan cultuur	Zoveel mogelijk leerlingen in primair onderwijs en voortgezet onderwijs komen in aanraking met verschillende culturele uitingen.	Financiële ondersteuning Kunst & Cultuur Drenthe om <ul style="list-style-type: none"> <li>- het huidige bereik van cultuureducatie te handhaven</li> <li>- ondersteunen en ontwikkelen van lokale/regionale amateurkunsten netwerken</li> <li>- instandhouding advies en kennisfunctie</li> </ul>	43.000 leerlingen primair onderwijs en 18.000 leerlingen voortgezet onderwijs komen in contact met culturele activiteiten binnen het onderwijs.
	Actieve deelname aan amateur kunstbeoefening.	Faciliteren uitreiking Culturele Prijs Drenthe  Financiële ondersteuning van amateurgezelschappen van provinciaal belang.  Financiële ondersteuning van projecten van amateurgezelschappen van provinciaal belang	Uitreiking Culturele Prijs Drenthe  8 amateurgezelschappen van provinciaal belang zijn ondersteund  10 projecten van provinciaal belang van amateurgezelschappen zijn ondersteund  3 projecten en initiatieven van provinciaal belang zijn ondersteund.
Ontwikkelen van een aantrekkelijk en aantrekkelijk cultureel klimaat	Verbetering beeldkwaliteit van de openbare ruimte. In vroegtijdig stadium beeldende kunst en vormgeving inbrengen bij ruimtelijke planontwikkeling en nieuwe infrastructuur	Het faciliteren van ontwerpers en kunstenaars bij planontwikkeling.  Afronden project Kunst langs de N34  Financiële ondersteuning CBK Drenthe voor advisering en bemiddeling functie kunst in de openbare ruimte en stimulering (boven) provinciale BKV initiatieven	Realisatie van 2 grote en 8 kleine kunstobjecten langs de N34  Kennispunt Drentse Beeldende kunstenaars en vormgever door documentatie  5 culturele festivals van provinciaal of bovenprovinciaal belang.
	De economische kansen van cultuur beter benutten door een gespreid aanbod van festivals van provinciaal of bovenprovinciaal belang  Voldoende en goed gespreid aanbod van professionele podiumkunsten voor alle doelgroepen.	Subsidiëren en cofinanciering van festivals met een provinciaal of bovenprovinciaal belang.  Subsidiëren en cofinanciering van aanbod van professionele podiumkunsten met een provinciaal of bovenprovinciaal belang.  Mede opstellen van een visie op noordelijke en Drentse culturele basisinfrastructuur	Aanbod van professionele podiumkunsten door 10 instellingen van provinciaal of bovenprovinciaal belang  Een visie op noordelijke en Drentse culturele basisinfrastructuur

## Erfgoed

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
Vergroten culturele participatie door optimale spreiding en een brede actieve deelname aan cultuur	Het bewaren en toegankelijk maken van materieel en immaterieel cultureel erfgoed door het ontsluiten van het 'Verhaal van Drenthe'.	<p>Subsidiering Drents Plateau voor het uitvoeren van de provinciale monumentenlijst.</p> <p>Eigenaren ondersteunen bij instandhouding van monumenten door subsidiëring Monumentenwacht</p> <p>Opstellen nominatiedossier Unesco voordracht Koloniën van Weldadigheid.</p> <p>Musea van provinciale betekenis prestatiegericht ondersteunen.</p> <p>Laten uitvoeren project versterking Museumbestel Drenthe.</p> <p>Beschikbaar stellen van middelen voor instandhouding Archeologisch Depot Nuis</p> <p>Bestuurlijke en financiële verantwoordelijkheid dragen voor beheer van eigen archief na overdracht aan Regionaal Historisch Centrum Drents Archief.</p> <p>Mede uitvoeren project Digitaal loket Bewoningsgeschiedenis uitvoeren met 12 gemeenten.</p> <p>Subsidiering K&amp;C voor de uitvoering van erfgoededucatie</p>	<p>Actuele provinciale monumentenlijst</p> <p>Leningen verstrekt in het kader van het Drents monumentenfonds</p> <p>700 abonnees monumentenwacht</p> <p>350 uitgevoerde inspecties</p> <p>1 nominatie dossier Unesco voordracht.</p> <p>5 musea van provinciaal of bovenprovinciaal belang in Drenthe</p> <p>Toename van het aantal bezoekers van Drentse musea ten opzichte van 2011</p> <p>Archeologisch opgravingsmateriaal is beschikbaar voor onderzoek en expositie.</p> <p>Informatie uit het provinciaal archief is (digitaal) toegankelijk voor een ieder.</p> <p>Een digitaal loket bewoningsgeschiedenis voor elke Drentse gemeente dat burgers uiterlijk per april 2013 toegang geeft tot het leven van ruim 5 miljoen personen in 1,2 miljoen openbare Drentse akten (tot 1940)</p> <p>Erfgoededucatie wordt geïmplementeerd bij 50% van de basisscholen</p>

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
Ontwikkelen van een aantrekkelijk en aantrekkelijk cultureel klimaat	Behoud en ontwikkeling van streektaal als immaterieel erfgoed en identiteit van Drenthe	Subsidiering Huus van de Toal ten behoeve van informatie-verstrekking aan culturele organisaties en instellingen, particulieren en overheden en het verzorgen van streektaaleducatie	1 kennis en adviescentrum streektaal Versterkte streektaalinfrastructuur.
	Cultuurhistorie en archeologie vroegtijdig inbrengen in ruimtelijke planvorming en gebiedsontwikkeling.	Afronden erkenning van het Nedersaksisch onder deel 3 van het Europees handvest voor regionale talen en talen van minderheden  Vergroten samenwerking in Nedersaksische taalgebied door organiseren van evenementen  Subsidiëring Drents Plateau voor de ontwikkeling van projecten gericht op de ontsluiting van het Verhaal van Drenthe	1 publieksproject gericht op het ontsluiten van het Verhaal van Drenthe  2 publicaties in relevante vakbladen om het Verhaal van Drenthe te ontsluiten  1 databank Cultuurhistorisch Kompas  1 steunpunt cultureel erfgoed  1 project ter bevordering van inzet en kwaliteit vrijwilligers
	Aansluiting provinciale en gemeentelijke cultuurbeleid optimaliseren.	Ontsluiting kennis en projectontwikkeling erfgoed door subsidiering Drents Plateau  Uitvoeren programma Tafelzilver  Uitvoeringsprogramma Cultuurhistorisch Kompas.  Stimuleren gemeenten cultuurhistorie en archeologie mee te nemen in ruimtelijke plannen door uitwerken afspraken Studio 13.	1 project gericht op behoud en ontwikkeling cultuurhistorisch waardevolle objecten of gebieden  Archeologische bodemschatten worden beschermd.

## Media

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
Vergroten culturele participatie	Bereik regionale tv, radio teletekst en crossmedia vergroten.	Subsidie RTV Drenthe om tenminste televisieprogramma's -samen met TekstTV- 24 uur per dag te verzorgen en 6 dagen per week uit te zenden van 45 unieke minuten (= zelfgeproduceerd en inkoop excl. NOS (op zaterdag 20 minuten i.p.v. 45),	Tenminste gemiddelde kijkdichtheid 1,6 (18.00 t/m 24.00u.) Minimum marktaandeel 4,5 (18.00-24.00 u.) en dagbereik 32,1 (2.00-24.00 u.)
	Borging rampenzender	Subsidiëring van RTV Drenthe om tenminste te verzorgen radioprogramma's op maandag tot en met vrijdag van 7 uur tot 18:30 uur, zaterdag en zondag van 8:00 uur tot 19:00 uur, waarvan tenminste 2 maal per dag een regionaal nieuws-overzicht, welke wordt herhaald.	Tenminste gemiddelde luisterdichtheid 4,8 (7.00- 19.00 u.) Uitzendingen/beschikbaarheid.  Tenminste handhaven niveau van activiteiten mbt de verzorging van radioprogramma's zoals in 2004 (Mediawet).  Bereik/beschikbaarheid: 24 uur per dag teletekst voorziening op het RTV Drenthe kanaal.  Crossmedia 24 uur per dag beschikbaar.  Tenminste 1.250.000 bezoekers (unique visitors) van de website van RTV Drenthe per jaar. 1 rampenzender
	Biblionet biedt facilitaire ondersteuning aan de aangesloten bibliotheken in Drenthe	Subsidiëring van Biblionet ten behoeve van innovatiecentrum specifiek gericht op digitale dienstverlening, collectiebeleid, marketing en HRM  Subsidiëring van Biblionet ten behoeve van facilitaire ondersteuning Drentse bibliotheken incl. Bibliobussen.  Incidentele financiële ondersteuning om proces van samenwerking met Groningen en andere samenwerkingsverbanden	12 gecertificeerde basisbibliotheken.  Bibliotheken sluiten dienstverleningsovereenkomsten met Biblionet. Dit blijkt uit jaarverslagen biblionet en lokale bibliotheken.  Onderzoeksrapport mogelijkheden kostenbesparing door samenwerking Biblionet met Groningen en/of andere samenwerkingsverbanden

## Toelichting

### Erfgoed

De provinciale cofinancieringsmiddelen voor de restauratie van monumenten die in het kader van de versnellingsagenda beschikbaar zijn gesteld zijn uitgeput. Alleen voor de restauratie/herbestemming van de Radiotelescoop in Dwingeloo zullen wij deze middelen nog eenmaal aanvullen. Het rijk is voornemens om tijdens deze collegeperiode nogmaals extra middelen voor de restauratie van monumenten beschikbaar te stellen. Wij zullen dit co-financieren vanuit een nieuw programma voor de herbestemming en restauratie van monumentale en karakteristieke gebouwen, gekoppeld aan een bredere provinciale gebiedsontwikkeling waarbij de focus ligt op Frederiksoord/Veenhuizen. Het programma is gericht op versterking van ruimtelijke kwaliteit, instandhouding van cultureel erfgoed van provinciaal belang, behoud en ontwikkeling van werkgelegenheid en een bewuste omgang met demografische ontwikkeling (krimp).

De erkenning van het Nedersaksisch onder deel 3 van het Europees handvest voor regionale talen en talen van minderheden is nog in behandeling bij het Rijk. Het Rijk heeft toegezegd eind 2011 te komen met een afgewogen oordeel over het al dan niet erkennen van het Nedersaksisch waar ook het Drents onderdeel van uitmaakt.

### Media

De instellingen RTV Drenthe en Biblionet Drenthe onderzoeken beide of zij via vergaande samenwerking met de vergelijkbare instellingen in de provincie Groningen schaalvergroting en meer efficiency kunnen bereiken. Wij gaan er vanuit dat deze samenwerking kan leiden tot minder subsidie van onze kant, immers de samenwerkende organisaties werken complementair aan elkaar. Dit moet leiden tot een bezuiniging van € 150.000 vanaf 2012.

## Wat mag het kosten?

### Programma 4. Vitaal Drenthe: Welzijn, jeugdzorg, onderwijs en sport en cultuur

		1	2	3	4	5	6
	Product	Realisatie 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Begroting 2014	Begroting 2015
Lasten							
	Product 4.1. Sociaal domein	4.864.731	4.303.013	3.506.968	3.371.291	2.835.524	2.895.272
	Product 4.2. Jeugd en onderwijs	39.052.208	37.261.920	39.688.593	38.872.079	38.872.079	38.872.079
	Product 4.3. Sport	1.295.850	1.558.722	1.429.279	400.000	400.000	200.000
	Product 4.4. Kunsten, erfgoed en media	25.158.669	24.968.712	25.404.874	24.587.116	24.639.050	25.096.686
	<b>Totaal</b>	<b>70.371.459</b>	<b>68.092.367</b>	<b>70.029.714</b>	<b>67.230.486</b>	<b>66.746.653</b>	<b>67.064.037</b>
Baten							
	Product 4.1. Sociaal domein	182.709	1.800	0	0	0	0
	Product 4.2. Jeugd en onderwijs	35.374.731	34.372.420	38.445.593	38.872.079	38.872.079	38.872.079
	Product 4.3. Sport	0	0	0	0	0	0
	Product 4.4. Kunsten, erfgoed en media	913.658	1.413.430	991.297	1.007.314	1.023.229	1.035.445
	<b>Totaal</b>	<b>36.471.098</b>	<b>35.787.650</b>	<b>39.436.890</b>	<b>39.879.393</b>	<b>39.895.308</b>	<b>39.907.524</b>
Bestemming	subtotaal voor bestemming	33.900.361	32.304.717	30.592.824	27.351.093	26.851.345	27.156.513
resultaat	Saldo verrekening met reserves	0	0	0	0	0	0
<b>Totaal na bestemming</b>		<b>33.900.361</b>	<b>32.304.717</b>	<b>30.592.824</b>	<b>27.351.093</b>	<b>26.851.345</b>	<b>27.156.513</b>

## Verklaring van verschillen

<b>Product 4.1 Sociaal domein</b>	
Evaluatie, communicatie en participatie CWZ-beleid (ivm opstellen nieuwe culturele nota)	50.000
Afname vast budget instellingen door flexibilisering en bezuinigingen	-446.528
Kansen voor '7 tot 7'diensten- en voorzieningen	-105.000
Flexgelden (ivm dekking wegvallende prioriteitsgelden en door bezuinigingen)	-294.517
Diversen	1.800
<b>Saldo product</b>	<b>-794.245</b>

<b>Product 4.2. Jeugd en Onderwijs</b>	
Kansen voor jeugd en gezin	-900.000
Kansen voor onderwijs: aanpak Voortijdig Schoolverlaten	-139.500
Flexgelden (ivm dekking wegvallende prioriteitsgelden en door bezuinigingen)	-575.000
Diversen	-32.000
<b>Saldo product</b>	<b>-1.646.500</b>

<b>Product 4.3. Sport</b>	
Kansen voor Sport: Drenthe profilering als sportprovincie	-418.500
Flexgelden (ivm dekking wegvallende prioriteitsgelden en door bezuinigingen)	-195.000
Verkenning Vuelta	200.000
Drenthe profilering als sportprovincie breedtesport	120.000
Olympisch Plan	200.000
Diversen	-35.943
<b>Saldo product</b>	<b>-129.443</b>

<b>Product 4.4. Kunst, Erfgoed en Media</b>	
Gebiedsontwikkeling (UNESCO)	25.000
Gebiedsontwikkeling (Veenhuizen/Frederiksoord)	150.000
Radiotelescoop	75.000
Versterken culturele infrastructuur Drenthe	-267.500
Flexgelden	52.007
Regionaal historische centra (RHC)	369.000
Subsidies ten behoeve van Drentse basis infrastructuur	150.000
Afname vast budget instellingen door flexibilisering en bezuinigingen	-402.939
Hogere index RTV Drenthe	173.226
Intensivering monumentenzorg	-178.000
Kapitaallasten Drents Museum	495.182
bijdragen in culturele projecten	245.082
Diversen	-27.763
<b>Saldo product</b>	<b>858.295</b>

<b>saldo verschillen</b>	
<b>Programma 4. Vitaal Drenthe: Welzijn, jeugdzorg, onderwijs en sport en cultuur</b>	<b>-1.711.893</b>

# Programma 5

## Vitaal Drenthe: Ruimtelijke Ontwikkeling

### Missie

Samen met onze partners realiseren we de Omgevingsvisie gebiedsgericht op basis van integrale agenda's met daarin de urgente gebiedsopgaven.

### Inleiding

De Omgevingsvisie is ons integrerend kader voor ruimtelijk economische ontwikkeling. In de realisatiestrategie maken we op basis van gebiedspecifieke kansen en uitdagingen onderscheid in drie gebieden: Noord-Drenthe, Zuid- en Oost-Drenthe en Zuidwest-Drenthe. Samen met onze gebiedspartners stellen we de definitieve integrale gebiedsagenda's voor de periode 2012-2015 vast.

Onder de huidige Wro is de kaderstellende en regisserende rol van de provincie versterkt. Eén van onze kerntaken is advisering op ruimtelijke ontwikkelingen in structuurvisies en bestemmingsplannen. De advisering willen wij enerzijds inzetten op het koesteren en behouden van de kernkwaliteiten. Anderzijds willen wij deze kerntaak aangrijpen om ontwikkeladviezen te geven voor een bruisend Drenthe. Het is onze ambitie om aan de voorkant van ruimtelijke processen onze ambities en doelen te verbinden met die van onze partners. Daarom willen wij in een zo vroeg mogelijk stadium betrokken zijn bij de ontwikkeling van gemeentelijke plannen. Wij zien (structuur)visies van gemeenten als een geschikt instrument om vroegtijdig onze ambities te verbinden. Onder ander via het relatiebeheer sturen wij hierop. Komende periode gaan wij het relatiebeheer doorontwikkelen om onze proactieve advisering beter vorm te geven.

Om in te spelen op actuele ontwikkelingen op de woningmarkt en de toekomstige demografische ontwikkeling, stellen wij samen met onze partners in drie woningmarktgebieden regionale woonvisies op. Deze regionale woonvisies zijn voor ons een afsprakenkader met gemeenten over verdeling van de woningbouwopgave en kwalitatieve afstemming van het woningaanbod. Hiermee geven wij uitvoering aan onze regisseursrol. Wij vinden het van provinciaal belang om te sturen op de beschikbare ruimte voor woningbouw. In de Provinciale Omgevingsverordening is de doelstelling opgenomen om de regionale woonvisies voor 1 juli 2012 te realiseren.

Wij hechten grote waarde aan de kwaliteit van de leefomgeving. Het motto uit Omgevingsvisie is het behoud van de kernkwaliteiten en ontwikkeling van een bruisend Drenthe. Wij geven invulling aan ruimtelijke kwaliteit met de verdere concretisering van de kernkwaliteiten (onder andere de uitwerking van de motie landschap), de doorwerking in de gebiedsontwikkeling, het atelier Mooi Drenthe, en de Eo Wijersprijsvraag in de Veenkoloniën. In 2012 wordt een handboek Kernkwaliteiten gemaakt.

We koppelen onze (financiële) inzet sterker aan het zorgvuldig omgaan met de beschikbare ruimte in onze provincie. De SER ladder heeft een structurerende werking voor onze financiële inzet en wordt doorvertaald in relevante beleidskaders. Wij zetten maximaal in op het stimuleren van ruimtelijke ontwikkeling die gericht zijn op inbreiding in bestaand bebouwd gebied. Onder andere met het beleidskader ISV en de tijdelijke stimuleringsmaatregeling woningmarkt kredietcrisis geven wij hier uitvoering aan.

## 5.1 Algemeen Ruimtelijke Ordening (incl. Regiovisie Groningen-Assen)

### Ontwikkelingen

De volgende relevante moties zijn aangenomen:

- Motie 2010-28 Vitaal platteland, zie 5.3;
- Motie 2010-18 Landschap.

De motie landschap vertalen we in het operationaliseren en uitwerken van de kernkwaliteiten landschap, natuur, cultuurhistorie, archeologie, aardkundige waarden, stilte en duisternis. Dit volgens de systematiek van het Cultuur Historisch Kompas, zowel voor de provinciale als de gemeentelijke planvorming.

Het regeringsbeleid/bestuursakkoord legt meer verantwoordelijkheid bij provincies en regio. In noordelijk verband willen we hieraan invulling geven door het opstellen van een Ruimtelijk Economische visie Noord Nederland. Richtinggevend voor ons zijn de vier speerpunten van het collegeprogramma: economie, natuur & landschap, demografische ontwikkelingen en energie. Ook in SNN verband zal gewerkt worden aan de 2de generatie gebiedsagenda's waarin we gewenste ruimtelijke ontwikkelingen financieel kunnen verankeren.

Beleidsopgave	Doelstelling	Activiteiten/prestaties	Resultaten/indicator
Realisatie ambities en doelen Provinciale omgevingsvisie Drenthe	Drie integrale gebiedsagenda's voor de regio's Zuid- en Oost, Zuidwest en Noord-Drenthe waarin we afspraken maken over onze financiële inzet en samen met partners verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de geformuleerde gebiedsopgaven	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Afstemmen met partners over rol en verantwoordelijkheid</li> <li>■ Samenwerken met partners in het uitvoeren van opgaven</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Vastgestelde gebiedsagenda's</li> <li>■ Realisatie gebiedsontwikkelingen, zoals Atalanta, Nationaal Landschap Drentsche Aa Uffelte/Ruinen, Belvédère Frederiksoord</li> <li>■ Gebiedsvisie windenergie</li> </ul>
	Borgen provinciale belangen in ruimtelijke plannen van gemeente en realiseren van provinciale ambities en doelen bij planvorming	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Voorafgaand aan de formele procedure door middel van relatiebeheer sturen op doorwerking van provinciale belangen, doelen en ambities bij ruimtelijke planvorming.</li> <li>■ In het proces van formele planadvisering bij bestemmingsplannen en structuurvisies nagaan of provinciale belangen, ambities en doelen voldoende doorwerking krijgen</li> </ul>	Adviezen ruimtelijke plannen en ontwikkelingen van gemeenten, conform de omgevingsvisie en provinciale verordening
Participatie in Regio Groningen-Assen	Tot stand brengen van een diversiteit aan aantrekkelijke woon- en werkmilieus, een brede voorzieningen structuur, een bereikbare regio via de weg van het openbaar vervoer en een aantrekkelijk landschap dat ook voorziet in de behoefte van recreatieve uitloop	Gezamenlijk vaststellen van een jaarprogramma met 4 pijlers: <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Wonen</li> <li>2. Economie</li> <li>3. Bereikbaarheid</li> <li>4. Regiopark</li> </ol>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Uitvoering van de 4 pijlers van het jaarprogramma</li> <li>■ Vastgesteld jaarverslag</li> </ul>



Beleidsopgave	Doelstelling	Activiteiten/prestaties	Resultaten/indicator
Stimuleren ruimtelijke kwaliteit	Samenwerken aan een mooi en aantrekkelijk Drenthe, koesteren van kernkwaliteiten, tegengaan van verrommeling en stimuleren van zuinig ruimtegebruik	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Onderzoeken ontwikkeling van een atelier Mooi Noord Nederland</li> <li>■ 20 Xplorelab-ateliers organiseren</li> <li>■ Uitvoeren Eo Wijersprijsvraag in de Veenkoloniën</li> <li>■ Verdiepingsslag kernkwaliteiten maken volgens de systematiek van het Cultuur Historisch Kompas, ofwel uitvoering motie Landschap</li> <li>■ Onderzoeken visie op TT-circuit</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Atelier Mooi Noord Nederland</li> <li>■ Doorontwikkeld Xplorelab</li> <li>■ Winnende concept Eo Wijersprijz is uitgevoerd</li> <li>■ Instrument beschikbaar voor het beoordelen van de kernkwaliteiten in ruimtelijke plannen</li> <li>■ Meerjaren Uitvoeringsprogramma TT-circuit in relatie tot de Florijnas</li> </ul>
Een leefbaar en vitaal Drenthe, volgens het beleidsadvies bevolkingsdaling 'Van groei naar bloei'	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Inspelen op gevolgen bevolkingsdaling en regionaal afstemmen woningbouwopgave</li> <li>■ Ontwikkelen lange termijn strategie waarbinnen verbindingen tussen inspanningen van partners een plek krijgen. Zie ook motie Vitaal platteland</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Stimuleren bewustwording en actieve houding partners</li> <li>■ Vergroten kennis over de effecten van bevolkingsdaling en inzicht krijgen in de specifieke krimpopgaven</li> <li>■ Stimuleren en faciliteren regionale samenwerkingsprocessen/-projecten</li> <li>■ Gegevens verzamelen en monitoren inzake demografie en woningbouw</li> <li>■ Sturen op het opstellen van regionale woonvisies</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Kengetallen bepalend voor de Krimp</li> <li>■ Uitvoeringsprogramma motie Vitaal platteland, voor wat betreft het onderdeel krimp</li> <li>■ Bevolkingsprognoses inzichtelijk</li> <li>■ Diverse woningmarktberichten</li> <li>■ 3 Regionale Woonvisies</li> </ul>

## 5.2 Stedelijke ontwikkeling (ISV)

### Ontwikkelingen

Wij onderzoeken de mogelijkheden om, passend bij onze sterkere focus, onder meer de resterende ISV-budgetten gericht in te zetten op ons speerpunt demografische ontwikkeling. Hierbij is de statenmotie 2010-28 Vitaal platteland relevant.

Beleidsopgave	Doelstelling	Activiteiten/prestaties	Resultaten/indicator
Bevorderen van fysieke kwaliteit van de leefomgeving	Bevorderen van kwaliteit en differentiatie van woningvoorraad door de inzet van ISV3 budgetten	Budgetten toekennen op basis van het beleidskader en de tenderregeling Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV3) en meer focus aanbrengen	Aantal gemeentelijke projecten waaraan een ISV budget is toegekend, afhankelijk van het aantal inschrijvingen en toekenningen op de tender

### Toelichting

Door op een creatieve manier middelen in te zetten, willen we met minder, meer bereiken. Dit gaan we realiseren via de eerder genoemde gebiedsagenda's.

### 5.3 Vitaal Platteland (inclusief Zuid- en Oost-Drenthe en Stuurgroep Veenkoloniën)

#### Ontwikkelingen

In het Bestuursakkoord is voorgesteld dat ‘provincies verantwoordelijk worden voor de inrichting van het landelijk gebied en voor het regionale beleid voor natuur, recreatie en toerisme, landschap, structuurversterking van de landbouw en leefbaarheid. Zij stemmen dat integraal af met de uitvoering van het provinciale en gemeentelijke ruimtelijke ordenings-, water- en milieu-beleid. De provincies voeren de bovenlokale regie.

De rol van het Rijk beperkt zich voor de natuurkwaliteit van gebieden tot het stellen van kaders op grond van internationale en Europese verplichtingen (doelen voor het natuurbeleid) en tot de strategische nationale ruimtelijke planning’.

In IPO-verband zijn de volgende voorwaarden gesteld om te komen tot een Deelakkoord Natuur: ‘In het perspectief van overeenstemming over de (herijkte) EHS, voldoende structurele modellen voor beheer van die EHS, afronding van Recreatie om de Stad (RodS), de zeggenschap over de grondvoorraad en de decentralisatie zijn de provincies in beginsel bereid binnen de lopende bestuursovereenkomsten ruimte te zoeken voor de bezuinigingen in het regeerakkoord van € 600 miljoen op het ILG tot 2014. De uitkomsten van de onderhandelingen over het Deelakkoord Natuur zullen grote gevolgen hebben voor de uitvoering van de provinciale kerntaak natuur’.

Beleidsopgave	Doelstelling	Activiteiten/prestaties	Resultaten/indicator
Behoud en ontwikkeling van de ruimtelijke en sociaal-economische structuur op het platteland	Beleidskader visie en strategie vitaal platteland, uitgewerkt naar de drie gebieden uit de realisatiestrategie van de omgevingsvisie	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Beleidskader Vitaal Platteland</li> <li>■ Gebiedsagenda's landelijk gebied</li> <li>■ Uitvoeringsprogramma Vitaal Platteland</li> <li>■ Agenda voor de Veenkoloniën</li> <li>■ Onderzoek naar de Blauw Groene Gordel</li> <li>■ herijking en prioritering niet ILG doelen</li> <li>■ Bevordering agrobiodiversiteit</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Programma Vitaal Platteland</li> <li>■ Afgerond Gebiedsprogramma 2012</li> <li>■ Afgeronde herijking ontwikkelingsperspectief</li> <li>■ Afgerond MIRT-onderzoek Blauw Groene gordel</li> </ul>
	Een combinatie van natuur en cultuurlandschappen vormt de basis voor een nieuwe economische motor, en genereert middelen voor afronding en beheer van de EHS en de versterking van de toeristisch-recreatieve structuur	<p>Verkennen van en visie ontwikkelen op alternatieve financiering realisatie natuurdoelen en landschap in</p> <p>Verkenningrapport en visiedocument (pilot Zuid-West: Drents Friese Wold, Dwingelderveld en Holtingerveld)</p>	Verdienmodel plattelandontwikkeling met werkzame alternatieve financieringen

Beleidsopgave	Doelstelling	Activiteiten/prestaties	Resultaten/indicator
	Continueren inzet conform de Beheer&Inrichtings Plannen (BIP) van de drie Nationale Parken Drents-Friese Wold, Drentsche Aa en Dwingelderveld. Vanuit plattelandsontwikkeling gericht op 2 (van de 4) doelen: 1. Natuurgerichte recreatie 2. Educatie en communicatie	Herijking Beheer- en Inrichtingsplannen in samenwerking met inwoners, omwonenden, gebruikers en (recreatie)ondernemers.	Realiseren geheerijkte jaarlijkse bestedingenplannen
	Een vitaal Nationaal Landschap Drentsche Aa, waarvan het recreatief gebruik wordt gestimuleerd.	Realiseren Uitvoeringsprogramma 2007-2013, samen met onze partners, inwoners en ondernemers.	Ambitie van het Uitvoeringsprogramma is omgezet in concrete projecten
Landbouwstructuurversterking	Integrale realisatie EHS, structuurverbetering landbouw, waterberging, infrastructuur, etc.	Inrichten taskforce ruimtelijke structuur, kavelruilfaciliteiten Herijking en prioritering diverse landinrichtingsafspraken	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Functionele Taskforce ruimtelijke structuur</li> <li>■ Diverse landinrichtingsafspraken</li> </ul>
Uitvoering Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB)	Optimale benutting van de mogelijkheden die het GLB voor Drenthe biedt	Visie opstellen op optimale benutting van de mogelijkheden die het GLB voor Drenthe biedt	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Drentse lobbypunten zijn in 2012: gedeeld met LTO, waterschappen, TBO's, agribusinessketen;</li> <li>2. ingebracht in SNN verband;</li> <li>3. (via SNN) ingebracht in IPO-verband;</li> <li>4. (via SNN) kenbaar gemaakt aan het Rijk;</li> <li>5. (via SNN) kenbaar gemaakt aan de Europese Commissie</li> </ol>

## Wat mag het kosten?

		1	2	3	4	5	6
	Product	Realisatie 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Begroting 2014	Begroting 2015
<b>Lasten</b>							
	Product 5.1. Algemeen ruimtelijke ordening (incl Regiovisie Groningen-Assen)	4.529.641	3.660.274	4.296.114	1.816.114	1.816.114	1.816.114
	Product 5.2. Stedelijke ontwikkeling (ISV)	2.383.442	3.749.922	1.798.531	1.359.974	1.247.788	6.070
	Product 5.3. Vitaal platteland (inclusief Zuidoost Drenthe en Stuurgroep Veenkoloniën)	4.138.209	4.557.853	3.795.315	4.049.748	6.759.158	6.862.892
	<b>Totaal</b>	<b>11.051.292</b>	<b>11.968.049</b>	<b>9.889.960</b>	<b>7.225.836</b>	<b>9.823.060</b>	<b>8.685.076</b>
<b>Baten</b>							
	Product 5.1. Algemeen ruimtelijke ordening (incl Regiovisie Groningen-Assen)	-1.200	0	0	0	0	0
	Product 5.2. Stedelijke ontwikkeling (ISV)	84.513	562.545	0	0	0	0

		1	2	3	4	5	6
	Product	Realisatie 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Begroting 2014	Begroting 2015
	Product 5.3. Vitaal platteland (inclusief Zuidoost Drenthe en Stuurgroep Veenkoloniën)	106.845	1.338.000	1.338.000	1.338.000	4.176.900	4.176.900
	Totaal	190.158	1.900.545	1.338.000	1.338.000	4.176.900	4.176.900
Bestemming resultaat	subtotaal voor bestemming	10.861.134	10.067.504	8.551.960	5.887.836	5.646.160	4.508.176
	reserve provinciaal aandeel ILG	-950.000					
	Reserve Stimuleringsfonds Drentse projecten		5.468.000	2.990.000	1.400.000	1.000.000	
	Saldo verrekening met reserves	-950.000	5.468.000	2.990.000	1.400.000	1.000.000	0
<b>Saldo</b>		<b>11.811.134</b>	<b>4.599.504</b>	<b>5.561.960</b>	<b>4.487.836</b>	<b>4.646.160</b>	<b>4.508.176</b>

## Verklaring van verschillen

Product 5.1. Algemeen ruimtelijke ordening (incl Regiovisie Groningen-Assen)	
Stimulering Drentse woningmarkt	884.840
Kosten actualisatie regiovisie Groningen-Assen	-94.000
Vervallen budget Tegengaan (verdere) verrommeling landschap (5.4e)	-250.000
Vervallen budget Bevolkingsdaling	-300.000
Inzet op specifieke ontwikkelingen	250.000
Atelier Mooi Drenthe	200.000
Diversen	-55.000
saldo product	635.840

Product 5.2. Stedelijke ontwikkeling (ISV)	
Vervallen budget Attractieve steden	-2.000.000
Uitgaven ISV III	611.154
saldo product	-1.388.846

Product 5.3. Vitaal platteland (inclusief Zuidoost Drenthe en Stuurgroep Veenkoloniën)	
Uitvoeringskosten pMJP	-76.623
Vitaal Platteland (Impuls sev)	-575.000
Stimulering en verbreding van de plattelandseconomie (8.1)	1.051.567
Verbeteren leefbaarheid (8.2)	-1.050.000
Afschrijving en toegerekende rente	-112.482
saldo product	-762.538

saldo verschillen	
Programma 5. Vitaal Drenthe: Ruimtelijke ontwikkeling	-1.515.544

# Programma 6

## Groen Drenthe: Water, Milieu en Bodem

### Missie

Een hoogwaardige leefomgevingskwaliteit is één van de belangrijkste randvoorwaarden voor een duurzame ontwikkeling van onze provincie en waar we actief op inzetten. Op watergebied richten we ons op het vasthouden van water en het verbeteren van waterveiligheid en -kwaliteit.

### Inleiding

Belangrijke randvoorwaarde voor duurzame ontwikkeling is een hoge omgevingskwaliteit. Drenthe is relatief schoon en er is rust en stilte. Die kwaliteiten willen we behouden. De komende periode richten we ons op de uitvoering van onderzoeksverplichtingen voor kwaliteit van lucht en geluid.

De omgevingskwaliteit wordt bevorderd door Europese, nationale en provinciale wet- en regelgeving. Een adequaat niveau van vergunningverlening en handhaving is daarbij het belangrijkste instrument. Naast goede uitvoering van onze eigen wettelijke taken zetten wij ons daarom in voor de totstandkoming van een regionale uitvoeringsorganisatie om samen met de Drentse gemeenten de uitvoering breed te verbeteren. Door de taken voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) binnen de provinciale organisatie bij elkaar te brengen zetten we een eerste stap richting dit doel.

In de Omgevingsvisie hebben we een zoekgebied in Oost- en Zuidoost-Drenthe opgenomen voor grootschalige windenergie. We begeleiden de besluitvorming rond initiatieven voor de realisatie van windenergieparken in het zoekgebied. We beschouwen de productie van duurzame energie ook als verdienmodel voor de landbouw en voor natuur- en landschapsbeheer.

De Structuurvisie Ondergrond is een primeur in Nederland en onze leidraad voor het gebruik van de ondergrond. We verdiepen en actualiseren onze visie in samenwerking met onze partners en kennisinstellingen, zoals de RUG, om in te spelen op nieuwe kennis en ontwikkelingen en het innovatieve karakter verder te versterken.

Klimaatverandering vergroot de kans op droogte en wateroverlast. Daarom zetten we onze inspanningen voort, om samen met de waterschappen wateroverlast te voorkomen (WB21 doelen voor 2015) en de kwaliteitsdoelstellingen (Europese Kaderrichtlijn Water, KRW) te realiseren. Daarnaast focussen wij ons op het vasthouden van grond- en oppervlaktewater om perioden met droogte te overbruggen. In deze collegeperiode maken we duidelijk hoe we door het vasthouden van water minder afhankelijk zijn van IJsselmeerwater. Dit bepaalt tevens onze inzet in het zoetwaterprogramma van het Deltaplan. Met de focus op het vasthouden van water sluiten wij aan bij het beleid in onze Innovatieve grondwatervisie, waarin voor de lange termijn

de waarde van het grondwater wordt gekoesterd (het blauwe goud) en tegelijk wordt benut voor ruimtelijk-economische ontwikkeling.

## 6.1 Grondwater en waterhuishouding (incl. waterschappen en peilbeheer)

### Ontwikkelingen

De Rijksbezuiniging in het natuur dossier heeft ook haar weerslag op de realisatie van de doelen van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW), omdat hiervoor dezelfde middelen worden gebruikt (werk met werk). Dit betekent dat we samen met de waterschappen naar andere oplossingen zoeken om de wateropgave mede te financieren, zoals het toepassen van groen-blauwe diensten.

Vanuit onze kaderstellende rol richten wij ons deze bestuursperiode meer op het omgaan met perioden van droogte als gevolg van de verandering van het klimaat. Het behoud van de zoetwatervoorziening als onderdeel van het Deltaprogramma is voor de landbouw in Drenthe belangrijk en bij de uitwerking van de innovatieve grondwatervisie kijken we naar de mogelijkheden voor het benutten van grondwater. De uitwerking van de grondwatervisie maakt duidelijk hoeveel grondwater beschikbaar is en hoe dit grondwater benut wordt voor de landbouw, natuur, energie en drink- en industriewater. De beschikbaarheid van goed grondwater draagt hiermee bij aan ruimtelijke ontwikkelingen. In het MIRT traject Blauw Groene Gordel onderzoeken we in noordelijk verband de mogelijkheden van het Drentse grondwater.

In het Bestuursakkoord Water zijn voor alle taken in het waterbeheer afspraken gemaakt. Niet meer dan twee overheden zijn betrokken bij een taak. Voor het regionaal waterbeheer is afgesproken dat de provincie de kaders stelt (doelen) en toezicht houdt op de uitvoering door de waterschappen. Voor de provincie heeft dit geen financiële gevolgen. In samenhang hiermee is er een schaalvergroting van de waterschappen gaande. Naar verwachting worden in deze bestuursperiode besluiten genomen over de fusie van twee of meer waterschappen. In 2012 krijgt de voorbereiding hierop verder vorm.

Beleidsopgave	Doelstelling	Activiteiten/prestaties	Resultaten/indicator
Een klimaatbestendig (grond)watersysteem voor de lange termijn	Koesteren en benutten Drents grondwater (Innovatieve grondwatervisie)	<ul style="list-style-type: none"> <li>Uitwerken provinciale rol/ realisatiestrategie</li> <li>Haalbaarheidsanalyse van het concept 'wateroogsten' in landelijk gebied (bijv. Waterhouderij)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Beschikbaarheid van grondwater voor verschillende functies in m3</li> <li>Voortgangsrapportage uitwerking grondwatervisie</li> </ul>
	Inzicht in consequenties van de klimaatverandering voor de wateropgave	<ul style="list-style-type: none"> <li>Gezamenlijke onderzoeksgenda met de waterschappen</li> <li>Uitwerken gevolgen klimaatverandering in de beekdalen</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Visiedocument 2012; strategie beekdalen en behoud veengebieden</li> </ul>
	Deltaprogramma: behoud zoetwatervoorziening van Drenthe en bepalen toekomstige waterbehoefte	<ul style="list-style-type: none"> <li>Uitwerken klimaatscenario's (2e fase regionale droogteonderzoek)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Inzicht in waterbehoefte in m3 en knelpunten</li> </ul>
Realisatie van een robuust watersysteem in 2015/2027	Realisatie doelen voor de KRW in 2015/2027 zoals opgenomen in de factsheets (vastgesteld PS 16 december 2009)	<ul style="list-style-type: none"> <li>Regie voeren op realisatie KRW doelen</li> <li>Monitoring grondwater</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Mid-term review voor grond- en oppervlaktewaterlichamen</li> <li>Voortgangsrapport KRW voor GS en ter info aan PS</li> </ul>

Beleidsopgave	Doelstelling	Activiteiten/prestaties	Resultaten/indicator
	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Uitvoeren WB21 afspraken: het gehele watersysteem voldoet in 2015 aan de normen voor regionale wateroverlast;</li> <li>■ de regionale keringen voldoen in 2015 aan de daarvoor vastgestelde normen;</li> <li>■ alle aangewezen bergingsgebieden zijn in 2015 gerealiseerd</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Jaarlijkse rapportage aan GS van de uitvoering convenant Meppelerdiep.</li> <li>■ Faciliteren aanleg waterbergingsgebieden (procedures)</li> <li>■ Samen met de provincies Groningen en Overijssel en de waterschappen uitwerken Europese Richtlijn Overstromingsrisico's</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Ingerichte waterbergingsgebieden Z-Dr. in 2015</li> <li>■ Waterakkoord Meppelerdiep en Overijsselsche Vecht + draaiboek</li> <li>■ Overstromingsrisico-beheerplan in 2015</li> </ul>
	Grondwaterbescherming	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Aangaan convenanten op basis van uitvoeringsprogramma's -Regie uitvoering uitvoeringsprogramma's</li> <li>■ Uitvoeren nota gewasbeschermingsmiddelen</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Grondstof voor de drinkwatervoorziening voldoet in 2015 aan KRW doel</li> <li>■ Certificering Drentse overheidsorganisaties in 2015</li> </ul>
	Regionale invulling landelijke campagne 'Nederland leeft met water'	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Twee communicatieprojecten met de waterschappen en de gemeenten</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Project 'Beeldschoon water' is uitgevoerd</li> </ul>
	Water is mede ordenend bij ruimtelijke ontwikkelingen.	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Vaststellen provinciaal (water) belang bij ruimtelijke plannen</li> <li>■ Beoordelen en begeleiden van hydrologisch onderzoek</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Robuust watersysteem (WB21 en KRW doelen, grondwaterbescherming)</li> </ul>
Integrale gebiedsgerichte waterprojecten	Realisatie van de wateropgave (WB21 en KRW) in Drenthe	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Regie op de uitvoering van synergieprojecten</li> <li>■ Uitwerken blauw-groene gordel Noord-Nederland</li> <li>■ Inzetten van middelen voor 'blauwe en groene diensten'</li> <li>■ Participeren in gebiedsontwikkeling Ruinen-Uffelte</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Vijf synergieprojecten in uitvoering of gereed en twee in voorbereiding</li> <li>■ 2 of 3 projecten in beekdalen waarbij de wateropgave en landbouwdoelen worden gerealiseerd.</li> <li>■ Inrichtingsplan voor Ruinen-Uffelte</li> </ul>
	Aanpak verdroging in de 8 Top-gebieden conform plan van aanpak verdroging	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Regie op uitvoering verdrogingsbestrijding in de 8 TOP-gebieden</li> <li>■ bijstellen ambitie op basis van uitkomst ILG bezuiniging</li> <li>■ Monitoring verdroging</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Vier top-gebieden in uitvoering /uitgevoerd (Peizerdiep, Fochteloërveen, Dwingelderveld en Elperstroom) en vier top-gebieden in voorbereiding (Drents Friese Wold, Reest, Bargerveen en Drentse Aa)</li> </ul>
Uitvoeren wettelijke taken op basis van de waterwet en andere wetten	Uitvoeren waterwet/waterschapswet	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Vaststellen interne werkwijze financieel toezicht waterschappen</li> <li>■ Relatiebeheer voeren met waterschappen</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Verslag financieel toezicht</li> <li>■ Vier bestuursrapportages van de waterschappen</li> </ul>
	Schaal van waterschappen passend bij de (uitgebreide) taak van het waterschap en die bij draagt aan het voorkomen van ambtelijke en bestuurlijke drukte	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Voorbereiding fusie van twee of meer waterschappen</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ PS-besluit fusie waterschappen in 2013</li> </ul>

Beleidsopgave	Doelstelling	Activiteiten/prestaties	Resultaten/indicator
	Uitvoeren zwemwaterriichtlijn voor schoon en veilig zwemwater	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Aanwijzen zwemwaterplassen in afstemming met burgers</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Formeel aangewezen zwemwaterplassen</li> </ul>
Goed kwalitatief en kwantitatief beheer van de Drentse grondwater-voorraad	Kennis van de toestand van het grondwater	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Onderhoud grondwatermodel MIPWA</li> <li>■ Faciliteren onderzoek</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Diverse projecten gericht op actief grondwaterbeheer (zuinig omgaan met grondwater)</li> <li>■ Bijdrage aan de landelijke database met gegevens van het grondwater</li> <li>■ Beleidevaluaties en voortgangsrapporten (zoals voor KRW)</li> <li>■ Operationeel primair grondwatermeetnet</li> <li>■ Meetnet verdroging</li> <li>■ Meetnet grondwaterkwaliteit</li> </ul>

## Toelichting

### Water

Voor grondwateronttrekkingen wordt een provinciale belasting per kubieke meter geheven. Deze opbrengst draagt bij aan de kosten van de uitvoering van de grondwaterwerkzaamheden door de provincie.

## 6.2 Ontgrondingen

### Ontwikkelingen

Het kabinet is voornemens om de Ontgrondingenwet in te trekken en de betreffende regelgeving onder te brengen in de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) en de Waterwet. De dieptewinningen zullen in ieder geval bij de provincie blijven.

Beleidsopgave	Doelstelling	Activiteiten/prestaties	Resultaten/indicator
Een goede grondstoffen-voorziening in Drenthe	Op een verantwoorde wijze voldoen aan de behoefte aan oppervlakedelfstoffen	In 2012 wordt een nieuwe Ontgrondingennota vastgesteld.	Een nieuwe Ontgrondingennota.

## Toelichting

Zandwinning en behoefte aan zand heeft ook een relatie met de mate van hergebruik van grondstromen en bouwstoffen. Er wordt nader onderzoek naar de grondstromen en verantwoord hergebruik gedaan.



## 6.3 Milieubeleid en ondergrond

### Ontwikkelingen

In noordelijk verband wordt gewerkt aan een nieuw energieakkoord met het rijk. Door de stichting Borg wordt een nieuw projectplan opgesteld voor opslag van CO<sub>2</sub> onder zee. Er komt Europees en landelijk beleid voor ondergrondse berging van kernafval.

Het vergroenen en verduurzamen van het Gemeenschappelijk landbouwbeleid (Europees beleid) biedt kansen voor het bevorderen van duurzame kringlooplandbouw.

Zoals in de omgevingsvisie is aangekondigd geven we een uitwerking van onze ambities voor het bodembeleid in de nog vast te stellen bodemvisie. Dit betekent dat de doelstellingen voor bodembeleid nog aangepast kunnen worden.

Beleidsopgave	Doelstelling	Activiteiten/prestaties	Resultaten/indicator
Duurzaam gebruik van de ondergrond voor alle gewenste functies	Diep onder Drenthe. Bijdragen aan de doelen voor klimaat en energie; 30% reductie CO <sub>2</sub> , 20% duurzame energie, 2% energiebesparing. Aandeel Bodemenergie: 55% van Drentse reductiedoelstelling	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Beleidsbeïnvloeding voor verantwoorde winning en opslag</li> <li>■ Advisering over vergunningverlening door het rijk</li> </ul>	Beleidsbeïnvloeding op nationaal en Europees niveau
	Stimuleren gebruik van geothermie in Drenthe	In het kader van het programma Klimaat en Energie stimuleren van het ontwikkelen van geothermieprojecten in Assen, Noordenveld en Hoogeveen; opstellen van een projectplan voor implementatie van geothermie in Drenthe.	Beoogd effect > 282 kton CO <sub>2</sub> -reductie in 2020
	Stimuleren versnelde groei van de aanleg van systemen voor warmte- en koudeopslag	In het kader van het programma Klimaat en Energie stimuleren van de aanleg van WKO-systemen door gerichte bijdragen in klimaatcontracten met gemeenten, voorlichting en stimulering van direct belanghebbenden, goede voorlichting via de website met uitleg over de mogelijkheden en geldende voorwaarden in de provincie Drenthe.	Beoogd effect van 300 tot 400 kton CO <sub>2</sub> -reductie in 2020
	Beïnvloeding van rijksbeleid voor opslag kernafval en perslucht	Technische studie naar (on)geschiktheid van opslag kernafval in zoutkoepels	Rapport over (on)geschiktheid van opslag kernafval in zoutkoepels
		Technische studie naar geschiktheid van opslag perslucht	Rapport over geschiktheid van opslag perslucht
	Kunnen inspelen op nieuwe kennis en ontwikkelingen	Actualisatie van de Structuurvisie Ondergrond	Herziene Structuurvisie Ondergrond
Duurzaam gebruik en beheer van de bodem voor alle gewenste functies	De bodem in Drenthe wordt duurzaam gebruikt en beheerd	Opstellen van een integrale bodemvisie	Uitwerking Omgevingsbeleid en prioriteiten bodembeleid bepalen.

Beleidsopgave	Doelstelling	Activiteiten/prestaties	Resultaten/indicator
		Verlagen van ammoniakemissie	Draagkracht van de natuur wordt in 50% van de gebieden niet meer overschreden.
		Project: Duurzaam boer blijven voor melkveehouderij	130 deelnemers en bewustwording bij 25 % van de melkveehouders
		Project: Veldleeuwrik Drenthe, integrale verduurzaming akkerbouwsector	100 deelnemers en bewustwording bij 25 % van de Drentse akkerbouwers
	Verlagen van de CO2-emissie in veengebieden.	Plan van aanpak opgesteld om de veenoxidatie tegen te gaan	Uitvoeringsprogramma is in werking
	Adviseren en begeleiden Plan m.e.r.	Toepassen van het instrument m.e.r. bij de besluitvorming van gemeenten en waterschappen en daarmee een meer duurzaam beleid	Toepassing van het instrument m.e.r. Voorbeeldfunctie provincie en advisering in procedures
Omgaan met de veranderingen in het klimaat	Kennisverbreding en projecten voorbereiden en uitvoeren	Uitvoeren van diverse projecten zoals Energy Landscapes in Transition in Europe (ELITE) en klimaatlandschap Achterste Diep	Gebiedsgerichte invulling aangepast aan klimaatverandering
	Huidige ruimtelijke kwaliteit van Drenthe behouden en waar mogelijk te verbeteren.	Uitvoering geven aan de samenhang in ruimtelijke kwaliteit (Mooi Drenthe), Gebiedsagenda Noord-Nederland en biomassa uit het landschap.	Realisatie van windenergie, duurzame energie afkomstig uit biomassa, water als blauwe ontwerpdraad en energie-infrastructuren
		Onderzoek naar invulling licht- en duisternisbeleid	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Visie op licht- en duisternisbeleid</li> <li>■ Aanpassing op beleid in de POV</li> </ul>
	Organiseren Encore-conferentie t.b.v. Europees milieubeleid	Vorbereidende werkzaamheden	Conferentie in 2012
Behalen doelen duurzaamheid en klimaat & energie	Stimuleren van duurzame ontwikkeling en projecten gericht op de reductie van CO2-emissie.	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Inzet beleidsinstrumenten</li> <li>■ Evaluatie van LvDO 2008-2011</li> <li>■ Verkenning op Rijksplannen LvDO 2012-2015 i.r.t. NME</li> </ul>	Afronden van de LvDO-projecten in 2012
Realisatie van energiebesparende activiteiten bij 100.000 woningen (nieuwbouw en bestaand)	Energiebesparing bij 100.000 woningen in Noord-Nederland	In Drenthe zijn 5 koploperprojecten energiezuinige nieuwbouw aangewezen.	Tot 2015 voldoen jaarlijks 3000-3500 bestaande woningen aan de ambities uit het 100.000 woningenplan in Drenthe
'Een veilig Drenthe'	Het versterken en verbeteren van de kennis en de uitvoering van de externe veiligheidstaken bij de samenwerkingspartners	Nieuw convenant provincie-gemeenten-HVD voor de periode 2011-2014	Afronding samenwerkingsovereenkomst 2011-2014
		Coördinatie programma en uitvoering	Jaarprogramma 2012

## 6.4 Luchtverontreiniging

### Ontwikkelingen

De acties uit het Provinciaal Actieplan Luchtkwaliteit Drenthe 2009-2012 zijn begin 2011 uitgevoerd als onderdeel van het actualisatie-onderzoek naar de luchtkwaliteit in Drenthe. Daaruit zijn diverse punten gekomen die tot vervolgacties voor 2012 leiden.

Beleidsopgave	Doelstelling	Activiteiten/prestaties	Resultaten/indicator
Inzet op goede luchtkwaliteit en acceptabele geluidsbelasting	Behoud en verbetering luchtkwaliteit	Monitoring wordt uitgevoerd in aansluiting bij het rijksprogramma NSL	Uitvoering van actieplan luchtkwaliteit Drenthe 2009-2012 waarmee mogelijke knelpunten in de toekomst worden voorkomen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van geactualiseerde informatie over de luchtkwaliteit in Drenthe (onderzoeks-resultaat 2011)
	Acceptabel houden en verminderen geluidsbelasting	Actieplan EU-geluidsbelastingkaart waarmee mogelijke knelpunten in de toekomst kunnen worden voorkomen. Mede uitwerken van de kernkwaliteiten stilte en duisternis.	Oplevering van een actieplan (tweede tranche), 1 kaart met beleidskeuzes
	100.000 voertuigen op alternatieve brandstoffen in 2015 in Noord-Nederland	Versnelling toepassing groen gas, o.a. realisatie van 3 aardgasvulpunten in Drenthe Ontwikkeling lobbystrategie gunstige financiële regeling	De TAB-2009 regeling gereed. Voorbeeldfunctie overheid: eerste auto's provincie op alternatieve brandstoffen en in Drenthe 100 auto's in 3 gemeenten op groen gas
	Bijdrage aan beleidsdoel CO2-emissiereductie, opwekking van duurzame energie en economische beleidsdoelen	Uitbouw van organisatiestructuur (o.a. stuurgroep), opstellen gebiedscontracten en intentieverklaringen, benutting restwarmte en ontwikkeling energietechnologie.	Dit leidt o.a. tot een groen gas hub, windturbinepark en energienetwerken in een ETP

### Toelichting

In het kader van de EU-richtlijn Omgevingslawaai wordt op basis van de in 2011, door GS, vastgestelde geluidskarten voor de tweede tranche (provinciale wegen met een meer dan 8.000 motorvoertuigen per etmaal) een actieplan opgesteld. Dit plan is een vervolg op het, in april 2010, vastgestelde actieplan voor de eerste tranche. Hiermee voldoet de provincie aan de verplichting invulling te geven aan de EU-richtlijn.

## 6.5 Vergunningverlening en handhaving/RUD

### Ontwikkelingen

Het rijksbeleid is er op gericht dat er in 2013 een Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) is. De provincie heeft daarbij een aantal rollen. De provincie is regisseur van het proces om te komen tot één RUD in Drenthe, de provincie brengt taken in bij die RUD en de provincie wordt één van de opdrachtgevers van de RUD. Naast van de provincie zullen ook de 12 gemeenten taken inbrengen. Vooral taken op het gebied van vergunningen, toezicht en handhaving. De provincie toezichthoudende taken richting medebesturen (waterschappen, gemeenten) groeien steeds meer naar elkaar toe. Ook wordt juist op dit taakgebied steeds intensiever samengewerkt met Groningen en Fryslân omdat per taak veelal slechts één medewerker per provincie de benodigde kennis bezit.

#### Wabo

De werkwijze tussen de gemeenten, waterschappen en provincies is vastgelegd in een dienstverleningsovereenkomst. Door nieuwe wijzigingen is het nodig deze dienstverleningsovereenkomst te herzien.

#### Groene wetgeving

Het rijk is van plan de Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- faunawet en de Boswet één natuurwet samen te brengen. De provincie Drenthe is betrokken bij het formuleren van het concept wetsvoorstel.

Drenthe werkt mee aan de landelijke ontwikkeling en invoering van de Programmatische aanpak stikstof om de impasse waarin de vergunningverlening voor de Nb-wet 1998 verkeerd vlot te trekken. In de tussentijd is met terreinbeherende organisaties, LTO Noord en de Milieufederatie Drenthe het Groenmanifest ontwikkeld. Dit moet bijdragen aan het vlottrekken van de impasse waarin de vergunningverlening thans verkeert.

De uitvoering van de Boswet ligt formeel bij ministerie van ELI via de Dienst Regelingen. Praktisch wordt ze uitgevoerd door de provincie. Het ligt in de bedoeling dit te veranderen, waarbij de provincie ook formeel verantwoordelijk wordt voor de uitvoering.

#### Overige wetgeving

Het rijk is voornemens om in 2012 de Drank- en horecawet aan te passen. GS wordt anders dan nu geen bevoegd gezag meer voor gemeentelijke inrichtingen. Het kabinet is voornemens om de Ontgrondingenwet onder te brengen in de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) en de Waterwet. Naar verwachting per 1 januari 2013. Voor een deel zal burgemeester en wethouders het bevoegd gezag worden. De grote en langdurige winningen zullen in ieder geval bij de provincie blijven. Momenteel werkt het ministerie van Infrastructuur en Milieu aan een voorontwerp. Mogelijk dat een en ander nog wordt vertraagd door de ontwikkelingen rondom een nieuwe Omgevingswet.

Het beleid over de stiltegebieden in de POV wordt aangepast. Daarbij ontstaat een ontheffingsmogelijkheid. De consequenties voor de handhaving zullen in 2012 duidelijk worden.

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
Algemeen	Het realiseren van één RUD in Drenthe om daarmee de uitvoering van de vergunningverlening en handhaving Drenthe-breed te verbeteren	Kwaliteitsverbetering op het gebied van toezicht, vergunningverlening en handhaving door samenwerking met de Drentse gemeenten in regionale uitvoeringsdienst (RUD)	Bij positieve besluitvorming met partners plan van aanpak invoering RUD (Regionale Uitvoeringsdiensten) uitvoeren (eventueel reorganisatie)
	Samenwerking met andere bevoegde gezagen door ketenhandhaving, Samenwerking Handhaving Drenthe (SHD), Noordelijke samenwerking en overleg met Buitengewoon Opsporing Ambtenaren (BOA's)	Door samenwerking met andere vergunningverlenende of handhavinginstanties zowel de kwaliteit, de effectiviteit als de efficiency verbeteren	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Op diverse gebieden samen met de partners projecten uitvoeren.</li> <li>■ Samen met Groningen en Fryslân invulling geven aan taken.</li> <li>■ Samen met de politie BOA's effectief benutten</li> </ul>
	Uitvoeren IBT taken ten aanzien van de WABO en de archiefinspectie	Door interbestuurlijk toezicht onze bestuurlijke partners stimuleren hun taken op het gebied van de WABO en archieven goed uit te voeren	Één op één voorlichting, bezoeken met informerend en controlerend karakter, rapportage aan de partners en, waar nodig, een verbetertraject
	24 uren bereikbaarheid voor burgers en bedrijven	Wij zijn 24 uur per dag bereikbaar om te reageren op overlast of incidenten buiten kantooruren.	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Klachten worden direct beoordeeld.</li> <li>■ Bij incidenten waar de provincie bevoegd is wordt direct gehandeld..</li> </ul>
WABO	Invullen wettelijke taken vanuit de de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (WABO)	Voorkomen en beperken milieubelasting en hinder door bedrijven	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Afhandelen (vergunning) aanvragen, meldingen, verzoeken, VVGB's en adviesvragen ingevolge de Wabo</li> <li>■ Toezicht op en indien nodig handhaven bij inrichtingen</li> <li>■ Begeleiden en beoordelen van Milieueffectrapportages (MER).</li> <li>■ Coördinatie Besluit Risico Zware Ongevallen (BRZO).</li> </ul>
	Uitvoeren Wet Geluidhinder	Voorkomen of beperken geluidhinder	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Verlenen ontheffingen</li> <li>■ Coördineren zonebeheer</li> <li>■ Uitvoeren en rapporteren geluidsmetingen bij inrichtingen</li> </ul>
	Zorgen voor het effectief uitvoeren van de VTH taken	Beleidsontwikkeling vergunningverlening, toezicht en handhaving gericht op borgen en verhogen effectiviteit van het instrumentarium	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Opstellen handavings uitvoeringsprogramma (HUP)</li> <li>■ Realiseren/implementeren van nieuwe en gewijzigde regelgeving</li> <li>■ Accounthouderschap met betrekking TT-circuit en Attero BV..</li> </ul>

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
	Verhogen van de kwaliteit van het toezicht	Door gebruik van administratieve gegevens bij milieutoezicht de kwaliteit van het toezicht verhogen	Gebruiken gegevens van het Landelijk Meldpunt Afvalstoffen (LMA) bij de controles
Groene wetgeving	Een goede uitvoering van de Natuurbeschermingswet 1998	Op basis van het PAS NB-wet evenwichtige vergunningen verlenen met het oog op de economische ontwikkelingen in Drenthe en het ecologisch herstel	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Landelijk invloed uitoefenen op de ontwikkeling van de PAS.</li> <li>■ Controle van de ca 50 Nb-wet vergunningen en handhaving op het aantal dierplaatsen bij een bedrijf.</li> </ul>
	Een goede uitvoering van de Flora- en faunawet	Hulp aan de burger indien deze schade en overlast ondervindt van een beschermde inheemse diersoort, waarbij de veroorzakende dieren zoveel mogelijk worden ontzien. Dit door een uitvoerbare Wet Natuur en goede samenwerking met FBE Drenthe en gemeenten.	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ gemeenten stellen een Steenmarterbeheerplan op</li> <li>■ Gemeenten met plan krijgen voor 5 jaar een ontheffing van GS.</li> <li>■ Afstemming met de FBE over een werkbare en juiste werkwijze mbt de wettelijk verplichte registratie ihkv ontheffingen en machtigingen Ffwet</li> </ul>
	De dienst regelingen conform landelijke afspraken ondersteunen voor een goede uitvoering van de Boswet	Een uitvoerbare, transparante en consistente Wet Natuur. Dit in goed overleg met de Dienst Regelingen.	Het adviseren over aanvragen aan de Dienst Regelingen en namens DR uitvoeren van controles en adviseren over handhaving.
	Uitvoering geven aan het convenant Naleefstrategie Natuurwetgeving	Uitvoering van het convenant van de provincies en E.L. en I. over de regierol voor een adequate naleving van de natuurwetgeving.	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ uniformiteit provinciale regierol</li> <li>■ met terreineigenaren de naleving van de natuurwetgeving meer prioriteit geven</li> </ul>
Water	Uitvoeren WHVBZ	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Veilig en schoon zwemmen in de circulatiebaden.</li> <li>■ Veilig zwemmen in oppervlakte water conform zwemwater-richtlijn</li> <li>■ Aantal zwemplassen ingericht conform richtlijn</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Jaarlijks controle van de locatie.</li> <li>■ Controle analyses waterkwaliteit</li> <li>■ ca. 25 verleende ontheffingen</li> <li>■ Jaarlijkse veiligheidscontroles</li> <li>■ bewaken van de waterkwaliteit.</li> <li>■ Plaatsen bebording zwemplassen</li> </ul>
	Uitvoering waterwet/grondwaterbeheer	Vergunningen voldoen aan het POV, provinciaal beleid en registratielicht grondwateronttrekkingen	behandelen aanvragen van burgers en bedrijven, o.a. voor Warmte Koude Opslag
		Landelijk grondwaterregister	Beheer Landelijk grondwaterregister
	Uitvoering Drank- en horecawet	bijdragen aan de wetsdoelstelling	Jaarlijks controle van de inrichtingen.
Overige wetgeving	Uitvoeren Ontgrondingenwet	Op een verantwoorde wijze voldoen in de behoefte oppervlaktedelfstoffen	In- en extern advies, vergunningen, handhaving en bezwaar en beroep

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
	Uitvoeren POV	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Realiseren van het Ligplaatsen besluit</li> <li>■ Vanuit handhaving bijdragen aan de bescherming van de gebieden</li> <li>■ Uitritten laten voldoen aan provinciaal beleid</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Toezicht op het Ligplaatsen besluit.</li> <li>■ Controle grondwaterbeschermings-gebieden en Drentsche Aa gebied</li> <li>■ Controle uitritten</li> <li>■ Ondernemers attenderen op regels Stiltegebieden voor activiteiten</li> </ul>
	Uitvoeren Vuurwerkbesluit	Zorgen voor veiligheid bij het afsteken van professioneel vuurwerk	Uitvoeren wettelijk taken ingevolge het vuurwerkbesluit
	Uitvoeren Wet Luchtvaart	Begrenzen milieuhinder door regionale burgerluchthavens	Uitvoeren provinciale wettelijk taken ingevolge de Wet luchtvaart
Externe veiligheid	Externe veiligheid (EV)	'Een veilig Drenthe', versterken en verbeteren van de kennis en de uitvoering bij de partners door realisatie uitvoeringsprogramma	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Aanpassen ambities (nieuw programma, nieuwe Wro)</li> <li>■ goede samenwerking met gemeenten en de Hulp VerleningsDiensten</li> <li>■ ambities en doelen uit uitvoerings-programma EV 2011-2014</li> </ul>

## Toelichting

### Externe veiligheid

De RUD-vorming heeft mogelijk consequenties voor het uitvoeringsprogramma 2011-2014. Deze zullen meegenomen worden bij de vorming van de RUD.

## 6.6 Bodemsanering

### Ontwikkelingen

In het Convenant bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties zijn afspraken tussen het Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen gemaakt over de aanpak van de spoedlocaties en verdere verbreding van het bodembeleid in 2015. Er is een geleidelijk proces gaande van overgang van sanering naar verbetering van bodemkwaliteit op gebiedsniveau. Aspecten daarvan zijn het voorkomen van bodemverontreiniging, hergebruik van grondstromen, het uitvoeren van het Besluit Bodemkwaliteit en meer integraal gebiedsgericht werken bij sanering (gebiedsgericht grondwaterbeheer).

Bij aanpassing van de Wet bodembescherming wordt een regeling opgenomen voor gebiedsgerichte aanpak van grootschalige verontreinigingen in het diepere grondwater. Ook hierin worden wij bevoegd gezag, maar we kunnen ook initiatiefnemer zijn tot een gebiedsgericht aanpak.

Bodembeleid gaat dus van sectoraal naar integraal, bodemsaneringbeleid wordt bodemontwikkelingsbeleid en saneren gaat naar beheren. Bodemkwaliteit wordt een centraal begrip op gebiedsniveau.

Ook bij het zoeken naar nieuwe bodemsaneringstechnieken wil de provincie voorop blijven lopen. De bij het project Evenblij te Hoogeveen ontwikkelde methode wordt nu op meerdere plaatsen in Nederland en daarbuiten toegepast. De verontreinigde grond wordt daarbij niet ontgraven maar er worden bacteriën met voedingsstoffen in de bodem geïnjecteerd tot ca. 10 meter diepte. De bacteriën breken de verontreinigden stoffen volledig af. Deze aanpak is door de provincie Drenthe samen met adviesbureaus en aannemers uit voornamelijk Noord-Nederland ontwikkeld. Bij de aanpak van de spoedlocaties voor 2015 zullen chemische wasserijen in Drenthe en elders in Nederland vaak op onder andere deze wijze worden gesaneerd.

Bij vorming van een RUD zal duidelijk zijn welke bodemtaken overgaan naar de RUD en welke taken (deels) bij de provinciale organisatie blijven.

Beleidsopgave	Doelstelling	Activiteiten/prestaties	Resultaten/indicator
Bodemsanering	De bodem wordt geschikt gemaakt voor het gebruik dat maatschappelijk gewenst is	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ · Voor 2015 zijn alle oude ernstige gevallen met onaanvaardbare risico's (spoed) gesaneerd of beheerst</li> <li>■ · Tot 2030 wil Drenthe vooralsnog de ernstige gevallen in beeld brengen en met rijksgeld de maatschappelijke ontwikkelingen stimuleren.</li> <li>■ · In 2030 is de totale verontreinigingsproblematiek beheerst.</li> </ul>	uitvoeringsprogramma 2010-2014: <ul style="list-style-type: none"> <li>■ Vaststellen en aanpak spoedlocaties van derden</li> <li>■ Voorbereiden en uitvoeren onderzoek/sanering door provincie (vangnetgevallen)</li> <li>■ Uitvoeren wettelijke taken</li> <li>■ Aanpak grootschalige verontreinigingen en ontwikkelen gebiedsgericht aanpak</li> <li>■ Faciliteren aanpak stortplaatsen</li> <li>■ Beleidsontwikkeling</li> <li>■ Regierol (Bodemberaad; aanpak grootschalige grondwaterverontreiniging</li> <li>■ Informatiebeheer</li> </ul>

## Toelichting

In juli 2009 hebben IPO, VNG, UvW en het kabinet een convenant gesloten over 1) besteding van rijksmiddelen voor bodemsanering 2010-2014; 2) verdere decentralisatie van het bodembeleid; 3) verbreding van het beleid met en voor de ondergrond; 4) versnelde aanpak van spoedlocaties en 5) introductie van gebiedsgericht beheer binnen duurzame gebiedsontwikkeling. Voor de periode 2015-2019 zullen in 2013 afspraken worden gemaakt over de afronding van de bodemsaneringsoperatie, het beheer van het grondwater, het borgen van de nationale belangen in de ondergrond en de daarbij horende instrumenten. Hiervoor zijn in beginsel rijksmiddelen beschikbaar.

In ons meerjarenuitvoeringsprogramma bodemsanering 2010 tot en met 2014 staat de werkwijze mbt de aanpak van bodemverontreiniging. Hierbij geldt ook de door GS vastgestelde bodemnota 'Werk maken van eigen bodem'. De bodemnota is in 2011 geëvalueerd en zal in 2012 worden herzien.



## 6.7 Aardkundige waarden, Bodembeheer en -gebruik

### Ontwikkelingen

De ambitie is om in 2012 opgenomen te worden in het European Geopark Network met het project Geopark de Hondsrug.

Beleidsopgave	Doelstelling	Activiteiten/prestaties	Resultaten/indicator
Behoud en waar mogelijk herstel van aardkundige waarden als kernkwaliteit van Drenthe	Kennisoverdracht en bewustwording van aardkundige waarden bij doelgroepen.	Voorlichtingsbijeenkomsten, symposia, workshops voor gemeenten, waterschappen, terreinbeheerders, etc.	Bewustwording van het belang van aardkundige waarden bij externen en burgers Jaarlijks een onthulling aardkundig monument.
	Verbetering van de economische ontwikkeling en de leefbaarheid op de Hondsrug	Realisatie Geopark Hondsrug in 2013, door middel van toeristische productontwikkeling waarbij gebruik gemaakt wordt van de unieke geologie en cultuurhistorie van het gebied.	Het verkrijgen van UNESCO status

## 6.8 Beheer afvalstoffen

### Ontwikkelingen

In het kader van de Bodemvisie geven we een andere invulling aan onze rol en ambitie bij het beheer van afvalstoffen.

Beleidsopgave	Doelstelling	Activiteiten/prestaties	Resultaten/indicator
Verantwoord beheer van stortplaatsen in Drenthe	Nazorg stortplaatsen op orde	Sluiting stortplaats Meisner	Sluitingsverklaring in 2012
		Nieuw nazorgplan Attero	Beoordeeld nazorgplan

### Wat mag het kosten?

		1	2	3	4	5	6
	Product	Realisatie 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Begroting 2014	Begroting 2015
Lasten							
	Product 6.1. Grondwater en waterhuishouding (incl. waterschappen en peilbeheer)	2.463.981	2.819.459	1.568.468	1.482.602	1.491.506	1.489.785
	Product 6.2. Ontgrondingen	1.000	5.000	0	0	0	0
	Product 6.3. Milieubeleid en ondergrond	998.110	863.762	466.334	475.858	505.136	505.136
	Product 6.4. Luchtverontreiniging	55.532	75.000	0	0	0	0
	Product 6.5. Vergunningverlening en handhaving/RUD	1.283.104	1.351.899	1.168.281	1.175.174	1.174.279	629.550
	Product 6.6. Bodemsanering	4.516.628	3.155.570	3.126.746	6.265.931	2.799.366	2.026.685
	Product 6.7. Aardkundige waarden, Bodembeheer en -gebruik	324.036	252.100	252.100	227.100	227.100	227.100
	Product 6.8. Beheer afvalstoffen	186.470	0	0	0	0	0

		1	2	3	4	5	6
	Product	Realisatie 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Begroting 2014	Begroting 2015
	Totaal	9.828.862	8.522.790	6.581.929	9.626.665	6.197.387	4.878.256
Baten							
	Product 6.1. Grondwater en waterhuishou- ding (incl. waterschappen en peilbeheer)	775.279	710.000	710.000	710.000	710.000	710.000
	Product 6.2. Ontgrondingen	10.592	56.345	51.345	51.345	51.345	51.345
	Product 6.3. Milieubeleid en ondergrond	328.039	112.000	0	0	0	0
	Product 6.4. Luchtverontreiniging	0	0	0	0	0	0
	Product 6.5. Vergunningverlening en handhaving/RUD	544.887	175.000	175.000	175.000	175.000	175.000
	Product 6.6. Bodemsanering	2.988.828	802.383	908.264	4.073.144	666.474	666.474
	Product 6.7. Aardkundige waarden, Bodembeheer en -gebruik	40.368	0	0	0	0	0
	Product 6.8. Beheer afvalstoffen	201.577	0	0	0	0	0
	Totaal	4.889.569	1.855.728	1.844.609	5.009.489	1.602.819	1.602.819
Bestemming resultaat	subtotaal voor bestemming	4.939.293	6.667.062	4.737.320	4.617.176	4.594.568	3.275.437
	Reserve grondwaterheffing	139.467	85.000	85.000			
	Reserve monitoring voormalige stort- plaatsen	335		45.000			
	Saldo verrekening met reserves	139.802	85.000	130.000	0	0	0
Saldo		4.799.491	6.582.062	4.607.320	4.617.176	4.594.568	3.275.437

## Verklaring van verschillen

Product 6.1. Grondwater en waterhuishouding (incl. waterschappen en peilbeheer)	
Vervallen budget Gebiedsontwikkeling water	-1.739.500
Voortzetting Groen-blauwe diensten	500.000
Diversen	-11.491
saldo product	-1.250.991

Product 6.2. Ontgrondingen	
Diversen	0
saldo product	0

Product 6.3. Milieubeleid en ondergrond	
Uitvoering reguliere milieu taken	100.000
Projecten Milieu en Energie	-405.000
Bezuiniging subsidie MDF	-30.428
Diversen	50.000
saldo product	-285.428

Product 6.4. Luchtverontreiniging	
Vervallen budget Uitvoering Besluit luchtkwaliteit	-75.000
saldo product	-75.000

Product 6.5. Vergunningverlening en handhaving/RUD	
--	--

Vervallen budget Formuleren provinciaal beleid ten aanzien van bedrijfsgebonden milieutaken	-150.000
Diversen	-33.618
saldo product	-183.618

Product 6.6. Bodemsanering	
Diversen m.b.t. bodemsanering	-134.705
saldo product	-134.705

saldo verschillen	
Programma 6. Groen Drenthe: Water, Milieu en Bodem	-1.929.742

# Programma 7

## Groen Drenthe: pMJP, natuur en landschap en landbouw

### Missie

Ontwikkelen van natuur, recreatiemogelijkheden en landbouw, om biodiversiteit en kernkwaliteiten te borgen en de landbouw in staat te stellen zich duurzaam, innovatief en economisch rendabel te ontwikkelen.

### Inleiding

#### Collegeprogramma

Dit programma raakt meerdere onderdelen van het Collegeprogramma 2011-2015. Uit dit collegeprogramma zijn vooral de hoofdstukken 'Vitaal Drenthe' en 'Groen Drenthe' van belang. In het hoofdstuk 'Vitaal Drenthe' staat aangegeven, dat het begrip 'Leefbaarheid' samen met gemeenten wordt geconcretiseerd naar hanteerbare criteria en een onderlinge taakverdeling. Verder wordt de €25 miljoen bestemd uit de voormalige de Dynamische co-financieringsreserve voor de sociaal-economische vitalisering van het platteland en de versterking van de structuur van het landelijk gebied, gekoppeld aan een doelmatige en gerichte aanpak van een vitaal platteland, met een looptijd van 2012 tot 2015. Tot slot is uit dit hoofdstuk van belang, dat de realisatiestrategie van het omgevingsbeleid gebiedsgericht vorm krijgt via drie gebiedsagenda's, elk met een verschillend accent. Uit het hoofdstuk 'Groen Drenthe' is de notie van belang, dat het waterbeleid daar waar mogelijk in samenhang met natuurontwikkeling wordt gerealiseerd. Verder gaat dit hoofdstuk uitvoerig in op het thema Natuur en landbouw. De financiering van de natuurontwikkeling staat onder druk, als beleidsdoel geldt de realisatie van de herijkte Ecologische Hoofdstructuur zoals geformuleerd in het 'Groenmanifest', op korte termijn richten we ons op het afmaken van aangegane verplichtingen, daarna richten we ons op het afronden van lopende projecten en op Europese verplichtingen, voor het beheer van bestaande natuur gaan we zoek naar creatieve oplossingen en voor de realisatie van de natuurdoelen gaan we op zoek naar alternatieve en creatieve financieringsbronnen.

#### Kaderstelling en onzekerheden.

Het pMJP kent twee hoofdbestanddelen. Het ene hoofdbestanddeel heeft betrekking op de realisatie van de rijksdoelen, het andere op de realisatie van de provinciale doelen. Voor de realisatie van de rijksdoelen zijn met het rijk afspraken gemaakt. Deze afspraken liggen vast in een Bestuursovereenkomst voor de periode 2007-2013 en hebben betrekking op de te realiseren prestaties met de bijbehorende budgetten. Ondanks deze afspraken liet de staatssecretaris van Economische zaken, Landbouw en Innovatie (E, L&I) bij brief van 20 oktober 2010 weten de financiering door het rijk van nieuwe verplichtingen niet langer meer te garanderen. Voor Drenthe was dit aanleiding alleen die zaken die op 20 oktober 2010 juridisch hard zijn nog in uitvoering te brengen.

Op dit moment wordt tussen het IPO en het rijk onderhandeld over een deelakkoord natuur en landelijk gebied. Het deelakkoord gaat naar verwachting gepaard met negatieve financiële gevolgen voor Drenthe. Een aantal zaken lijkt min of meer vast te staan. Over de periode tot en met 2013 wordt een forse bezuiniging doorgevoerd. Na het afsluiten van het deelakkoord gaan de niet Ecologische Hoofdstructuur (EHS)-taken tot de autonome bevoegdheid van de provincie behoren met als gevolg dat deze taken niet langer meer door het rijk worden gefinancierd; het gaat hier om de leefgebiedenbenadering, landbouwstructuurversterking, agrobiodiversiteit, recreatie en toerisme (wandel- en fietspaden), Nationaal Landschap Drentsche Aa, bodem en sociaal-economische vitaliteit en om subsidies voor Landschapbeheer Drenthe, schaapskuddes en de 3 nationale parken. Tot slot wordt op beheer op grond van het regeerakkoord een decentralisatiekorting doorgevoerd. Het deelakkoord wordt aan Provinciale Staten voorgelegd wanneer deze is uitonderhandeld.

Vast staat, dat het rijk al voor het begrotingsjaar 2012 bezuinigingen gaat doorvoeren. Hoogstwaarschijnlijk wordt over de periode 2007-2013 het beschikbare rijksbudget voor Drenthe met minimaal €36 miljoen verlaagd. Over de begrotingsjaren 2012 en 2013 betekent dat jaarlijks een bedrag ad € 18 miljoen. Onderzoek van accountantsbureau PWC wijst uit, dat Drenthe al 91% van het oorspronkelijke budget aan rijksmiddelen heeft verplicht. Gevolg hiervan is, dat Drenthe een deel van de rijksbezuinigingen uit eigen provinciale middelen zal moeten financieren. Om die reden is in de Voorjaarsnota voorgesteld de risicovoorziening te verhogen.

Voor het overige is het nog onhelder, welke gevolgen het deelakkoord natuur en landelijk gebied gaat hebben voor de provinciale begroting 2012 en volgende jaren. Zeker de stelposten zoals die zijn opgenomen in de Voorjaarsnota vallen op dit moment nog niet nader te duiden. Uit een oogpunt van beperking van de financiële risico's is voor het jaar 2012 conservatief begroot. Voor de rijksdoelen geldt, dat we voorlopig alleen de categorie 1 gevallen, zijnde die gevallen die op 20 oktober 2010 juridisch hard/juridisch afdwingbaar waren, tot uitvoering brengen. Zodra het deelakkoord natuur en landelijk gebied bekend is, gaan we het deelakkoord nader uitwerken om de consequenties voor Drenthe helder te maken. Naar verwachting zullen deze fors zijn en leiden tot herprioriteren van de provinciale betrokkenheid. Wij zullen bij de deze herprioritering het Groenmanifest als startpunt gebruiken, en gelet op de waarschijnlijk noodzakelijke bijstelling willen wij deze prioritering na overleg met de onze partners met het onderhandelingsakkoord aan Provinciale Staten voorleggen.

Ook de Europese financiering vanuit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid en de structuurfondsen zijn van invloed op de ruimte voor investeringen in het landelijk gebied. De huidige situatie is dat dit beleid wordt herzien.

## **7.1 Natuur en Landschap en diverse deelprojecten pMJP**

### **Ontwikkelingen**

In het Bestuursakkoord is voorgesteld dat 'provincies verantwoordelijk worden voor de inrichting van het landelijk gebied en voor het regionale beleid voor natuur, recreatie en toerisme, landschap, structuurversterking van de landbouw en leefbaarheid. Zij stemmen dat integraal af met de uitvoering van het provinciale en gemeentelijke ruimtelijke ordenings-, water- en milieubeleid. De provincies voeren de bovenlokale regie. De rol van het Rijk beperkt zich

voor de natuurkwaliteit van gebieden tot het stellen van kaders op grond van internationale en Europese verplichtingen (doelen voor het natuurbeleid) en tot de strategische nationale ruimtelijke planning'. In lijn met deze rol beschouwen wij het Rijk daarmee ook verantwoordelijk voor het nakomen van internationale en Europese verplichtingen of eventuele boetes voor het niet nakomen daarvan.

In IPO-verband is een aantal voorwaarden gesteld om te komen tot een Deelakkoord natuur. Vanuit het perspectief van overeenstemming over de (herijkte) EHS, voldoende structurele modellen voor beheer van die EHS, afronding van Recreatie om de Stad (RodS) en de zeggenschap over de grondvoorraad en de decentralisatie, zijn de provincies in beginsel bereid binnen de lopende bestuursovereenkomsten ruimte te zoeken voor de bezuinigingen in het regeerakkoord van € 600 miljoen op het ILG tot 2014. De uitkomsten van de onderhandelingen over het Deelakkoord Natuur zullen grote gevolgen hebben voor de uitvoering van de provinciale kerntaak natuur.

Vanuit Drenthe wordt een ambtelijke bijdrage geleverd aan het ontwikkelen van beleid met betrekking tot economische ontwikkelingen en het instandhouden van ecologisch behoud en herstel van het Bargerveen en Bourtanger Moor gebied. Met een team van Duitse en Nederlandse wetenschappers en ambtenaren wordt hieraan gewerkt. Het ministerie van EL & I levert in de vorm van menskracht door inzet van DLG een bijdrage hieraan.

Beleidsopgave	Doelstelling	Activiteiten/prestaties	Resultaten/indicator
Behoud, herstel en versterking Biodiversiteit	Realisatiestrategie natuurbeleid en verdeling van taken verantwoordelijkheden en middelen voor natuur over provincie, rijk en anderen	Beleidsnotitie biodiversiteit opstellen Samenwerken partners  Uitvoeren natuurbeheerplan	Beleidsnotitie met uitvoeringsprogramma is met belanghebbenden afgestemd en vastgesteld  EHS is vastgelegd in 12 gemeentelijke bestemmingsplannen buitengebied in 2018
	Ingericht en beheerd EHS	Uitvoeren lopende verplichtingen ILG	
	Leefsituatie van bedreigde soorten verbeteren	Verzamelen, verwerken en analyseren van natuurgegevens en uitwisseling van gegevens met andere instanties	1500 ha landbouwgrond functiewijziging naar natuur voor 2018, vastgelegd in natuurbeheerplan.
	Inzicht in toestand natuur (monitoring)	Leefgebiedplannen opstellen Natuurinformatiesysteem monitoren Beheerplannen Natura 2000 opstellen	Geactualiseerde vegetatiegegevens landelijk gebied van 20.000 ha.
	Uitgevoerd Natura 2000	Beheer- en inrichtingsplannen opstellen Beheer- en inrichtingsplan opstellen Nationaal landschap Drentsche Aa	Plots van weidevogels (22.000 ha.) Meetnet flora; 385 meetpunten LMF en 108 meetpunten Drenthe
	Behoud, herstel en inrichting van Nationale Parken waaronder, Nationaal landschap Drentsche Aa		Herijkte beheerplannen Natura 2000 gepubliceerd  Beheer- inrichtings- en bestedingsplannen vastgesteld  Actueel Beheer- en inrichtingsplan vastgesteld Nationaal landschap Drentsche Aa
Behoud, herstel en aanleg van Drentse landschapstypen	Uitwerking kernkwaliteiten Omgevingsvisie volgens Cultuurhistorisch kompas.	Onderzoek naar Atelier Mooi Drenthe of de opvolger daarvan	Atelier Mooi Drenthe in nieuwe vorm
		Kernkwaliteiten uitwerken	Beleidsnotitie opgesteld
	Inbreng van landschapskwaliteit in ruimtelijke processen, (structuur)visie en plannen van derden	Kernkwaliteitenteam ontwikkelen en daarmee van start gaan	Kernkwaliteitenteam opgericht
		Opstellen en begeleiden van landschapsprogramma's en landschapsprojecten	Landschapsprogramma's en -projecten opgesteld en begeleiding verzorgd
Tegengaan van verrommeling van het landschap	Uitvoering motie landschap: kwaliteitsimpuls voor landschap	Uitgevoerde motie	

Beleidsopgave	Doelstelling	Activiteiten/prestaties	Resultaten/indicator
Invullen natuur- en landschapsdoelstellingen voor natuurbeheer en natuur- en milieueducatie	<p>Beleidsopgave realiseren door uitvoeren van alle voorkomende werkzaamheden in het kader van het subsidiëren van de groene instellingen</p> <p>Beleidsopgave realiseren door uitvoeren van alle voorkomende werkzaamheden in het kader van het subsidiëren van vrijwilligersorganisaties op het gebied van NME</p>	<p>Inzet van groene instellingen op het gebied van natuurbeheer en natuur- en milieueducatie</p> <p>Inzet van vrijwilligersorganisaties</p>	<p>Subsidiëren groene instellingen</p> <p>Subsidiëring activiteiten NME</p>
Natuurbeschermingswet 1998	In goed overleg en samenwerking met onze oosterburen komen tot een soortgelijke methodiek als het PAS voor het Bargerveen/ Bourtangermoor gebied.	In de werkgroep bijdrages leveren aan de ontwikkeling van de PAS en het Interreg project.	Bestuurlijke en ambtelijke afstemming over toepassing van Europese wetgeving in en rond het in het grensgebied liggende Bargerveen met de omliggende bedrijfsterreinen.
Een duurzame verbetering van de omstandigheden voor de wilde flora en fauna en voor natuurlijke leefgemeenschappen en beheer van nieuwe, bestaande en niet EHS.	<p>Uitgevoerd pMJP: Natuur</p> <p>Verbetering Milieukwaliteit EHS/ VHR/NB Gebieden.</p> <p>Nationale Parken</p> <p>Beheer nieuwe, bestaande en niet EHS.</p> <p>Realisatie natuur binnen de herijkte EHS</p> <p>Inrichten herijkte EHS</p> <p>Knelpunten robuuste verbindingen oplossen</p> <p>Soortenbescherming</p> <p>Overig Natuur</p> <p>Ontsnippering EHS</p>	<p>Afronden lopende subsidies en inrichtingsprojecten met gevolgen voor verdroging en milieukwaliteit (verzuring en vermesting)</p> <p>Subsidiëring nationale Parken en afronding lopende projecten</p> <p>Subsidiëring regelingen beheer EHS en niet EHS waarbij de uitvoering ligt bij de rijksdienst Regelingen.</p> <p>Ruilen BBL en verkopen grond en opstellen alsmede subsidiëren bedrijfsverplaatsingen ca.</p> <p>Afronden lopende inrichtingsprojecten, inrichting via de dienst regelingen en afronden subsidies inrichting</p> <p>Afronden projecten en subsidies</p> <p>Afronden subsidies soortenbescherming en leefgebiedenbenadering</p> <p>Subsidiëring schaapskudden</p> <p>Afwikkelen lopende subsidiëtoezeggingen</p>	<p>4.706 Ha verdroging en 1.183 Ha verzuring en vermesting (2012-2013)</p> <p>Subsidiëring parken</p> <p>Gesubsidieerde EHS regelingen</p> <p>Geruilde en aangekochte gronden en nieuwe aankopen nader bepalen</p> <p>Nader te bepalen ha. ingericht natuurterrein</p> <p>Opgeloste knelpunten en verbindingen</p> <p>Benadering is afgerond</p> <p>Diverse schaapskuddes</p>



Beleidsopgave	Doelstelling	Activiteiten/prestaties	Resultaten/indicator
Een duurzame veilig en concurrerend producerende land en tuinbouw met een goed economisch perspectief	<p>Uitgevoerd pMJP: Landbouw</p> <p>Duurzaam ondernemen</p> <p>Grondgebonden landbouw structuurverbetering</p>	<p>Beoordelen subsidies</p> <p>Pilots uitvoeren agrobiodiversiteit</p> <p>Afronden lopende landinrichtingsprojecten en subsidietoezeggingen</p>	<p>Subsidies zijn afgewikkeld</p> <p>6.025Ha. is grondgebonden en heeft een verbeterde structuur</p>
Het landschap van Drenthe draagt in hoge mate bij aan een aantrekkelijk milieu om te wonen, te werken en te recreëren. Daarnaast is het van grote culturele betekenis.	<p>Uitgevoerd pMJP: Landschap</p> <p>Behoud en ontwikkeling binnen en buiten nationaal landschap in relatie tot uitwerking Vitaal Platteland</p>	<p>Herprioriteren van lopende subsidietoezeggingen</p> <p>Uitfinanciering Pre Wilg</p> <p>Subsidie Landschapsbeheer en uitvoeringsprogramma nationaal landschap</p>	<p>Uitvoeringsprogramma</p> <p>Stichting opgericht</p> <p>Subsidies verstrekt</p>
Het kwalitatief en kwantitatief op peil houden – en waar mogelijk verbeteren – van de recreatiemogelijkheden en het versterken van de positie van Drenthe op de Nederlandse vakantiemarkt.	<p>Uitgevoerd pMJP: Recreatie en Toerisme</p> <p>Landelijke en provinciale routenetwerken, toegankelijkheid en toeristische voorzieningen</p>	<p>Beoordelen van de lopende subsidietoezeggingen</p>	<p>Uitvoering projecten</p>
Aantasting voorkomen en behouden en waar mogelijk herstellen van de aardkundige en gebruikswaarde van de bodem.	<p>Uitgevoerd pMJP: Bodem</p> <p>Duurzaam bodemgebruik</p>	<p>Beoordelen lopende subsidietoezeggingen</p>	<p>Uitvoering projecten</p>
Watersystemen moeten gezond en duurzaam zijn.	<p>Uitgevoerd pMJP: Water</p> <p>Oppervlaktewater vormt geen bedreiging voor de volksgezondheid en draagt bij aan de kwaliteit van het natuurlijk leefmilieu. De wateroverlast wordt beperkt tot een maatschappelijk aanvaardbaar niveau.</p>	<p>Beoordelen projecten</p>	<p>Projecten nota ruimte, regionale waterberging uitvoeren</p>
Het versterken van de sociaal economische vitalisering en de leefbaarheid van het platteland	<p>Uitgevoerd pMJP: Sociaal economische vitalisering</p> <p>Het stimuleren en verbreden van passende economische (MKB-) activiteiten en het verbeteren van voorzieningen in plattelandsgebieden</p>	<p>Uitvoeren subsidieregelingen</p>	<p>Gestimuleerde MKB activiteiten</p>

## Wat mag het kosten?

		1	2	3	4	5	6
	Product	Realisatie 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Begroting 2014	Begroting 2015
Lasten							
	Product 7.1. Natuur en landschap en diverse deelprojecten pMJP	46.420.034	66.430.084	67.125.816	66.877.717	40.237.293	40.237.293
	<b>Totaal</b>	<b>46.420.034</b>	<b>66.430.084</b>	<b>67.125.816</b>	<b>66.877.717</b>	<b>40.237.293</b>	<b>40.237.293</b>
Baten							
	Product 7.1. Natuur en landschap en diverse deelprojecten pMJP	41.129.636	57.836.368	56.078.068	56.078.067	36.500.893	36.500.893
	<b>Totaal</b>	<b>41.129.636</b>	<b>57.836.368</b>	<b>56.078.068</b>	<b>56.078.067</b>	<b>36.500.893</b>	<b>36.500.893</b>
Bestemming	subtotaal voor bestemming	5.290.398	8.593.716	11.047.748	10.799.650	3.736.400	3.736.400
resultaat	reserve provinciaal aandeel ILG	-8.732.291	2.244.838	7.568.698	7.875.568		
	Saldo verrekening met reserves	-8.732.291	2.244.838	7.568.698	7.875.568	0	0
<b>Saldo</b>		<b>14.022.689</b>	<b>6.348.878</b>	<b>3.479.050</b>	<b>2.924.082</b>	<b>3.736.400</b>	<b>3.736.400</b>

## Verklaring van verschillen

Product 7.1. Natuur en landschap en diverse deelprojecten pMJP	
Herijking ontwikkelingsperspectief Veenkoloniën	-200.000
Ontsnippering EHS (2.1d) (ecoduct A28, faunapassages P&G wegen)	234.749
Terugdringen uitstoot ammoniak bij EHS (.)	-69.000
Overige natuur, bijdragen derden	-911.642
Realisatie EHS kasafwikkeling verplichtingen	5.306.787
Nationaal Landschap	-391.146
Koppeling realisatie EHS en maatregelen klimaatbeleid	-350.000
Faunabeheereenheid Drenthe & IVN-Consulentschap	-39.527
Bijdrage project Tusschenwater.	-1.000.000
Water vasthouden en bergen (7.1)	-100.000
diversen	-26.189
saldo product	2.454.032

saldo verschillen	
Programma 7. Groen Drenthe: pMJP, Natuur en landschap en Landbouw	2.454.032

# Programma 8

## Groen Drenthe: Klimaat en Energie

### Missie Klimaat en Energie

Het thema energie is voor ons van grote economische betekenis. Wij leveren een bijdrage om minder afhankelijk te zijn van fossiele brandstoffen, mede gelet op de huidige spanningen in de wereld. Bovendien willen we de wereld ook voor toekomstige generaties leefbaar houden. Daarnaast zijn uiteraard de ruimtelijke implicaties van belang; in de loop der tijd ontstaan zo nieuwe energielandschappen. Wij gaan in noordelijk verband voor een Energieakkoord met het rijk en private partijen. De focus ligt daarbij op productie, distributie, kennis en innovatie. In het akkoord willen we de wederzijdse rol, bijdrage en verantwoordelijkheid van de betreffende partners goed geregeld zien. De Drentse Energie Organisatie is voor ons de uitvoeringsorganisatie van grotere projecten. Wij zien kansen om via een energie-academie (WO en HBO) en een energiecollege (MBO) het onderwijsaanbod te vernieuwen. Wij verbinden de robuuste onderdelen van het lopende programma Klimaat en Energie aan het Energieakkoord. Bestaande meerjarige afspraken, bijvoorbeeld de bijdrage aan RSP Emmen, worden gerespecteerd. Het afsluiten van nieuwe klimaatcontracten met gemeenten wordt heroverwogen. Activiteiten zoals het 100.000 woningenplan of voertuigenplan zetten we in noordelijk verband en in hernieuwde vorm voort. Deze activiteiten bekijken we tegen de achtergrond van de financiële ontwikkelingen. Het zoekgebied Windenergie zoals verwoord in de Omgevingsvisie is onze leidraad voor de realisatie van grootschalige windparken. De Structuurvisie Ondergrond is voor ons leidend in de nationale discussie over het gebruik van de ondergrond. De opslag van kernafval in de Drentse ondergrond sluiten wij uit, evenals de komst van een kerncentrale in Drenthe.

### Inleiding

Het onderdeel Klimaat en Energie wordt in de begroting onderverdeeld naar de producten Klimaat en Energie en Drentse Energie Organisatie (DEO). Binnen deze producten wordt aangesloten op het Energie Akkoord Noord Nederland (EANN) waarbij is gekozen voor focus op de volgende 5 onderwerpen, die nauwe onderlinge samenhang vertonen:

1. Groene gasrotonde;
2. Biobased energy;
3. Energieproductie en balanceren;
4. Slimme energiesystemen;
5. Onderzoek en onderwijs.

De inhoudelijke focus van het programma wordt gelegd bij robuuste projecten en op de keten (productie, distributie, kennis en innovatie) van groengas en Biobased Energy. Op deze wijze kunnen we een Drentse invulling geven aan de thema's 'Groene gasrotonde', 'Biobased energy' en 'Onderwijs en Onderzoek' uit het EANN. Lopende projecten uit het huidige programma, zoals Energietransitieparken, Duurzame Mobiliteit, Interreg Majeur groengas, Groengas en Klimaatlandschappen kunnen op deze wijze een plek krijgen binnen het nieuwe programma. Er wordt organisatorisch onderscheid gemaakt tussen beleidsuitvoering en beleidsontwikkeling. De beleidsuitvoering volgt de focus van het Energieakkoord. Binnen de focus van beleidsontwikkeling is ook ruimte voor visievorming op andere thema's, waaronder adaptatie.

De Drentse inzet op de thema's 'Energieproductie en Balanceren' en 'Slimme energiesystemen' vindt hoofdzakelijk plaats via de Drentse Energie Organisatie (zie product 8.2).

## 8.1 Klimaat en Energie

### Ontwikkelingen

In de Energy Valley regio wordt gewerkt aan de totstandkoming van de Green Deal Noord Nederland. Tezamen met de nadere invulling binnen het topsectorenbeleid kan deze deal worden beschouwd als het nieuwe Energie Akkoord Noord Nederland voor de periode 2012-2015. In overeenstemming met het Collegeprogramma 2012-2015 wordt een nieuw programma Klimaat & Energie voor de provincie Drenthe opgesteld. Dit nieuwe programma wordt gesynchroniseerd met de Green Deal Noord Nederland (incl. Topsectorenbeleid) en het daaruit volgende werkprogramma van Energy Valley 4. Er wordt voortgeborduurd op de opgedane kennis en ervaring uit het eerste programma Klimaat & Energie waarbij de nadruk blijft liggen op realisatie. Net als bij het vorige programma geldt ook voor het nieuwe programma dat het bedrijfsleven aan zet is. Zonder investeringsbereidheid geen project.

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
Vergroten Groen Gas productie en gebruik.	<ul style="list-style-type: none"> <li>Binnen de programmaperiode 20 % van de nationale doelstelling groen gas productie (300 MNm3) in Drenthe gerealiseerd</li> </ul>	<ol style="list-style-type: none"> <li>Verbinden van aan elkaar gerelateerde ontwikkelingen/organisaties</li> <li>Op basis van zakelijke overeenkomsten cofinancieren/faciliteren van projecten/ontwikkelingen die passen binnen de focus van het programma.</li> <li>Vanuit de provincie beleidsintegraal optreden in de richting van projecten.</li> </ol>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Gerealiseerde productie Groen Gas</li> <li>€ 300 miljoen economische investeringen/ontwikkeling in Biobased Energy in Drenthe</li> <li>Aantal nieuwe bedrijven en energieregelateerde activiteiten op ETP's</li> <li>Toename werkgelegenheid in de energiesector in Drenthe</li> <li>Realisatie E-College</li> </ul>
Realiseren van Biobased Energy	<ul style="list-style-type: none"> <li>€ 300 miljoen euro aan economische investeringen in Biobased Energy in Drenthe</li> </ul>		
Verder ontwikkelen ETP's	<ul style="list-style-type: none"> <li>Aantoonbaar verminderde afhankelijkheid van steunkaders bij groen gas productie.</li> </ul>		
Kennisontwikkeling en innovatie	<ul style="list-style-type: none"> <li>Versterken Noord Nederland (NNL) als energieregio en borgen dat er voldoende goed geschoolde arbeidskrachten binnen de energiesector beschikbaar zijn.</li> </ul>		

### Toelichting

Voor het programma Klimaat en Energie is, binnen de provinciale begroting, tot en met 2020 jaarlijks € 7,2 miljoen gereserveerd. Het betreft een budget dat meerjarig is vastgelegd en dat, met uitzondering van al aangegane verplichtingen, op programmatische wijze binnen de looptijd van het programma wordt ingezet.

Aangegane verplichtingen vanuit het programma Klimaat en Energie:

Jaarlijks € 3 miljoen gereserveerd voor de DEO. Voor Atalanta is tot en met 2014 jaarlijks € 1 miljoen, oplopend tot € 1,25 miljoen in 2015. Daarnaast moet rekening worden gehouden met een reservering van circa € 500.000 bedoeld voor cofinanciering van verschillende Interregprojecten en de bijdrage aan stichting Energy Valley. Dit heeft een relatie met het RSP.

In 2012 kunnen accentverschuivingen optreden in bovenstaande doelen en activiteiten omdat het nieuwe programma Klimaat en Energie nog vorm gegeven moet worden. Bovenstaande doelen en activiteiten beschouwen wij daarom als richtinggevend.

## 8.2 Drentse Energie Organisatie (DEO)

### Ontwikkelingen

Het streven is de formele oprichting van de stichting Drentse Energie Organisatie (DEO) eind 2011 plaats te laten vinden. Binnen DEO wordt ingezet op de versnelling van de transitie naar duurzame energie. DEO gaat voor de ontzorging van robuuste projecten. Met DEO wordt de Drentse invulling gegeven aan de thema's 'Energieproductie en balanceren' en 'Slimme energiesystemen' uit het EANN.

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
Versnellen energietransitie naar duurzaam	Doelstellingen DEO worden na de zomer 2011 door het oprichtingsplan DEO ter besluitvorming voorgelegd. Doelstellingen worden uitgedrukt in hoeveelheid opgewekte/gebruikte duurzame energie en beoogde omvang economische investeringen worden.	Ontzorgen, inzet financiële instrumenten	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Oprichtingsplan DEO met daarop volgend de oprichting van DEO</li> <li>■ Resultaten DEO worden uitgedrukt in het aandeel duurzaam opgewekte/gebruikte energie, het aantal succesvolle initiatieven en het aantal euro's uitgelokte investeringen.</li> </ul>

### Toelichting

De feitelijke vormgeving van DEO en de besluitvorming daarover is in 2011 gepland. Bovenstaande doelen en activiteiten moeten daarom als richtinggevend worden beschouwd. Het budget voor DEO wordt jaarlijks overgemaakt aan de stichting, waarbinnen het meerjarig op programmatische wijze wordt ingezet.

### Wat mag het kosten?

		1	2	3	4	5	6
	Product	Realisatie 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Begroting 2014	Begroting 2015
Lasten							
	Product 8.1. Klimaat en Energie	5.834.185	7.084.552	7.660.000	6.700.000	6.700.000	6.700.000
	Product 8.2. Drentse Energie Organisatie	0	0	10.000.000	0	0	0
	Totaal	5.834.185	7.084.552	17.660.000	6.700.000	6.700.000	6.700.000
Baten							
	Product 8.1. Klimaat en Energie	165.326	456.358	0	0	0	0
	Product 8.2. Drentse Energie Organisatie	0	0	0	0	0	0
	Totaal	165.326	456.358	0	0	0	0
Bestemming resultaat	subtotaal voor bestemming	5.668.859	6.628.194	17.660.000	6.700.000	6.700.000	6.700.000
	Financieringsreserve			10.000.000			
	Saldo verrekening met reserves	0	0	10.000.000	0	0	0
Saldo		5.668.859	6.628.194	7.660.000	6.700.000	6.700.000	6.700.000

## Verklaring van verschillen

Product 8.1. Klimaat en Energie	
Decentralisatieuitkering Groen Gas	960.000
Diversen	71.806
saldo product	1.031.806

Product 8.2. Drentse Energie Organisatie	
Subsidie voor oprichting en financiering Drentse Energie Organisatie	10.000.000
saldo product	10.000.000

saldo verschillen	
Programma 8. Groen Drenthe: Klimaat en Energie	11.031.806

# Programma 9

## Innovatief Drenthe: Economische zaken en arbeidsmarkt

### Missie

Het verbinden van taken, partners en partijen om zo te werken aan een provincie met een duurzame robuuste economische structuur waarin het innovatieve MKB een belangrijke positie inneemt en waar het bedrijfsleven oog heeft voor energie, ecologie en maatschappelijk ondernemen. Waar de kansen van onze prachtige leef- en werkomgeving (goede bereikbaarheid, voldoende ruimte, duurzaamheid, cultuurhistorie, natuur en milieu) economische worden benut door in te zetten op het creëren van toegevoegde waarde. Wij verbinden onze Drentse economische ambities aan het nationale topsectorenbeleid en het nieuwe Europese beleid (EU2020). Spierpunten in ons economisch beleid zijn energie, sensortechnologie, agribusiness/food/biobased economie/chemie en vrijetijdseconomie en de onderlinge verbindingen. Wij werken nauw samen met onze partners en zetten in op het organiseren van voldoende realisatiekracht, een goede coördinatie vanuit de provinciale organisatie en een optimale samenwerking binnen Noord-Nederland, met Overijssel, Noordwest Duitsland en binnen Drenthe.

### Inleiding

De centrale doelstelling, zoals verwoord in de Economische Beleidsagenda 2010-2015, is het scheppen en behouden van werkgelegenheid door het ontwikkelen van een duurzame en robuuste economische structuur. Hierbij ligt de nadruk op het ontwikkelen van kennis en innovatie.

De thema's in de Drentse Economische Agenda hebben wij uitgewerkt in het Kader voor Economische Investerings (KEI). Op basis van dit KEI maken wij jaarprogramma's. De thema's zijn:

1. Versterken regionale innovatiekracht;
2. Optimale aansluiting bedrijfsleven, kennis, onderwijs en arbeidsmarkt;
3. Optimaliseren vestigingsklimaat;
4. Vergroten economische rendement in de vrijetijdseconomie;
5. Versterken van de agribusiness.

Voor al deze thema's is Drentse, noordelijke en internationale samenwerking, lobby en netwerken van belang. De thema's versterken elkaar ook onderling en dragen bij aan de doelstellingen en topsectoren van het Rijk en van Europa.

In dit programma komen vier thema's aan de orde. Het thema agribusiness is ook te vinden in en programma 1 (Noordelijke en internationale samenwerking).

Door de huidige economische en financiële context (Rijk en EU) is de financiële ruimte voor onze ambities beperkter dan in voorgaande jaren. Het komende jaar richten we ons op het beïnvloeden van de inhoud van het nieuwe Europese en Rijksbeleid en de daaruit voortvloeiende programma's. Dit houdt in dat wij aansluiting zoeken bij de doelstellingen van EU2020 en het daarvan afgeleide topsectorenbeleid van het Rijk. Europa zet voor de periode tot 2020 in op een integrale aanpak gericht op slimme groei (onderwijs, kennis en innovatie), duurzame groei (een groenere en meer concurrerende economie die efficiënt omgaat met grondstoffen) en inclusieve groei (veel werkgelegenheid en economische, sociale en territoriale cohesie).

Wij richten ons op inhoud, rol en ambitieniveau. Dat doen we onder andere door de herijking van het KEI. Hierbij komt de nadruk te liggen op de genoemde topsectoren, EU2020 doelen, stuwende gebiedsontwikkeling en de voorwaarde scheppende infrastructuur. Wij vertalen deze herijking in de jaarprogramma's vanaf 2012. Ook werken wij dan de motie uit over de 'Focus topsector en MKB en herijking Innovatief Actieprogramma Drenthe (IAD)'. Verder onderzoeken wij andere vormen van financiering, zoals revolving funds.

Een belangrijk deel van de Drentse economische ambitie krijgt zijn beslag vanuit de noordelijke en interregionale samenwerking en lobby. Veel van onze netwerken, programma's en instrumenten geven wij vorm op noordelijke schaal. Drenthe richt zich dan vooral op de kansrijke en economisch sterke en onderscheidende onderdelen, zoals energie, sensortechnologie, agribusiness/food/biobased economy/chemie, vrijetijdseconomie en water. Voor het topsectorenbeleid zoeken wij de verbinding met de provincies Groningen en Fryslân. De biobased economy krijgt daarbij een steeds zwaarder gewicht. Door de dwarsverbanden tussen chemie, landbouw, energie en logistiek is deze veel breder dan alleen agribusiness.

Samen met Groningen en Fryslân en de rijksoverheid als grootaandeelhouder rijk onderzoeken wij de toekomstige positie van de NOM. Daarbij gaat het om de rol van de NOM bij zowel aansluiting bij het topsectoren beleid als in de stimulering van het MKB. Ook zullen wij de eigendomsverhoudingen verkennen rond de NOM. Deze onderzoeken moeten leiden tot een besluit over de positie en eigendom van de NOM.

Voor de cofinanciering bij Europese subsidies en het Rijks-topsectorenbeleid houden wij middelen beschikbaar in de dynamische cofinancieringsreserve. In noordelijk verband lobbyen wij om ook na de herijking van het Gemeenschappelijke Landbouw Beleid (GLB) middelen voor het noorden beschikbaar te houden voor de volle breedte van de agrarische component. Bij onderwijs en arbeidsmarkt en zorgeconomie is onze rol agenderend en signalerend. We richten ons bij onderwijs en arbeidsmarkt op de verbinding van de kennisinfrastructuur met de sectoren die hiervoor als kansrijk en onderscheidend zijn. Dit binnen de veranderende demografische context. In het kader van zorgeconomie werken wij nauw samen met het Healthy Aging Netwerk Noord Nederland (HANNN).

Een goede ontsluiting en infrastructuur, zowel hard als zacht, is een belangrijk element van ons vestigingsklimaat. Wij hebben een coördinerende rol bij het uitvoeren van het provinciale herstructureringsprogramma bedrijventerreinen 2009-2013. Ook voor Drenthe geldt dat ons imago invloed heeft op het Drentse vestigingsklimaat. Een integrale imagocampagne met de nadruk op vrijetijdseconomie is hierbij belangrijk. De marketing en promotie van Drenthe, vooral op het terrein van vrijetijdseconomie, vinden wij dan ook belangrijk.

Voor het realiseren van onze doelen, is verbinding en samenwerking met alle belanghebbende partijen, waaronder marktpartijen en belangenorganisaties van groot belang. Ook de komende tijd werken wij actief met hen samen.

## 9.1 Product: Versterken regionale innovatiekracht

### Ontwikkelingen

Binnen dit beleidsveld richten we ons in 2012 op de volgende maatregelen:

1. Versterking kennispositie en innovatiekracht kansrijke sectoren
2. Stimulering ondernemerschap, innovatie en kennisniveau stuwend MKB

In het jaarprogramma KEI 2012 werken wij uit hoe wij de motie economie (focus op topsectoren en MKB, M 2011 10) gaan uitvoeren. Gezien de financiële situatie moeten wij op zoek naar creatieve oplossingen en intensief samenwerken met onze stakeholders die innovatie-



stimulering van het MKB tot hun kerntaak rekenen, zoals MKB Noord, NOM, de Kamer van Koophandel en Syntens.

Zowel het rijk als private partijen onderkennen het belang van Noord-Nederland als zogenaamde Energieport. Ook voor Drenthe brengt dit kansen met zich mee voor de economische ontwikkeling. Vooral op het gebied van kennis en innovatie. In 2012 stellen wij een visie 'Energieeconomie' op om deze kansen nader in kaart te brengen.

#### **Ad 1**

Door de decentralisatie van het regionaal economisch beleid en het nieuwe topsectoren beleid van het ministerie van EL&I is onduidelijk in hoeverre de komende jaren nog rijksmiddelen beschikbaar blijven. Wij willen in ieder geval aansluiten bij het topsectorenbeleid. Ditzelfde doen we richting de EU door onze beleidsdoelen af te stemmen op de Europese 2020 doelstellingen. Ook sluiten wij waar mogelijk aan bij de Europese instrumenten, zodat Drenthe ook in de nieuwe Europese programmaperiode beleid en middelen kan benutten die bijdragen aan onze doelstellingen. Vooral de Europese structuurfondsen en het gemeenschappelijk landbouwbeleid zijn daarbij belangrijk. Om onze doelen te bereiken gaan wij partnerschappen aan. Met de aangrenzende Duitse deelstaten en ook bijvoorbeeld de provincie Overijssel. Het programma Koers Noord is beëindigd, de OP-EFRO zijn uitgeput en de SNN programma's bevatten voor de komende jaren in beperkte mate middelen voor de noordelijke speerpunten vanuit het transitiepakket.

#### **Ad 2**

Dit betekent onder meer dat wij ons generiek instrumentarium zoals het Innovatief Actieprogramma Drenthe (IAD) meer meer doelgericht inzetten. In 2012 perken wij het IAD daarom in en ronden wij het af met de laatste tender(s). Wij onderzoeken andere vormen van financiering, zoals revolving funds.

De discussie over de Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen (waaronder de NOM) en hun taken is van invloed op de toekomstige inzetbaarheid van de NOM voor de uitvoering van ons beleid. Wij zijn bij deze discussie betrokken.

De rollen- en takendiscussie speelt niet alleen bij de provincie, maar ook bij intermediaire organisaties zoals KvK en Syntens. De rijksoverheid bezuinigt op deze organisaties. Wij zien in deze organisaties een natuurlijke partner voor de uitvoering voor het regionaal economisch beleid.

Binnen dit beleidsveld richten we ons in 2012 op de volgende maatregelen:

1. Versterking kennispositie en innovatiekracht kansrijke sectoren;
2. Stimulering ondernemerschap, innovatie en kennisniveau stuwend MKB.

In het jaarprogramma KEI 2012 zullen wij nader uitwerken hoe wij de motie economie (focus op topsectoren en MKB, M 2011 10) uit zullen voeren.

Zowel het rijk als private partijen onderkennen het belang van noord Nederland als zogenaamde Energieport. Dit brengt kansen met zich mee voor de economische ontwikkeling in Drenthe met name op het gebied van kennis en innovatie. Wij stellen een visie energie economie op om helder te krijgen welke kansen dit zijn.

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
Versterking van de regionale innovatiekracht	<p>Provincie Drenthe stimuleert dat er een relatief betere ontwikkeling is in het aantal startende bedrijven, ontwikkeling van de R&amp;D-uitgaven en een betere werkgelegenheidsontwikkeling in Drenthe ten opzichte van het landelijk gemiddelde.</p> <p>Versterking ruimtelijk-economische structuur in het grensgebied</p> <p>Versterking internationaal economisch profiel Drenthe en internationale kennisuitwisseling</p> <p>Indicator: Aantal arbeidsplaatsen (werkgelegenheidsontwikkeling) hoger dan het landelijk gemiddelde Aantal starters hoger dan landelijk gemiddelde Ontwikkeling aandeel R&amp;D uitgaven</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Afstemming met o.a. MKB Noord, de Kamer van Koophandel en Syntens over innovatiestimulering van het MKB (uitvoeren Motie Focus op Topsector en MKB)</li> <li>■ Stimuleren van nieuwe initiatieven en/of projectontwikkeling en andere wijzen van financiering</li> <li>■ Laten uitvoeren van het herijkte Innovatief actieprogramma Drenthe (IAD)</li> <li>■ Ontwikkelen van een gezamenlijke uitvoeringsstrategie met partners voor de sensorpiek</li> <li>■ Opstellen visie energie economie</li> <li>■ Samenwerking met externe partners zoals de NOM</li> <li>■ Afstemming met de andere aandeelhouders over taken NOM</li> <li>■ Lobby, veelal in SNN-verband o.a. gericht op behoud werkgelegenheid (Rijksdiensten), en vanuit Drenthe voor SKA</li> <li>■ Innovatie gericht op duurzaamheid en vergroting door o.a. inzet op duurzame mobiliteit en e-college</li> <li>■ Hernieuwen en versterken van het bestuurlijk overleg met aangrenzende Duitse overheden en Niedersachsen</li> <li>■ Bepalen van de speerpunten voor de economische samenwerking</li> <li>■ Afspraken maken over effectieve rol van EDR</li> <li>■ Activeren Drentse stakeholders</li> <li>■ Voorbereiden INTERREG Va 2014-2020</li> <li>■ Bevorderen van internationale activiteit Drentse partijen</li> <li>■ Bepalen speerpunten voor internationale profilering en contact</li> <li>■ Voorbereiding INTERREG Vb en Vc 2014-2020</li> <li>■ Standpunt bepalen inzake rol Nordconnect</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Versterkte kennispositie en innovatiekracht kansrijke sectoren (in relatie tot EU2020, topsectoren aanpak Rijk)</li> <li>■ Innovatie, ondernemerschap en kennisniveau stuwend MKB is gestimuleerd</li> <li>■ Versterkte transitie naar kennis-economie vanuit een internationaal perspectief</li> <li>■ Positioneren van Drenthe gericht op een nieuw programma voor INTERREG A vanaf 2013 met tenminste dezelfde middelenomvang als in de vorige periode en met inhoudelijke focus op de overeengekomen speerpunten en projecten</li> <li>■ Stevig bestuurlijk draagvlak voor economisch beleid in het grensgebied</li> <li>■ Inbreng Drentse punten als biobased economy en sensortechnologie</li> <li>■ Professionalisering EDR als expertise centrum voor grensoverschrijdende samenwerking</li> <li>■ Inbreng Drentse punten voor INTERREG B en C</li> <li>■ Indicator: en waaruit blijkt die bijdrage?</li> <li>■ Bruto gecreëerde werkgelegenheid</li> <li>■ uitgelokte investeringen</li> <li>■ aantal nieuw gevestigde bedrijven</li> <li>■ aantal projecten</li> <li>■ Aantal partnerschappen grensoverschrijdend</li> <li>■ 6 conferenties en ontmoetingen</li> </ul>

## Toelichting

Cofinanciering van Drenthe aan de INTERREG programma's is een noodzakelijke voorwaarde voor Drentse deelname in projecten.

## 9.2 Optimale aansluiting bedrijfsleven, kennis, onderwijs en arbeidsmarkt

### Ontwikkelingen

In het collegeprogramma en de voorjaarsnota is vastgesteld dat de rol van de provincie op het terrein van onderwijs en arbeidsmarkt zich beperkt tot het signaleren en agenderen van relevante ontwikkelingen. Daarbij richten we ons op het verbeteren van de aansluiting tussen vraag en aanbod op de Drentse arbeidsmarkt in kwantitatieve en kwalitatieve zin.

Binnen dit beleidsveld richten we ons in 2012 op:

1. Verbinden: we verbinden onze partners – ondernemers, onderwijs en overheden – onder meer via de Regiegroep Kennis en Arbeidsmarkt;
2. Signaleren: onder meer met gericht arbeidsmarktonderzoek informeren we onze partners over relevante ontwikkelingen;
3. Agenderen: we doen voorstellen voor activiteiten om kansen en problemen op de Drentse arbeidsmarkt, bijvoorbeeld de dreigende tekorten in de sectoren zorg en techniek, aan te pakken.

De subsidieregeling arbeidsmarkt kennis en sociale innovatie wordt stopgezet. Activiteiten gericht op het versterken van de kenniscirculatie tussen kennisinstellingen en het bedrijfsleven zetten wij voort. De financiering vindt echter plaats vanuit andere middelen, bijvoorbeeld het programma Klimaat en Energie en het VES.

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
Optimalisatie aansluiting bedrijfsleven, kennis, onderwijs en arbeidsmarkt	<p>Betere aansluiting van vraag en aanbod op de Drentse arbeidsmarkt, in kwantitatief en kwalitatief opzicht.</p> <p>Versterking van de kennisuitwisseling tussen kennisinstellingen en bedrijfsleven op prioritaire thema's en sectoren</p> <p>Indicator: en waaruit blijkt dat we dat bereikt hebben?</p> <ul style="list-style-type: none"><li>■ aantal openstaande vacatures</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>■ Faciliteren van de Drentse Regiegroep Kennis &amp; Arbeidsmarkt</li><li>■ Stimuleren brancheoverleggen in sectoren waar grote tekorten aan arbeidskrachten dreigen</li><li>■ Laten uitvoeren van onderzoek naar ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en de effecten van krimp van de (beroeps) bevolking</li><li>■ Projecten die bijdragen aan kenniscirculatie en arbeidsmarktbeleid (top)sectoren</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>■ Evenwichtiger arbeidsmarkt (aansluiting tussen vraag en aanbod (kwantitatief en kwalitatief) en gerealiseerde aanpak voor de kritische sectoren</li><li>■ Ontwikkeling kennisinfrastructuur en kenniscirculatie is gestimuleerd</li></ul> <p>Indicator: en waaruit blijkt die bijdrage?</p> <ul style="list-style-type: none"><li>■ Een bovengemiddelde ontwikkeling van de werkgelegenheid.</li><li>■ Minder openstaande vacatures ten opzichte van de landelijke cijfers.</li></ul>

## 9.3 Verbeteren Vestigingsklimaat

### Ontwikkelingen

In dit beleidsveld richten wij ons met name op de fysieke aspecten van het vestigingsklimaat met de volgende maatregelen:

1. Marketing, promotie en acquisitie;
2. Versterking vestigingsklimaat stedelijke netwerken Groningen-Assen en Zuidas;
3. Verbetering kwaliteit werklocaties.

#### Ad1

Gelet op de ontwikkelingen rond de toekomst van de NOM zullen wij in overleg met de stichting Drentse Bedrijfslocaties (DBL) het acquisitiebeleid tegen het licht houden. Wij willen onze acquisitie in de eerste plaats richten op onze topsectoren.

Een integrale imagocampagne met de nadruk op vrijetijdseconomie is nodig voor de imagoverbetering van Drenthe. Wij werken met marketing Drenthe verder aan de imagoverbetering van Drenthe via een integrale, meerjarige marketingcommunicatiestrategie en -campagne. Hierbij leggen we nadruk meer op vrijetijdseconomie en het verwerven van middelen uit de markt binnen de pijlers Wonen, Werken en Vrijetijdseconomie. Daarover maken wij nadere afspraken met Marketing Drenthe.

#### Ad 2

Belangrijke ontwikkelingen in het kader van het versterken van het Drentse vestigingsklimaat vinden plaats in het kader van het Regiospecifiek pakket (RSP), zoals de ontwikkeling van de Florijnas (Assen) en Atalanta (Emmen).

Binnen de Regiovisie Groningen-Assen werken wij wij vooral aan een beter vestigingsklimaat en de ruimtelijk-economische gebiedsontwikkeling. De ontwikkeling van Groningen Airport Eelde (GAE), onder meer door de baanverlenging, biedt kansen voor de verdere ontwikkeling van het omliggende gebied en de daaraan verbonden bedrijvigheid.

Met onze partners binnen de Drentse Zuidas versterken wij de regionale samenwerking. Daarbij richten wij ons inhoudelijk op het ontwikkelen van de regio als logistieke hotspot. Versterking van de logistieke propositie van Dryport Emmen-Coevorden en Blueport Meppel brengt deze kansen met zich mee.

#### Ad 3

Tot en met 2013 heeft Drenthe gedecentraliseerd rijksmiddelen beschikbaar voor het herstructureren van bedrijventerreinen. Daarna niet meer.

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
Verbetering vestigingsklimaat	<p>Een aantrekkelijke regionale, stedelijke en fysieke bedrijfsomgeving</p> <p>Indicator: en waaruit blijkt dat we dat bereikt hebben?</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>aantal arbeidsplaatsen in de stedelijke netwerken Groningen-Assen en Drentse Zuidas (werkgelegenheidsontwikkeling)</li> <li>voorraad bedrijventerreinen en jaarlijkse uitgifte</li> <li>Verbeterd imago t.o.v. voorgaande jaren (tweejaarlijks onderzoek)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Participatie in bestuurlijke overleggen en programma-teams bedrijventerreinen Regio Groningen-Assen en Drentse Zuidas</li> <li>Afstemming met gemeenten over ontwikkeling van nieuwe werklocaties conform Omgevingsvisie en -verordening</li> <li>Monitoring omvang en kwaliteit werklocaties</li> <li>Uitvoering herstructureringsprogramma 2009-2013 (inclusief begeleiding gemeenten)</li> <li>Participatie platform parkmanagement</li> <li>Afstemming met NOM over acquisitieactiviteiten en acquisitieondersteunende instrumenten inclusief DBL</li> <li>Participatie in projecten, programma's en gebiedsontwikkeling zoals Blueport Meppel, Dryport Coevorden, RSP, Florijnas Assen, Atalanta Emmen, etc.</li> <li>Deelnemingen (NOM, GAE)</li> <li>Het laten uitvoeren van marketingactiviteiten door Marketing Drenthe (accounthouder-schap)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Versterkt vestigingsklimaat in de Regio Groningen-Assen en in de Drentse Zuidas</li> <li>Versterking (clusters van) bedrijven in Noord-Nederland en Drenthe</li> <li>Ontwikkeling nieuwe werklocaties en verbeterde kwaliteit bestaande locaties.</li> <li>Verbeterd imago van Drenthe</li> </ul> <p>Indicator: en waaruit blijkt die bijdrage?</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Bruto gecreëerde werkgelegenheid Groningen-Assen en Drentse Zuidas</li> <li>voorraad bedrijventerreinen en jaarlijkse uitgifte in hectares</li> <li>aantal gerevitaliseerde ha. Bedrijventerrein</li> <li>Verbeterd imago (tweejaarlijks onderzoek)</li> </ul>

## 9.4 Vrijtijdseconomie

### Ontwikkelingen

Bij Vrijtijdseconomie richten wij ons op de volgende maatregelen:

1. (Verdere) ontwikkeling van bovenregionale vrijetijdseconomie;
2. Stimulering fysieke ontwikkelingsruimte toeristisch bedrijfsleven.

We zetten niet meer in op maatregel stimulering innovatie toeristisch bedrijfsleven. De subsidie-regeling vrijetijdseconomie wordt stopgezet.

Wij gaan de mogelijkheden onderzoeken en uitwerken om met andere instrumenten de Vrijtijdseconomie te kunnen stimuleren.

#### Ad 1

Mensen krijgen steeds meer vrije tijd en geven in hun vrije tijd steeds meer geld uit. Het einde van deze trend is nog lang niet in zicht: met de vergrijzing en de groeiende welvaart zal steeds meer tijd en geld worden besteed aan vrijetijdsactiviteiten. Deze ontwikkelingen biedt grote kansen voor de economie en werkgelegenheid van Drenthe. Reden waarom onze inzet

verschuift van recreatie en toerisme naar Vrijtijdseconomie. Het is van belang dat het Drentse ‘vrijtijdsproduct’ aansluit bij de veranderende vraag van consumenten. Daarbij zijn forse investeringen nodig in moderne vormen van vrijetijdsbesteding om de bestedingen en werkgelegenheid in deze sector te behouden en te vergroten.

Dit heeft een relatie met Drenthe 2028 (Olympisch plan) en het economische belang van evenementen.

Het imago van Drenthe is hierop van invloed. Er is blijvende en langjarige inzet nodig voor de integrale imagocampagne die Marketing Drenthe ontwikkelt en uitvoert.

De rijksmiddelen (o.a. ILG) en middelen die gemeenten te besteden hebben lopen terug en zijn onzeker. Verder zijn de OP-EFRO middelen uitgeput. In 2011 is een deel van de transitie-middelen ingezet uitsluitend voor innovatieve toeristische projecten. Wij zetten ons in noordelijk verband in om ook in 2012 deze lijn voort te zetten.

Zoals al aangegeven investeren wij in de marketing en promotie van de vrijetijdseconomie.

## Ad 2

Vrijtijdseconomie heeft een belangrijke plek gekregen in diverse gebiedsontwikkelingen zoals de ontwikkelingen rond Veenhuizen, het Holtlingerveld, TTcircuit Assen, Atalanta Emmen en de Hondsrug. Dit biedt kansen. In de realisatiestrategie van de omgevingsvisie neemt de toeristische ontwikkeling in Zuidwest Drenthe een belangrijke plaats in. Het project ‘Natuurlijke recreatie’ verbinden wij hier nadrukkelijk aan. De STINAT wordt hiervoor echter niet meer ingezet, aangezien dit een generieke regeling is.

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
Vergroten economische rendement in de vrijetijdseconomie	<p>Provincie Drenthe stimuleert een groei van de bestedingen in de vrijetijdssector in Drenthe ten opzichte van 2010.</p> <p>Provincie Drenthe stimuleert een bovengemiddelde groei van de werkgelegenheid in de vrijetijdssector in vergelijking met de rest van Nederland.</p> <p>Provincie Drenthe stimuleert een toename van het aantal toeristische overnachtingen ten opzichte van 2010</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Samenwerkingsverbanden (o.a. branchevreemd) faciliteren</li> <li>■ Stimuleren van nieuwe stuwende initiatieven en/of product/marktcombinaties in de vrijetijdsector</li> <li>■ Verdere uitrol en operationalisering project Natuurlijke recreatie Drenthe</li> <li>■ Inbreng kennis, menskracht en middelen m.b.t. vrijetijdseconomie in gebiedsontwikkelingsprojecten Geopark Hondsrugspoor, Veenhuizen, Zuid West Drenthe, TT Assen en Atalanta Emmen.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ Nieuwe stuwende initiatieven en/of product/marktcombinaties in de vrijetijdsector</li> <li>■ Ruimtelijke ontwikkeling toeristisch bedrijfsleven is gefaciliteerd</li> <li>■ Bovenregionale vrijetijdseconomie is (verder) ontwikkeld</li> <li>■ Verbeterd imago van Drenthe op het vlak van vrijetijdseconomie</li> </ul>

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
	<p>Indicator:</p> <p>Toegenomen aantal arbeidsplaatsen in de vrijetijdssector (werkgelegenheidsontwikkeling) t.o.v. het landelijk gemiddelde</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Ontwikkeling van de bestedingen in de vrijetijdssector</li> <li>Ontwikkeling aantal toeristische overnachtingen</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Leveren bijdrage aan instandhouding ontwikkelbureau Veenhuizen t.b.v. behoud en groei werkgelegenheid</li> <li>Kennisdeling o.a. door gebruikmaking van het European Tourism Futures Institute (ETFI)</li> <li>Onderzoek naar toeristische dataverzameling en vervolgonderzoek in samenwerking met MD</li> </ul>	<p>Indicator:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Bruto gecreëerde werkgelegenheid</li> <li>Uitgelokte investeringen in de vrijetijdsector.</li> <li>Aantal samenwerkingsverbanden</li> <li>Besluit over toeristische dataverzameling en vervolgonderzoek</li> <li>Verbeterd imago (2-jaarlijks onderzoek)</li> </ul>

## Toelichting

Met het Rijk en de gemeente Noordenveld zijn in de Bestuurscommissie Veenhuizen afspraken gemaakt over de inzet voor de gebiedsontwikkeling Veenhuizen. De inzet is weergegeven in de in april 2011 aan prof mr. Pieter van Vollenhoven aangeboden visie ‘Werken aan de Toekomst van Veenhuizen’. Een van de hoofddoelstellingen in de visie is behoud (gaat om ruim 500 fte’s bij de Rijksdiensten in Veenhuizen) en uitbreiding van werkgelegenheid (ambitie is het scheppen van 250 extra arbeidsplaatsen in Veenhuizen). De groei van de werkgelegenheid moet vorm krijgen door het creëren van nieuwe economische dragers in het gebied, waarbij vooral gedacht wordt aan zorg, onderwijs, ambachtelijke bedrijvigheid en toerisme. Naast investeringen door de betrokken overheden zal er ook door de markt geïnvesteerd moeten worden om de plannen te realiseren. Dit kan alleen als er gezorgd voor een uitdagend investeringsklimaat, daarvoor zijn in de eerstkomende jaren zeker ook nog bijdragen van de provincie noodzakelijk.

## 9.5 Agribusiness

### Ontwikkelingen

Bij Agribusiness richten wij ons in 2012 op de volgende maatregelen:

1. Stimulering innovatie en ondernemerschap;
2. Ontwikkeling ‘Biobased Economy’.

#### Ad 1

Wij stimuleren innovatie en ondernemerschap en koppelen deze aanpak aan onze topsector agrifood en healthy ageing. We beëindigen onze generieke aanpak. Vanaf 2012 eindigt de beleidsregel Agribusiness.

#### Ad 2

Binnen de ‘biobased economy’ zijn de dwarsverbanden tussen chemie, landbouw, energie en logistiek van groot belang. Wij richten ons vooral op landbouwinnovatie in de Veenkoloniën en het chemie- en industriecluster Zuid-Oost Drenthe. Verder kent de ‘biobased economy’ nauwe relaties met het programma Klimaat en Energie.

Wijziging van het Europees landbouwbeleid, wereldwijde voedselzekerheid en het gebruik van agrarische grond- en reststoffen als alternatief voor fossiele brandstoffen bieden kansen

om vernieuwingen in de agribusiness door te voeren en activiteiten te clusteren tot ‘biobased economy’. Groene grond- en reststoffen worden in toenemende mate niet alleen voor energie-doelinden ingezet, maar ook toegepast in de chemiesector. Hierbij zien we ook nadrukkelijk kansen voor samenwerking met de verschillende Duitse deelstaten en de provincie Overijssel.

Door de hervorming van het Europese landbouwbeleid (GLB) staan onze belangrijkste agroclusters (zuivel, suiker en zetmeel) onder druk. De steunbijdrage voor individuele agrarische bedrijven zal afnemen en anders worden ingezet. In noordelijk verband voeren wij een sterke lobby om in het kader van de herijking van de Gemeenschappelijke Landbouw Middelen (GLB)-middelen voor de volle breedte van de agrarische component beschikbaar te houden voor het noorden.

De satelliet glastuinbouw Emmen staat voor de uitdagingen om innovatie verder te ontwikkelen en verbindingen te zoeken met andere sectoren. Dit biedt ook kansen als proeftuin voor pilotprojecten in relatie met chemie.

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
Versterken van de agribusiness	<p>Behoud van het aantal arbeidsplaatsen in de agribusiness en de chemie (in relatie tot biobased economy) stimuleren</p> <p>Versterking van de glastuinbouwketen stimuleren</p> <p>Indicator</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>aantal arbeidsplaatsen in de agribusiness en chemie (werkgelegenheids-ontwikkeling) is minder sterk afgenomen dan het landelijk gemiddelde</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Ontwikkelen (inter)nationale netwerken op het gebied van agro, food, life-sciences, healthy-aging en nutrition</li> <li>Begeleiding, cofinanciering en beheer van innovatieve projecten op het gebied van agro, food&amp;nutrition en Biobased economy (BBE)</li> <li>Inzetten op deelprogramma cluster Zuidoost in programma BBE-Noord-Nederland</li> <li>Lobby GLB richting SNN, IPO, Rijk, EU en stakeholders.</li> <li>Participatie, namens SNN in GreenportNL (Satelliet Emmen)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Versterkte kennispositie en innovatiekracht kansrijke sectoren (in relatie tot EU2020, topsectoren aanpak Rijk)</li> <li>Innovatie en nieuwe verdienmodellen in agribusiness zijn gestimuleerd.</li> <li>Kennis/projectontwikkeling op het gebied van agro, chemie, food, life-sciences, healthy-aging en nutrition</li> <li>Biobased economy is in ontwikkeling</li> <li>BBE is meegenomen in de Drentse GLB-lobby</li> <li>BBE heeft pregnante positie in Drents beleid</li> <li>Behoud status als greenport voor tuinbouwcluster Emmen</li> </ul> <p>Indicator:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Uitgelokte investeringen</li> <li>Aantal arbeidsplaatsen in agribusiness en chemie Drenthe behouden</li> <li>Aantal gestimuleerde programma's, projecten, initiatieven en netwerken op het gebied van agribusiness/biobased economy</li> </ul>



## Wat mag het kosten?

		1	2	3	4	5	6
	Product	Realisatie 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Begroting 2014	Begroting 2015
<b>Lasten</b>							
	Product 9.1. Versterken regionale innovatiekracht	6.844.242	12.244.483	5.540.469	5.714.704	4.014.704	4.014.704
	Product 9.2. Optimale aansluiting bedrijfsleven, kennis, onderwijs en arbeidsmarkt	1.771.933	876.064	480.277	304.690	54.690	54.690
	Product 9.3. Verbeteren vestigingsklimaat	589.553	2.389.819	1.688.268	1.413.044	822.548	284.800
	Product 9.4. Vrijtijdseconomie	2.116.286	3.033.716	1.806.282	1.937.169	1.937.169	1.937.169
	Product 9.5 Versterken agribusiness (Landbouw)	8.809.700	7.926.701	7.736.286	7.835.949	8.002.534	8.002.534
	<b>Totaal</b>	<b>20.131.713</b>	<b>26.470.783</b>	<b>17.251.582</b>	<b>17.205.556</b>	<b>14.831.645</b>	<b>14.293.897</b>
<b>Baten</b>							
	Product 9.1. Versterken regionale innovatiekracht	47.500	515.000	0	0	0	0
	Product 9.2. Optimale aansluiting bedrijfsleven, kennis, onderwijs en arbeidsmarkt	0	0	0	0	0	0
	Product 9.3. Verbeteren vestigingsklimaat	34.293	30.910	31.530	32.200	32.200	32.200
	Product 9.4. Vrijtijdseconomie	0	0	0	0	0	0
	Product 9.5 Versterken agribusiness (Landbouw)	8.395.452	5.566.999	5.566.998	5.566.997	6.363.039	6.363.039
	<b>Totaal</b>	<b>8.477.246</b>	<b>6.112.909</b>	<b>5.598.528</b>	<b>5.599.197</b>	<b>6.395.239</b>	<b>6.395.239</b>
Bestemming	subtotaal voor bestemming	11.654.467	20.357.874	11.653.054	11.606.359	8.436.406	7.898.658
resultaat	Reserve versterking economische structuur	-1.850.836	3.504.000				
	Saldo verrekening met reserves	-1.850.836	3.504.000	0	0	0	0
<b>Saldo</b>		<b>13.505.303</b>	<b>16.853.874</b>	<b>11.653.054</b>	<b>11.606.359</b>	<b>8.436.406</b>	<b>7.898.658</b>

## Verklaring van verschillen

Product 9.1. Versterken regionale innovatiekracht	
Bijdragen in projecten versterking economische structuur	-6.191.793
Diversen	2.779
saldo product	-6.189.014

Product 9.2. Optimale aansluiting bedrijfsleven, kennis, onderwijs en arbeidsmarkt	
Kennisonwikkeling en goede aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt	-395.787
saldo product	-395.787

Product 9.3. Verbeteren vestigingsklimaat	
Herstructureringsbedrijventerreinen (decentr. uitk)	-709.481
Diversen	7.930
	-701.551

Product 9.4. Vrijtijdseconomie	
Structuurversterking recreatie en (zorg)toerisme	-1.185.452
Diversen	-41.982
	-1.227.434

Product 9.5 Versterken agribusiness (Landbouw)	
Landbouw structuur versterking	-238.815
Ondersteuning jonge agrariërs	-152.122
Prikkels versterkte agrarische sector (afwikkeling subsidie van 2010)	200.522
	-190.415

saldo verschillen	
Programma 9. Innovatief Drenthe: Economische zaken en arbeidsmarkt	-8.704.201

# Programma 10

## Middelen en bedrijfsvoering

### Missie

De provincie is een aantrekkelijke werkgever waar mensen in een prettige en gezonde werkomgeving op een interactieve, doelgerichte en toekomstgerichte wijze samenwerken. De provincie is binnen de financiële verhoudingen in Nederland nog steeds een open huishouding. Dat houdt in dat de provincie een bestuurslaag die eigen keuzes maakt. Een ander uitgangspunt voor ons is een sluitende begroting die langjarig in evenwicht is. Onze focus in beleid betekent ook een gerichte focus voor de inzet van de ambtelijke organisatie. Dit doen we door het principe ‘medewerker volgt beleid’ te hanteren. De veranderende rol van de provincie vraagt om creativiteit, professionaliteit, conceptueel vermogen, flexibiliteit en goede samenwerking van allen. In deze context vragen wij veel van de ambtelijke organisatie. We zorgen daarom ook voor een optimale werkomgeving. Nadere uitwerking van deze missie vindt plaats in de paragraaf bedrijfsvoering.

### Inleiding

Uitgangspunt voor ons is een sluitende begroting die langjarig in evenwicht is. Incidentele middelen geven we in principe alleen uit aan incidentele activiteiten en die gebruiken we dus niet voor structurele uitgaven. De Financieringsreserve (voorheen de Dynamische Cofinancieringsreserve) wordt gefixeerd. De rente van deze reserve wordt toegevoegd aan de exploitatie en is daarmee een algemeen, structureel dekkingsmiddel. Dit gebeurt omdat de posten waarvoor cofinanciering nodig is, bijvoorbeeld economie, ook structureel in de begroting zijn opgenomen.

De afgelopen jaren zijn ook voor de ambtelijke organisatie stevige keuzes gemaakt. De ambtelijke organisatie wordt kleiner en we gaan werken met een flexibele schil van medewerkers. De arbeidsmarkt verandert de komende jaren, waardoor het moeilijker wordt om aan goed gekwalificeerd overheidspersoneel te komen.

Voor alle facilitaire voorzieningen geldt:

- het organiseren van ontwikkel- en innovatiekracht binnen de organisatie en een meer regiegestuurde ondersteuning;
- het creëren van een goede beheersomgeving door adequaat en kostentechnisch verantwoord beheren van het gebouw, voor alle facetten van huisvestingsmanagement, zoals stoffering en inrichting, technische installaties, ICT, telefonie, logistiek, veiligheid en digitalisering;
- het doorvoeren van een gezonde verzakelijkingsslag binnen de bedrijfsvoering. De verzakelijking leidt tot het open en eerlijk omgaan met grenzen en kaders van de dienstverlening; het efficiënt en effectief organiseren van de bedrijfsprocessen;
- het optimaal aansluiten op het organisatiebrede HR-beleid en vanuit eigen perspectief als dienstverlenend organisatie-onderdeel daaraan een bijdrage leveren.

## 10.1 Financiering en algemene dekkingsmiddelen.

### Ontwikkelingen

#### Bestuursakkoord

Het nieuwe Bestuursakkoord leidt tot een ingrijpende herverdeling van taken tussen overheden. In het Bestuursakkoord zijn afspraken gemaakt om taken op het gebied van ruimtelijke ordening, regionale economie, natuur en landschap en verkeer en vervoer (verder) te decentraliseren. Deze decentralisatie van taken gaat vaak gepaard met financiële kortingen vanuit het Rijk. We houden rekening met fors afnemende inkomsten. Kortingen van het Rijk op doeluitkeringen compenseren we niet automatisch. Ons uitgangspunt is 'nee, tenzij'. We compenseren alleen als sprake is van een expliciete noodzaak of keuze.

#### Motorrijtuigenbelasting (MRB)

Het kabinet heeft op 1 juni 2011 de zogenoemde Autobrief naar de Tweede Kamer gestuurd. Het kabinet meldt in deze brief dat in het Rijksbelastingplan 2012 een voorstel zal worden opgenomen om te komen tot een afschaffing van de vrijstelling van de motorrijtuigenbelasting voor zeer zuinige auto's.

Het kabinet komt tot deze maatregel omdat de afgelopen jaren de verkoop van zeer zuinige auto's een enorme vlucht heeft genomen en de fiscale gevolgen van voortzetting van het huidige beleid te verstrekkende budgettaire gevolgen zou hebben. Het vrijstellingsregime voor de zeer zuinige personenauto's komt per 1 januari 2014 te vervallen. Vanaf dat moment komen deze voertuigen weer onder de heffing van de motorrijtuigenbelasting te vallen. Het kabinet wil nog tijdelijk (tot 2016) één uitzondering in de wetgeving opnemen voor auto's met een CO<sub>2</sub>-uitstoot van niet meer dan 50 gr/km.

Indien voornoemd rijksbelastingplan door het parlement is aanvaard en wordt beschikt over de benodigde gegevens, zullen wij in de Voorjaarsnota 2012 bezien in welke mate de raming wegens opcentenheffing in meerjarig kader aanpassing behoeft.

Het tarief voor de opcentenheffing op de MRB wordt jaarlijks gemaximeerd door de staatssecretaris van Financiën.

Bij brief van 29 juni 2011 heeft de staatssecretaris het maximumtarief per 1 april 2012 bekend gemaakt. Het maximum is vastgesteld op 123. Het kabinet is echter van plan het maximale aantal opcenten motorrijtuigenbelasting te verlagen, conform de met het IPO gemaakte afspraak in het Bestuursakkoord 2011-2015. Het nieuwe maximum per 1 januari 2012 zal 105 gaan bedragen en de wettelijke basis hiervoor zal worden opgenomen in het Rijksbelastingplan 2012. Het maximum zal jaarlijks inflatoir worden aangepast.

Het kabinet is tevens van plan om de Provinciewet per 1 januari 2012 zodanig te wijzigen dat het belasting tijdvak wordt verlegd van 1 april tot en met 31 maart naar 1 januari tot en met 31 december. Daarmee wordt aangesloten bij de voor fiscale maatregelen gebruikelijke wijzigingsdatum. Het naar voren halen van de ingangsdatum zou voor Drenthe in 2012 een hogere opbrengst van € 220.000,- betekenen. Ook deze aanpassing zullen wij meenemen in de Voorjaarsnota 2012.

#### Provinciefonds

Met de invoering van de nieuwe verdeelsystematiek is op dit punt voorlopig enige duidelijkheid ontstaan rond de algemene uitkering uit het provinciefonds. Onzekerheden komen nu nog voort uit de toepassing van de opnieuw ingevoerde normeringssystematiek en uit de doorvoering van rijksbeleid op het vlak van (gecombineerde) decentralisatie en bezuinigingen.

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
Een financieel gezonde organisatie	Duurzaam financieel evenwicht, blijkend uit toepassing van repressief toezicht door de toezichthouder en een goedkeurende verklaring van de accountant, ook op het gebied van de rechtmatigheid.	<p>Financiële planning en beheer conform Financiële Verordening</p> <p>Doorontwikkeling begrotings-systematiek in overleg met de Adviescommissie programma begroting</p> <p>Opstellen meerjarige liquiditeitsprognose en uitvoeren treasury-beleid.</p> <p>Uitvoeren risicomanagement inclusief analyse benodigd en aanwezig weerstandsvermogen.</p>	<p>Structureel sluitende begroting, blijkend uit het actuele saldo in deze begroting.</p> <p>Een goede liquiditeitspositie, blijkend uit het kunnen voldoen aan de financiële verplichtingen. Een renteprognose van 2,0% op de kort uitgezette gelden en 3,7% op de lang uitgezette gelden (zie verder de paragraaf financiering).</p> <p>Voldoende weerstandsvermogen, blijkend uit een in het kader van risicomanagement uitgevoerde analyse (zie verder de paragraaf weerstandsvermogen).</p>

## 10.2 Personeel en organisatie

### Ontwikkelingen

In 2011 is het nieuwe werving- en selectie en mobiliteitsbeleid vastgesteld. Dit is een belangrijk instrument om richting een flexibele en slagvaardige organisatie te gaan die gericht is op haar kerntaken. We zijn daarnaast met de CAO-onderhandelingen begonnen. De verwachting is dat in 2012 een overgangs-CAO wordt afgesloten en dat de onderhandelingen opgestart worden om een duurzame CAO vorm te geven. We willen een lerende organisatie zijn met een attractief HRM-beleid en arbeidsvoorwaardenpakket met een strategische personeelsbezetting. In de bedrijfsvoeringsparagraaf gaan we nader in op hoe we dit willen bereiken. De activiteiten en prestaties zijn derhalve niet uitputtend opgenomen in de tabel Bedrijfsvoering.

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
Effectieve en efficiënte organisatie	Door middel van samenwerking met Fryslân en Groningen in de bedrijfsvoering en op het gebied van ingenieursdiensten en infrastructuur kostenreductie realiseren en de kwaliteit en continuïteit nu en in de toekomst handhaven	<p>Bij positieve besluitvorming samenwerkingsverbanden nader vormgegeven in de bedrijfsvoering met Groningen en Friesland</p> <p>Bij positieve besluitvorming samenwerkingsverbanden nader vormgegeven voor beheer infrastructuur en ingenieursdiensten met Groningen en Friesland</p>	<p>Implementatiefase 1 Noordelijke samenwerking in de bedrijfsvoering uitvoeren en afronden</p> <p>Implementatiefase 2 Noordelijke samenwerking in de bedrijfsvoering starten</p> <p>Onderzoeksfase afronden voor Beheer infrastructuur en ingenieursdiensten</p> <p>Implementatiefase 1 starten voor Beheer infrastructuur en ingenieursdiensten</p>

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
Modern werkgeverschap	Nu en in de toekomst een aantrekkelijke werkgever zijn die de juiste mensen kan vinden en binden	Onderhandelingen overgangs-CAO	Afsluiten overgangs-CAO
		Onderhandelingen duurzame CAO	Vormgeven duurzame CAO
	Hoogste score van de provincies in het Beste werkgeversonderzoek en in de top 10 van beste overheidswerkgevers in 2014		

## Toelichting

Voor de activiteiten hierboven genoemd zijn extra investeringen nodig. Bij positieve besluitvorming eind 2011 over Noordelijke samenwerking in de bedrijfsvoering, infrastructuur en ingenieursdiensten moet rekening gehouden worden met een extra investering in 2012 voor proceskosten. Er is een grote kans dat bij het afsluiten van een duurzame CAO het principe van het vastzetten van de loonkosten niet gehandhaafd kan blijven, ook gezien de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en de gevolgen van de focus op kerntaken.

## 10.3 ICT en facilitaire zaken

### Ontwikkelingen

Voor de verdere ontwikkeling van de provinciale ICT en facilitaire zaken zijn volgende (externe) ontwikkelingen van belang:

- In navolging op de elektronische (E)-dienstverlening en het Nationaal Uitvoerings Programma (NUP) zijn door het Rijk nieuwe vervolgprogramma's geïnitieerd, die zorgen voor invulling van de wettelijke verplichting in het kader van de Europese wetgeving in het ProGideon programma, programma Basisregistraties en het Frontoffice programma;
- De aanpassing van de Archiefwet, gepland in 2012 heeft afhankelijk van de besluitvorming consequenties voor de bedrijfsvoering.

We verwijzen u naar de bedrijfsvoeringsparagraaf voor een uitgebreide toelichting op de wijze waarop we de beleidsopgaves gaan realiseren.

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
De provincie is in staat zich te houden aan het eigen kwaliteitshandvest en beschikt over een ICT-infrastructuur die up-to-date is en geen belemmering vormt voor een gezonde bedrijfsvoering	<p><b>Huisvesting</b></p> <p>In het technisch en bouwkundig goed functionerend gebouw wordt sinds de revitalisering gebruik gemaakt van duurzame en/of milieuentlastende maatregelen en voldoet de inrichting van het provinciehuis aan de kwaliteit en eisen (arbo-normen) die gesteld worden aan 'Het Nieuwe Werken' (HNW).</p> <p>Planning in tijd en bedragen opvolgen, uitgezet in een meerjarenonderhoudsplan.</p> <p>Het streefcijfer verbruik gas is gemiddeld 20.000 m<sup>3</sup> per jaar vanaf 2012. Dit wordt bereikt door de toepassing van Warmte-Koude Opslag (WKO).</p> <p>De provincie heeft de beschikking over verschillende typen werkruimten.</p>	<p>Voorzien in provinciehuis inclusief parkeerterrein en tuinen.</p> <p>Het onderhouden daarvan.</p> <p>En het verstrekken van ruimten (passend bij HNW), benodigdheden, hulpmiddelen en kleding.</p> <p>Onderhouden van Drents Museum</p> <p>Onderhouden van Drents Depot</p> <p>Onderhouden van overige locaties</p>	<p>Het MOP van het gerevitaliseerde provinciehuis is gerealiseerd.</p> <p>Hierin zijn bouwkundige en technische zaken (installaties) en energiemangement stevig veranderd en wordt de ontwikkeling van de exploitatielasten inzichtelijk gemaakt.</p> <p>Het verbruik van gas zal aanzienlijk verminderen tot een gemiddeld verbruik van circa 20.000 m<sup>3</sup> per jaar vanaf 2012 (in 2008 was het verbruik ruim 310.000 m<sup>3</sup>).</p> <p>Het aanbieden van verschillende typen werkruimten die HNW ondersteund (waaronder 500 werkplekken, 9 trefpunten, 11 projectruimten en 23 concentratieruimten).</p>
	<p><b>Diensten</b></p> <p>Verzorgen van consumptieve diensten -waaronder kwalitatief goede restauratieve voorzieningen en voorzien in een restaurant met free flow buffet – en uitvoeren van ontvangst en risicobeheersing, interieurverzorging en grafische diensten – waaronder printen, opmaak, publiceren, afwerken en traffic &amp; regie).</p> <p>20% van het aangeboden assortiment in het restaurant is biologisch</p> <p>Gemiddeld bezoeken circa 100 gasten dagelijks het provinciehuis</p> <p>Toepassen van gescheiden afvalstromen zoals GFT, plastic, KCA en restafval</p> <p>Door invoering van digitaal publiceren zal het aantal fysieke prints worden teruggebracht.</p>	<p>Voorzien in consumptieve diensten</p> <p>Ontvangst en risicobeheersing</p> <p>Interieurverzorging</p> <p>Grafische diensten</p>	<p>Aanbieden van biologische producten. Dit omvat circa 20% van het totale assortiment in het restaurant en dit resultaat is vastgelegd in het contract met de externe cateraar.</p> <p>Doorontwikkelen van de taakvelden beveiligen/bewaken en receptie door integratie van deze taakvelden.</p> <p>Uitvoeren van het interne afvalinzamelingbeleidsplan van 2011.</p> <p>De verhouding centrale/decentrale prints verschuift van centraal naar decentraal.</p>

Beleidsopgave	Doelstelling per thema	Activiteiten/prestaties	Resultaten
	<p><b>Informatievoorziening</b></p> <p>Omvat een moderne flexibele ICT infrastructuur die meegroeit met en proactief ondersteuning biedt en eveneens de externe dienstverlening mogelijk maakt (ketenintegratie en kennismangement) en leidt, voert uit of ondersteunt activiteiten en diensten die gericht zijn op het beheren, produceren en publiceren van documenten ongeacht hun vorm.</p> <p>Gemeten beschikbaarheid van de ICT systemen is 99% uptime</p> <p>Het aantal behandelde ICT incidenten en wijzigingen inclusief response en oplostijden wordt gemeten en hierop wordt in 2012 een streefcijfer vastgesteld met als doel het doorvoeren van een kwaliteitsslag.</p> <p>Het hebben van een actueel Informatieplan en Uitvoeringsprogramma inclusief prioritering, actueel ICT Architectuur en I-Beleid.</p> <p>Jaarlijks worden circa 40.000 documenten verwerkt. Dit is een toename ten opzichte van voorgaande jaren als gevolg van digitaliseren van alle binnenkomende post.</p>	<p>Hardware (werkstations, servers en telefonie)</p> <p>Infrastructuurfaciliteiten (intern/extern)</p> <p>Applicaties (software)</p> <p>Ondersteuning (beheer, opleiding, advisering)</p> <p>Actualiseren van het Informatieplan om de twee jaar nu en 2012 en het jaarlijks updaten van het uitvoeringsprogramma, de ICT Architectuur en I-Beleid.</p> <p>Documentaire informatievoorziening en beheer</p>	<p>ICT systemen zijn beschikbaar voor tenminste 99% (uptime).</p> <p>In 2012 vaststellen van een streefcijfer voor behandelde ICT incidenten en afhandeling daarvan</p> <p>Adequaat en actueel Informatieplan, inclusief bijbehorend uitvoeringsprogramma.</p> <p>Bijgewerkte ICT Architectuur in overeenstemming met de werkelijke ICT.</p> <p>Actueel I-Beleid</p> <p>In 2012 zullen drie releases van de digitale processen plaatsvinden.</p>

## Wat mag het kosten?

		1	2	3	4	5	6
	Product	Realisatie 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Begroting 2014	Begroting 2015
<b>Lasten</b>							
	Product 10.1. Financiering en algemene dekkingsmiddelen	193.645.706	4.611.890	-1.191.122	-4.765.833	-1.827.744	292.793
	Product 10.2. Personeel en organisatie	49.376.969	42.243.144	42.380.347	42.361.045	41.986.045	41.911.045
	Product 10.3. ICT en facilitaire zaken	9.104.484	8.275.593	8.745.676	9.874.086	9.584.376	9.344.530
	<b>Totaal</b>	<b>252.127.158</b>	<b>55.130.627</b>	<b>49.934.901</b>	<b>47.469.298</b>	<b>49.742.677</b>	<b>51.548.368</b>
<b>Baten</b>							
	Product 10.1. Financiering en algemene dekkingsmiddelen	354.594.201	171.383.512	197.722.895	169.420.797	145.469.346	126.597.560
	Product 10.2. Personeel en organisatie	40.941.213	-905.645	-135.785	2.025.933	2.806.916	3.674.754
	Product 10.3. ICT en facilitaire zaken	771.092	717.610	475.945	478.778	478.778	478.778
	<b>Totaal</b>	<b>396.306.506</b>	<b>171.195.477</b>	<b>198.063.055</b>	<b>171.925.508</b>	<b>148.755.040</b>	<b>130.751.092</b>



		1	2	3	4	5	6
	Product	Realisatie 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Begroting 2014	Begroting 2015
Bestem- ming resultaat	subtotaal voor bestemming	-144.179.348	-116.064.850	-148.128.154	-124.456.210	-99.012.363	-79.202.724
	Financieringsreserve	0	-642.982				
	Saldo reserve		3.335.561	2.730.788	75.000	75.000	
	Financieringsreserve		-8.166.159				
	Reserve voor algemene doeleinden		11.596.083	2.849.067	6.224.859	3.165.089	942.685
	Reserve Regio Specifiek Pakket		-1.315.209	-1.438.588	-1.237.069	-1.115.388	-1.013.521
<b>Saldo verrekening met reserves</b>		<b>0</b>	<b>4.807.294</b>	<b>4.141.267</b>	<b>5.062.790</b>	<b>2.124.701</b>	<b>-70.836</b>

## Verklaring van verschillen

Product 10.1. Financiering en algemene dekkingsmiddelen	
Organisatie-ontwikkeling	-1.073.742
Vervallen bijdrage Financieel Akkoord 2008 Rijk/IPO	-5.000.000
Inzet vrije bestedingsruimte	1.404.719
Opbrengst opcenten op hoofdsom motorrijtuigenbelasting	-825.000
Lagere opbrengst electriciteitsvoorziening, dividenden en winst (w.o. Enexis)	7.490.839
Vervallen dividend beleggingsfondsen	560.000
Diverse uitkeringen	2.430.000
Rente van belegd kasgeld	-325.500
Bespaarde rente	1.307.000
Diverse mutaties Provinciefonds	-3.325.140
Mutaties reserves	-34.797.293
Diversen	11.722
<b>saldo product</b>	<b>-32.142.395</b>

Product 10.2. Personeel en organisatie	
Organisatie-ontwikkeling	-232.355
Herstel indexatie inkoopbudgetten	500.000
Toegerekende apparaatskosten	-110.098
Bijdrage van kostenplaats kapitaallasten	-769.860
Diversen	-20.344
<b>saldo product</b>	<b>-632.657</b>

Product 10.3. ICT en facilitaire zaken	
Revitalisering provinciehuis van morgen.	-631.000
Geografisch basisinformatiebestand	100.000
Innovatieve ICT-projecten	541.000
Drukwerk	-252.677
Digitale informatie en (e-)dienst-verlening	-581.280
Rente en afschrijving onderhoud	1.402.826
Terugontvangen kosten drukwerk	250.000
Diversen	-117.121
	711.748
<b>saldo verschillen</b>	
<b>Product 10.1. Financiering en algemene dekkingsmiddelen</b>	<b>-32.063.304</b>



# I Beleidsbegroting

## I.2 Paragrafen



# Paragraaf 2.1 Lokale heffingen

## 1 Grondwaterheffing

Op grond van het bepaalde in artikel 7.7 van de Waterwet hebben provinciale staten bij wijze van belasting een heffing ingesteld op het onttrekken van grondwater. De regels die de provincie hanteert bij de grondwaterheffing zijn neergelegd in de grondwaterheffingsverordening.

Op grond van het bepaalde in artikel 6.4 van de Waterwet is het verboden om zonder vergunning van gedeputeerde staten grondwater te onttrekken of water te infiltreren:

- a. ten behoeve van industriële toepassingen, indien de te onttrekken hoeveelheid meer dan 150.000 m<sup>3</sup> per jaar bedraagt;
- b. ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening of een bodemenergiesysteem.

De regels die de provincie hanteert voor bovengenoemde onttrekkingen zijn vastgelegd in de Provinciale omgevingsverordening (POV) Drenthe.

De bestedingsmogelijkheden voor de provincie van de grondwaterheffing zijn limitatief in de Waterwet opgenomen.

### **Kosten die op grond van de waterwet onder de heffing kunnen worden gebracht zijn:**

- a. maatregelen, direct verband houdende met het voorkomen en tegengaan van de nadelige gevolgen van het onttrekken van grondwater en het infiltreren van water;
- b. voor het grondwaterbeleid noodzakelijke onderzoeken;
- c. het houden van een register voor het onttrekken van grondwater en het infiltreren van water;
- d. vergoeding ingevolge artikel 7.14, eerste lid, van schade, voortvloeiend uit de uitvoering van artikel 6.4;
- e. in verband met de uitvoering van artikel 7.19.

### **Inkomsten**

De belasting wordt geheven naar de onttrokken hoeveelheid grondwater gemeten in kubieke meters.

Indien op grond van de vergunningvoorschriften water wordt geïnfiltreerd, wordt op aanvraag van belastingplichtige het aantal kubieke meters geïnfiltreerd water in mindering gebracht op de voor de belasting te hanteren onttrokken hoeveelheid grondwater.

De hoogte van de heffing is vastgesteld door Provinciale Staten. Jaarlijks wordt het tarief verhoogd met de gemiddelde prijsindex voor gezinsconsumptie. Voor 2011 geldt een tarief van € 1,070 per 100 m<sup>3</sup> onttrokken hoeveelheid grondwater. De te betalen heffing mag naar beneden afgerond worden op hele euro's.

De belasting wordt verschuldigd op het moment waarop het grondwater wordt onttrokken en moet op aangifte worden voldaan.

De geraamde inkomsten voor 2012 zijn € 700.000,--.

### **Kwijtscheldingsbeleid**

Bij invordering van de grondwaterbelasting wordt geen kwijtschelding verleend.

## 2 Heffing ontgrondingen

Op grond van artikel 21f van de Ontgrondingenwet hebben provinciale staten bij wijze van belasting een heffing ingesteld op het ontgronden van stoffen. De regels die de provincie hanteert bij de ontgrondingenheffing zijn vastgelegd in de Heffingverordening ontgrondingen Drenthe 2000 en de Ontgrondingenwet. De bestedingsmogelijkheden voor de provincie van de ontgrondingenheffing zijn limitatief in de Ontgrondingenwet opgenomen.

### **Kosten die onder de heffing zijn gebracht**

Na de laatste wijziging van de Ontgrondingenwet (in werking getreden per 1 februari 2008) wordt op grond van de Heffingverordening Drenthe 2000 alleen nog een heffing in rekening gebracht voor kosten met betrekking tot schadevergoedingen ingevolge artikel 26 van de Ontgrondingenwet. Het provinciale tarief daarvoor bedraagt € 0,45 per 100 m<sup>3</sup> hoeveelheid stoffen. Daarnaast biedt de wet nog een mogelijkheid voor heffing ter dekking van kosten met betrekking tot het onderzoek naar het verband tussen een ontgroning en schade aan onroerende zaken en de bepaling van de omvang van de schade.

### **Inkomsten**

De heffingsplicht rust op alle houders van vergunningen en machtigingen, behalve als het vergunningen en machtigingen betreft die gelden voor minder dan 10.000 m<sup>3</sup> vaste stoffen. De belastingschuld ontstaat op het tijdstip dat de vergunning of machtiging is verleend en wordt door middel van aanslag opgelegd. De geraamde inkomsten voor 2012 zijn € 10.000,--.

### **Teruggaaf**

Indien een vergunning of machtiging wordt vernietigd of ingetrokken dan wel wordt gewijzigd, vindt teruggaaf van de heffing plaats. Geen teruggaaf vindt plaats over de hoeveelheid stoffen die reeds is gewonnen. Teruggaaf blijft ook achterwege indien het bedrag dat moet worden teruggegeven minder bedraagt dan het in artikel 21f van de Ontgrondingenwet genoemde bedrag ad € 227,--.

### **Kwijtscheldingsbeleid**

Bij de invordering van de ontgrondingenheffing wordt geen kwijtschelding verleend.

### **Toekomstige ontwikkelingen**

Besluitvorming over het mogelijk invoeren van een nieuwe heffingsmogelijkheid als bedoeld in artikel 21f, eerste lid, onder b, van de Ontgrondingenwet (kosten met betrekking tot het onderzoek naar het verband tussen een ontgroning en schade aan onroerende zaken en de bepaling van de omvang van de schade).

## 3 Leges

Onder de naam leges worden rechten geheven ter zake van het genot van de door of vanwege het provinciaal bestuur verstrekte diensten. De leges worden geheven van de aanvrager van de dienst dan wel degene ten behoeve van wie de dienst is verleend. De tarieventabel voor 2012 zal in het najaar van 2011 ter beschikking komen.

## Inkomsten

De geraamde inkomsten voor 2012 zijn € 238.500,--. Dat is inclusief € 125.000,-- die we moeten doorbetalen aan de gemeenten, voor hun aandeel in de verrichte werkzaamheden in het kader van de WABO aanvragen.

Prestatie	Budgetomschrijving	Rubrieknummer	Begroting 2011	Begroting 2012
		legesverordening		
3550301	Leges e.a. rechten WABO	3. Omgevingsvergunning	175.000	175.000
3560105	Leges e.a. rechten Ontgrondingen	4. Ontgrondingen	30.000	30.000
3440104	Leges e.a. rechten Waterwet	5.1 Waterwet-Grondwater	10.000	10.000
3300215	Leges e.a. rechten VR/RVV	6.1.3 Verkeer en vervoer	17.500	17.500
3310404	Leges e.a. rechten POV	6.1.4 Verkeer en vervoer	5.000	5.000
3330504	Leges e.a. rechten Zuidoost-Drentse Vaarwegen	6.1.5 Verkeer en Vervoer	500	500
3330404	Leges e.a. rechten Meppel-de Punt	6.1.6 Verkeer en vervoer	500	500
			238.500	238.500

## Kwijtscheldingsbeleid

Bij de invordering van leges wordt geen kwijtschelding verleend.

## 4 Nazorgheffing stortplaatsen

De provincie is op grond van de Wet milieubeheer (Wm) verantwoordelijk voor de eeuwig durende nazorg van stortplaatsen waar op of na 1 september 1996 nog afval is gestort. De Provincie Drenthe draagt deze verantwoordelijkheid voor twee stortplaatsen. Dit zijn de Stortplaats Meisner Noord-Drenthe BV te Ubbena (in eigendom bij SITA Holding) en de Attero Noord BV stortplaats te Wijster.

Het doel van de nazorgregeling in de Wm is om zeker te stellen dat bestaande en nieuwe stortplaatsen, die voldoen aan de eisen van het Stortbesluit bodembescherming, ook na sluiting tot in lengte van jaren aan hetzelfde beschermingsniveau blijven voldoen, zodat zij geen risico voor verontreiniging van de bodem vormen. Financiering van de desbetreffende nazorg vindt plaats door middel van een door PS ingestelde heffing die de provincie gedurende de exploitatiefase van de stortplaatsen aan de exploitanten oplegt. Deze heffing wordt vastgesteld aan de hand van het doelvermogen dat op grond van een door de exploitanten ingediende nazorgplannen wordt berekend. Beoordeling van nazorgplannen en berekening van het doelvermogen vindt plaats aan de hand van in IPO-verband opgestelde modellen en checklisten. Op 5 maart 2011 heeft GS deze modellen en checklisten (versie 2008) als beleidsregel voor het laatst vastgesteld. (05-03-2011)

## Beleid

Het provinciale beleid is erop gericht de heffing toereikend te laten zijn om de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen te bekostigen. Het tarief voor 2012 kan uiterlijk in december 2011 worden vastgesteld.

## Inkomsten

De berekening van het de doelvermogen heeft voor beide stortplaatsen voor het laatst plaatsgevonden in 2006 aan de hand van de oude checklisten (versie 2002). De tarieventabel in de Verordening nazorgheffing stortplaats provincie Drenthe is op 15 december 2010 door PS hierop aangepast. De nazorgheffing wordt geheven per stortplaats. Voor 2012 is geen heffing

meer begroot, omdat beide stortplaatsen sluiten. Er wordt gewerkt aan een aangepaste verordening, die daar rekening mee houdt.

De planning is dat in 2011 voor Meisner en in 2012 voor Attero er een nieuw nazorgplan wordt opgesteld aan de hand waarvan een nieuw doelvermogen wordt vastgesteld, wat mogelijk leidt tot een wijziging van de heffing.

### **Kwijtscheldingsbeleid**

Bij de invordering van de heffing wordt geen kwijtschelding verleend.

## **5 Opcenten motorrijtuigenbelasting**

Op grond van artikel 222 van de Provinciewet worden provinciale opcenten geheven. De opcenten zijn een opslag op een andere belasting, namelijk de motorrijtuigenbelasting (MRB). Deze belasting wordt geïnd door de Rijksbelastingdienst. De opbrengst opcenten MRB is qua opbrengst de belangrijkste provinciale heffing.

### **Beleid**

Het tarief voor de opcenten van de MRB wordt jaarlijks geïndexeerd. Voor Drenthe vindt deze indexering plaats op basis van het vierjarig gemiddelde van het prijsindexcijfer voor de gezinsconsumptie.

De tariefsontwikkeling geeft het volgende beeld:

2012	2013	2014	2015
85,1	86,6	88,1	89,6

### **De inkomsten**

Op basis van de huidige gegevens en aannames is een raming gemaakt van de verwachte ontwikkeling van de opbrengst opcenten MRB.

In navolgende tabel is de raming voor 2012 en volgende jaren weergegeven.

2012	2013	2014	2015
48.473	49.322	50.185	51.063

Bedragen x € 1.000,-

Het kabinet heeft op 1 juni 2011 de zgn. Autobrief naar de Tweede Kamer gestuurd.

Het kabinet meldt in deze brief dat in het Rijksbelastingplan 2012 een voorstel zal worden opgenomen om te komen tot een afschaffing van de vrijstelling van de motorrijtuigenbelasting voor zeer zuinige auto's.

Het kabinet komt tot deze maatregel omdat de afgelopen jaren de verkoop van zeer zuinige auto's een enorme vlucht heeft genomen en de fiscale gevolgen van voortzetting van het huidige beleid te verstrekende budgettaire gevolgen zou hebben.

Het vrijstellingsregime voor de hiervoor genoemde categorieën personenauto's komt per 1 januari 2014 te vervallen. Vanaf dat moment komen deze voertuigen weer onder de heffing van de motorrijtuigenbelasting te vallen.

Het kabinet wil nog tijdelijk (tot 2016) één uitzondering in de wetgeving opnemen; nl. voor auto's met een CO<sub>2</sub>-uitstoot van niet meer dan 50 gr/km.



Indien voornoemd rijksbelastingplan door het parlement is aanvaard en wordt beschikt over de benodigde gegevens, zullen wij in de Voorjaarsnota 2012 bezien in welke mate de raming wegens opcentenheffing in meerjarig kader aanpassing behoeft.”

Het tarief voor de opcentenheffing op de MRB wordt jaarlijks gemaximeerd door de staatssecretaris van Financiën.

Bij brief van 29 juni 2011 heeft de staatssecretaris het maximumtarief per 1 april 2012 bekend gemaakt. Het maximum is vastgesteld op 123 opcenten. Het kabinet is echter van plan, conform de met het IPO gemaakte afspraak in het Bestuursakkoord 2011-2015 om het maximale aantal opcenten motorrijtuigenbelasting te verlagen. Het nieuwe maximum per 1 januari 2012 zal 105 opcenten gaan bedragen en de wettelijke basis hiervoor zal worden opgenomen in het Rijksbelastingplan 2012. Het maximum zal jaarlijks inflatoir worden aangepast.

Het kabinet is tevens van plan om de Provinciewet per 1 januari 2012 zodanig te wijzigen dat het belasting tijdvak wordt verlegd van 1 april tot en met 31 maart naar 1 januari tot en met 31 december. Daarmee wordt aangesloten bij de voor fiscale maatregelen gebruikelijke wijzigingsdatum. Het naar voren halen van de ingangsdatum zou voor Drenthe in 2012 een hogere opbrengst van € 220.000,- betekenen. Ook deze aanpassing zullen wij meenemen in de Voorjaarsnota 2012.

### **Kwijtscheldingsbeleid**

Voor bezwaar, beroep en eventuele vrijstellingen of heffingen is de Rijksbelastingdienst verantwoordelijk.

# Paragraaf 2.2 Weerstandsvermogen

## 1 Inleiding

De paragraaf weerstandsvermogen geeft inzicht in de risico's en de weerstandscapaciteit om de risico's op te vangen. Het weerstandsvermogen is de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's. De weerstandscapaciteit omvat de middelen en mogelijkheden waarover de provincie kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Voor het kunnen beoordelen van het weerstandsvermogen is het noodzakelijk de aanwezige weerstandscapaciteit te analyseren in samenhang met de omvang en de achtergronden van de risico's. In deze paragraaf komen aan bod:

- Achtergrond;
- Ontwikkelingen;
- Provinciaal beleid;
- Beschikbare weerstandscapaciteit:
  - Incidentele weerstandscapaciteit;
  - Structurele weerstandscapaciteit;
- Risicoprofiel;
- Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit;
- Conclusie.

## 2 Achtergrond

De kaders voor het bepalen van het weerstandsvermogen zijn vastgelegd in Besluit Begroting en Verantwoording 2004 (BBV) en het provinciaal beleidskader risicomanagement 2009. In het BBV wordt het weerstandsvermogen gedefinieerd als de verhouding tussen:

- de weerstandscapaciteit, de middelen en voorzieningen waarover de provincie beschikt om niet begrote kosten te dekken;
- alle risico's waarvoor geen (dekkings-)maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

In het provinciaal beleidskader risicomanagement 2009 heeft de provincie binnen de BBV kaders haar doelstelling en randvoorwaarden met betrekking tot het risicomanagementbeleid geformuleerd. Naast de voorgeschreven regels vanuit het BBV zijn de in omvang toenemende bezuinigingen een extra noodzaak om met risicomanagement bezig te gaan.

## 3 Ontwikkelingen

Voor het bepalen van de weerstandscapaciteit is in voorgaande jaren uitgegaan van de volgende zaken:

- Op basis van advies van onze huisaccountant. Deze heeft in 2005 geadviseerd dat een noodzakelijke weerstandscapaciteit van ongeveer € 25 miljoen nodig is;
- De weerstandscapaciteit als percentage van de totale lasten (10%) is eveneens een goed meetpunt. Immers, naarmate de lasten toenemen zijn de risico's vaak ook groter. De totale begrote lasten 2012 bedragen € 346 miljoen, 10% hiervan is € 34,6 miljoen;
- Inventarisaties van mogelijke risico's binnen de organisatie, hierbij was een gedegen kwantificering nog niet aan de orde.

Voor de begroting 2012 is voor het eerst gebruik gemaakt van een andere methodiek met ondersteuning van het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement(NAR) In deze weerstandsvermogenparagraaf treft u de resultaten daarvan aan.

## 4 Provinciaal beleid

Om de vele ambities van de provincie te realiseren is het van belang dat de provinciale middelen zo scherp mogelijk ingezet worden. Om het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen is het van belang de aanwezige weerstandscapaciteit te analyseren in samenhang met de omvang en de achtergronden van de risico's.

De provincie gaat op de volgende wijze om met tegenvallers c.q. voorgevallen risico's:

1. Eerst worden de kosten opgevangen binnen het eigen programma;
2. Zijn binnen het programma geen mogelijkheden dan kijken naar middelen binnen de Begroting;
3. Is er dan nog een tekort dan wordt dit ten laste gebracht van de "algemene reserve";
4. Zijn er dan niet voldoende middelen beschikbaar dan wordt de risicoreserve aangesproken.

## 5 Beschikbare weerstandscapaciteit

Om de beschikbare weerstandscapaciteit te bepalen moet er gekeken worden naar de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt om niet begrote kosten te dekken. Hierbij kan een onderscheid worden gemaakt tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit. Niet alle vrije reserves worden gerekend tot de weerstandscapaciteit. Immers, het is de bedoeling onttrekkingen en dotaties ten laste van de reserves aan de staten worden voorgelegd. Dit geldt ook voor de Financieringsreserve echter voor deze reserve is voorgesteld om dit in de toekomst niet meer te doen. Binnen de definitie van de BBV valt deze reserve te rekenen tot de weerstandscapaciteit. Dit geldt ook voor de reserve voor algemene doeleinden. Om scherper het onderscheid te krijgen tussen een reserve die nodig is om te voldoen aan de weerstandscapaciteit en de vrij aanwendbare reserves is enkele jaren geleden een risicoreserve ingesteld. In 2011 is in de Voorjaarsnota besloten om deze risicoreserve met 10 miljoen te verhogen wegens een aantoonbaar toegenomen risicoprofiel t.g.v. ontwikkelingen bij het ILG/pMJP De wijziging komt door nieuw kabinetsbeleid en de onzekerheid die ontstaan is na de mededeling van staatssecretaris Bleker m.b.t. ILG/pMJP. Deze toename van de risicoreserve wordt gevormd ten laste van de reserve voor algemene doeleinden. Daarmee vormt de gehele resterende reserve voor algemene doeleinden de incidenteel vrij besteedbare ruimte.

### Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen dat ingezet kan worden om eenmalige tegenvallers op te vangen. Hiervoor wordt een risicoreserve gebruikt met de grootte van € 29 miljoen.

#### *Risicoreserve*

Deze reserve wordt ingesteld om incidentele tegenvallers op te vangen, welke niet door een specifieke voorziening worden afgedekt. Voorgesteld wordt deze reserve de komende jaren € 29 miljoen groot te laten zijn. Jaarlijks zal aan de hand van een risico inventarisatie worden bekeken in hoeverre het weerstandsvermogen in de toekomst dient te worden bijgesteld.

De samenstelling en ontwikkeling van de algemene reserves ziet er als volgt uit.

Bedragen x € 1.000,- per 31 december	2012	2013	2014	2015
Reserve voor algemene doeleinden	-/- 731	-6.956	-10.121	-11.063
Risicoreserve	29.000	29.000	29.000	29.000
<b>Totaal algemene reserves</b>	<b>28.269</b>	<b>28.269</b>	<b>18.879</b>	<b>17.937</b>

#### *Structurele weerstandscapaciteit*

Met de structurele weerstandscapaciteit worden de middelen bedoeld die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande taken. Dit betreft in beginsel de optelsom van de ruimte op de begroting en de onbenutte belastingcapaciteit.

#### *Ruimte op de begroting*

De post onvoorziene uitgaven binnen het begrotingsprogramma Financiering en algemene dekkingsmiddelen, ten bedrage van structureel € 50.000,- kan worden aangemerkt als onderdeel van de structurele weerstandscapaciteit.

#### *Onbenutte belastingcapaciteit*

De onbenutte belastingcapaciteit van de provincie van de provincie Drenthe bestaat uit het verschil tussen de opbrengst bij het maximaal aantal te heffen opcenten MRB en de opbrengst bij het werkelijke tarief. De raming in de begroting 2012 is uitgegaan van een tarief per 1 april 2012 van 85,1. Het tarief voor de opcentenheffing op de MRB wordt jaarlijks gemaximeerd door de staatssecretaris van Financiën. Bij brief van 29 juni 2011 heeft de staatssecretaris het maximumtarief per 1 april 2012 bekend gemaakt. Het maximum is toen vastgesteld op 123. Het kabinet is echter van plan, conform de met het IPO gemaakte afspraak in het Bestuursakkoord 2011-2015, om het maximale aantal opcenten motorrijtuigenbelasting te verlagen. Het nieuwe maximum per 1 januari 2012 zal 105 gaan bedragen en de wettelijke basis hiervoor zal worden opgenomen in het Rijksbelastingplan 2012. Het maximum zal jaarlijks inflatoir worden aangepast. Door deze lagere normering loopt de onbenutte belastingcapaciteit en daarmee de weerstandscapaciteit sterk terug. Gebaseerd op deze uitgangspunten is de onbenutte belastingcapaciteit als volgt.

Bedragen x € 1.000,-	2012	2013	2014	2015
Voorgesteld tarief	48.473	49.322	50.185	51.063
Maximaal tarief	60.136	60.882	61.947	63.031
<b>Onbenutte belastingcapaciteit</b>	<b>11.663</b>	<b>11.560</b>	<b>11.762</b>	<b>11.968</b>

#### *De weerstandscapaciteit van de provincie Drenthe*

Uit de hiervoor genoemde gegevens blijkt dat de weerstandscapaciteit van de provincie Drenthe als volgt meerjarig kan worden weergegeven (afgerond, x € 1.000,-).

Bedragen x € 1.000,-	2012		2013		2014		2015	
	Inc.	Struct.	Inc.	Struct.	Inc.	Struct.	Inc.	Struct.
Risicoreserve	29.000		29.000		29.000		29.000	
Ruimte binnen begroting		50		50		50		50
Onbenutte belastingcapaciteit		11.663		11.560		11.762		11.968
<b>Totaal (inc. + struct.)</b>		<b>40.713</b>		<b>40.610</b>		<b>40.812</b>		<b>41.018</b>

Vanzelfsprekend geldt dat de componenten van de weerstandscapaciteit verschillen in hun mate van inzetbaarheid. Zo is de risicoreserve direct aanwendbaar tot het maximum. Tot het

verhogen van het opcententariaf in het kader van het opvangen van risico's zal daarentegen niet lichtvaardig worden besloten.

## 6 Risicoprofiel

Van de risico's die de provincie loopt, is een aantal afgedekt door de gebruikelijke verzekeringen of door het instellen van voorzieningen. In deze paragraaf gaat het om risico's die niet zijn afgedekt of niet kunnen worden afgedekt. Provincies hebben te maken met een diversiteit aan lastig in te schatten risico's die bovendien soms onderling afhankelijk zijn. De Provincie Drenthe acht het wenselijk om risico's die van invloed zijn op de bedrijfsvoering beheersbaar te maken. Door inzicht in de risico's wordt de provincie in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat de risico's nu en de risico's gerelateerd aan toekomstige investeringen in verhouding staan tot de vermogenspositie van de provincie. Om de risico's van Provincie Drenthe in kaart te brengen is een risico-inventarisatie gedaan en een risicoprofiel opgesteld. Uit de inventarisatie zijn in totaal 79 risico's naar voren gekomen en beschreven. In het onderstaande overzicht staan de 14 belangrijkste risico's en hoe deze beheerst worden. Risico's die 1% of meer invloed hebben op het totaal van de risico's zijn hieronder in beeld gebracht. Bij 44 van de deze 79 risico's zijn beheersmaatregelen benoemd. Als een beheersmaatregel actief wordt toegepast dan leidt dit in de regel tot een lagere risicoscore. Deze 79 risico's vertegenwoordigen een bedrag van € 58,6 miljoen.

### Inventarisatie en beheersing van risico's

Risico nr.	Risico	Gevolgen	Kans	Financieel gevolg in miljoen euro	Invloed in %	Beheersmaatregel
	Invloed					
R22	pMJP/ILG: meer of minder korten dan huidige inschatting door de provincie	Financieel-De korting/schade kan oplopen tot € 15 miljoen tot 2013	90%	max.15,00	37,1	Versterken van sturing op deze projecten.Scherp bewaken van het tempo van uitvoering. Lopende projecten regelmatig monitoren op de vraag, of ze eind 2013 zijn afgerond en daarover rapporteren. Temporisering uitgaven
R99	RSP risico's geconsolideerd	Financieel-Drentse RSP-budget kan onderdruk komen. Dit kan gevolgen hebben voor onze ambities.	90%	max.11,75	29,3	Bij het RSP programma zijn momenteel 12 beheersmaatregelen actief. Zie separate toelichting bij hoofdstuk 5: nieuwe ontwikkelingen.
R36	Life EU-subsidie, gedeeltelijk of geheel niet ontvangen	Financieel-Provincie drenthe moet uit eigen middelen betalen	50%	max.2,50	5,1	Beter sturen op de uitvoering, planning aanhouden.
R92	Afdwingen nakomen subsidievoorwaarden	Financieel-kosten procedure; imagoschade	30%	max.5,00	4	Meer controle subsidieaanvragers.
R21	Financiële risico's projecten pMJP/ILG	Financieel-De gevolgen vallen op dit moment nog lastig te kwatificeren.	30%	max.2,50	3,1	Versterken van sturing op deze majeure projecten.Tijdig onderkennen wanneer er mee- en tegenvallers Meevallers inzetten voor projecten waar tegenvallers zijn.

Risico nr.	Risico	Gevolgen	Kans	Financieel gevolg in miljoen euro	Invloed in %	Beheersmaatregel
R97	Gebrekkige gladheidsbestrijding	Financieel-Ongevallen en claims	90%	max.1,20	2,9	Bouw zoutloods
R49	Voorfinanciering Meerjaren-uitvoeringsprogramma Bodemsanering 2010-2014	Financieel-Voor 2011 is het voor te financieren bedrag begroot op € 2 miljoen.	50%	max.2,00	2,8	Strakke controle op de verplichtingen/uitgaven, tegenvallers worden gecompenseerd, meevallers worden gebruikt om het tekort te dekken. In 2011/2012 wordt (landelijk) een tussenstand bepaald; dan wordt besloten over het vervolg traject.
R71	Laag Aanbesteden	Financieel-Onvoldoende kwaliteit uitvoering werken	90%	max.1,00	2,5	Beter toezicht organiseren. Keuze maken tussen meer toezicht of toezicht anders inrichten.
R81	Onduidelijkheden in nieuw te hanteren systematiek van financiering in de jeugdzorg voorstel financieringsstelsel provinciale jeugdzorg)	Financieel-Extra kosten voor het uitwerken van onduidelijkheden	50%	max.1,25	1,7	
R52	Financiële risico's ten aanzien van Landinrichting op Drentse maat (LODM), Hunzemaat, Verplaatsings-regeling Drentse bedrijven (VDB) en Verplaatsings-regeling agrarische bedrijven (VAB)	Financieel-De langjarige ontwikkeling is dat de grondprijzen stijgen. De kortetermijn-handel laat wel eens fluctuaties zien, waardoor de laatste jaren zowel gronden met winst als met verlies verhandeld zijn.	50%	max.1,25	1,7	De fondsen worden zodanig beheerd dat er een ruime buffer is om dergelijke fluctuaties op te vangen.
R74	vertraging in de uitvoering van een infrastructureel project	Financieel-Projectvertraging	50%	max.1,00	1,3	
R91	Juridische procedure n.a.v. afwijzen of lager vastgestelde subsidie	Financieel-Onterechte afwijzing is onrechtmatige daad. kan naast alsnog beschikken van bedrag leiden tot schadevergoeding	30%	max.1,25	1,04	
R37	POP subsidie niet of slechts gedeeltelijk ontvangen.	Financieel-Provincie drenthe moet uit eigen/algemene middelen betalen	10%	max.2,5	1,03	
R58	Claims van derden	Financieel-uitbetaling claims	30%	max.1	1	Afdekken door middel van aansprakelijkheidsverzekering en aanvullend de risicoreserve.Zorgdragen voor adequate en zorgvuldige procedures /handhaving waardoor onterechte claims zoveel mogelijk kunnen worden voorkomen.

Op basis van de ingevoerde risico's en geactiveerde beheersmaatregelen is een risicosimulatie uitgevoerd. De simulatie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag nl. € 58,6 miljoen ongewenst is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. Uit deze berekening volgt dat met 90% zekerheid alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 26.890.356,-- (benodigde weerstandscapaciteit).

### Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van Provincie Drenthe bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken, de zogenaamde risicoreserve. Voor het afdekken van de risico's wordt gebruik gemaakt van de incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

**Tabel 3 Beschikbare weerstandscapaciteit**

Weerstand	Startcapaciteit
Risicoreserve	29 000
Ruimte binnen begroting	50
Onbenutte belastingcapaciteit	11 663
<b>Totale weerstandscapaciteit</b>	<b>40.713</b>

(bedragen x € 1.000)

## 7 Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. Aangezien de risicoreserve bij calamiteiten direct aanwendbaar is tot het maximum wordt uitsluitend dit bedrag gebruikt om de weerstandsnorm te berekenen. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen. De ontwikkeling van de weerstandscapaciteit in relatie tot het risico-profiel wordt nauwlettend gevolgd.

Ratio weerstandsvermogen =	Beschikbare weerstandscapaciteit	=	€ 29 000 000	= 1.08
	Benodigde weerstandscapaciteit		€ 26 890 356	

De normtabel is ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Twente. Het biedt een waardering van het berekende ratio.

**Tabel 4 Weerstandsnorm**

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

Het kengetal van de provincie Drenthe valt in klasse C. Dit duidt op voldoende weerstandsvermogen.

Uit het de inventarisatie van de aanwezige risico's blijkt dat het risicoprofiel substantieel is veranderd ten opzichte van 2011. De wijziging komt door nieuw kabinetsbeleid en de onzekerheid die ontstaan is na de mededeling van staatssecretaris Bleker m.b.t. ILG/pMJP. Doordat in 2011 besloten is om de risicoreserve op te hogen met 10 miljoen is de norm voor 2012 acceptabel. De totale en reële beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt naar verwachting voor 2012 € 29,0 miljoen. De omvang van het weerstandsvermogen van de provincie is naar verwachting dan ook ruim voldoende om de aanwezige risico's op te vangen.



## Paragraaf 2.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Op grond van artikel 9 van het BBV is bepaald dat in de Begroting de beleidslijnen moeten worden vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten, waaronder het onderhoud van kapitaalgoederen. De commissie BBV (artikel 12) stelt dat in de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen het beleidskader voor het onderhoud van de kapitaalgoederen gegeven moet worden. In deze paragraaf wordt aangegeven om welke kapitaalgoederen het gaat, wat het ambitieniveau daarbij is en hoe het beheer, zowel operationeel als financieel, moet worden uitgevoerd.

De gewenste kwaliteit van de kapitaalgoederen is bepalend voor de lasten. De lasten kunnen op diverse programma's voorkomen. Met onderhoud van kapitaalgoederen is een substantieel deel van de Begroting gemoeid. Onder kapitaalgoederen verstaan we alle in eigendom van de provincie zijnde goederen met een meerjarig nut. Deze kapitaalgoederen hebben wij als volgt gerubriceerd:

- Wegen
- Vaarwegen
- Kunstwerken (viaducten, bruggen en dergelijke)
- Groen
- Verlichting
- Gebouwen

Het beleid voor het onderhouden van de kapitaalgoederen behalve de provinciale gebouwen is opgenomen in:

- Beleidsvisie beheer en onderhoud wegen en kanalen (inclusief Groenbeheervisie Plan).
- PVVP 2007-2012.
- POP II.
- Beleidsplan verlichting.

De gewenste kwaliteit van de kapitaalgoederen is bepalend voor de lasten. De lasten kunnen op diverse programma's voorkomen. Met onderhoud van kapitaalgoederen is een substantieel deel van de Begroting gemoeid. Er is geen sprake van achterstallig onderhoud op de kapitaalgoederen, in de verschillende onderhoudsprogramma's is in de komende jaren in het reguliere onderhoud voorzien.

### Wegen

De provincie Drenthe beschikt over ongeveer 467 km wegen, 13 km parallelwegen, 256 km fietspaden, 26 km op- en afritten, 9 km dubbele rijbanen en 3 km voetpaden. Hierin bevinden zich 330 kruispunten/T-aansluitingen, 73 rotondes, 6 verkeersregelininstallaties en een groot aantal ( $\pm 80$ ) bushokjes.

Aan de hand van een jaarlijkse inspectie van de infrastructuur, wordt het jaarlijkse onderhoudsprogramma vastgesteld, een afgeleide van het meerjarenonderhoudsprogramma.

Het kwaliteitsniveau wordt aan de hand van een landelijke systematiek vastgesteld.

Groot onderhoud van het asfalt vindt in een cyclus van gemiddeld 15-20 jaar plaats, afhankelijk van het wegtype en de mate van verkeersbelasting. Er wordt altijd gekeken naar win-winsituaties bij onderhoud kapitaalgoederen door onder andere onderhoud aan een weg te combineren met onderhoud aan groen en andere elementen langs de desbetreffende weg.

Voor het onderhoud van de wegen zijn in de Begroting 2012 en volgende jaren de volgende bedragen opgenomen:

Wegenonderhoud (€)	2012	2013	2014	2015
Lasten	9.388.882	9.920.258	9.979.588	10.310.333
Baten	49.660	49.660	49.660	49.660

## Vaarwegen

De provincie beheert ca. 154 kilometer vaarwegen, met daarnaast 21.200 are bermen en taluds en 24.900 meter watergangen. Het water in de vaarwegen wordt op peil gehouden door middel van 17 sluizen en 13 gemalen.

Het betreft het traject Meppel - De Punt, bestaande uit de Drentsche Hoofdvaart, het Noord-Willemskanaal en het Meppelerdiep en het traject Zuidoost-Drentse Vaarwegen, bestaande uit de Hoogeveensche Vaart, de Verlengde Hoogeveensche Vaart, het Stieltjeskanaal, het Coevorden-Vechtkanaal en het Afwateringskanaal. Vanaf 2012 komt hier ook de vaarweg Erica - Ter Apel bij.

In de zomer betekent dit wateraanvoeren om verdroging tegen te gaan (waterleidingfunctie) en in de herfst en winter het afvoeren van het overtollige water (rioolfunctie). Met de andere partners (waterschap en gemeenten) moet bepaald worden wie voor welk deel van het onderhoud hiervoor verantwoordelijk wordt.

Het beheer en onderhoud van de provinciale vaarwegen is eveneens opgenomen in jaarlijkse uitvoeringsprogramma's. In tegenstelling tot de wegen is er geen landelijke uniforme systematiek om het onderhoudsniveau van vaarwegen te kwalificeren. De vaarwegen worden geïnspecteerd op oeverbeschoeiingen en vaarwegdieptes. Op grond van inspecties is het huidige onderhoudsniveau als 'voldoende' te typeren. Voor al onze vaarwegen is de marge tussen vaarwegdiepte en diepgangen van de toegelaten 'maatgevende' scheepstypes in Drenthe minimaal.

### Vaarweg Meppel - De Punt

De vaarweg Meppel - De Punt heeft een totale lengte van 64 km vaarweg: het Noord-Willemskanaal, de Drentsche Hoofdvaart en het Meppelerdiep. Over de vaarweg liggen 26 bruggen en het water wordt op peil gehouden door middel van 9 sluizen en 6 pompgemalen/aflaten.

Het beschikbare budget voor onderhoud bestaat voornamelijk uit bijdragen van Het Rijk. Voor het onderhoud van de vaarweg Meppel - De Punt zijn in de Begroting 2012 en volgende jaren de volgende bedragen opgenomen.

Onderhoud Meppel - De Punt (€)	2012	2013	2014	2015
Lasten	2.290.715	2.360.730	2.360.730	2.360.730
Baten	-3.339.232	-3.377.560	-3.450.730	-3.450.730

Het saldo voor de Reserve beheer vaarweg Meppel - De Punt bedraagt per 1 januari 2012 € 4.931.178,--.

### Zuidoost-Drentse vaarwegen

De Zuidoost-Drentse vaarwegen hebben een totale lengte van 91 km, waarin zijn opgenomen alle vaarwegen die in het beheer en onderhoud zijn van de provincie Drenthe en die niet vallen onder de vaarweg Meppel-De Punt. Over deze vaarwegen liggen 20 bruggen en wordt het water op peil gehouden door middel van 8 sluizen en 5 gemalen met aflatwerken.

Het voor het onderhoud beschikbare budget bestaat naast een jaarlijks geïndexeerd normbedrag uit bijdragen die van derden (met name waterschappen) worden ontvangen. Voor het onderhoud van de Zuidoost-Drentse vaarwegen zijn in de Begroting 2012 en volgende jaren de volgende bedragen opgenomen. Hierbij is niet voorzien in beheer en onderhoud van de vaarweg Erica - Ter Apel.

Onderhoud Zuidoost Drentse vaarwegen (€)	2012	2013	2014	2015
Lasten	2.627.534	2.840.451	3.003.037	3.087.525
Baten	-1.202.485	-1.225.165	-1.225.165	-1.225.156

### Vaarverbinding Erica-Ter Apel

In 2010 zijn de fase I werken waaronder de laatste werkzaamheden aan de bruggen, de oeverconstructies en het baggeren afgerond en is fase I opengesteld. In 2010 zijn de bestekken 1469 Vervangen van een oeverconstructie en baggeren in de vaarverbinding, 1470 aanleggen van een nieuw kanaal en kunstwerk met bijbehorende werkzaamheden, 1472 Nieuw te maken bruggen (1 ophaal/trambrug en 1 vaste fietsbrug) en 1475 Spaarsluis aanbesteed. De bestekken 1471 Klazinaveen-Noord en 1473 het hondsrugtraject zijn in voorbereiding.

## Kunstwerken (civiel)

De provincie beheert een groot aantal kunstwerken: 450 duikers, 50 vaste bruggen, 11 houten bruggen, 46 beweegbare bruggen, 35 viaducten, 30 onderdoorgangen, 17 sluizen en 13 gemalen. Kunstwerken van beton vergen normaliter nauwelijks onderhoud. Vervangingen of reconstructies worden geactiveerd in de begroting. De kosten van exploitatie en klein onderhoud van de kunstwerken zijn in de Begroting verdisconteerd in het programma Mobiliteit (zowel voor de wegen als de vaarwegen).

## Groen

Drenthe beheert 66.200 are bermen met 32.222 bomen. De ruimtelijke kwaliteit in het landelijk gebied is randvoorwaarde voor de ontwikkeling van de infrastructuur. Onze Groenstructuurvisie is gericht op het bereiken van een waardevolle, karakteristieke, veilige en duurzame groenstructuur langs provinciale wegen en vaarwegen/kanalen in de provincie Drenthe. Hieronder vallen ook faunavoorzieningen. Sinds enige tijd hebben we een groenbeheersplan voor de landschappelijke inpassing van de provinciale wegen en vaarwegen. Hiermee hopen we ook een voorbeeldfunctie voor gemeenten en andere overheden te kunnen uitoefenen. De kosten van onderhoud van groen zijn in de Begroting 2012 meegenomen in het programma Mobiliteit (zowel voor de wegen als de vaarwegen).

## Verlichting (openbare verlichting)

De provincie beheert ca. 2.300 lichtmasten. De exploitatie en het onderhoud van de openbare verlichting zijn grotendeels uitbesteed aan Essent. De masten vergen weinig tot geen onderhoud. In het Beleidsplan verlichting is opgenomen de openbare verlichting tot een minimum te beperken. Hiermee wordt tegemoetgekomen aan de wens om energie te besparen en de lichtoverlast terug te dringen zonder dat de verkeersveiligheid in het gedrang komt. Het opruimen van lichtmasten verloopt voorspoedig. Daar waar de sociale veiligheid een rol speelt wordt door middel van extra communicatie informatie gegeven aan de belanghebbenden. Verder hebben we pilots lopen met duurzame (LED)verlichting. De kosten van de exploitatie en het onderhoud van de verlichting zijn in de Begroting 2012 meegenomen in het programma Mobiliteit (zowel voor de wegen als de vaarwegen).

## Gebouwen

Naast de steunpunten op het werkterrein van wegen en kanalen kent de provincie Drenthe nog drie gebouwen waarvan zij het onderhoud heeft. Dit betreft:

- het provinciehuis;
- het Drents Museum;
- het Depot Drents Museum.

### Provinciehuis

Om op een zo planmatige wijze het onderhoud aan het provinciehuis uit te voeren is het onderhoudsplan naar aanleiding van de revitalisering geactualiseerd.

Onderhoud Provinciehuis (€)	2012	2013	2014	2015
Lasten	375.000	375.000	375.000	375.000

Het saldo van de Voorziening groot onderhoud provinciehuis bedraagt per 1 januari 2012 naar verwachting € 703.198,--.

### Drents Museum

Na de afronding van de verbouwing en nieuwbouw van het Drents Museum zal het onderhoudsplan tijdens de verbouwing geactualiseerd worden. Dit ook weer voor een periode van 10 jaar.

Voor het dagelijks onderhoud is jaarlijks een exploitatiebudget in de Begroting opgenomen ter hoogte van het verschil tussen de structurele uitgaaf en de storting in de Voorziening groot onderhoud Drents Museum.

Onderhoud Drents Museum (€)	2012	2013	2014	2015
Lasten	165.000	165.000	165.000	165.000

Het saldo van de Voorziening groot onderhoud Drents Museum bedraagt per 1 januari 2012 naar verwachting € 869.430,--.

### Depot Drents Museum

Na de afronding van de nieuwbouw van het Depot Drents Museum is een onderhoudsplan opgesteld. Dit ook weer voor een periode van 10 jaar.

Voor het dagelijks onderhoud is jaarlijks een exploitatiebudget in de Begroting opgenomen ter hoogte van het verschil tussen de structurele uitgaaf en de storting in de Voorziening groot onderhoud Depot Drents Museum.

Onderhoud Drents Museum (€)	2012	2013	2014	2015
Lasten	53.590	53.590	53.590	53.590

Het saldo van de Voorziening groot onderhoud Drents Museum bedraagt per 1 januari 2012 naar verwachting € 53.590,-.

# Paragraaf 2.4 Financiering

## Inleiding

In de paragraaf financiering wordt informatie over het provinciale treasurybeleid gegeven. Deze financieringsparagraaf is in samenhang met het Treasurystatuut en de Financiële Verordening een belangrijk instrument voor het transparant maken en daarmee voor het sturen, beheersen en controleren van de treasuryfunctie. In de financieringsparagraaf komen aan de orde:

- Interne ontwikkelingen
- Ontwikkeling rentetarieven
- Risicobeheer
- Leningenportefeuille
- Meerjarige financieringspositie

## Interne ontwikkelingen

De belangrijkste ontwikkelingen:

- De streefportefeuille is in 2010 opgesteld. In 2011 is begonnen met het inrichten van de portefeuille naar streefwaarden. Hierdoor vindt een verschuiving naar langere looptijden en andere producten plaats. De onrust op de financiële markt vertraagt de verdere invulling van de portefeuille;
- De treasurycommissie zorgt voor een goede informatievoorziening tussen het ambtelijk apparaat en het bestuur;
- De liquiditeitsprognose wordt voortdurend bijgesteld.

## Ontwikkeling rentetarieven

De Nederlandse economie is in het eerste kwartaal van 2011 met 2,8% gegroeid ten opzichte van een jaar eerder. Dat is 0,4% lager dan de raming. De economie herstelt zich langzaam. Daarnaast is sprake van aanhoudende onrust op de financiële markten naar aanleiding van financiële problemen in een aantal Europese lidstaten. Dit zorgt voor een vlucht naar staats- en bankpapier van landen die door de markt als relatief veilig worden gezien. Hierdoor is de effectieve rente op kredietwaardig staatspapier en bankobligaties nog steeds relatief laag. Landen en banken die als risicovol worden beoordeeld door de markt hebben echter te maken met een explosieve rentestijging doordat weinig beleggers bereid zijn geld aan hen uit te lenen.

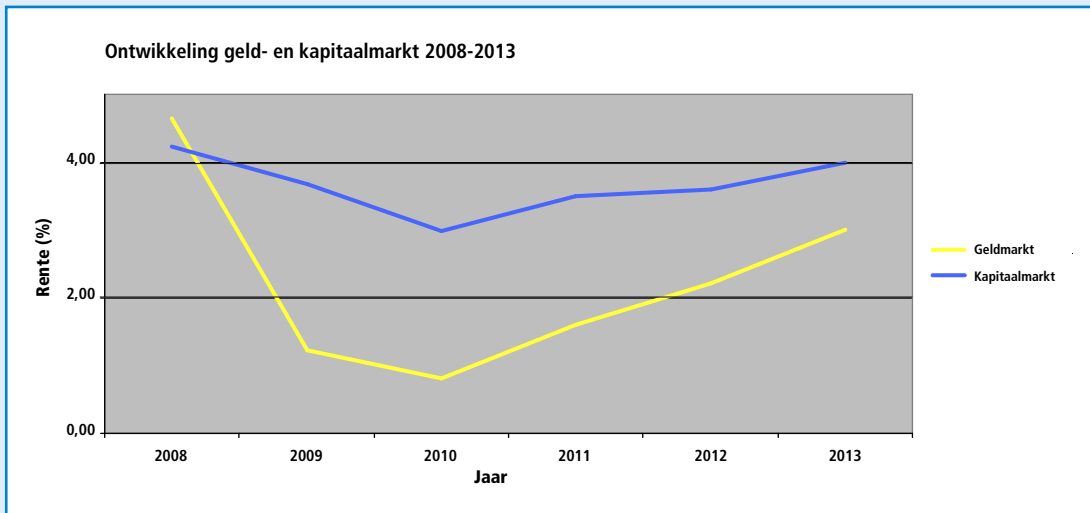
De geld- en kapitaalmarktrentes herstellen zich langzaam. De ECB heeft in 2011 al tweemaal haar beleidsrente verhoogd wat zich vertaalt in een hogere geldmarktrente. Op de geldmarkt (looptijd tot 1 jaar) is het driemaands Euribortarief 1,61% tegenover 3%\* voor een 10-jarige Nederlandse staatsobligatie op de kapitaalmarkt (looptijd langer dan 1 jaar).

Op de kapitaalmarkt ligt de verwachting voor 2012 op een rentevergoeding van gemiddeld 3,7%. De ontwikkelingen op de kapitaalmarkt zijn sterk afhankelijk van macro economische

---

\* Peildatum is begin augustus 2011.

ontwikkelingen. Daarentegen worden de ontwikkelingen op de geldmarkt gestuurd door het rentebeleid dat de ECB voert. Op de geldmarkt ligt de verwachting voor 2012 op een rentevergoeding van 2%. In de volgende grafiek is de ontwikkeling van de geld- en kapitaalmarktrente weergegeven.



Peildatum is begin augustus 2011

In het Treasurystatuut zijn de risico's opgenomen die intern beheerst moeten worden. Hier wordt een analyse gemaakt van de kasgeldlimiet, de renterisiconorm en het krediet- koers- en valutarisico op de tijdelijk uitgezette liquide middelen. Een belangrijk uitgangspunt in de Wet Fido is het vermijden.

## Risicobeheer

In het Treasurystatuut zijn de risico's opgenomen die intern beheerst moeten worden. Hier wordt een analyse gemaakt van de kasgeldlimiet, de renterisiconorm en het krediet- koers- en valutarisico op de tijdelijk uitgezette liquide middelen. Een belangrijk uitgangspunt in de Wet Fido is het vermijden van grote fluctuaties in de rentelasten. In de Wet Fido is een toets gemaakt voor risico's op kortlopende schulden (kasgeldlimiet) en langlopende schulden (renterisiconorm).

### Kasgeldlimiet

De Wet Fido geeft aan dat de netto vlottende schuld niet hoger mag zijn dan de kasgeldlimiet. Dit is bedoeld om de hoeveelheid kort aangetrokken leningen te begrenzen. Vooral bij korte financieringen kan het renterisico aanzienlijk zijn. De toegestane kasgeldlimiet bedraagt vooralsnog 7%. Dit betekent een kasgeldlimiet van € 24,2 miljoen. In 2012 staan geen financieringen gepland.

### Renterisiconorm

Het doel van de renterisiconorm is, net als bij de kasgeldlimiet, het inkaderen van grote fluctuaties in de rentelasten. Als grondslag wordt aangehouden dat de provincie niet meer dan 20% van haar begrotingstotaal in aanmerking mag laten komen voor herfinanciering. De provincie Drenthe heeft geen langlopende leningen. De renterisiconorm is daarom ook niet van toepassing.

### Kredietrisico

Het kredietrisico geeft de mate aan waarin de provincie een risico loopt over haar uitgezette gelden bij de diverse financiële ondernemingen. De diverse tegenpartijen zijn onderverdeeld in risicogroepen naar financiële zekerheid en variëren van extreem kredietwaardig tot twijfelachtig. Het treasurybeleid is gericht op het minimaliseren van financiële risico's om binnen de geldende kaders een zo optimaal mogelijk rendement te behalen. De kredietwaardigheid van financiële ondernemingen wordt nauwgezet gevolgd. In de beleggingsstrategie is in aanvulling op het treasurystatuut vastgelegd dat beleggingen langer dan vijf jaar een AAA rating moeten hebben.

### Koersrisico

Koersrisico wordt gelopen bij uitzettingen in de vorm van vastrentende waarden zoals obligaties, waarbij voor het einde van de looptijd tot verkoop wordt overgegaan. De waarde van de obligaties kan tussentijds fluctueren waardoor sprake is van een koersrisico. De beleggingsportefeuille kent een 'buy en hold' strategie waardoor vroegtijdige verkoop in principe niet aan de orde is. Afhankelijk van de marktwaarde wordt een koerswinst of -verlies gerealiseerd. De onrustige markt zorgt voor een negatief effect op de koersen. Vanuit liquiditeitspositie is verkoop voorlopig niet aan de orde.

### Valutarisico

De provincie kent geen valutarisico, omdat het sluiten van transacties en het verlenen van garanties uitsluitend in euro plaatsvindt.

## Leningenportefeuille

### Verstrekte langlopende geldleningen

Het verwachte verloop van de langlopende geldleningen is als volgt in 2012:

Verstrekte langlopende geldleningen (€)	1 januari 2012	Aflossingen	31 december 2012
Achtergestelde lening Enexis à 9%	4.247.837		4.247.837
RTV Drenthe	3.331.032	182.586	3.148.446
Hypotheken	24.726.329	137.541	24.591.828
Bruglening Enexis tranche A	10.264.750	10.264.750	-
Bruglening Enexis tranche B	11.405.278		11.405.278
Bruglening Enexis tranche C	11.405.278		11.405.278
Bruglening Enexis tranche D	7.983.694		7.983.694
<b>Totaal</b>	<b>73.364.197</b>	<b>10.584.877</b>	<b>62.782.361</b>

De geldleningen aan Essent, RTV Drenthe en Enexis zijn verstrekt in het kader van de publieke taak. De bruglening aan Enexis is opgedeeld in een viertal tranches met verschillende looptijden (variërend van 3 tot 10 jaar) en rentepercentages. De lening wordt aan het einde van de looptijd afgelost wat voor tranche A in 2012 is. Sinds 2007 worden geen nieuwe hypothekeken meer aan personeel verstrekt.

### Opgenomen langlopende geldleningen

In 2012 zijn bij het groenfonds nog drie langlopende geldleningen waarvan de 3,5% lening eind 2012 wordt afgelost. De leningen bij het groenfonds dienen de kavelruil van boeren te financieren. De laatste twee lopen tot 2017.



Opgenomen geldleningen (€)	1 januari 2012	Aflossingen	31 december 2012
Nationaal Groenfonds à 3,5%	735.744	735.744	-
Nationaal Groenfonds à 4,3%	100.000		100.000
Nationaal Groenfonds à 4,3%	153.258		153.258
<b>Totaal</b>	<b>989.002</b>	<b>735.744</b>	<b>253.258</b>

### Gewaarborgde geldleningen

De gewaarborgde geldleningen betreffen geldleningen verstrekt ten behoeve van instellingen in de gezondheidszorg. In deze sector worden geen nieuwe garanties afgegeven. Het totaal van de gegarandeerde geldleningen neemt in de toekomst verder af.

Bedrag gewaarborgde leningen (€)	
Saldo per 01-01-2012	Saldo per 31-12-2012
5.201.085	4.254.604

## Meerjarige financieringspositie

Om een beeld te krijgen van de meerjarige financieringspositie is een meerjarige financierings- en investeringsstaat opgesteld. De meerjarige financierings- en investeringsstaat is in het navolgende per aanvang van het jaar opgesteld.

	2012	2013	2014	2015
<b>Investerings</b>				
A1. Materiële activa (maatschappelijk nut)	63.744.870	69.419.820	75.263.225	85.940.078
A2. Materiële activa (economisch nut)	44.353.378	46.590.053	43.264.314	40.349.516
B. Financiële activa				
1. deelnemingen (maatschappelijk nut)	854.605	854.605	854.605	854.605
2. Bijdrage aan activa in eigendom derden (maatschappelijk nut)	9.137.928	17.061.371	8.347.134	7.042.216
3. Verstrekte langlopende geldleningen	73.364.197	62.782.361	72.589.410	61.996.130
<b>Totaal investeringen</b>	<b>191.454.978</b>	<b>196.708.210</b>	<b>200.318.688</b>	<b>196.182.545</b>
<b>Financieringsmiddelen</b>				
A. reserves/voorzieningen				
1. Algemene reserves	33.999.170	28.419.315	22.119.456	18.879.367
2. Bestemmingsreserves	318.587.559	263.398.797	226.113.023	210.533.762
3. Voorzieningen (middelen derden)	2.201.438	2.301.438	2.401.438	2.501.438
4. Voorzieningen	18.193.963	17.833.963	17.473.963	17.113.963
B. Opgenomen langlopende geldleningen	989.002	253.258	253.258	253.258
C. Incidentele financieringsmiddelen	10.000.000	10.000.000	10.000.000	10.000.000
<b>Totaal financieringsmiddelen</b>	<b>383.976.131</b>	<b>322.211.770</b>	<b>278.366.136</b>	<b>259.286.787</b>
<b>Saldo financieringsmiddelen (overschot)</b>	<b>192.516.153</b>	<b>125.498.560</b>	<b>78.042.448</b>	<b>63.099.242</b>

## EMU-saldo

		2011	2012	2013
	Omschrijving	x € 1000,-	x € 1000,-	x € 1000,-
		Volgens realisatie tot en met sept. 2011, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2012	Volgens meerjarenraming in begroting 2012
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-25.971.324	-60.768.617	-43.585.635
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	6.712.254	13.207.838	22.912.376
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	642.419	593.590	593.590
4	Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	18.890.999	26.923.281	16.715.804
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4			
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voorzover niet op exploitatie verantwoord			
7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)			
8	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord			
9	Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen			
10	Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten			
11	Verkoop van effecten:			
a	Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	nee	nee	nee
b	Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?			
<b>Berekend EMU-saldo</b>		<b>-37.507.650</b>	<b>-73.890.470</b>	<b>-36.795.473</b>

# Paragraaf 2.5 Bedrijfsvoering

## Missie

De missie van de organisatie is om de ambities van het Drentse bestuur waar te maken, zo goed mogelijk - gefocust op de bestuurlijke speerpunten - en zo goedkoop mogelijk. Met een moderne bedrijfsvoering. De provincie is daarbij een solide partner die de zaken beheersmatig op orde heeft maar vooral ook ondernemend en flexibel inspelt op nieuwe ontwikkelingen en veranderende behoeftes van bestuur, partners en burgers.

## Inleiding

In deze paragraaf beperken we ons tot de ontwikkelingsgerichte thema's van de bedrijfsvoering in brede zin en de afstemming van de bedrijfsvoering op de hoofdstukken van de begroting (programmaplan). Uiteraard omvat bedrijfsvoering meer, zoals management van arbeidsomstandigheden, verzuimbeleid, systeembeheer, documentair beheer, secretariaatsservice, onderhoud van gebouw en voorzieningen, financiële en personele administratie, rechtmatigheidsonderzoek, interne control en inkoop. Ook daarvoor geldt dat we blijvend sturen op een doeltreffende en doelmatige aanpak. Binnen de kaders die het bestuur stelt, is de bedrijfsvoering een primaire verantwoordelijkheid van de directie.

De basis voor de bedrijfsvoering is gelegen in twee documenten. De besturing- en managementfilosofie zijn vastgelegd in het document Meer samen, nóg sterker. De organisatie is qua indeling, taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden beschreven in het compacte Organisatiebesluit, met bijbehorend organigram. In twee directiebrieven, het Concernplan en de notitie Slimmer en slanker; op weg naar de organisatie van 2018, is de ontwikkelstrategie voor de organisatie in grote lijnen vastgelegd. De ontwikkelstrategie wordt samengevat in drie thema's: Slim, Slank en Soepel. Deze thema's worden in deze paragraaf nader toegelicht. De effecten van de ontwikkeling op de kwaliteit van medewerkers, management, werkprocessen, instrumenten en resultaatgerichtheid worden op periodiek volgens een vaste methodiek gemeten. Eventuele noodzakelijke bijstelling wordt jaarlijks gemeld in deze paragraaf bedrijfsvoering en wordt verantwoord in het jaarverslag en het sociaal jaarverslag

### **Slim: Slimmer werken**

Onder Slim werken verstaan we een werkwijze die zich via strategieontwikkeling focust op de zaken die er toe doen, dialoog stimuleert en het resultaat centraal stelt. Het staat voor de verbetering de strategische processen (de goede dingen doen) en de versterking van het arbeidspotentieel (de dingen goed doen). Of resultaten bijdragen aan onze doelen, wordt gemeten. Slim werken wordt versterkt door soepele werkprocessen, een bedrijfscultuur waarin vertrouwen en zakelijkheid een goede balans kent is het fundament. Dit fundament wordt gevormd door goed getraind management en competente, veerkrachtige medewerkers met publiek élan. Het delen van kennis over inhoud en relaties is essentieel. Meer uitwisseling van medewerkers over afdelingen (als in projecten) wordt speerpunt.

Regie en gebiedsregie staan centraal in het omgevingsbeleid. Dit stelt specifieke eisen aan deskundigheid, houding en gedrag van medewerkers. In ons nieuwe HR beleid wordt de ontwikkeling van medewerkers hierop verder gericht. Medewerkers worden gestuurd en sturen zelf vanuit het eigen talent. We willen het keurmerk Persoonlijke Ontwikkeling in 2012 behouden. Om hierop in te spelen en meer flexibiliteit in de organisatie te krijgen is een

aangepast werving-, selectie- en mobiliteitsbeleid in 2011 vastgesteld. In 2012 wordt hier sterk op doorgepakt door de inzet van het mobiliteitspunt @motion. De ontwikkeling van leidinggevendenden richt zich op de manier van sturing geven aan medewerkers. Er wordt steeds meer focus gelegd op resultaatsturing en een daarbij passende coachende stijl. Een verlaging van het ziekteverzuim is speerpunt van beleid

De omgeving waarin de provincie opereert is dynamisch. Naast onze rol en taak, verandert ook de omgeving waarin we handelen. Dit vraagt van ons dat we ons nadrukkelijker oriënteren op onze omgeving, zodat we ontwikkelingen tijdig signaleren en daarop gericht met onze partners anticiperen. Om een meer eenduidige strategieontwikkeling en lobby op belangwekkende thema's mogelijk te maken, verankeren we strategieontwikkeling methodisch en organisatorisch beter in de organisatie. Ons externe kennisnetwerk wordt continue doorontwikkeld zodat het beter toegespitst is op de benodigde kennis voor onze beleidsontwikkeling. We willen een goed beeld hebben van de ambities en beoogde ontwikkelingen bij onze medeoverheden, zowel binnen de provincie- en landsgrenzen als daarbuiten, zodat we daar vroegtijdig op kunnen anticiperen. Instrumentarium voor modern kennismanagement wordt fasegewijs ontwikkeld vanuit een visie die ook gebruik maakt van nieuwe (technologische) ontwikkelingen als de sociale media.

In een doeltreffende beleidscyclus past de ontwikkeling van een monitor met een set van indicatoren die 'Staat van Drenthe' beschrijft. Dit als doorontwikkeling van de al bestaande DrentheMonitor gekoppeld aan een sanering van allerlei losse monitoren. In 2011 is een eerste prototype ontwikkeld, waarna een invoering in fases met behulp van Web technologie wordt voorgestaan.

### **Slank: Kleiner en flexibel**

De concentratie op kerntaken en de ombuigingen hebben gevolgen voor de omvang van ons personeelsbestand. Dat bestand moet Slank. Tegelijkertijd zien we een krappe arbeidsmarkt ontstaan, waarbij medewerkers steeds meer behoefte hebben aan afwisselend werk, een leven lang leren en minder hechten aan een levenslange functie en/of contract. Dit is ook de trend die we zien bij de CAO onderhandelingen die gestart zijn in 2011. De nadruk hierbij komt ook te liggen het meer flexibel inzetten van arbeid en meer flexibiliteit in de arbeidsvoorwaarden (waaronder thuiswerken). We gaan daarmee experimenteren in pilots.

Door deze ontwikkelingen is de wens ontstaan de organisatie om te vormen naar een meer adaptieve organisatie. Een organisatie die meer uitbestedt en door professioneel samen te werken met partners effectiever en efficiënter werkt. Deze organisatie heeft een vaste kern van medewerkers met voor de provincie cruciale kennis en kunde en daaromheen een variabele schil van medewerkers met een tijdelijk contract. Een schil die meebeweegt met de bestuurlijke ambities en de financiële mogelijkheden. We zullen de formatie terugbrengen als afgesproken in de meerjarenraming en waar mogelijk een versnelling aanbrengen in de realisatie van de variabele schil. We sturen strikt op de loonkosten en op het inhuurplafond. We stimuleren het tijdelijk inzetten van stagiaires en trainees. De overhead houden we onder de 35% van de formatie. We onderzoeken vormen van samenwerking en gedeeltelijke uitplaatsing van milieutaken (Regionale Uitvoeringsdienst) en enkele infrastructurele en bedrijfsvoeringstaken (Shared Services) in Noordelijk verband. In 2012 ronden we deze onderzoeken af en starten eventuele organisatieaanpassingen.

### **Soepel: betere werkprocessen**

Onze ambities zijn stevig maar zeker haalbaar. Terwijl we het werk met minder mensen moeten doen. Kortom: de productiviteit moet omhoog. Door te investeren in onze medewerkers (slimmer werken) en door te investeren in het verbeteren van de doelmatigheid en kwaliteit van de werkprocessen. Als processen Soepel lopen heeft dat een grote positieve impact op de

productiviteit en het werkplezier in de organisatie. En dat geldt zeker voor de P&C (planning en control) processen. Sturing is van groot belang, met zorg voor minimalisering van de bureaucratische last. Ook hier zien we een grote kans voor digitaal gegenereerde informatie. Wij voeren hiervoor een nieuw rapportagesysteem in. Ook voor risicomanagement. Wij willen ook meer gebruik maken van vaste methoden die wij uit best practices halen. Zodat de energie en creativiteit van onze professionals gericht kan worden op de inhoud en niet in het steeds weer (moeten) bedenken van de aanpak van een programma, project of klus. Vernieuwing van de huidige instrumenten (Handboeken, WerkWijzers, projectportfolio's) is gepland voor 2012. Daarbij geldt ook aandacht voor de specifieke richtlijnen voor de aanpak in samenwerkingsverbanden met publieke of private partijen.

De ontwikkelingen spitsen zich toe op het innovatief toepassen van digitalisering in werkprocessen, planning en control en procesketens met derden. We ronden in 2012 de digitalisering van alle werkprocessen af (als voortzetting van het programma Provinciehuis van Morgen) waarna ze in een fase van beheer komen. Door standaardisatie (als het zaakgericht werken) kunnen we aansluiten op overheidsketens als klantcontactcentra (KCC) en landelijke basisregistraties. In 2012 voorzien we aansluiting op de basisregistraties Topografie en Nieuw Handelsregister. Door in de invoering van het concept van zaakgericht werken wordt het mogelijk effectief in ketenprocessen met onze partners samen te werken. Ondersteunend aan het programma Samenwerkend Drenthe. De digitale processen die in 2012 operationeel zijn worden fasegewijs geschikt gemaakt voor de zaakgerichte aanpak.

Randvoorwaardelijk is een goede en goed beheerde bedrijfsarchitectuur en ICT infrastructuur binnen het concept van het Nieuwe Werken. We zullen een zelfonderzoek doen naar de huidige kwaliteit van de ICT functie en de ICT voorzieningen en onderzoeken wat in de komende jaren gewenst is. Telefonie en ICT worden op korte termijn al geïntegreerd. De kaders voor informatiebeveiliging worden aangepast aan nieuw vastgestelde interbestuurlijke richtlijnen en daarop getoetst.

Ook ondersteunend aan Samenwerkend Drenthe is het ontwikkelen van (juridisch) instrumentarium voor samenwerkingsconstructies. In 2010 is een zelfonderzoek naar verbonden partijen uitgevoerd, waarin opgenomen een Wegwijzer, handboek voor de vormgeving van samenwerkingsovereenkomsten. Bestaande overeenkomsten worden hierop getoetst.

# Paragraaf 2.6 Verbonden partijen

## Algemeen

Deze paragraaf schenkt aandacht aan de verbonden partijen van de provincie Drenthe, conform het BBV. In het BBV wordt onder ‘verbonden partijen’ verstaan: een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de provincie zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft. Voor wat betreft het financieel belang wordt verwezen naar de paragraaf Weerstandsvermogen.

Een bestuurlijk belang betekent dat de provincie op enigerlei wijze zeggenschap heeft, hetzij omdat de provincie een zetel in het bestuur heeft, hetzij omdat ze mee kan stemmen. Een financieel belang houdt in dat de provincie middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in geval van faillissement. Voorts heeft de provincie een financieel belang indien financiële problemen bij de verbonden partij kunnen worden verhaald op de provincie.

Het begrip ‘verbonden partijen’ houdt in dat participaties in NV’s, BV’s, v.o.f.’s, commanditaire vennootschappen en gemeenschappelijke regelingen hieronder vallen. Ook stichtingen en verenigingen kunnen onder de verbonden partijen vallen, indien de provincie een zetel in het bestuur heeft en financiële risico’s loopt. Een stichting of vereniging die jaarlijks subsidie krijgt, maar waaraan geen andere financiële verplichtingen zitten met een juridische afdwingbaarheid door derden, is geen verbonden partij. Een eventuele morele verplichting tot betaling in geval van problemen kan het wel verstandig maken de stichting of vereniging in de paragraaf Weerstandsvermogen op te nemen. Indien de provincie een aanzienlijk bestuurlijk, maar geen financieel belang heeft, kan dit belang in het desbetreffende programma genoemd worden. Naast de hiervoor genoemde participaties maken ook deelnemingen, waarbij de provincie aandelen heeft in een NV of BV, deel uit van de verbonden partijen.

In het BBV wordt over de verbonden partijen voorgeschreven dat in de Begroting in een aparte paragraaf tenminste aandacht moet worden geschonken aan:

- de visie op verbonden partijen in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma’s die zijn opgenomen in de Begroting;
- de beleidsvoornemens omtrent de verbonden partijen.

Met andere woorden: Wat willen wij met deze partijen? Hoe past de uitvoering van de taken binnen onze provinciale programma’s? Hoe dragen zij bij aan het uitvoeren van het door de provincie gewenste beleid?

## Beleid inzake verbonden partijen

Het beleid met betrekking tot de deelneming in besturen is verwoord in de Nota bestuursfuncties uit 2001. De uitgangspunten van deze nota zijn in feite nog steeds onverminderd van kracht. De tendens van de afgelopen jaren was dat zeer terughoudend is omgegaan met het bekleden van functies in privaatrechtelijke organisaties door leden van het provinciaal bestuur, zeker daar waar sprake kan zijn van ongewenste belangenverstrengelingen en potentiële belangentegengstellingen. Op dit moment is het provinciaal bestuur alleen vertegenwoordigd in besturen van organisaties waarvan doel en activiteiten in het verlengde liggen van de doelen en activiteiten van het provinciaal bestuur c.q. congruent zijn met de belangen die de provincie voorstaat. Momenteel zijn zowel het commissariaat bij de WMD als de bestuursfuncties in privaatrechtelijke organisaties in lijn met de uitgangspunten van de destijds vastgestelde Nota bestuursfuncties. Voor functies die op persoonlijke titel worden uitgeoefend blijft de gedragscode van kracht

zoals die wordt gehanteerd sinds de vaststelling van de Nota bestuursfuncties voor de CvdK, gedeputeerde, leden van PS en de provinciale ambtenaren. Deze gedragscode houdt in dat geen bestuursfuncties worden vervuld waarvan de uitoefening ongewenst is met het oog op de goede vervulling het ambt/functie of met het oog op de handhaving van hun integriteit en onafhankelijkheid of het vertrouwen daarin.

## Verbonden partijen

### I Opsomming van de verbonden partijen in onze provincie ingedeeld naar rechtsvorm

#### Deelnemingen

- N.V. NOM, Investerings- en Ontwikkelingsmaatschappij voor Noord-Nederland (NOM)
- N.V. Waterleidingmaatschappij Drenthe (WMD)
- Groningen Airport Eelde N.V. (GAE)
- Enexis N.V.
- Attero N.V.
- Verkoop Vennootschap
- CBL (Cross Border Leases) Vennootschap
- Vordering op Enexis Vennootschap
- Claim Staat Vennootschap Enexis N.V.

#### Gemeenschappelijke regelingen

- Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN)
- Bestuursacademie Noord-Nederland (BANN)
- Openbaar Vervoerbureau Groningen-Drenthe (OV-bureau)
- De Noordelijke Rekenkamer

#### Stichtingen/privaatrechtelijke rechtspersonen

- Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO)
- Stichting Leerstoel Regionale/Noordelijke Economie
- Stichting Drentse Bedrijvenlocaties (DBL)
- Stichting Landelijk Meldpunt Afvalstoffen (LMA)
- Stichting Drents Plateau
- Stichting Landinrichting en Bodemverontreiniging (SLB) en Stichting Bodembeheer Schoonebeek

#### Bestuursrechtelijke rechtspersonen

- Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Drenthe

### II Verbonden partijen per programma en rechtsvorm

#### Programma 1. Samenwerkend Drenthe: Bestuur

##### Privaatrechtelijke rechtspersoon

###### *Vereniging IPO*

De twaalf provincies werken samen in het IPO. Die samenwerking beoogt de condities waaronder de provincies werken te optimaliseren. Het IPO is actief op dezelfde terreinen als de provincies. Het IPO is in 2003 omgezet van een gemeenschappelijke regeling naar een vereniging.

Het IPO heeft als doelen:

1. het behartigen van de belangen van provincies;
2. het bieden van een platform voor uitwisseling van kennis en ervaring;
3. het stimuleren en entameren van vernieuwingsprocessen binnen de provincies.

Iedere provincie heeft het recht voor een zetel in het bestuur een bindende voordracht te doen. De voordracht wordt gemaakt door het college van GS. Daarnaast zijn twee Drentse staten-leden lid van de algemene vergadering.

Naast het bestuur en de algemene vergadering zijn er 10 adviescommissies en het Bestuurlijk Platform Europa. De adviescommissies en het Bestuurlijk Platform Europa bestaan in beginsel uit twaalf leden. Ieder college van GS benoemt uit zijn midden een lid.

De provincie Drenthe bevordert de goede positionering van de provincie via deze interprovinciale samenwerking. Slagvaardigheid wordt bewerkstelligd door het actief volgen van ontwikkelingen en tijdig inspelen hierop.

Naar aanleiding van de evaluatie van het IPO is besloten een commissie “Transitie IPO” vorm te doen geven aan het IPO Nieuwe Stijl. Inzet daarbij is onder meer een sterkere definiëring van de kerntaken van het IPO en het intensiveren van de contacten tussen het IPO en de provincies, zowel ambtelijk als bestuurlijk.

## **Gemeenschappelijke regelingen**

### *SNN*

De provincies Groningen, Fryslân en Drenthe hebben hun bestuurlijke krachten sinds 1992 gebundeld in het SNN. In SNN-verband ontwikkelt het Noorden gezamenlijk beleid en onderhandelt met het Kabinet over zaken die het hele Noorden aangaan. Kerntaak is het versterken van de ruimtelijk-economische structuur van Noord-Nederland. De hoofddoelstelling van het samenwerkingsverband is de samenwerking en het overleg tussen de deelnemende provinciale besturen te verbreden en te intensiveren. Verdere doelstellingen zijn coördinatie van beleid en het opstellen van gezamenlijke standpunten in de richting van rijksoverheid en Europese Unie en het gemeenschappelijk optreden daarbij.

De gezamenlijke visie op de ruimtelijk-economische ontwikkeling van Noord-Nederland is omschreven in ‘Strategische Agenda voor Noord-Nederland 2007-2013’. Deze visie met als motto ‘Noord-Nederland zet in op een dynamische kenniseconomie, sterke steden en een vitaal platteland’ ligt ten grondslag gelegen aan een tweetal uitvoeringsprogramma’s, te weten ‘Koers Noord: op weg naar de pieken’ (een programma van het Ministerie van Economische Zaken en het SNN gezamenlijk voor de periode 2007-2010) en het Operationeel Programma EFRO (een programma van het SNN voor de periode 2007-2013).

De bestuurlijke organisatie is opgebouwd uit een algemeen bestuur (AB-SNN), een dagelijks bestuur (DB-SNN) en bestuurscommissies.

Het AB-SNN bestaat uit de drie commissarissen en twee gedeputeerden per deelnemende provincie, alsmede drie statenleden per deelnemende provincie.

Naast de Commissaris van de Koningin J. Tichelaar maken de gedeputeerden R.W. Munniksmâ en mevrouw T. Klip-Martin deel uit van het DB-SNN namens de provincie Drenthe.

Ingaande juli 2007 zijn aan het DB-SNN de vier noordelijke grote gemeenten (NG4) als adviseur toegevoegd. Voor de provincie Drenthe betekent dat de deelname van de gemeenten Emmen en Assen.

Met ingang van 1 juli 2009 functioneren er drie bestuurscommissies, te weten Economische Zaken (Bcie EZ), Stedelijke Ontwikkeling en Mobiliteit (Bcie SOM) en Europa (Bcie Europa). De NG4 nemen deel aan alle bestuurscommissies. De provincie Drenthe is vanaf 1 juli 2011 voorzitter van het SNN.



### *BANN*

De gemeenschappelijke regeling had, voordat deze is aangepast, tot doel de behartiging van het bestuursdienstonderwijs in Noord-Nederland. Het bestuursonderwijs is geprivatiseerd. De gemeenschappelijke regeling is in stand gebleven om de eventuele verplichtingen ten opzichte van voormalig personeel na te kunnen komen.

### *De Noordelijke Rekenkamer*

De Provinciewet verplicht elke provincie tot het instellen van een Rekenkamer of het organiseren van een rekenkamerfunctie. Ook bestaat de mogelijkheid tot een gemeenschappelijke Rekenkamer, waar alle provincies, met uitzondering van Zeeland, voor gekozen hebben. Drenthe, Fryslan en Groningen hebben de de Gemeenschappelijke regeling Noordelijke Rekenkamer ingesteld. In de Gemeenschappelijke regeling is de concrete feitelijke situatie geregeld. Tevens is daarin ook een aantal voorzieningen getroffen waardoor de Rekenkamer haar taken in een onafhankelijke positie kan uitoefenen.

Het doel van de Rekenkamer is om vanuit een onafhankelijke positie PS te ondersteunen in de kaderstellende en controlerende rol. Dit gebeurt door onderzoek te doen naar het gevoerde bestuur waarbij de vraag naar doeltreffendheid, doelmatigheid en rechtmatigheid centraal staat.

## **Programma 2.Vitaal Drenthe: Mobiliteit**

### **Gemeenschappelijke regeling**

#### *OV-bureau Groningen-Drenthe*

Het OV-bureau verricht de overheidstaken voor het openbaar vervoer (OV) die de drie bestuursorganen (provincies Groningen en Drenthe en gemeente Groningen) voorheen elk afzonderlijk verrichtten. Het OV-bureau is als volgt georganiseerd: het bestaat uit een algemeen bestuur (AB), een dagelijks bestuur (DB) en een uitvoerende organisatie. De deelnemende bestuursorganen wijzen vanuit hun midden de leden aan van het AB en DB OV-bureau Groningen-Drenthe. Het AB bestaat uit de portefeuillehouders verkeer en vervoer, ruimtelijke ordening en financiën. Het DB wordt gevormd door de portefeuillehouders verkeer en vervoer en de directeur van het OV-bureau.

Het OV-bureau heeft de volgende verantwoordelijkheden:

1. zorgen voor en bevorderen van openbaar vervoer per auto en per bus en andere vormen van vervoer ter uitvoering van artikel 20 van de Wet personenvervoer;
2. zorgen voor een juiste naleving en uitvoering van de concessievoorschriften;
3. zorgen voor de voorbereiding en totstandkoming van nieuwe concessies.

Dit openbaar vervoer betreft alle streek- en stadsvervoer per bus, het collectief vraagafhankelijk vervoer (CVV) en de treintaxi. In principe behoort het regionale spoorvervoer onder de gemeenschappelijke regeling, met dien verstande dat de deelnemende bestuursorganen een definitief besluit hierover nemen nadat de financiële en personele consequenties in kaart zijn gebracht. De algemene taken die het Openbaar Lichaam OV-bureau heeft uit te voeren zijn:

1. het beheer van het openbaar vervoer (concessieverlening en aanbesteding) en ontwikkeling van openbaar vervoer (planvorming en coördinatie van de OV-aspecten);
2. de bundeling van de OV-taken en -verantwoordelijkheden van de drie overheden;
3. de advisering van de provincies en gemeenten in het OV-beleid in relatie tot het algemene beleidsproces van ruimtelijke ordening en verkeer en vervoer.

De werkzaamheden zoals die door het OV-bureau uitgeoefend worden, liggen op het terrein van de uitvoering van de Wet personenvervoer 2000 en behoren daarmee tot de competentie van de colleges van gedeputeerde staten. Provinciale staten van Drenthe en Groningen stellen in het

kader van de totale provinciale en gemeentelijke begroting het budget voor het openbaar vervoer vast. Daarnaast hebben provinciale staten hun kaderstellende en controlerende bevoegdheid. De verdeling van de kosten van het Openbaar Lichaam OV-bureau vindt plaats op basis van een verdeelsleutel die is gebaseerd op het totale stad-en streekvervoerbudget (omzet). De verdeelsleutel van de inzet per overheid is analoog aan de hoogte van de exploitatiesubsidie: 44% voor de provincie Groningen, 35% voor de provincie Drenthe en 21% voor de gemeente Groningen. Wanneer het takenpakket van het Openbaar Lichaam OV-bureau wordt uitgebreid met andere vormen van openbaar vervoer dan die hiervoor genoemd, dient de verhouding te worden herberekend naar rato van het dan ingebrachte OV-budget. Dit zal in elk geval geschieden wanneer definitief wordt besloten het regionale spoorvervoer onder het OV-bureau te brengen. Uiteraard zal de verdeelsleutel ook worden gewijzigd indien er sprake is van een uitbreiding van de deelnemende bestuursorganen aan deze gemeenschappelijke regeling. De dekking van de kosten voor het Openbaar Lichaam OV-bureau wordt bereikt door de inzet van de Drentse exploitatiesubsidie en personele gelden naar rato van deze exploitatiesubsidie.

## **Programma 4 Welzijn, jeugdzorg, onderwijs en sport en cultuur**

### **Privaatrechtelijke rechtspersoon**

#### *Stichting Drents Plateau*

De Stichting Drents Plateau (voorheen Erfgoedhuis van Drenthe) is in 2001 opgericht om (deels wettelijke) taken en doelstellingen op het terrein van het Drents cultureel erfgoed uit te voeren voor provincie en gemeenten. Deze taken en doelstellingen zijn gericht op behoud en ontwikkeling van cultuurhistorische waarden, landschaps-, dorps- en stadsschoon, monumenten, archeologie, musea, regionale geschiedenis, erfgoededucatie, cultuurtoerisme en (moderne) architectuur. De provincie Drenthe is naast de Vereniging van Drentse Gemeenten en de Stichting Het Drentse Welstandstoezicht medeoprichter van de stichting.

De organen van de stichting zijn de Raad van Bestuur (de directie), de RvT en de Raad van Advies. De directie (statutair bestaande uit een of meerdere personen) bestuurt de stichting. Drents Plateau heeft de B3-status, dat wil zeggen dat de stichting de rechtspositie van de provincie volgt.

De RvT heeft als taak het toezicht op het beleid van de directie en op de algemene gang van zaken. Alle leden van de RvT worden benoemd en ontslagen door GS. Drents Plateau wordt door de provincie ingeschakeld voor het uitvoeren van erfgoedbeleid (steunfunctietaken) en om te adviseren over de cultuurhistorische, archeologische en architectonische waarden in het ruimtelijke ordeningsbeleid en het ruimtelijke kwaliteitsbeleid. Dit gebeurt in het kader van advisering en vooroverleg over ruimtelijke plannen (nWro), het benoemen van het provinciaal belang op het gebied van cultuurhistorie en archeologie en het ontwikkelen van nieuw provinciaal omgevingsbeleid. Drents Plateau voert de provinciale wettelijke taken uit op het gebied van archeologie (voorheen Malta-taken) zoals die sinds 2008 vastliggen in de Gewijzigde Monumentenwet 1988.

In de ontwikkeling van de cultuurhistorische waardenkaart, bouwsteen voor omgevingsbeleid, levert Drents Plateau een belangrijk aandeel aan zowel de hoofdstructuurkaart, de beleidsvisie als de achterliggende databank.

Een andere taak is de ontwikkeling van de provinciale monumentenlijst en het verzorgen van hieraan verbonden uitvoeringszaken. Daarnaast vraagt de provincie op grond van de Monumentenwet Drents Plateau om adviezen. Correspondentie met het Rijk gebeurt rechtstreeks door de provincie. Drents Plateau is als organisatie blijvend in ontwikkeling. De afspraken tussen provincie en Drents Plateau worden jaarlijks vastgelegd.

Programma 6 Groen Drenthe: Water, Milieu en Bodem

#### *SLB en Stichting Bodembeheer Schoonebeek*

De stichtingen hebben als doel het versterken van de milieuhygiënische kwaliteit in relatie met landinrichting met het doel grondruil mogelijk te maken. De stichting stemmen de uitvoering van de uitvoerende maatregelen af met de uitvoering van het landinrichtingsplannen. De stichtingen wordt bestuurd door een directeur onder toezicht van een Raad van Toezicht (RvT). In de RvT hebben onder meer leden zitting die zijn benoemd door GS, het bestuur van het waterschap Velt en Vecht en burgemeester en wethouders van Emmen.

#### *LMA*

Het doel van de Stichting LMA is om alle relevante meldingen te registreren van binnenlandse transporten van gevaarlijk afval, bedrijfsafval en scheepsafval. De Stichting LMA stelt deze gegevens beschikbaar aan de overheid ten behoeve van de handhaving, beleid en vergunningverlening.

Deze taken worden ten behoeve van de provincies en het Rijk (Ministerie van VROM) uitgevoerd. Een deel van deze taken geschiedt op grond van het bepaalde in de WM. Het doel en de taken van de stichting betreffen een stuk verlengd rijks- en provinciaal bestuur.

#### *Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Drenthe*

Het fonds heeft tot doel de werkzaamheden en taken te vervullen die de WM in artikel 15.47 voorschrijft of mogelijk maakt. Het fonds beheert de uit de opbrengsten van de nazorgheffing verkregen middelen, dat nodig is om de eeuwigdurende nazorg van de onder de wet vallende gesloten stortplaatsen te waarborgen.

### **Programma 8 Groen Drenthe: Klimaat en Energie**

#### **Privaatrechtelijke rechtspersonen**

##### *Drentse Energie Organisatie (DEO)*

Bij besluit van 2 februari 2011 hebben PS op basis van een unaniem aanvaarde motie besloten tot oprichting van de Drentse Energie Organisatie (hierna: DEO). Het gaat hierbij om een nieuwe rechtspersoon, met volledige rechtsbevoegdheid, in de vorm van een stichting. Om de betrokkenheid van de provincie als initiatiefnemer bij de DEO te verzekeren is in de conceptstatuten opgenomen dat de provincie een lid van de Raad van toezicht mag voordragen voor benoeming. Dit statutaire artikel is in overeenstemming met de provinciale beleidsnota Bestuursfuncties. De stichting legt verantwoording af aan de provincie in het kader van de Algemene Subsidieverordening Drenthe; dit komt voort uit de subsidierelatie die de relatie tussen provincie en stichting in financiële zin kenmerkt.

### **Programma 9 Innovatief Drenthe: Economische zaken en arbeidsmarkt**

#### **Privaatrechtelijke rechtspersonen**

##### *NOM*

De vennootschap heeft tot doel een bijdrage te leveren aan de verbetering van de sociaal-economische structuur en de werkgelegenheid in de provincies Groningen, Fryslan en Drenthe. Dit wordt gestalte gegeven door acquisitie, financiering van bedrijven door middel van het verwerven van aandelen en het verstrekken van achtergestelde leningen. Dit gebeurt bij zowel nieuwe bedrijven als bestaande bedrijven. De provincie Drenthe is, evenals de provincies Groningen en Fryslan, voor 0,01% aandeelhouder van de NV NOM. Voor de overige 99,97% is de Staat aandeelhouder.

Elk van de colleges van GS van de provincies Groningen, Fryslan en Drenthe heeft het recht tot het doen van een aanbeveling van een lid van de Raad van Commissarissen (RvC). De commissarissen worden benoemd door de algemene vergadering van aandeelhouders (AvA).

In verband met de corporate governance code (code Tabaksblat), die in de nieuwe beleidslijn Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen 2006-2009 gehanteerd wordt door de staatssecretaris van EZ, zijn de aandeelhouders verzocht om in de nabije toekomst geen bestuurders of ambtenaren meer voor te dragen. Er is een profielschets voor de RvC vastgesteld, die het onder andere mogelijk maakt dat oud-bestuurders voorgedragen kunnen worden. Met betrekking tot de onafhankelijkheid van de commissarissen geldt dat de overheidscommissaris niet langer past binnen de gewenste code. Inmiddels is het Rijk dan ook niet langer vertegenwoordigd in de RvC. Het terugtrekken van deze commissarissen komt de transparantie van de besluitvorming binnen de organisatiestructuren ten goede en gaat de perceptie van eventuele belangenverstremming tegen.

#### *Stichting Leerstoel Regionale/Noordelijke Economie*

Een van de doelen van de Stichting Leerstoel Regionale/Noordelijke Economie is het vergroten van de aandacht voor de economische problematiek van Noord-Nederland. Door het verrichten van voor Noord-Nederland belangrijke onderzoeken, de organisatie van symposia en de samenwerking met provinciale afdelingen Economie geeft zij invulling hieraan.

Centraal in de Drentse ambitie staat een werkgelegenheidsontwikkeling en werkloosheidspercentage te realiseren die gunstig afsteekt ten opzichte van het nationale beeld. De activiteiten van de Stichting Regionale Leerstoel sluiten hierbij nauw aan.

#### *DBL*

De stichting heeft tot doel het stimuleren van de economische activiteiten, werkgelegenheid en bedrijvigheid in de provincie Drenthe. De stichting is opgericht ter uitvoering van een besluit van PS. De stichting is dus opgericht ter behartiging van een openbaar belang. Op grond van de statuten heeft de provincie het recht een bestuurslid te benoemen. Het bestuurslidmaatschap eindigt onder meer door verlies van de kwaliteit of de hoedanigheid waarop het werd benoemd. Het lid van het college is uit hoofde van zijn ambt voorzitter van de stichting. Aangezien hij als bestuurslid een openbaar belang behartigt, bestaat er een verantwoordingsplicht aan PS voor het door hem gevoerde bestuur binnen de stichting. Behalve het feit dat de provincie bijdraagt in de kosten van de stichting is er verder geen belangenverstremming.

#### *Groningen Airport Eelde*

Het doel van de vennootschap is de uitoefening van het luchthavenbedrijf, waaronder met name de aanleg, het onderhoud, de ontwikkeling en de exploitatie van het luchthaventerrein. Op dit moment zijn er geen private aandeelhouders. De statuten sluiten de mogelijkheid daartoe echter niet uit.

Bij GAE is minder sprake van een openbaar taakarakter. Het in stand houden van de luchthaven is van grote betekenis voor de infrastructuur. Uit het doel van de vennootschap, zoals in de statuten omschreven, komt dit aspect niet of nauwelijks naar voren.

De provincie heeft een aanmerkelijk financieel belang in GAE. De uitoefening van de rechten als aandeelhouder en verstrekker van financiële middelen kan voldoende mogelijkheden bieden voor beïnvloeding en toezicht. Het commissariaat wordt vervuld door een derde.

Tot 2002 droegen de regionale aandeelhouders bij in het exploitatietekort voor in totaal 60%.

Met ingang van 2003 tot en met 2012 verstrekken de regionale aandeelhouders jaarlijks een vaste kapitaalbijdrage van totaal € 1.021.005,--.

Deze kapitaalstortingen worden jaarlijks toegevoegd aan de agioreserve van GAE.

#### Aandelenverdeling

- Provincie Drenthe	30%
- Provincie Groningen	30%
- Gemeente Groningen	26%
- Gemeente Assen	10%
- Gemeente Tynaarlo	4%

### **Programma 10 Middelen en bedrijfsvoering**

#### **Privaatrechtelijke rechtspersonen**

##### *Enexis N.V.*

Enexis is een netwerkbedrijf dat ingevolge de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON), ook wel splitsingswet genoemd, alle netwerkactiviteiten van het voormalige Essent bezit en beheert. Wel zijn de 150 kV-netten inmiddels verkocht aan TenneT. De Provincie bezit 2,28 % van de aandelen in Enexis. Gezien de wettelijke basis/status zijn de risico's voor de Provincie uitermate gering.

##### *Attero N.V.*

De voorgenomen verkoop van Essent Milieu, waarvan Essent NV de enige aandeelhouder was, heeft geen doorgang gevonden. Omdat evenwel Essent Milieu buiten de verkoop van Essent aan RWE is gebleven zijn de oorspronkelijke aandeelhouders van Essent nu aandeelhouder geworden van het milieubedrijf en dat betekent voor de provincie een aandeel van 2,28 %. Een groot belang van de provincie is gelegen in de aanwezigheid van de vuilverbrander en de stortplaats bij Wijster. Financiële risico's zitten in slecht management en een instortende afvalmarkt. De beoogde sluiting van de stortplaats is voorzien in 2075.

Overige deelnemingen in de 'nalatenschap' van Essent N.V.

Uit de verkoop van de het provinciale belang in Essent N.V. is naast Enexis N.V. en Attero N.V. een aantal andere (tijdelijke) rechtspersonen overgebleven, waarin de provincie een aandeel van 2.28% houdt;

##### ■ Verkoop Vennootschap

De Special Purpose Vehicle (SPV) Verkoop Vennootschap is o.a. belast met het beheer van en de afwikkeling van mogelijke claims op het gevormde risicofonds van € 800 miljoen, dat vanuit de betreffende verkoopopbrengst is gevormd ter dekking van eventuele aansprakelijkheden van de verkopende aandeelhouders in verband met de vervreemding van het productie- en leveringsbedrijf van Essent.

##### ■ CBL (Cross Border Leases) Vennootschap

De SPV CBL Vennootschap is belast met het beheer van en de afwikkeling van mogelijke claims op het gevormde escrowfonds, dat is gevormd ter dekking van eventuele aansprakelijkheden van de verkopende aandeelhouders in verband met de eerder door Essent afgesloten cross border leases op centrales en netten en de kosten van een mogelijke vrijwillige beëindiging van de thans nog resterende leases.

##### ■ Vordering op Enexis

De SPV Vordering op Enexis is belast met de uitvoering van alle taken die verband houden met het beheer van de aan de aandeelhouders overgedragen bruglening, die eerder door de holding Essent was verstrekt aan haar voormalige netwerkbedrijf.

##### ■ Claim Staat

De SPV Claim Staat is verantwoordelijk voor het vervolg van de lopende juridische procedure tegen de Staat, die eerder door Essent was opgestart in verband met de van rijkswege opgelegde verplichting tot afsplitsing van haar netwerkbedrijf en de daardoor door Essent geleden schade.

### *WMD*

Het betreft hier een vennootschap die tot doel heeft de zorg voor en de instandhouding van de (drink)watervoorziening in haar verzorgingsgebied. Alleen de provincie Drenthe en de gemeenten in deze provincie kunnen aandeelhouder zijn. Statutair hebben de gezamenlijke gemeenten en de provincie elk 50 % van de aandelen. Het aantal aandelen is afhankelijk van het aantal aansluitingen in de gemeente en eens per drie jaar wordt het aantal uitstaande aandelen bijgesteld.

De WMD is een structuurvennootschap waarbij een commissaris wordt benoemd door GS; drie door de gemeenten en de overige door de RvC. Er zijn dus vier commissarissen van overheidswege.

Schorsing en ontslag geschieden volgens de wet door degene die met de benoeming is belast.

De commissaris van overheidswege die door GS is benoemd, wordt dus ook door GS geschorst en ontslagen. De door GS benoemde commissaris is statutair tevens voorzitter van de Raad van Commissarissen.

De WMD is een vennootschap die vooral een publiek belang moet dienen. Evenals met andere nutsbedrijven het geval is geweest, ontwikkelt ook de WMD zich meer in de richting van een bedrijf dat, ook marktgerichte dochterondernemingen heeft. Over deze ontwikkeling is al enige tijd een discussie gaande die moet leiden tot een ontvlechting van de productie en levering van drinkwateractiviteiten en de overige al dan niet commerciële activiteiten.

## Paragraaf 2.7 Grondbeleid

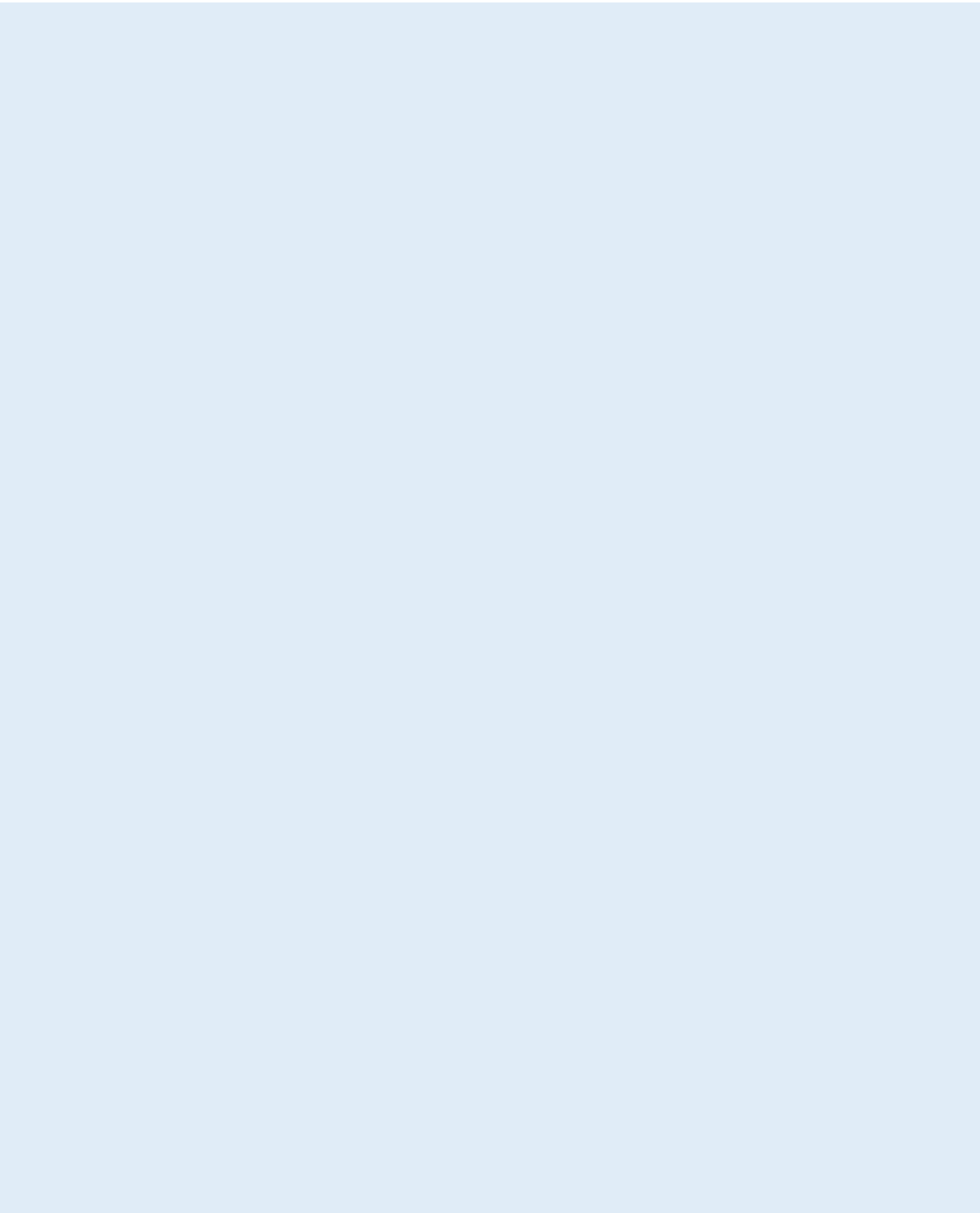
Op grond van artikel 9 van het BBV dient de Begroting een uiteenzetting te bevatten over het grondbeleid.

In het voorjaar van 2011 is de verkenning naar de mogelijkheden voor een provinciaal grondbeleid voor ruimtelijke opgaven afgerond. In het najaar van 2011 heeft de organisatorische borging zijn beslag gekregen middels een organisatiebrede werkgroep waarbij de inzet zich vooral richt op een meer planmatige aansturing en integratie van instrumenten voor grondverwerving met de daarbij noodzakelijke financiering. In hoeverre aanvullend nieuw instrumentarium nodig is voor een veranderende rol van de provincie maakt onderdeel uit van de taken van de werkgroep.

De provincie Drenthe ziet geen noodzaak voor het voeren van een substantieel (actief) grondbeleid. Op kleinere schaal worden naar behoefte, in verband met de realisatie van de infrastructurale werken, soms stukjes grond aangekocht.

Grondverwerving ten behoeve van de EHS valt onder de werking van de ILG overeenkomst met het Rijk. De afspraken over werkwijze en financiering maken onderdeel uit van het deelakkoord Natuur).

Voorts merken wij op dat de financiële verplichtingen die voortvloeien uit het eerder afgesloten convenant IPO-LNV voor de realisering van de EHS voortduren. Het betreft financieringsafspraken met het Groenfonds; de benodigde middelen maken, gelabeld, onderdeel uit van het Provinciefonds.





# **II Financiële begroting**



## II.1 Overzicht van lasten en baten, tevens Meerjarenraming 2012-2015

Programma omschrijving	Rekening 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Begroting 2014	Begroting 2015
<b>Programma 1. Samenwerkend Drenthe: Bestuur</b>						
Uitgaven	3.859.885	3.467.858	3.453.979	4.668.694	3.410.919	3.260.919
Inkomsten	-12.794	-102.140	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640
Subtotaal voor bestemming	3.847.090	3.365.718	3.434.339	4.649.054	3.391.279	3.241.279
<b>Programma 2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit</b>						
Uitgaven	64.047.290	68.979.489	79.646.703	74.354.496	61.056.957	58.578.478
Inkomsten	-38.548.513	-44.830.437	-37.517.653	-33.967.537	-32.331.903	-31.917.503
Subtotaal voor bestemming	25.498.778	24.149.052	42.129.050	40.386.959	28.725.054	26.660.975
<b>Programma 3. Vitaal Drenthe: RSP</b>						
Uitgaven	9.137.126	5.562.027	24.896.447	18.837.866	18.479.765	10.022.870
Inkomsten	-8.641.622	-1.631.014	-6.574.588	-6.379.783	-7.548.614	-13.997.584
Subtotaal voor bestemming	495.504	3.931.013	18.321.859	12.458.083	10.931.151	-3.974.714
<b>Programma 4. Vitaal Drenthe: Welzijn, jeugdzorg, onderwijs en sport en cultuur</b>						
Uitgaven	70.371.459	68.092.367	70.029.714	67.230.486	66.746.653	67.064.037
Inkomsten	-36.471.098	-35.787.650	-39.436.890	-39.879.393	-39.895.308	-39.907.524
Subtotaal voor bestemming	33.900.360	32.304.717	30.592.824	27.351.093	26.851.345	27.156.513
<b>Programma 5. Vitaal Drenthe: Ruimtelijke ontwikkeling</b>						
Uitgaven	11.051.292	11.968.049	9.889.960	7.225.836	9.823.060	8.685.076
Inkomsten	-190.158	-1.900.545	-1.338.000	-1.338.000	-4.176.900	-4.176.900
Subtotaal voor bestemming	10.861.134	10.067.504	8.551.960	5.887.836	5.646.160	4.508.176
<b>Programma 6. Groen Drenthe: Water, Milieu en Bodem</b>						
Uitgaven	9.828.862	8.522.790	6.581.929	9.626.665	6.197.387	4.878.256
Inkomsten	-4.889.569	-1.855.728	-1.844.609	-5.009.489	-1.602.819	-1.602.819
Subtotaal voor bestemming	4.939.292	6.667.062	4.737.320	4.617.176	4.594.568	3.275.437
<b>Programma 7. Groen Drenthe: pMJP, Natuur en landschap en Landbouw</b>						
Uitgaven	46.420.034	66.430.084	67.125.816	66.877.717	40.237.293	40.237.293
Inkomsten	-41.129.636	-57.836.368	-56.078.068	-56.078.067	-36.500.893	-36.500.893
Subtotaal voor bestemming	5.290.398	8.593.716	11.047.748	10.799.650	3.736.400	3.736.400
<b>Programma 8. Groen Drenthe: Klimaat en Energie</b>						
Uitgaven	5.834.185	7.084.552	17.660.000	6.700.000	6.700.000	6.700.000
Inkomsten	-165.326	-456.358	0	0	0	0
Subtotaal voor bestemming	5.668.859	6.628.194	17.660.000	6.700.000	6.700.000	6.700.000
<b>Programma 9. Innovatief Drenthe: Economische zaken en arbeidsmarkt</b>						
Uitgaven	20.131.713	26.470.783	17.251.582	17.205.556	14.831.645	14.293.897
Inkomsten	-8.477.246	-6.112.909	-5.598.528	-5.599.197	-6.395.239	-6.395.239
Subtotaal voor bestemming	11.654.467	20.357.874	11.653.054	11.606.359	8.436.406	7.898.658
<b>Programma 10. Middelen en bedrijfsvoering</b>						
Uitgaven	252.127.158	55.130.627	49.934.901	47.469.298	49.742.677	51.548.368
Inkomsten	-357.638.798	-171.195.477	-198.063.055	-171.925.508	-148.755.040	-130.751.092
Subtotaal voor bestemming	-105.511.639	-116.064.850	-148.128.154	-124.456.210	-99.012.363	-79.202.724
<b>Resultaat</b>	<b>-3.355.757</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>

### Saldo programma's

Programma omschrijving	Rekening 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Begroting 2014	Begroting 2015
Programma 1. Samenwerkend Drenthe: Bestuur	3.847.090	3.365.718	3.434.339	4.649.054	3.391.279	3.241.279
Programma 2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	25.498.778	24.149.052	42.129.050	40.386.959	28.725.054	26.660.975
Programma 3. Vitaal Drenthe: RSP	495.504	3.931.013	18.321.859	12.458.083	10.931.151	-3.974.714
Programma 4. Vitaal Drenthe: Welzijn, jeugdzorg, onderwijs en sport en cultuur	33.900.360	32.304.717	30.592.824	27.351.093	26.851.345	27.156.513
Programma 5. Vitaal Drenthe: Ruimtelijke ontwikkeling	10.861.134	10.067.504	8.551.960	5.887.836	5.646.160	4.508.176
Programma 6. Groen Drenthe: Water, Milieu en Bodem	4.939.292	6.667.062	4.737.320	4.617.176	4.594.568	3.275.437
Programma 7. Groen Drenthe: pMJP, Natuur en landschap en Landbouw	5.290.398	8.593.716	11.047.748	10.799.650	3.736.400	3.736.400
Programma 8. Groen Drenthe: Klimaat en Energie	5.668.859	6.628.194	17.660.000	6.700.000	6.700.000	6.700.000
Programma 9. Innovatief Drenthe: Economische zaken en arbeidsmarkt	11.654.467	20.357.874	11.653.054	11.606.359	8.436.406	7.898.658
Programma 10. Middelen en bedrijfsvoering	-87.047.947	-104.537.630	-87.359.537	-80.870.576	-80.193.013	-83.038.085
<b>Saldo voor bestemming</b>	<b>15.107.935</b>	<b>11.527.220</b>	<b>60.768.617</b>	<b>43.585.634</b>	<b>18.819.350</b>	<b>-3.835.361</b>
Bijdragen aan reserves	187.066.808	70.124.350	1.438.588	1.237.069	1.115.388	7.579.371
Bijdragen van reserves	-205.530.500	-81.651.570	-62.207.205	-44.822.703	-19.934.738	-3.744.010
<b>Saldo onttrekkingen reserves</b>	<b>-18.463.692</b>	<b>-11.527.220</b>	<b>-60.768.617</b>	<b>-43.585.634</b>	<b>-18.819.350</b>	<b>3.835.361</b>
Resultaat	-3.355.757	0	0	0	0	0

## II.2 Verklaring aanmerkelijke verschillen

De bedragen opgenomen in het overzicht van baten en lasten, tevens meerjarenraming 2012-2015, geven in sommige gevallen aanmerkelijke verschillen te zien. Hiervoor is een aantal oorzaken aan te wijzen, waarvan we hier de voornaamste noemen.

Bepaalde begrotingsjaren bevatten incidentele uitgaven.

Met name in de sfeer van de specifieke uitkeringen komt het voor, dat programma's aflopen; in de regel levert dat zowel aan de kant van de lasten als aan de kant van de baten verschillen tussen jaren op.

Elk jaar worden de boekwaarden van de financieel nog niet afgesloten investeringen geactualiseerd.

Samen met de in de Voorjaarsnota vastgestelde en ten opzichte van de vorige meerjarenraming gewijzigde uitgangspunten, in casu de te hanteren rentepercentages, leidt dit tot geactualiseerde kapitaallasten van deze investeringen.

In de Meerjarenraming 2012-2015 zijn de besluiten verwerkt die zijn genomen naar aanleiding van de Voorjaarsnota 2011. Daartoe behoort ook de verwerking van de aanvullende bezuinigingen die in de Voorjaarsnota zijn gepresenteerd als een verdere focus op de provinciale kerntaken. In de Nota van aanbidding bij de Begroting 2012 worden de financiële aanpassingen ten opzichte van de Voorjaarsnota 2011 nader toegelicht.

Een toelichting op de verschillen tussen de dienstjaren 2011 en 2012 is gegeven in het programmaplan, bij de betreffende programma's. Waar de financiële totaaloverzichten voor de programma's substantiële verschillen tussen de jaren 2011 en 2012 laten zien, wordt hiervoor een toelichting gegeven. Wij verwijzen naar de toelichting per programma.

## II.3 Incidentele lasten en baten

In de Meerjarenraming 2011-2015 zijn incidentele lasten en baten opgenomen. Onder incidentele lasten en baten worden in elk geval verstaan de in de jaren 2012, 2013 en 2014 geraamde lasten en baten. Hieronder zijn ook begrepen de eenmalige lasten die worden gedekt door bijdragen van derden (veelal de rijksoverheid) en de lasten die worden gedekt door een bijdrage van reserves. De overzichten van de eenmalige lasten en baten zien er als volgt uit.

Overzicht incidentele lasten Begroting 2012	Begroting 2012	Begroting 2013	Begroting 2014	Begroting 2015
<b>Programma 1. Samenwerkend Drenthe: Bestuur</b>				
Drenthe goed bestuurd; Provincie Nieuwe Stijl	550.000	0	0	0
<b>Totaal Programma 1. Samenwerkend Drenthe: Bestuur</b>	<b>550.000</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
<b>Programma 2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit</b>				
Kapitaallasten projecten infrastructuur	3.422.234	13.815.668	5.814.637	2.461.345
Bereikbaarheid;Onderhoud en verbeteringswerken N34	1.140.698	1.012.455	0	0
Bereikbaarheid; Verbreding N33	11.965.000			
Bereikbaarheid; Aanleg Meppelderdiepschutsluis	1.400.000	1.400.000	1.000.000	0
Vaarwegen; Vaarwegverbinding Erica - Ter Apel	8.000.000	4.837.044	500.000	0
<b>Totaal Programma 2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit</b>	<b>25.927.932</b>	<b>21.065.167</b>	<b>7.314.637</b>	<b>2.461.345</b>
<b>Programma 3. Vitaal Drenthe: RSP</b>				
Regionaal Specifiek Pakket (RSP)	24.896.447	18.837.866	18.479.765	10.022.870
<b>Totaal Programma 3. Vitaal Drenthe: RSP</b>	<b>24.896.447</b>	<b>18.837.866</b>	<b>18.479.765</b>	<b>10.022.870</b>
<b>Programma 4. Vitaal Drenthe: Welzijn, jeugdzorg, onderwijs en sport en cultuur</b>				
Sociaal domein	1.747.576	0	0	0
Jeugd en onderwijs	705.965	0	0	0
Sport (Mijn beweging)	1.029.279	0	0	0
Erfgoed	490.000	25.000	0	0
Kunsten (Drenthe in Beeld)	193.000	0	0	0
Kunsten (Flexmiddelen Culturele en Museale agenda)	392.647	0	0	0
Kunsten (Het grote publiek)	1.183.500	0	0	0
Kunsten (Museumbeleid)	439.000	0	0	0
<b>Totaal Programma 4. Vitaal Drenthe: Welzijn, jeugdzorg, onderwijs en sport en cultuur</b>	<b>6.180.967</b>	<b>25.000</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
<b>Programma 5. Vitaal Drenthe: Ruimtelijke ontwikkeling</b>				
Ruimtelijke Ordening	1.600.000	0	0	0
Stedelijke Ontwikkeling en vernieuwing	1.778.669	1.353.904	1.241.718	0
<b>Totaal Programma 5. Vitaal Drenthe: Ruimtelijke ontwikkeling</b>	<b>3.378.669</b>	<b>1.353.904</b>	<b>1.241.718</b>	<b>0</b>
<b>Programma 6. Groen Drenthe: Water, Milieu en Bodem</b>				
Vergunningverlening en handhaving;Uitvoeringsprogramma externe veiligheid	492.000	492.000	492.000	0
Aardkundige waarden; Monitoring	25.000	0	0	0
<b>Totaal Programma 6. Groen Drenthe: Water, Milieu en Bodem</b>	<b>517.000</b>	<b>492.000</b>	<b>492.000</b>	<b>0</b>
<b>Programma 7. Groen Drenthe: pMJP, Natuur en landschap en Landbouw</b>				
Vitaal platteland; ILG	7.837.324	7.875.568	0	0
<b>Programma 7. Groen Drenthe: pMJP, Natuur en landschap en Landbouw</b>	<b>7.837.324</b>	<b>7.875.568</b>	<b>0</b>	<b>0</b>

Overzicht incidentele lasten Begroting 2012	Begroting 2012	Begroting 2013	Begroting 2014	Begroting 2015
Programma 8. Groen Drenthe: Klimaat en Energie				
Programma klimaat en energie	960.000	0	0	0
Drentse Energie Organisatie	10.000.000	0	0	0
Totaal Programma 8. Groen Drenthe: Klimaat en Energie	10.960.000	0	0	0
Programma 9. Innovatief Drenthe: Economische zaken en arbeidsmarkt				
Onderzoek, voorlichting en rapportage vestigingsfactoren kernzones	1.101.576	1.128.244	537.748	0
Totaal Programma 9. Innovatief Drenthe: Economische zaken en arbeidsmarkt	1.101.576	1.128.244	537.748	0
Programma 10. Middelen en bedrijfsvoering				
Algemene dekkingsmiddelen (effecten rijksbezuiniging)	2.700.000	5.880.000	10.250.000	5.250.000
Inflatiecorrectie RSP (IBOI)	1.438.588	1.237.069	1.115.388	1.013.521
Totaal Programma 10. Middelen en bedrijfsvoering	4.138.588	7.117.069	11.365.388	6.263.521
<b>Totaal incidentele lasten</b>	<b>85.488.503</b>	<b>57.894.818</b>	<b>39.431.256</b>	<b>18.747.736</b>

Overzicht incidentele baten Begroting 2012	Begroting 2012	Begroting 2013	Begroting 2014	Begroting 2015
Programma 2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit				
Vaarwegen; Vaarwegverbinding Erica - Ter Apel	-4.660.000	-1.324.834	0	0
Totaal Programma 2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	-4.660.000	-1.324.834	0	0
Programma 3. Vitaal Drenthe: RSP				
Regionaal Specifiek Pakket (RSP)	-6.574.588	-6.379.783	-7.548.614	-13.997.584
Totaal Programma 3. Vitaal Drenthe: RSP	-6.574.588	-6.379.783	-7.548.614	-13.997.584
Programma 10. Middelen en bedrijfsvoering				
Decentralisatie-uitkering bodemsanering	-1.256.296	-1.256.296	-1.256.296	0
Decentralisatie-uitkering integratieuitkering Cultuurparticipatie	-298.118	0	0	0
Decentralisatie-uitkering ISV	-2.202.242	-2.253.887	-2.067.128	0
Decentralisatie-uitkering externe veiligheid	-498.000	-498.000	-498.000	0
Decentralisatie-uitkering RSP (extrapolatie)	-2.591.139	-2.591.139	-2.591.139	-2.591.139
Decentralisatie uitkering	-1.016.437	-56.437	-56.437	0
Decentralisatie uitkering herstructurering bedrijventerreinen	-1.101.576	-1.128.244	-537.748	0
Bijdrage van Algemene reserve	-2.849.067	-6.224.859	-3.165.089	-942.685
Bijdrage van de saldireserve	-2.730.788	-75.000	-75.000	0
Bijdrage van Reserve RSP	-15.730.720	-9.866.944	-8.340.012	6.565.853
Bijdrage van reserve grondwaterheffing	-85.000	0	0	0
Bijdrage van reserve beheer vaarweg Meppel - De Punt	-340.000	-340.000	-340.000	-340.000
Bijdrage van reserve Investerings verkeer en vervoer	-3.422.234	-13.815.668	-5.814.637	-2.461.325
Bijdrage van reserve monitoring voormalige stortplaatsen	-45.000	0	0	0
Bijdrage van reserve achterstallig onderhoud & verbeteringswerken N34	-1.140.698	-1.012.455	0	0
Bijdrage van Reserve vaarverbinding Erica - Ter Apel	-3.340.000	-4.212.210	-1.200.000	0
Bijdrage van Reserve verdubbeling N33	-11.965.000	0	0	0
Bijdrage van Reserve Stimuleringsfonds Drentse projecten	-2.990.000	-1.400.000	-1.000.000	0
Bijdrage van reserve provinciaal aandeel ILG	-7.568.698	-7.875.568	0	0
Bijdrage van Financieringsreserve	-10.000.000	0	0	0
Totaal Programma 10. Middelen en bedrijfsvoering	-71.171.013	-52.606.707	-26.941.486	230.704

Overzicht incidentele baten Begroting 2012	Begroting 2012	Begroting 2013	Begroting 2014	Begroting 2015
Totaal incidentele baten	-82.405.601	-60.311.324	-34.490.100	-13.766.880
totaal algemeen	3.082.902	-2.416.506	4.941.156	4.980.856



## II.4 Financiële positie en toelichting

### 4.1 Investerings naar nut

Artikel 20 van het Besluit begroting en verantwoording (BBV) bepaalt dat bij de raming voor het begrotingsjaar van de financiële gevolgen van het bestaande en nieuwe beleid afzonderlijk aandacht moet worden besteed aan de investeringen. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt in vervangings- en uitbreidingsinvesteringen met een economisch nut en met een maatschappelijk nut. Investerings hebben een economisch nut indien ze verhandelbaar zijn en/of indien ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen.

De investeringen zien er de komende jaren op begrotingsbasis als volgt uit.

	2012	2013	2014	2015
<b>1. Vervangingsinvesteringen met een economisch nut</b>				
Hard- en software automatisering	3.656.615	620.000	742.500	102.500
	3.656.615	620.000	742.500	102.500
<b>2. Uitbreidingsinvesteringen met een economisch nut</b>				
Zoutloods	1.500.000	-	-	-
	1.500.000	-	-	-
<b>3. Uitbreidingsinvesteringen met een maatschappelijk nut</b>				
Investerings verkeer en vervoer (incl. prioriteit 3.11)	23.069.482	15.279.000	20.216.000	19.807.899
Relatienotagebieden	816.804	816.804	816.804	3.267.216
	23.886.286	16.095.804	21.032.804	23.075.115
<b>Totaal</b>	<b>29.042.901</b>	<b>16.715.804</b>	<b>21.775.304</b>	<b>23.177.615</b>

De kapitaallasten van de Investerings Verkeer en Vervoer (Pup) en de kapitaallasten van Investerings Verkeer en Vervoer prioriteit 3.11 worden via de begroting verrekend met de Reserve Investerings Verkeer en Vervoer. De kapitaallasten van de overige iInvesteringen komen rechtstreeks ten laste van de diverse programma's zonder een verrekening met reserves.

Programma	Thema/product	Prestatie	Omschrijving	T.l.v. product
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300405	N853 ontsluiting Vierslagen FVV	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300502	N371 aanpassingen herinrichting FVV	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300515	N372 Transferium/aansl/A7 FVV	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300517	Bijdrage prov. Bereikbaarheid Assen FVV Stationsomgeving/Peelo	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300520	Bijdrage prov. Bereikbaarheid Meppel FVV Fietsroute Koedijkslanden	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300602	N34 Fietstunnel Gieten	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300604	UCA6 Opwaardering fietsroute Assen-Vries en aanpassing OV-voorzieningen	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300607	UCSC6 Herinrichting stationsomgeving Coevorden	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300613	TRO6 N375 Aanleg rotonde westelijke aansluiting A28	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300705	N371 Aansluiting N371/N373 / Optimalisering aansluiting N371/N373 (Norgerbrug)	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300708	N372 Roden-Peizermade richtlijn EHK	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300709	N386 aansluiting Peize-Zuid	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300711	A28/N386 Versnelling Q-liner Assen-Groningen+ verbetering halte A28/N386	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300713	Q-liner Zuidlaren-Groningen	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300714	N386 Toegankelijkheid NP Drentse Aa	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300716	OV-vriendelijke ontsluiting	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300718	Knooppunt Hoogeveen-oost (carpoolplaats + Haltevoorziening)	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300723	Ontsluiting woonwijken Nw. Amsterdamsestraat	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300724	Verdubbeling Nw. Amsterdamsestraat + Rotonde	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300727	Dynamisch informatiesysteem Gemeente Emmen	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300729	N379 Bargercompascuum microrotonde	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300732	Gieten Multimodaal knooppunt	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300733	N374 Busstation Borger	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300734	N374 Dynamisch informatiesysteem Borger	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300736	N371 Wegvak Norgerbrug-Wittelerbrug (hm 5.1-27.5) richtlijn EHK.	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300740	Toegankelijkheid Dwingelderveld	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300807	N374/N857 Reconstructie aansluiting	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300809	Fietsenstalling Coevorden	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300810	Maatregelen Nw. Amsterdamsestraat	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300811	Schutzstraat Hoogeveen	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300812	Fietsbrug Hoogeveenschevaart	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300813	N375/A32 Rotondes aansluiting	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300814	Vormgeving Verbindingsweg	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300815	Parkeerverwijssysteem	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300818	N372/N386Vervanging VRI	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300819	N372 Busbaan Peizermade-Peize	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300820	N919 DRIS Veenhuizen	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300821	N919 Traverse Veenhuizen: aansluiting Bankenbosch	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300822	N919 Herinrichting wegvakken hm. 3.0-6.9 en Norgerhaven-Laan Weldadigheid	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300823	N386 DRIS Vries-Zuidlaren	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300824	N386 DRIS Tynaarlo	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300904	N34 aansluiting Eext op verkeersplein Gieten (6e poot)	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300907	Bijdrage aan Station Emmen-Zuid	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300909	N48: Bijdrage nieuwe ontsluitingsweg Zuidwolde	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300910	N386: Planuitwerking 'Mooi zo, veilig zo' De Groeve	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300911	N374: Herinr. Wegvak hm. 16.9-23.0 (Borger-Schoonlo) afslag Westdorp/ fietspad	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300912	N371: Herinr. Wegvak Norgerbrug-Hoogersmilde (incl. Bovensmilde en Smilde)	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300914	N353: Wegvak Darp-Wapserveen inrichten tot GOW B (markering)	3300313

	Totale krediet*	Uitgaven t/m 1 jan. 2011	Vermeerdering 2011	Vermindering 2011	Vermeerdering 2012	Vermindering 2012	Vermeerdering 2013	Vermindering 2013	Vermeerdering 2014	Vermindering 2014	Vermeerdering 2015	Vermindering 2015
	7.950.000	9.387.340	2.574.299	4.011.639	0	0	0	0	0	0	0	0
	1.161.934	1.254.246	17.688	110.000	0	0	0	0	0	0	0	0
	1.274.689	1.169.586	105.103	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2.000.000	0	0	0	0	0	0	0	2.000.000	0	0	0
	500.000	0	0	0	500.000	0	0	0	0	0	0	0
	150.000	672.036	0	522.036	0	0	0	0	0	0	0	0
	1.140.000	566.192	1.954.187	1.498.845	0	0	0	0	0	0	0	0
	500.000	0	0	0	500.000	0	0	0	0	0	0	0
	400.000	85.648	339.352	25.000	0	0	0	0	0	0	0	0
	6.327.300	108.453	618.847	0	600.000		1.000.000	0	4.000.000	0	0	0
	700.000	37.850	321.150	0	800.000	459.000	0	0	0	0	0	0
	375.000	805.147	-107.647	322.500	0	0	0	0	0	0	0	0
	100.000	0	200.000	100.000	0	0	0	0	0	0	0	0
	200.000	57.788	142.212	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	250.000	797.180	0	547.180	0	0	0	0	0	0	0	0
	250.000	120.000	130.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	125.000	0	125.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	328.000	0	328.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	300.000	0	300.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	100.000	0	100.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	250.000	250.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	1.000.000	1.294.750	-294.750	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	800.000	0	800.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	100.000	27.023	122.977	50.000	0	0	0	0	0	0	0	0
	160.000	1.164	358.836	200.000	0	0	0	0	0	0	0	0
	250.000	0	0	0	250.000	0	0	0	0	0	0	0
	700.000	0	350.000	0	350.000	0	0	0	0	0	0	0
	125.000	0	0	0	125.000	0	0	0	0	0	0	0
	3.800.000	0	2.533.000	0	1.267.000	0	0	0	0	0	0	0
	810.000	0	0	0	810.000	0	0	0	0	0	0	0
	1.000.000	0	0	0	1.000.000	0	0	0	0	0	0	0
	333.000	482.653	59.296	208.949	0	0	0	0	0	0	0	0
	250.000	0	0	0	250.000	0	0	0	0	0	0	0
	200.000	0	0	0	200.000	0	0	0	0	0	0	0
	1.000.000	82	132.918	0	1.000.000	133.000	0	0	0	0	0	0
	800.000	202.603	697.397	0	500.000	600.000	0	0	0	0	0	0
	100.000	0	50.000	0	100.000	50.000	0	0	0	0	0	0
	400.000	112.764	287.236	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	1.222.475	235.567	472.908	0	1.000.000	486.000	0	0	0	0	0	0
	225.000	0	225.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	100.000	0	150.000	50.000	0	0	0	0	0	0	0	0
	250.000	0	0	0	500.000	250.000	0	0	0	0	0	0
	3.500.000	0	3.500.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	750.000	72.516	677.484	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	100.000	5.900	94.100	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	1.111.482	441.140	888.860	0	500.000	718.518	0	0	0	0	0	0
	1.284.000	1.415.923	968.071	1.099.994	0	0	0	0	0	0	0	0
	78.240	0	78.240	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Programma	Thema/product	Prestatie	Omschrijving	T.l.v. product
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300915	N371: aanp. Wegvak Willelte-Havelte als GOW	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300917	N855: herinr. Bebouwde kom Wapse	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300919	Bijdrage kunstprojecten langs provinciale wegen	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300921	A28: aanleg bewaakt parkeren voor vrachtauto's in Rogat	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6300922	Aanleg 50 haltevoorzieningen langs prov. Wegen (onderdeel Kolibri)	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit		6300924	Maatregelen spoor Zwolle-Emmen.	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit		6300925	Binnenhavens en Vaarwegen voor de QuickWins in Coevorden	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6301003	Kunstprojecten langs provinciale wegen	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6301007	Aanleg 50 haltevoorzieningen langs prov. Wegen (Kolibri)	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6301009	Diverse studies OV en Spoor in Drenthe	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6301010	N919: Bijdrage voor maatregelen Poorten Veenhuizen	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6301011	N379 Aanpassen wegvak hm. 0.3-4.3 aan richtlijn EHK	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6301012	N386:Mooi zo, Veilig zo De Groeve	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6301013	N386: Rotonde kruispunt N386/N858	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6301014	Fietstellers Mon./An.; fietstell./telpunten	3300313
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6319956	Emmen-Ter Apel N391 INFRA	3300312
Totaal 2.1 Bereikbaarheid pup 2010 en eerder				
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6311000	Investeringsnota voorjaarsnota 2007 plus prioriteit 3.11. aandeel derden	3300315
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6311001	Investeringsnota voorjaarsnota 2007 plus prioriteit 3.11	3300315
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6311002	Nieuwe hoofdontsluiting langs Vliegveld Hoogeveen (bijdrage in kader convenant)	3300315
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6311003	N386: Maatregelen fietsroute+ Vries-Zuidlaren (1e fase)	3300315
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6311004	Vervolgstudie Transferium De Punt	3300315
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6311005	Monitoring: Beleidsmonitoring: onderhoud tellers; licentie- en abonnementskosten	3300315
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6311006	Onderzoek: Beleidsonderzoek en metingen Regionale bereikbaarheid	3300315
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6311007	PR en Communicatie	3300315
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6311008	N372: herinrichting bebouwde kom Peizermade	3300315
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6311009	N353: Herinrichting Wilhelminaoord	3300315
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6311010	Kunstprojecten langs provinciale wegen	3300315
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6311011	Projecten Mobiliteitsmanagement t.b.v. fiets en carpoolen	3300315
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6311012	N381: Maatregelen knooppunt N381/A28 bij Beilen	3300315
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6311013	Studies Spoor, OV, Regiotram en Luchtvaart	3300315
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6311014	N386: aanvullende maatregelen i.r.m. aanleg Rotonde kruispunt N386/N858	3300315
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6311015	N375: realiseren volledige aansluiting Koekangerveld	3300315
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6311016	Studies Veiligheid en Bereikbaarheid	3300315
Totaal 2.1 Bereikbaarheid investeringennota prioriteit 3.11 2011				
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6312001	Verkenning uitbreiding capaciteit (2*3 rijstroken) (regiotram)	3300315
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6312002	Kwaliteitsverbetering busvervoer "exploitatie busvervoer noodzaak MEP 2010"	3300315
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6312003	Hoogeveen Stadscentrum reconstructie Schutstraat	3300315
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6312004	Hoogeveen Stadscentrum "herinrichting 't Haagje (fase 1 en	3300315
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6312005	Leek / Roden, strekken bus door aanpassen infrastructuur	3300315
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6312006	Meppel Nieuwweenslanden, verwijderen rotonde N375, aanleg fietstunnel	3300315
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6312007	N34 aansluiting Exloo "aanleg ongelijkvloerse kruising"	3300315
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6312008	N34 Zuidoost Drenthe, verkenning uitbreiding capaciteit N34 Holsloot - Coevorden	3300315
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6312009	N33 extra bijdrage verdubbeling, toezegging convenant mei 2010	3300315
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.1 Bereikbaarheid	6312010	Aanvullende maatregelen bij aanleg Rotonde N386/N858 bij Donderen	3300315
Totaal 2.1 Bereikbaarheid investeringennota prioriteit 3.11 2012				
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.3 Wegen	6331101	Bronhouderschap Basisregistratie Grootchalige topografie (BGT)	3310404
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.3 Wegen	6331102	Incidentmanagemnet op de N34, N381 en N372	3310404
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.3 Wegen	6331104	Zoutloods	3310401
Totaal 2.3 Wegen				

	Totale krediet*	Uitgaven t/m 1 jan. 2011	Vermeerdering 2011	Vermindering 2011	Vermeerdering 2012	Vermindering 2012	Vermeerdering 2013	Vermindering 2013	Vermeerdering 2014	Vermindering 2014	Vermeerdering 2015	Vermindering 2015
	149.960	35.673	114.287	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	350.000	0	0	0	460.600	110.600	0	0	0	0	0	0
	50.000	50.639	-639	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	75.000	60.000	590.000	575.000	0	0	0	0	0	0	0	0
	250.000	29.577	170.423	0	50.000	0	0	0	0	0	0	0
	1.300.000				1.300.000							
	700.000				600.000	0	800.000	700.000				
	50.000	4.500	95.500	50.000	0	0	0	0	0	0	0	0
	250.000	0	125.000	0	125.000	0	0	0	0	0	0	0
	250.000	118.432	131.568	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	430.000	1.810	228.190	0	200.000	0	0	0	0	0	0	0
	240.000	246.885	-6.885	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	425.000	5.129	844.871	425.000	0	0	0	0	0	0	0	0
	525.000	2.064	347.936	0	300.000	125.000	0	0	0	0	0	0
	125.000	0	75.000	0	50.000	0	0	0	0	0	0	0
	3.935.096	3.130.071	805.025	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	53.936.176	23.288.331	22.820.040	9.796.143	13.337.600	2.932.118	1.800.000	700.000	6.000.000	0	0	0
	13.071.095	0	0	0	0	0	1.795.000	0	1.775.000	0	9.501.095	0
	22.630.000	0	0	0	0	0	6.430.000	0	10.450.000	0	5.750.000	0
	1.000.000	0	250.000	0	750.000	0	0	0	0	0	0	0
	250.000	0	500.000	250.000	0	0	0	0	0	0	0	0
	100.000	0	100.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	71.750	0	71.750	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	105.000	0	105.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	100.000	0	100.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	1.500.000	0	300.000	0	1.200.000	0	0	0	0	0	0	0
	440.000	0	440.000	0	440.000	440.000	0	0	0	0	0	0
	100.000	0	0	0	200.000	100.000	0	0	0	0	0	0
	100.000	0	0	0	100.000	0	0	0	0	0	0	0
	600.000	0	600.000	0	600.000	600.000	0	0	0	0	0	0
	280.000	0	280.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	100.000	0	200.000	100.000	0	0	0	0	0	0	0	0
	500.000	0	250.000	0	250.000	0	0	0	0	0	0	0
	75.000	0	75.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	41.022.845	0	3.271.750	350.000	3.540.000	1.140.000	8.225.000	0	12.225.000	0	15.251.095	0
	50.000	0	0	0	50.000	0	0	0	0	0	0	0
	713.000	0	0	0	713.000	0	0	0	0	0	0	0
	2.375.000	0	0	0	1.375.000	0	1.000.000	0	0	0	0	0
	1.400.000	0	0	0	700.000	0	700.000	0	0	0	0	0
	1.044.000	0	0	0	1.044.000	0	0	0	0	0	0	0
	1.000.000	0	0	0	0	0	1.850.000	850.000	0	0	0	0
	2.500.000	0	0	0	3.000.000	1.750.000	3.000.000	1.750.000	0	0	0	0
	50.000	0	0	0	50.000	0	0	0	0	0	0	0
	2.880.000	0	0	0	2.880.000	0	0	0	0	0	0	0
	100.000	0	0	0	200.000	100.000	0	0	0	0	0	0
	12.112.000	0	0	0	10.012.000	1.850.000	6.550.000	2.600.000	0	0	0	0
	942.000	0	0	0	287.000	0	314.000	0	341.000	0	0	0
	100.000	0	5.000	0	95.000	0	0	0	0	0	0	0
	1.500.000	0	50.000	0	4.450.000	3.000.000	0	0	0	0	0	0
	2.542.000	0	55.000	0	4.832.000	3.000.000	314.000	0	341.000	0	0	0

Programma	Thema/product	Prestatie	Omschrijving	T.I.v. product
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.4 Vaarwegen	6330006	Reconstructie Ericasluis	3330501
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.4 Vaarwegen	6331103	Bedieningspost Stieltjeskanaalsluis	3330504
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.4 Vaarwegen	6331106	Vervanging BW-2645 brug 23 (Bladderswijk) ophaalbrug uit 1954	3330504
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.4 Vaarwegen	6331107	Vervanging N371-40750 Pijlebrug draaibrug uit 1922	3330504
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.4 Vaarwegen	6331108	Vervanging N372-07792 Fietsbrug Oude Peizerdiep houten fietsbrug uit 1974	3330504
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.4 Vaarwegen	6331109	Vervanging N374-38150 Fietsbrug Oude Diep - hout Fietsbrug uit 1974	3330504
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.4 Vaarwegen	6331110	Vervanging N376-36750 Duikerbrug Holslootsdiep duikerbrug beton uit 1935	3330504
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.4 Vaarwegen	6331111	Vervanging N386-08150 Oosterbroeksebrug betonbrug uit 1956	3330504
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.4 Vaarwegen	6331112	Vervanging N386-13550 brug Drentsche Aa betonbrug uit 1956	3330504
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.4 Vaarwegen	6331113	Vervanging N862-04210 Brug over het Bargerkanaal betonbrug uit 1935	3330504
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.4 Vaarwegen	6331114	Vervanging VHV-40620 Driftbrug draaibrug uit 1923	3330504
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.4 Vaarwegen	6331115	Vervanging VHV-41405 Dalerbrug draaibrug uit 1912	3330504
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.4 Vaarwegen	6331116	Vervanging VHV-43225 Hesselerbrug draaibrug uit 1913	3330504
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.4 Vaarwegen	6331117	Vervanging VHV-45615 Klenckerbrug draaibrug uit 1920	3330504
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.4 Vaarwegen	6331118	Vervanging VHV-47170 Haarbrug draaibrug uit 1914	3330504
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.4 Vaarwegen	6331119	Vervanging VHV-49010 Hoolbrug draaibrug uit 1920	3330504
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.4 Vaarwegen	6331120	Vervanging VHV-48145 Holslootbrug val verv.staal uit 1955	3330504
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.4 Vaarwegen	6331121	Vervanging DHV-42290 Paradijssluis houten deuren uit 1926	3330504
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.4 Vaarwegen	6331606	Vervanging kunstwerken WK diverse bruggen en duikers (2016-2020)	3330504
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.4 Vaarwegen	6332107	Vervanging kunstwerken WK diverse bruggen en duikers (2021-2025)	3330504
2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	2.4 Vaarwegen	6332608	Vervanging kunstwerken WK diverse bruggen en duikers (2026-2030)	3330504
Totaal 2.4 Vaarwegen				
Totaal programma 2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit				
7. Groen Drenthe: pMJP, Natuur en Landschap en Landbouw	7.1 Natuur en landschap en diverse deelprojecten pMJP	6620780	Bijdragen in aankoop van relatienotagebieden 2007	3600518
7. Groen Drenthe: pMJP, Natuur en Landschap en Landbouw	7.1 Natuur en landschap en diverse deelprojecten pMJP	6620880	Bijdragen in aankoop van relatienotagebieden 2008	3600518
7. Groen Drenthe: pMJP, Natuur en Landschap en Landbouw	7.1 Natuur en landschap en diverse deelprojecten pMJP	6620980	Bijdragen in aankoop van relatienotagebieden 2009	3600518
7. Groen Drenthe: pMJP, Natuur en Landschap en Landbouw	7.1 Natuur en landschap en diverse deelprojecten pMJP	6621080	Bijdragen in aankoop van relatienotagebieden 2010	3600518
7. Groen Drenthe: pMJP, Natuur en Landschap en Landbouw	7.1 Natuur en landschap en diverse deelprojecten pMJP	6621180	Bijdragen in aankoop van relatienotagebieden 2011	3600518
7. Groen Drenthe: pMJP, Natuur en Landschap en Landbouw	7.1 Natuur en landschap en diverse deelprojecten pMJP	6621280	Bijdragen in aankoop van relatienotagebieden 2012	3600518
7. Groen Drenthe: pMJP, Natuur en Landschap en Landbouw	7.1 Natuur en landschap en diverse deelprojecten pMJP	6621380	Bijdragen in aankoop van relatienotagebieden 2013	3600518
7. Groen Drenthe: pMJP, Natuur en Landschap en Landbouw	7.1 Natuur en landschap en diverse deelprojecten pMJP	6621480	Bijdragen in aankoop van relatienotagebieden 2014	3600518
7. Groen Drenthe: pMJP, Natuur en Landschap en Landbouw	7.1 Natuur en landschap en diverse deelprojecten pMJP	6621580	Bijdragen in aankoop van relatienotagebieden 2015	3600518
Totaal 7.1 Natuur en landschap en diverse deelprojecten pMJP				
Totaal programma 7. Groen Drenthe: pMJP, Natuur en Landschap en Landbouw				
10. Middelen en bedrijfsvoering	10.3 ICT en facilitaire zaken	5270610	Proces vergunning verlenen en handhaven (voorheen Omgevingsverg. 2006) Phvm	2270207
10. Middelen en bedrijfsvoering	10.3 ICT en facilitaire zaken	5270611	Proces vergunning verlenen en handhaven (voorheen Omgevingsverg. 2006) VTH	2270207
10. Middelen en bedrijfsvoering	10.3 ICT en facilitaire zaken	5270705	Migratie Office XP 2007	2270207
10. Middelen en bedrijfsvoering	10.3 ICT en facilitaire zaken	5270803	Processen digitaliseren mbt e-government (voorheen Probisdoc (e-government) 2008)	2270207

	Totale krediet*	Uitgaven t/m 1 jan. 2011	Vermeerdering 2011	Vermindering 2011	Vermeerdering 2012	Vermindering 2012	Vermeerdering 2013	Vermindering 2013	Vermeerdering 2014	Vermindering 2014	Vermeerdering 2015	Vermindering 2015
	2.200.000	0	1.000.000	0	1.000.000	0	200.000	0	0	0	0	0
	820.000	0	820.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	715.000	0	0	0	0	0	0	0	715.000	0	0	0
	1.320.000	0	0	0	0	0	1.320.000	0	0	0	0	0
	27.500	0	0	0	0	0	27.500	0	0	0	0	0
	82.500	0	0	0	0	0	82.500	0	0	0	0	0
	275.000	0	0	0	0	0	0	0	275.000	0	0	0
	660.000	0	0	0	0	0	0	0	660.000	0	0	0
	660.000	0	0	0	660.000	0	0	0	0	0	0	0
	220.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	220.000	0
	550.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	550.000	0
	550.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	550.000	0
	550.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	550.000	0
	550.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	550.000	0
	550.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	550.000	0
	550.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	550.000	0
	220.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	220.000	0
	120.000	0	0	0	60.000	0	60.000	0	0	0	0	0
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	10.620.000	0	1.820.000	0	1.720.000	0	1.690.000	0	1.650.000	0	3.740.000	0
	120.233.021	23.288.331	27.966.790	10.146.143	33.441.600	8.922.118	18.579.000	3.300.000	20.216.000	0	18.991.095	0
	816.805	764.848	51.957	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	816.804	0	0	0	816.804	0	0	0	0	0	0	0
	816.804	0	0	0	0	0	816.804	0	0	0	0	0
	816.804	0	0	0	0	0	0	0	816.804	0	0	0
	816.804	0	0	0	0	0	0	0	0	0	816.804	0
	816.804	0	0	0	0	0	0	0	0	0	816.804	0
	816.804	0	0	0	0	0	0	0	0	0	816.804	0
	816.804	0	0	0	0	0	0	0	0	0	816.804	0
	816.804	0	0	0	0	0	0	0	0	0	816.804	0
	7.351.237	764.848	51.957	0	816.804	0	816.804	0	816.804	0	4.084.020	0
	7.351.237	764.848	51.957	0	816.804	0	816.804	0	816.804	0	4.084.020	0
	225.000	50.000	150.000	0	25.000	0	0	0	0	0	0	0
	75.000	21.250	53.750	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	186.800	0	0	0	186.800	0	0	0	0	0	0	0
	492.000	180.319	200.000	0	111.681	0	0	0	0	0	0	0

Programma	Thema/product	Prestatie	Omschrijving	T.l.v. product
10. Middelen en bedrijfsvoering	10.3 ICT en facilitaire zaken	5270804	Hardware ERP 2008	2270207
10. Middelen en bedrijfsvoering	10.3 ICT en facilitaire zaken	5270805	Processen digitaliseren mbt verstr. subsidies voorheen (Subsidievolgsysteem 2008	2270207
10. Middelen en bedrijfsvoering	10.3 ICT en facilitaire zaken	5270807	Verbetering IT-huishouding/processen (voorjaarsnota 2007, prioriteit P6.02)	2270107
10. Middelen en bedrijfsvoering	10.3 ICT en facilitaire zaken	5270808	Herst. IT-huishouding oa. Digid (Prio 1.5 voorjaarsnota 2007)	2270107
10. Middelen en bedrijfsvoering	10.3 ICT en facilitaire zaken	5270901	Info- en comm. Basisvoorzieningen 2009	2270207
10. Middelen en bedrijfsvoering	10.3 ICT en facilitaire zaken	5271001	Vervanging lokaal netwerk 2010	2270207
10. Middelen en bedrijfsvoering	10.3 ICT en facilitaire zaken	5271002	Vervanging randapparatuur 2010	2270207
10. Middelen en bedrijfsvoering	10.3 ICT en facilitaire zaken	5271003	E-architectuur 2010	2270207
10. Middelen en bedrijfsvoering	10.3 ICT en facilitaire zaken	5271101	Zoekfunctie Intranet 2011	2270107
10. Middelen en bedrijfsvoering	10.3 ICT en facilitaire zaken	5271102	ICT VJN 2011 basisregistratie	2270107
10. Middelen en bedrijfsvoering	10.3 ICT en facilitaire zaken	5271103	ICT VJN 2011 Frontoffice	2270107
10. Middelen en bedrijfsvoering	10.3 ICT en facilitaire zaken	5271104	ICT VJN 2011 ZGW 1e fase	2270107
10. Middelen en bedrijfsvoering	10.3 ICT en facilitaire zaken	5271105	ICT VJN 2011 ZGW 12 processen	2270107
10. Middelen en bedrijfsvoering	10.3 ICT en facilitaire zaken	5271106	ICT VJN 2011 I-beleid en architectuur	2270107
10. Middelen en bedrijfsvoering	10.3 ICT en facilitaire zaken	5271107	ICT VJN 2011 migratie office	2270107
10. Middelen en bedrijfsvoering	10.3 ICT en facilitaire zaken	5271108	ICT VJN 2011 mobiele devices en dat encryptie	2270107
10. Middelen en bedrijfsvoering	10.3 ICT en facilitaire zaken	5271109	ICT VJN 2011 Ruimtelijk informatie systeem	2270107
10. Middelen en bedrijfsvoering	10.3 ICT en facilitaire zaken	5271110	ICT VJN 2011 telewerken op basis van VDI en thuisnet	2270107
10. Middelen en bedrijfsvoering	10.3 ICT en facilitaire zaken	5271111	ICT VJN 2011 van Novell naar MS	2270107
10. Middelen en bedrijfsvoering	10.3 ICT en facilitaire zaken	5271112	ICT VJN 2011 Migratie groupwise naar outlook	2270107
10. Middelen en bedrijfsvoering	10.3 ICT en facilitaire zaken	5271113	ICT VJN 2011 ontvlechting drechts museum	2270107
10. Middelen en bedrijfsvoering	10.3 ICT en facilitaire zaken	5271114	Verv. (2004) DM servers, werkplekken, basisvoorzieningen e.d.	2270107
10. Middelen en bedrijfsvoering	10.3 ICT en facilitaire zaken	5271201	Verbetering informatie bedrijfsvoering 2012 (verv. Invest. vanuit 2006)	2270207
10. Middelen en bedrijfsvoering	10.3 ICT en facilitaire zaken	5271202	ICT basisvoorzieningen 2012 (verv.invest. 2007)	2270207
10. Middelen en bedrijfsvoering	10.3 ICT en facilitaire zaken	5271203	Stateninfosysteem (verv. invest. vanuit 2007)	2270207
10. Middelen en bedrijfsvoering	10.3 ICT en facilitaire zaken	5271301	Basisvoorzieningen statenleden (verv. invest. vanuit 2008)	2270207
10. Middelen en bedrijfsvoering	10.3 ICT en facilitaire zaken	5271401	Vervanging telefooncentrale (verv. invest. vanuit 2006)	2280301
10. Middelen en bedrijfsvoering	10.3 ICT en facilitaire zaken	5271402	Modernisering GIS (verv. invest. vanuit 2010)	2270207
Totaal 10.3 ICT en facilitaire zaken				
Totaal programma 10. Middelen en bedrijfsvoering				
Totaal generaal				

\* De kolom totale krediet betreffen de saldo van uitgaven (vermeerderingen) en inkomsten (verminderingen) voor de periode t/m 2015.



	Totale krediet*	Uitgaven t/m 1 jan. 2011	Vermeerdering 2011	Vermindering 2011	Vermeerdering 2012	Vermindering 2012	Vermeerdering 2013	Vermindering 2013	Vermeerdering 2014	Vermindering 2014	Vermeerdering 2015	Vermindering 2015
	277.000	45.000	0	0	232.000	0	0	0	0	0	0	0
	96.000	24.033	71.967	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	525.000	87.779	200.000	0	237.221	0	0	0	0	0	0	0
	175.000	91.322	83.678	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	335.000	262.088	0	0	72.912	0	0	0	0	0	0	0
	157.000	0	0	0	157.000	0	0	0	0	0	0	0
	44.000	0	44.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	20.000	0	20.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	60.000	0	60.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	1.000.000	0	0	0	490.000	0	255.000	0	202.500	0	52.500	0
	120.000	0	0	0	70.000	0	50.000	0	0	0	0	0
	410.000	0	0	0	200.000	0	150.000	0	60.000	0	0	0
	300.000	0	0	0	0	0	100.000	0	150.000	0	50.000	0
	75.000	0	0	0	75.000	0	0	0	0	0	0	0
	100.000	0	0	0	100.000	0	0	0	0	0	0	0
	60.000	0	0	0	60.000	0	0	0	0	0	0	0
	100.000	0	0	0	100.000	0	0	0	0	0	0	0
	100.000	0	0	0	100.000	0	0	0	0	0	0	0
	300.000	0	0	0	300.000	0	0	0	0	0	0	0
	250.000	0	0	0	250.000	0	0	0	0	0	0	0
	250.000	0	0	0	250.000	0	0	0	0	0	0	0
	150.000	0	0	0	150.000	0	0	0	0	0	0	0
	480.000	0	0	0	480.000	0	0	0	0	0	0	0
	59.000	0	0	0	59.000	0	0	0	0	0	0	0
	135.000	0	135.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	65.000	0	0	0	0	0	65.000	0	0	0	0	0
	280.000	0	0	0	0	0	0	0	280.000	0	0	0
	50.000	0	0	0	0	0	0	0	50.000	0	0	0
	6.951.800	761.791	1.018.395	0	3.706.614	0	620.000	0	742.500	0	102.500	0
	6.951.800	761.791	1.018.395	0	3.706.614	0	620.000	0	742.500	0	102.500	0
	134.536.058	24.814.970	29.037.142	10.146.143	37.965.018	8.922.118	20.015.804	3.300.000	21.775.304	0	23.177.615	0

## 4.2 Meerjarige financieringspositie

Om een beeld te krijgen van de ontwikkelingen van de meerjarige financieringspositie hebben wij een meerjarige investerings- en financieringsstaat opgesteld. De meerjarige investerings- en financieringsstaat is in het navolgende per aanvang van het jaar opgesteld.

### Meerjarige financieringspositie

	2012	2013	2014	2015
<b>Investerings</b>				
A1. Materiële activa (maatschappelijk nut)	63.744.870	69.419.820	75.263.225	85.940.078
A2. Materiële activa (economisch nut)	44.353.378	46.590.053	43.264.314	40.349.516
<b>B. Financiële activa</b>				
1. deelnemingen (maatschappelijk nut)	854.605	854.605	854.605	854.605
2. Bijdrage aan activa in eigendom derden (maatschappelijk nut)	9.137.928	17.061.371	8.347.134	7.042.216
3. Verstrekte langlopende geldleningen	73.364.197	62.782.361	72.589.410	61.996.130
<b>Totaal investeringen</b>	<b>191.454.978</b>	<b>196.708.210</b>	<b>200.318.688</b>	<b>196.182.545</b>
<b>Financieringsmiddelen</b>				
<b>A. reserves/voorzieningen</b>				
1. Algemene reserves	33.999.170	28.419.315	22.119.456	18.879.367
2. Bestemmingsreserves	318.587.559	263.398.797	226.113.023	210.533.762
3. Voorzieningen (middelen derden)	2.201.438	2.301.438	2.401.438	2.501.438
4. Voorzieningen	18.193.963	17.833.963	17.473.963	17.118.363
<b>B. Opgenomen langlopende geldleningen</b>	<b>989.002</b>	<b>253.258</b>	<b>253.258</b>	<b>253.258</b>
<b>C. Incidentele financieringsmiddelen</b>	<b>10.000.000</b>	<b>10.000.000</b>	<b>10.000.000</b>	<b>10.000.000</b>
<b>Totaal financieringsmiddelen</b>	<b>383.979.131</b>	<b>322.214.770</b>	<b>278.369.136</b>	<b>259.289.787</b>
<b>Saldo financieringsmiddelen (overschot)</b>	<b>192.516.153</b>	<b>125.498.560</b>	<b>78.042.448</b>	<b>63.099.242</b>



### 4.3 Stand en verloop van reserve en voorzieningen

Nummer		Saldo 31 december 2010 na bestemming resultaat reserves	2011 Begrote rente	2011 Begrote vermeerderingen	2011 Begrote verminderingen	Saldo 31 december 2011	2012 Begrote rente	2012 Begrote vermeerderingen	2012 Begrote verminderingen	Saldo 31 december 2012
Algemene Reserves										
050001	Reserve voor algemene doeleinden	25.119.184	-		23.000.802	2.118.382	-		2.849.067	730.685-
050002	Saldireserve	6.216.349			3.335.561	2.880.788			2.730.788	150.000
050005	Risicoreserve	19.000.000		10.000.000		29.000.000				29.000.000
		50.335.533	-	10.000.000	26.336.363	33.999.170	-	-	5.579.855	28.419.315
Bestemmingsreserves										
060111	Reserve monitoring voormalige stortplaatsen	1.252.694				1.252.694			45.000	1.207.694
060124	Reserve beheer vaarweg Meppel-De Punt	5.271.178			340.000	4.931.178			340.000	4.591.178
060150	Reserve versterking economische structuur	5.354.836			3.504.000	1.850.836				1.850.836
060161	Reserve grondwaterheffing	184.705			85.000	99.705			85.000	14.705
060199	Reserve Investerings verkeer en vervoer	22.347.273			31.818	22.315.455			3.422.234	18.893.221
060211	Reserve vaarverbinding Erica-Ter Apel	8.828.876			76.667	8.752.209			3.340.000	5.412.209
060212	Reserve verdubbeling N33	11.965.000	-			11.965.000	-		11.965.000	-
060214	Reserve achterstallig onderhoud & verbeteringswerken N34	8.153.153			6.000.000	2.153.153			1.140.698	1.012.455
060215	Reserve provinciaal aandeel ILG	17.689.104			2.244.838	15.444.266			7.568.698	7.875.568
060218	Reserve Regio Specifiek Pakket	93.277.228	1.315.209	10.000.000	2.564.884	102.027.553	1.438.588	-	15.730.720	87.735.421
060221	Financieringsreserve (voorheen Dynamische cofinancieringsreserve)	128.596.368	642.982	23.166.159	35.000.000	117.405.509			10.000.000	107.405.509
050006	Reserve Stimuleringsfonds Drentse projecten	10.858.000		-	5.468.000	5.390.000		-	2.990.000	2.400.000
060222	Reserve Vitaal Platteland	-		25.000.000		25.000.000				25.000.000
		313.778.416	1.958.191	58.166.159	55.315.207	318.587.559	1.438.588	-	56.627.350	263.398.797
Totalen algemene reserves en bestemmingreserves		364.113.948	1.958.191	68.166.159	81.651.570	352.586.728	1.438.588	-	62.207.205	291.818.112
			2011 Begrote premie-inleg	2011 Vermeerderingen	2011 Verminderingen	Saldo 31 december 2011	2012 Begrote premie-inleg	2012 Vermeerderingen	2012 Verminderingen	Saldo 31 december 2012
Voorzieningen middelen derden										
072110	Voorziening spaarhypotheken	2.101.438	100.000	-		2.201.438	100.000	-		2.301.438
		2.101.438	100.000	-	-	2.201.438	100.000	-	-	2.301.438
Voorzieningen										
083173	Voorziening groot onderhoud provinciehuis	1.705.555		401.930	1.404.287	703.198		375.000	375.000	703.198
083177	Voorziening groot onderhoud museum	747.531		171.899	50.000	869.430		165.000	165.000	869.430
083179	Voorziening spaarverlof	141.360			141.360	-				-
083180	Voorziening op vordering op verkoop Vennootschap B.V.	18.248.444			8.166.159	10.082.285				10.082.285
083181	Voorziening Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa), (voorheen Reserve t.b.v de in te stellen voorziening pensioenen)	6.850.459		140.000	500.000	6.490.459		140.000	500.000	6.130.459
083182	Voorziening groot onderhoud Depot Drents Museum	-		53.590	-	53.590		53.590	53.590	53.590
	Totalen voorzieningen	27.693.350	-	767.419	10.261.806	18.198.963	-	733.590	1.093.590	17.838.963
Saldo reserves en voorzieningen		393.908.736	2.058.191	68.933.578	91.913.376	372.987.129	1.538.588	733.590	65.300.795	311.958.512
		2011 na bestemming				2012				2013
	Bespaarde rente obv 3% over de reserves (aanvang van het jaar)	10.923.000				10.578.000				8.755.000
Saldo verminderingen en vermeerderingen				11.527.220-		60.768.617-				

	2013 Begrote rente	2013 Begrote vermeerderingen	2013 Begrote verminderingen	Saldo 31 december 2013	2014 Begrote rente	2014 Begrote vermeerderingen	2014 Begrote verminderingen	Saldo 31 december 2014	2015 Begrote rente	2015 Begrote vermeerderingen	2015 Begrote verminderingen	Saldo 31 december 2015	2016 Begrote rente	2016 Begrote vermeerderingen	2016 Begrote verminderingen	Saldo 31 december 2016
	-		6.224.859	6.955.544-			3.165.089	10.120.633-			942.685	11.063.318-				11.063.318-
			75.000	75.000			75.000	-				-				-
				29.000.000				29.000.000				29.000.000				29.000.000
	-	-	6.299.859	22.119.456	-	-	3.240.089	18.879.367	0	0	942.685	17.936.682	-	0	0	17.936.682
				1.207.694				1.207.694				1.207.694				1.207.694
			340.000	4.251.178			340.000	3.911.178			340.000	3.571.178			340.000	3.231.178
				1.850.836				1.850.836				1.850.836				1.850.836
				14.705				14.705				14.705				14.705
			13.815.668	5.077.553			5.814.637	737.084-			2.461.325	3.198.409-				3.198.409-
			4.212.209	1.200.000			1.200.000	-				-				-
	-			-				-				-				-
			1.012.455	-			-	-				-				-
			7.875.568	0				0				0				0
	1.237.069	-	9.866.944	79.105.547	1.115.388		8.340.012	71.880.923	1.013.521	6.565.853		79.460.297	1.121.979			80.582.276
				107.405.509				107.405.509				107.405.509				107.405.509
			1.400.000	1.000.000			1.000.000	-				-				-
				25.000.000				25.000.000				25.000.000				25.000.000
	1.237.069	-	38.522.844	226.113.023	1.115.388	-	16.694.649	210.533.762	1.013.521	6.565.853	2.801.325	215.311.811	1.121.979	0	340.000	216.093.790
	1.237.069	-	44.822.703	248.232.478	1.115.388	-	19.934.738	229.413.128	1.013.521	6.565.853	3.744.010	233.248.492	1.121.979	0	340.000	234.030.472
	2013 Begrote premie-inleg	2013 Vermeerderingen	2013 Verminderen	Saldo 31 december 2013	2014 Begrote premie-inleg	2014 Vermeerderingen	2014 Verminderen	Saldo 31-december 2014	2015 Begrote premie-inleg	2015 Vermeerderingen	2015 Verminderen	Saldo 31 december 2015	2016 Begrote premie-inleg	2016 Vermeerderingen	2016 Verminderen	Saldo 31 december 2016
	100.000			2.401.438	100.000			2.501.438	100.000			2.601.438	100.000			2.701.438
	100.000	-	-	2.401.438	100.000	-	-	2.501.438	100.000	0	0	2.601.438	100.000	0	0	2.701.438
		375.000	375.000	703.198	375.000	375.000	703.198		375.000	375.000	703.198		375.000	375.000	703.198	
		165.000	165.000	869.430	165.000	165.000	869.430		165.000	165.000	869.430		165.000	165.000	869.430	
				-			-				-				-	
				10.082.285			10.082.285				10.082.285				10.082.285	
		140.000	500.000	5.770.459	140.000	500.000	5.410.459		140.000	500.000	5.050.459				5.050.459	
		53.590	53.590	53.590	53.590	53.590	53.590		53.590	53.590	53.590				53.590	
	-	733.590	1.093.590	17.478.963	-	733.590	1.093.590	17.118.963		733.590	1.093.590	17.118.963	0	540.000	540.000	17.118.963
	1.337.069	733.590	45.916.293	268.112.878	1.215.388	733.590	21.028.529	249.033.529	1.113.521	7.299.443	4.837.600	252.968.893	1.221.979	540.000	880.000	253.850.872
				2014			2015				2016					
				7.447.000			6.882.000				6.997.000					
	43.585.634-				18.819.350-				3.835.364				-1.461.979			

In voorgaand overzicht wordt per reserve een toelichting gegeven op de vermeerderingen en de verminderingen. In sommige gevallen bestaan de vermeerderingen uit inkomsten ten gevolge van een heffing zoals bij de grondwaterheffing. De saldi aanvang jaar 2011 zijn dezelfde als de eindsaldi in de Jaarrekening 2010 (na bestemming). In de navolgende toelichtingen worden de stand en het verloop van de reserves en voorzieningen weergegeven, waarbij onderscheid is gemaakt in:

1. algemene reserves
2. bestemmingsreserves
3. voorzieningen middelen derden
4. voorzieningen

#### 050001 Reserve voor algemene doeleinden

Verloop	2011	2012	2013	2014	2015
Saldo aanvang jaar (1)	25.119.184	2.118.382	-730.685	-6.955.544	-10.120.633
Begrote onttrekking (2)	23.000.802	2.849.067	6.224.859	3.165.089	942.685
Begrote toevoeging (3)	0	0	0	0	0
Bestemming resultaat (4)					
<b>Saldo einde jaar (1-2+3+4)</b>	<b>2.118.382</b>	<b>-730.685</b>	<b>-6.955.544</b>	<b>-10.120.633</b>	<b>-11.063.318</b>
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Dit is een vrij besteedbare reserve voor algemene doeleinden. De reserve is onderdeel van het weerstandsvermogen van de provincie en wordt gebruikt voor het sluitend maken van de meerjarenbegrotingen. Overschotten die zich de komende jaren voordoen voegen we toe aan de Algemene Reserve om een verdere 'buffer' te hebben voor het opvangen van tegenvallers.				
Portefeuillehouder	A. van der Tuuk				
Teamleider	E. Bos				
Programma	Programma 10. Middelen en bedrijfsvoering				
Product	Product 10.1 Financiering en algemene dekkingsmiddelen				
Toelichting	Er wordt geen rente aan de reserve toegevoegd. De geraamde onttrekkingen zijn bedoeld om de begroting sluitend te maken. Het bedrag van 2011 bevat ook een bedrag van € 10 miljoen overheveling naar de Risicoreserve om toekomstige beleidsrisico's te kunnen opvangen conform VJN 2011.				

#### 050002 Saldireserve

Verloop	2011	2012	2013	2014	2015
Saldo aanvang jaar (1)	6.216.349	2.880.788	150.000	75.000	0
Begrote onttrekking (2)	3.335.561	2.730.788	75.000	75.000	0
Begrote toevoeging (3)	0	0	0	0	0
Bestemming resultaat (4)					
<b>Saldo einde jaar (1-2+3+4)</b>	<b>2.880.788</b>	<b>150.000</b>	<b>75.000</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Bedragen die worden overgeheveld naar volgende boekjaren worden via deze reserve van het ene naar volgende boekjaren overgeheveld. Overheveling vindt slechts plaats met instemming van PS.				
Portefeuillehouder	A. van der Tuuk				
Teamleider	E. Bos				
Programma	Programma 10. Middelen en bedrijfsvoering				
Product	Product 10.1 Financiering en algemene dekkingsmiddelen				
Toelichting	Overhevelingen zoals opgenomen in de afgelopen jaarrekeningen en bestuursrapportages, waartoe u inmiddels heeft besloten, zijn in dit overzicht verwerkt.				

**050005 Risicoreserve**

Verloop	2011	2012	2013	2014	2015
Saldo aanvang jaar (1)	19.000.000	29.000.000	29.000.000	29.000.000	29.000.000
Begrote onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	10.000.000	-	-	-	-
Saldo einde jaar (1-2+3)	29.000.000	29.000.000	29.000.000	29.000.000	29.000.000
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De reserve is bedoeld om incidentele tegenvallers op te kunnen vangen die niet door een specifieke voorziening of de algemene reserve worden gedekt. Deze reserve is onderdeel van de totale weerstandscapaciteit en wordt betrokken bij de paragraaf weerstandsvermogen.				
Portefeuillehouder	A. van der Tuuk				
Teamleider	E. Bos				
Programma	Programma 10. Middelen en bedrijfsvoering				
Product	Product 10.1 Financiering en algemene dekkingsmiddelen				
Toelichting	De omvang van deze reserve achten wij de minimumomvang van de totale algemene reserves. Deze reserve is bij het vaststellen van de Begroting 2008 ingesteld op een niveau van 19 miljoen. In de Voorjaarsnota 2011 is besloten de Reserve te verhogen tot 29 miljoen.				

**060111 Reserve monitoring voormalige stortplaatsen**

Verloop	2011	2012	2013	2014	2015
Saldo aanvang jaar (1)	1.252.694	1.252.694	1.207.694	1.207.694	1.207.694
Begrote onttrekking (2)	-	45.000	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (1-2+3)	1.252.694	1.207.694	1.207.694	1.207.694	1.207.694
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De reserve is ingesteld om onderzoeken, monitoring en beheer van voormalige stortplaatsen te waarborgen. Deze reserve is gevoed uit een extra opslag op de nazorghheffing en is in de Leemtetwet gekoppeld aan voormalige stortplaatsen. Momenteel vindt geen heffing meer plaats.				
Portefeuillehouder	T. Klip - Martin				
Teamleider	E. Gosselink				
Programma	Programma 6. Groen Drenthe: Water, Milieu en Bodem				
Product	Product 6.6. Bodemsanering				
Toelichting	Deze reserve is gevoed middels de leemtewetheffing. De leemtewetheffing is in artikel 15.44 lid 1c van de Wet milieubeheer opgenomen. Wettelijk is bepaald dat deze heffing uitsluitend bedoeld is voor inventarisatie van voormalige stortplaatsen en monitoring van oude stortplaatsen. Dit zal ook in de periode 2010-2014 plaatsvinden voor de (potentiële) spoedlocaties en eventuele herontwikkelingslocaties. Een deel van de voormalige stortplaatsen heeft in deze periode geen prioriteit (geen actuele risico's voor mens en milieu) en zal na 2015 aangepakt worden. In 2012 zal bij circa 5 voormalige stortplaatsen een onderzoek worden gedaan naar de ecologische risico's. Verder wordt bij 1 voormalige stortplaats een monitoring uitgevoerd. VROM onderzoekt momenteel de mogelijkheid de aanpak (sanering) van voormalige stortplaatsen via Leemtewetheffing mogelijk te maken. Indien op basis van dit onderzoek besloten wordt de Leemtewetheffing ook in te zetten voor de aanpak van voormalige stortplaatsen, wordt dit in de toekomst ten laste van deze reserve gebracht.				

**060124 Reserve beheer vaarweg Meppel-De Punt**

Verloop	2011	2012	2013	2014	2015
Saldo aanvang jaar (1)	5.271.178	4.931.178	4.591.178	4.251.178	3.911.178
Begrote onttrekking (2)	340.000	340.000	340.000	340.000	340.000
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
<b>Saldo einde jaar (1-2+3)</b>	<b>4.931.178</b>	<b>4.591.178</b>	<b>4.251.178</b>	<b>3.911.178</b>	<b>3.571.178</b>
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het onderhouden van de vaarverbinding Meppel-De Punt.				
Portefeuillehouder	H. Brink				
Teamleider	G.Jansen				
Programma	Programma 2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit				
Product	Product 2.3. Vaarwegen				
Toelichting	De reserve is ingesteld om het beheer en onderhoud van de vaarweg Meppel-De Punt te waarborgen. Door het instellen van de reserve worden er geen extra claims op de provinciale middelen gelegd. Met behulp van de Brox-Nat-systematiek wordt jaarlijks het Meerjaren(groot) onderhoudsplan bijgesteld, waarin de verwachte uitgaven voor het onderhoud aan de vaarweg worden vastgesteld. Deze verwachte uitgaven vormen de verminderingen die aan programma-onderdeel 33304 worden toegevoegd. Het saldo van de reserve moet tot 2024 toereikend zijn om het totale onderhoud uit te kunnen voeren. Na deze periode stopt de bijdrage voor groot onderhoud van het rijk en zal de grondslag van de reserve heroverwogen moeten worden. In het kader van de bezuinigingen 2011-2014 zijn de begrote onderhoudslasten met € 250.000,-- gereduceerd. Als gevolg van de lagere rijksinkomsten (btw-deriving ad € 340.000) loopt het saldo van de reserve bij deze begrote onderhoudslasten per jaar met € 340.000,-- terug.				

**060150 Reserve versterking economische structuur**

Verloop	2011	2012	2013	2014	2015
Saldo aanvang jaar (1)	5.354.836	1.850.836	1.850.836	1.850.836	1.850.836
Begrote onttrekking (2)	3.504.000	0	0	0	0
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
<b>Saldo einde jaar (1-2+3)</b>	<b>1.850.836</b>	<b>1.850.836</b>	<b>1.850.836</b>	<b>1.850.836</b>	<b>1.850.836</b>
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het versterken van de sociaaleconomische structuur in Drenthe in brede zin, gericht op de verwezelijking van een duurzame economische ontwikkeling. Naast de inzet op de nieuwe nationale en Europese economische programma's werken wij aan projecten en initiatieven die bijdragen aan de versterking van de economische structuur en/of de transitie naar de kenniseconomie, maar die buiten de reikwijdte van de nieuwe SNN-programma's vallen.				
Portefeuillehouder	H. Brink				
Teamleider	J. Geveke				
Programma	Programma 9. Innovatief Drenthe: Economische zaken en arbeidsmarkt				
Product	Product 9.1. Versterken regionale innovatiekracht				
Toelichting	De reserve VES behelst de voor de invulling van de verschillende ruimtelijk-economische regio-programma's in SNN- en Interregverband noodzakelijke cofinancieringsmiddelen. De voortgang van de huidige programma's loopt voorspoedig. De pijplijn aan projecten is omvangrijk. In de Meerjarenbegroting een structureel bedrag van € 3.841.977 opgenomen voor bijdragen in projecten ter versterking van de economische structuur. Voorlopig is in de meerjarenbegroting nog geen onttrekking opgenomen. Bij het opstellen van de komende (meerjaren)begroting of eerder bij de reguliere bestuursrapportages hopen wij hierover meer duidelijkheid te kunnen geven.				



**060161 Reserve grondwaterheffing**

Verloop	2011	2012	2013	2014	2015
Saldo aanvang jaar (1)	184.705	99.705	14.705	14.705	14.705
Begrote onttrekking (2)	85.000	85.000	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
<b>Saldo einde jaar (1-2+3)</b>	<b>99.705</b>	<b>14.705</b>	<b>14.705</b>	<b>14.705</b>	<b>14.705</b>
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het financieren van de wettelijke taak van de provincie op het gebied van grondwaterbeheer (waarnemen grondwaterstanden, beheer meetnet, uitvoeren onderzoek etc.). Daarnaast worden de middelen ingezet voor het stimuleren van projecten door derden, gericht op duurzaam grondwaterbeheer.				
Portefeuillehouder	T. Klip - Martin				
Teamleider	C. Hussels				
Programma	Programma 6. Groen Drenthe: Water, Milieu en Bodem				
Product	Product 6.1. Grondwater en waterhuishouding (incl. waterschappen en peilbeheer)				
Toelichting	De reserve wordt gevoed met de opbrengst van de grondwaterheffing. De Waterwet schrijft limitatief voor waaraan de opbrengst van de grondwaterheffing mag worden besteed. De grondwaterbrief die u jaarlijks ontvangt geeft naast een indicatie van het tarief voor het aanstaande jaar een verantwoording van de projecten die het afgelopen jaar zijn uitgevoerd. Er is bij de voorjaarsnota 2009 gekeken of deze reserve opgeheven kan worden, maar dat is in strijd met wettelijke voorschriften. Naast de inzet van de begrote opbrengst grondwaterheffing zal voor 2012 een bedrag van € 85.000,- extra worden ingezet. Wij streven naar een bufferomvang van € 150.000,-.				

**060199 Reserve Investeringen verkeer en vervoer**

Verloop	2011	2012	2013	2014	2015
Saldo aanvang jaar (1)	22.347.273	22.315.455	18.893.221	5.077.553	737.084-
Begrote onttrekking (2)	31.818	3.422.234	13.815.668	5.814.637	2.461.325
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
<b>Saldo einde jaar (1-2+3)</b>	<b>22.315.455</b>	<b>18.893.221</b>	<b>5.077.553</b>	<b>737.084-</b>	<b>3.198.409-</b>
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Egaliseren van de kapitaallasten van infrastructurele investeringen.				
Portefeuillehouder	H. Brink				
Teamleider	S.A.B. de Vries				
Programma	Programma 2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit				
Product	Product 2.1. Bereikbaarheid (incl openbaar vervoer)				
Toelichting	Geraamd zijn de onttrekkingen ter dekking van de kapitaallasten met betrekking tot investeringen verkeer en vervoer, dat betreffen dan zowel de investeringen IVV als de investeringen die gemoeid zijn met het nieuwe investeringsprogramma. De infrastructurele investeringen zijn gericht op veilige bereikbaarheid in Drenthe. Samen met het OV-bureau Groningen-Drenthe wordt ingezet op verdere productinnovatie binnen het openbaar vervoer. Waar mogelijk en wenselijk worden in de verkeers- en vervoerssector innovatieve en energiebesparende maatregelen toegepast. Op basis van cijfers van de jaarrekening 2010 en een nieuwe inschatting bij het opstellen van deze begroting zijn de toekomstige kapitaallasten berekend. Bij de Voorjaarsnota 2011 is vanaf 2015 het structurele normbedrag voor kapitaallasten extra verhoogd met € 2.100.00,- tot een bedrag van € 9.417.059,-. Dit is gedaan om de kapitaallasten van zowel de investeringen IVV oud als nieuw in de toekomst te kunnen dekken.				

**060211 Reserve vaarverbinding Erica-Ter Apel**

Verloop	2011	2012	2013	2014	2015
Saldo aanvang jaar (1)	8.828.876	8.752.209	5.412.209	1.200.000	-
Begrote onttrekking (2)	76.667	3.340.000	4.212.209	1.200.000	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
<b>Saldo einde jaar (1-2+3)</b>	<b>8.752.209</b>	<b>5.412.209</b>	<b>1.200.000</b>	<b>-</b>	<b>-</b>
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Herstel van de vaarverbinding Erica - Ter Apel.				
Portefeuillehouder	H. Brink				
Teamleider	R.B. Leemrijse				
Programma	Programma 2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit				
Product	Product 2.3. Vaarwegen				
Toelichting	Bij besluit van 31 januari 2007 is door uw staten de Bestemmingsreserve Erica-Ter Apel ingesteld. Deze reserve is ingesteld vanuit de afkoopsom van de overdracht van de N34 en er is een storting gedaan van € 10 miljoen als aandeel van de provincie Drenthe in het totale investeringsvolume. Bij de 1e bestuursrapportage 2010 is voor de jaren 2013 en 2014 voorgesteld om vanuit deze reserve € 700.000 euro per jaar beschikbaar te stellen t.b.v. het onderhoud aan de N34 die van het rijk is overgenomen, maar waarvoor nog geen dekking is voor de extra onderhoudskosten. Na de realisatie van de vaarverbinding zal deze reserve worden opgeheven.				

**060212 Reserve verdubbeling N33**

Verloop	2011	2012	2013	2014	2015
Saldo aanvang jaar (1)	11.965.000	11.965.000	-	-	-
Begrote onttrekking (2)	-	11.965.000	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
<b>Saldo einde jaar (1-2+3)</b>	<b>11.965.000</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Realisatie van de verdubbeling N33.				
Portefeuillehouder	H. Brink				
Teamleider	S.A.B. de Vries				
Programma	Programma 2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit				
Product	Product 2.1. Bereikbaarheid (incl openbaar vervoer)				
Toelichting	Bij besluit van 31 januari 2007 (2007-272) is door uw staten de Reserve verdubbeling N33 ingesteld en is daarin een storting gedaan van € 11,5 miljoen. Aan het saldo van deze reserve werd t/m 2009 een inflatiecorrectie-percentages van 2% toegerekend. Met ingang van 2010 is in het kader van de bezuinigingen afgezien van een inflatiecorrectie. De reserve is bedoeld als aandeel van de provincie Drenthe in de regionale bijdrage voor de verdubbeling van de N33 van maximaal € 50 miljoen (prijspeil 2005). Hiervan neemt de provincie Groningen een bedrag van € 30 miljoen voor haar rekening en provincie Drenthe en Drentse gemeenten staan voor € 20 miljoen garant. Op dit moment is nog niet zeker welke uitputting t.l.v. de reserve de komende jaren wordt verwacht. Met V&W zijn afspraken gemaakt over het in één keer betalen van het aandeel van de provincie Drenthe. In eerste instantie was dat gedacht bij oplevering van het project. Nu is in het convenant vastgelegd dat dat bij de gunning van het werk is. Dat wordt waarschijnlijk als de procedures goed verlopen in het jaar 2012. Daarom is een onttrekking in de begroting 2012 opgenomen.				

**060214 Reserve achterstallig onderhoud & verbeteringswerken N34**

Verloop	2011	2012	2013	2014	2015
Saldo aanvang jaar (1)	8.153.153	2.153.153	1.012.455	-	-
Begrote onttrekking (2)	6.000.000	1.140.698	1.012.455	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (1-2+3)	2.153.153	1.012.455	-	-	-
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het wegwerken van achterstallig onderhoud en het treffen van verbeteringswerkzaamheden aan de N34.				
Portefeuillehouder	H. Brink				
Teamleider	S.A.B. de Vries				
Programma	Programma 2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit				
Product	Product 2.1. Bereikbaarheid (incl openbaar vervoer)				
Toelichting	Per 1 januari 2007 is het beheer en onderhoud van de weg N34 overgedragen van het Rijk aan de provincie. In de hiervoor ontvangen afkoopsom is een bedrag van € 36.454.893,- begrepen voor het wegwerken van achterstallig onderhoud en het treffen van verbeteringswerkzaamheden. Bij statenbesluit van 20 december 2006 is hiervoor een Reserve achterstallig onderhoud en verbeteringswerken N34 ingesteld. In de komende jaren zal het bedrag aan de geplande werkzaamheden worden besteed en in de meerjarenbegroting opgenomen worden. Na de realisatie van onderhoud en verbeteringswerken zal de reserve worden opgeheven.				

**060215 Reserve provinciaal aandeel ILG**

Verloop	2011	2012	2013	2014	2015
Saldo aanvang jaar (1)	17.689.104	15.444.266	7.875.568	0	0
Begrote onttrekking (2)	2.244.838	7.568.698	7.875.568	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (1-2+3)	15.444.266	7.875.568	0	0	0
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Uitvoering geven aan de afspraken in de bestuurovereenkomst met het Rijk over de realisatie van prestaties in het landelijk gebied.				
Portefeuillehouder	R.W. Munnikma				
Programma manager	R. Klopstra				
Programma	Programma 7. Groen Drenthe: pMJP, Natuur en landschap en Landbouw				
Product	Product 7.1. Natuur en landschap en diverse deelprojecten pMJP				
Toelichting	Met het Rijk zijn meerjarige afspraken gemaakt over te realiseren prestaties in het Landelijk gebied. Hiervoor staan zowel het Rijk als de provincie garant voor een financieringsbedrag. Deze reserve is met ingang van 2007 ingesteld. Het programma ILG kent een tijdsperiode van 7 jaren en eindigt op 31 december 2013. Om de meerjarige afspraken te kunnen blijven uitvoeren is deze reserve ingevoerd. Jaarlijks wordt het provinciale aandeel in de kosten berekend. Indien het berekende provinciale aandeel afwijkt van het begrote bedrag, wordt dit verrekend met deze reserve. Op dit moment is een inschatting gemaakt van de jaarlijkse onttrekkingen t/m 2013. Aan het einde van de looptijd van de bestuursovereenkomst, zal de reserve naar de huidige inzichten nihil zijn.				

## 060218 Reserve Regio Specifiek Pakket

Verloop	2011	2012	2013	2014	2015
Saldo aanvang jaar (1)	93.277.228	102.027.553	87.735.421	79.105.547	71.880.923
Inflatiecorrectie/rente (2)	1.315.209	1.438.588	1.237.069	1.115.388	1.013.521
Begrote onttrekking (3)	2.564.884	15.730.720	9.866.944	8.340.012	-
Begrote toevoeging (4)	10.000.000	-	-	-	6.565.853
<b>Saldo einde jaar (1+2-3+4)</b>	<b>102.027.553</b>	<b>87.735.421</b>	<b>79.105.547</b>	<b>71.880.923</b>	<b>79.460.297</b>

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)

Het RegioSpecifieke Pakket (RSP) is de katalysator voor brede, integrale stedelijke gebiedsontwikkelingen. Het inhoudelijke en financiële raamwerk is door uw staten in de Kadernota's uitvoering RSP/RSP-plus Drenthe 2009 en 2010 goedgekeurd. Met uitzondering van de spoorlijn Zwolle-Emmen worden de projecten in een langjarig partnerschap met de steden uitgevoerd. De steden Assen, Emmen en Coevorden hebben hier de 'lead'. Provincie en gemeenten hebben de afgelopen periode nauw samengewerkt bij het formuleren van de ambities, de visie en de strategie.

Portefeuillehouder

A. van der Tuuk

Programma manager

E.A. Martens

Programma

Programma 3. Vitaal Drenthe: RSP

Product

Product 3.2. RSP/REP

Toelichting

Deze reserve is ingesteld omdat het programma Regio Specifiek pakket een tijdsperiode van 2009 tot 2020 kent. Om de meerjarige afspraken met de verschillende partijen te kunnen blijven uitvoeren is met ingang van 2009 deze reserve ingesteld. Eenmalig is besloten om 64 miljoen euro uit het bronvermogen, verkoop aandelen Essent aan deze reserve toe te voegen. Daarnaast wordt aan de reserve jaarlijks rente toegevoegd ter hoogte van de Index bruto overheidsinvesteringen (IBOI) om de projecten waardevast te houden. Volgens de meest recente gegevens van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (I&M) is dit percentage voor 2011 1,41% (2011 was eerder op 0,5% geraamd). Dit percentage gebruiken we ook voor de jaren 2012 en verder. De IBOI van een boekjaar wordt in het daaropvolgend voorjaar vastgesteld, waardoor jaarlijks een correctie gemaakt moet worden.

**060221 Financieringsreserve (voorheen Dynamische cofinancieringsreserve)**

Verloop	2011	2012	2013	2014	2015
Saldo aanvang jaar (1)	128.596.368	117.405.509	107.405.509	107.405.509	107.405.509
Inflatiecorrectie/rente (2)	642.982	-	-	-	-
Begrote onttrekking (3)	35.000.000	10.000.000	-	-	-
Begrote toevoeging (4)	23.166.159	-	-	-	-
<b>Saldo einde jaar (1+2-3+4)</b>	<b>117.405.509</b>	<b>107.405.509</b>	<b>107.405.509</b>	<b>107.405.509</b>	<b>107.405.509</b>
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Beschikbaar stellen van middelen voor cofinanciering van programma's en projecten op het ruimtelijk-economische gebied, om de doelstellingen die de provincie hanteert voor het omgevingsbeleid en het beleid inzake de regionale economie te realiseren.				
Portefeuillehouder	A. van der Tuuk				
Teamleider	E. Bos				
Programma	Programma 10. Middelen en bedrijfsvoering				
Product	Product 10.1 Financiering en algemene dekkingsmiddelen				
Toelichting	<p>In de Voorjaarsnota 2011 is aangegeven dat de doelstelling van deze Reserve is gewijzigd. In plaats van hoge bijdragen te onttrekken voor cofinancieringsprojecten, waardoor de Reserve op termijn is uitgeput, wordt de reserve nu ingezet om voldoende structurele rentebaten te genereren die bijdragen aan structurele begrotingsruimte. Daarvoor wordt een bodemstand van deze reserve wenselijk geacht van minimaal € 80 miljoen. Gelet op de gewijzigde doelstelling is de naam van de Reserve gewijzigd in Financieringsreserve en wordt er met ingang van 2012 geen inflatiecorrectie meer aan toegevoegd. Overigens liet de stand van de reserve begin 2011 nog wel toe dat conform motie M2010-28 € 25 miljoen is afgesplitst voor de Reserve voor het Vitaal Platteland en dat in de VJN 2011 voor cofinanciering in het kader van regionale cofinanciering Rijks rep middelen € 10 miljoen aan de reserve is onttrokken. Voor de oprichting en financiering van de Drentse Energie Organisatie is in de Begroting 2012 een onttrekking van € 10 miljoen aan de reserve opgenomen en toegevoegd aan het budget voor de Drentse Energie Organisatie in 2012.</p> <p>In de Voorjaarsnota 2012 is verder aangegeven dat een bedrag van € 12 miljoen gereserveerd moet worden voor de integrale gebiedsontwikkeling (IGO) Emmen-Atalanta. Dit bedrag is nog niet daadwerkelijk ten laste gebracht van deze reserve. Bij het opstellen van de komende (meerjaren)begroting of eerder bij de reguliere bestuursrapportages hopen wij hierover meer duidelijkheid te kunnen geven. De aandeelhouders van Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV en Verkoop Venootschap BV zijn op 30 juni 2011 unaniem akkoord gegaan met een schikking over de levering van de aandelen ERH (waaruit feitelijk het belang in "Borssele" bestaat) aan RWE. Na de levering resteert per saldo voor de aandeelhouders PBE een uitkering van ca. € 840 mln, die na de voorziene closing van de schikkingstransactie op 30 september a.s. zal worden uitbetaald. De definitieve opbrengst van de levering van de aandelen ERH aan RWE wordt bekendgemaakt na closing op 30 september 2011. In de Voorjaarsnota 2011 is uitgegaan van een schatting met een bandbreedte van € 15 – € 19 miljoen.</p> <p>Indien er tussen signing en closing geen problemen optreden zou de uiteindelijke opbrengst voor Drenthe ca. 2,28% van € 840 mln = € 19.152.000,- kunnen zijn. In dit overzicht zijn wij uitgegaan van een nog te ontvangen bedrag van € 15 miljoen en hebben dat bedrag in dit overzicht meegenomen.</p>				

**050006 Reserve Stimuleringsfonds Drentse projecten**

Verloop	2011	2012	2013	2014	2015
Saldo aanvang jaar (1)	10.858.000	5.390.000	2.400.000	1.000.000	-
Begrote onttrekking (2)	5.468.000	2.990.000	1.400.000	1.000.000	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
<b>Saldo einde jaar (1-2+3)</b>	<b>5.390.000</b>	<b>2.400.000</b>	<b>1.000.000</b>	<b>-</b>	<b>-</b>
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Deze reserve is bij de Voorjaarsnota PLUS 2007 ingesteld om gebiedsgerichte cofinanciering van relatief grote projecten mogelijk te maken, waarbij het met name gaat om cofinanciering voor Europese programma's of bijdragen aan relatief grootschalige projecten om zodoende financiering mogelijk te maken. RSP-projecten worden niet meer uit deze reserve gedekt. Hiervoor is een aparte reserve ingesteld.				
Portefeuillehouder	A. van der Tuuk				
Teamleider	E. Bos				
Programma	Programma 10. Middelen en bedrijfsvoering				
Product	Product 10.1 Financiering en algemene dekkingsmiddelen				
Toelichting	Deze reserve is bij de Voorjaarsnota PLUS 2007 ingesteld om gebiedsgerichte cofinanciering van relatief grote projecten mogelijk te maken, waarbij het met name gaat om cofinanciering voor Europese programma's of bijdragen aan relatief grootschalige projecten om zodoende financiering mogelijk te maken. RSP-projecten worden niet meer uit deze reserve gedekt. Hiervoor is een aparte reserve ingesteld. Volgens planning is de reserve in 2014 uitgeput en kan hij worden opgeheven.				

**072110 Voorziening spaarhypotheken**

Verloop	2011	2012	2013	2014	2015
Saldo aanvang jaar (1)	2.101.438	2.201.438	2.301.438	2.401.438	2.501.438
Begrote premie-inleg (2)	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000
Begrote onttrekking (3)	-	-	-	-	-
Begrote toevoeging (4)	-	-	-	-	-
<b>Saldo einde jaar (1+2-3+4)</b>	<b>2.201.438</b>	<b>2.301.438</b>	<b>2.401.438</b>	<b>2.501.438</b>	<b>2.601.438</b>
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het veiligstellen van de door de provinciale medewerkers gespaarde bedragen ten behoeve van aflossing van hypothecaire geldleningen.				
Portefeuillehouder	T. Klip - Martin				
Teamleider	E. Bos				
Programma	Programma 10. Middelen en bedrijfsvoering				
Product	Product 10.2. Personeel en organisatie				
Toelichting	De voorziening is in het leven geroepen om de gespaarde middelen van medewerkers met een spaarhypotheek te beheren. Per 1 januari 2007 is de hypotheekregeling opgeheven. Daardoor zal het aantal spaarhypotheken afnemen en op lange termijn ook de hoogte van de voorziening dalen. Voorlopig wordt ervan uitgegaan dat door premie-inleg het saldo de komende jaren nog zal toenemen. Door aflossing in verband met verkoop van woningen kan de voorziening in omvang afnemen, maar daar is geen rekening meegehouden omdat het effect hiervan niet in te schatten is. De stijging van het spaarsaldo heeft overigens voor de provincie geen gevolgen, omdat de voorziening gelijk is aan de schuldpositie. Meerjarig houden we daarom voorlopig rekening met een jaarlijkse stijging van het spaarsaldo van € 100.000,--.				

**083173 Voorziening groot onderhoud provinciehuis**

Verloop	2011	2012	2013	2014	2014
Saldo aanvang jaar (1)	1.705.555	703.198	703.198	703.198	703.198
Begrote onttrekking (2)	1.404.287	375.000	375.000	375.000	375.000
Begrote toevoeging (3)	401.930	375.000	375.000	375.000	375.000
<b>Saldo einde jaar (1-2+3)</b>	<b>703.198</b>	<b>703.198</b>	<b>703.198</b>	<b>703.198</b>	<b>703.198</b>
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van het provinciehuis (alsook de bestrating en omheining) en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben.				
Portefeuillehouder	A. van der Tuuk				
Teamleider	G. van der Ploeg				
Programma	Programma 10. Middelen en bedrijfsvoering				
Product	Product 10.3. ICT en facilitaire zaken				
Toelichting	De vermeerderingen aan deze voorziening zijn vastgesteld op basis van een inschatting op het meerjarig onderhoudsplan voor de periode 2012-2037 zoals die in de VJN 2011 opgenomen zijn. Aan een nieuwe onderhoudsplanning voor de jaren 2012-2037 op basis van het vernieuwde gebouwcomplex wordt door de extern bureau gewerkt. Dan worden alle te verwachte onderhoudskosten in kaart gebracht. Het reguliere bedrag voor toevoeging aan de voorziening is vastgesteld op € 375.000,-. In 2011 is vanwege de revitalisering van het provinciehuis in 2010 alleen noodzakelijk onderhoud uitgevoerd en is het planmatige onderhoud opgenomen binnen het Programma Provinciehuis van Morgen. In 2011 is een groot deel van het planmatig onderhoud uitgevoerd, zodat de (achterstallige) werkzaamheden zijn gedaan. De voorziening is ingesteld om fluctuatie in de jaarlijkse (groot) onderhoudskosten te voorkomen.				

**083177 Voorziening groot onderhoud museum**

Verloop	2011	2012	2013	2014	2014
Saldo aanvang jaar (1)	747.531	869.430	869.430	869.430	869.430
Begrote onttrekking (2)	65.000	165.000	165.000	165.000	165.000
Begrote toevoeging (3)	171.899	165.000	165.000	165.000	165.000
<b>Saldo einde jaar (1-2+3)</b>	<b>864.430</b>	<b>869.430</b>	<b>869.430</b>	<b>869.430</b>	<b>869.430</b>
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van het Drents Museum en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben.				
Portefeuillehouder	A. van der Tuuk				
Teamleider	G. van der Ploeg				
Programma	Programma 10. Middelen en bedrijfsvoering				
Product	Product 10.3. ICT en facilitaire zaken				
Toelichting	Evenals bij het provinciehuis wordt bij het Drents Museum sinds 2002 gewerkt met een meerjaren-onderhoudsplan voor de gebouwen van het Drents Museum. De planning beslaat een periode van 25 jaar. De vermeerderingen aan deze voorziening zijn vastgesteld op basis van een inschatting op het meerjarig onderhoudsplan voor de periode 2012-2037 zoals die in de VJN 2011 opgenomen zijn. Aan een nieuwe onderhoudsplanning voor de jaren 2012-2037 op basis van het vernieuwde gebouwcomplex wordt door de extern bureau gewerkt. Dan worden alle te verwachte onderhoudskosten in kaart gebracht. Het reguliere bedrag voor toevoeging aan de voorziening is vastgesteld op € 165.000,-. Vanwege de uitbreiding en verbouwing van het drechts Museum is in 2011 een groot deel van het planmatig onderhoud uitgevoerd en zijn de (achterstallige) werkzaamheden gelijktijdig met de verbouwingswerkzaamheden uitgevoerd. De voorziening is ingesteld om fluctuatie in de jaarlijkse (groot) onderhoudskosten te voorkomen.				

**083179 Voorziening spaarverlof**

Verloop	2011	2012	2013	2014	2015
Saldo aanvang jaar (1)	141.360	-	-	-	-
Begrote onttrekking (2)	141.360	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
<b>Saldo einde jaar (1-2+3)</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Werknemers hebben de mogelijkheid afspraken te maken om verlof te sparen, met het doel tussentijds of aan het eind van hun loopbaan de gespaarde uren op te nemen.				
Portefeuillehouder	T. Klip - Martin				
Teamleider	E. Bos				
Programma	Programma 10. Middelen en bedrijfsvoering				
Product	Product 10.2. Personeel en organisatie				
Toelichting	Volgens planning is de voorziening vanaf 2012 niet meer nodig en kan hij worden opgeheven.				

**083180 Voorziening op vordering op verkoop Vennootschap B.V.**

Verloop	2010	2011	2012	2013	2014
Saldo aanvang jaar (1)	18.248.444	18.248.444	10.082.285	10.082.285	10.082.285
Begrote onttrekking (2)	-	8.166.159	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
<b>Saldo einde jaar (1-2+3)</b>	<b>18.248.444</b>	<b>10.082.285</b>	<b>10.082.285</b>	<b>10.082.285</b>	<b>10.082.285</b>
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Afdekking risico van nog af te wikkelen verplichtingen die voor rekening komen van de "vendors" van de aandelen Essent Holding N.V. aan RWE AG.				
Portefeuillehouder	A. van der Tuuk				
Teamleider	E. Bos				
Programma	Programma 10. Middelen en bedrijfsvoering				
Product	P-6.0 Financiering en algemene dekkingsmiddelen				
Toelichting	Deze voorziening is ingesteld na verkoop van Essent. Met RWE is overeengekomen dat de aandeelhouders een voorziening treffen ten laste van de opbrengst verkoopopbrengst Essent. Het is mogelijk dat dan een gedeelte alsnog wordt uitgekeerd aan de aandeelhouders, afhankelijk van het beroep dat op de voorziening moet worden gedaan vanwege nog af te wikkelen zaken. Indien als nog tot uitkering wordt overgegaan, dan zal op dat moment de opbrengst in de begroting worden opgenomen. Begin 2011 is sprake geweest van vrijval van een bedrag € 8.166.159,-. Bij wijze van interim-dividend is door de Verkoop Vennootschap BV een deel van de geblokkeerde gelden in het general escrow fonds vrijgegeven. Vooralsnog is van verdere vrijval geen sprake.				



**083181 Voorziening Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa), (voorheen Reserve t.b.v de in te stellen voorziening pensioenen)**

Verloop	2011	2012	2013	2014	2015
Saldo aanvang jaar (1)	6.490.459	6.130.459	5.770.459	5.410.459	5.050.459
Begrote onttrekking (2)	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000
Begrote toevoeging (3)	140.000	140.000	140.000	140.000	140.000
<b>Saldo einde jaar (1-2+3)</b>	<b>6.130.459</b>	<b>5.770.459</b>	<b>5.410.459</b>	<b>5.050.459</b>	<b>4.690.459</b>
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De provincie is voor pensioenen van (ex-)gedeputeerden eigen risicodragers. Deze pensioenen zijn niet ondergebracht bij het ABP of een pensioenverzekeringsmaatschappij. De voorziening is ingesteld om ervoor te zorgen dat de opgebouwde pensioenrechten van (ex-)gedeputeerden ook daadwerkelijk kunnen worden betaald door de provincie.				
Portefeuillehouder	T. Klip - Martin				
Teamleider	E. Bos				
Programma	Programma 10. Middelen en bedrijfsvoering				
Product	Product 10.2. Personeel en organisatie				
Toelichting	De ingehouden pensioenpremies van de huidige gedeputeerden alsmede het werkgeversdeel pensioenpremie voor huidige gedeputeerden worden gestort in de voorziening. Aan de voorziening worden de daadwerkelijk betaalde pensioenen onttrokken. In 2009 is de voorziening op peil gebracht. Het werkgeversdeel in de pensioenpremie wordt begroot op de kostenplaats Oud GS en de totale pensioenpremies van gedeputeerden worden begroot als storting in de voorziening. Betaalde pensioenen worden rechtstreeks ten laste van de voorziening gebracht.				

**060222 Reserve Vitaal Platteland**

Verloop	2011	2012	2013	2014	2015
Saldo aanvang jaar (1)	-	25.000.000	25.000.000	25.000.000	25.000.000
Begrote onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	25.000.000	-	-	-	-
<b>Saldo einde jaar (1-2+3)</b>	<b>25.000.000</b>	<b>25.000.000</b>	<b>25.000.000</b>	<b>25.000.000</b>	<b>25.000.000</b>
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Beschikbaar stellen van middelen voor de sociaal-economische vitalisering van het platteland en de versterking van de structuur van het landelijk gebied. Het is te verwachten dat een belangrijk deel van de middelen zal landen in de 'krimpregio' Zuid- en Oost Drenthe.				
Portefeuillehouder	R.W. Munnikma				
Teamleider	E. Bos				
Programma	Programma 5. Vitaal Drenthe: Ruimtelijke ontwikkeling				
Product	Product 5.3. Vitaal platteland (inclusief Zuidoost Drenthe en Stuurgroep Veenkoloniën)				
Toelichting	Er zijn nog geen onttrekkingen in de begroting 2012 opgenomen. Bij het opstellen van de komende (meerjaren)begroting of eerder bij de reguliere bestuursrapportages hopen wij hierover meer duidelijkheid te kunnen geven.				

## II.5 Toelichting op belangrijke ontwikkelingen

### Algemene uitkering uit het Provinciefonds

In de Begroting 2012 is de raming voor de algemene uitkering uit het Provinciefonds gebaseerd op de meest actuele informatie uit de Septembercirculaire voor het Provinciefonds, die op Prinsjesdag 2011 is gepubliceerd. Daarbij behoeft de raming voor 2011 geen bijstelling, maar is de raming voor 2012 aanzienlijk bijgesteld op basis van de nieuwste informatie uit de circulaire. Gezien de grote onzekerheden die er bestaan over het verdere verloop van de accessen, de doorwerking van de normeringsystematiek bij aanvullende bezuinigingen en herverdeeffecten van decentralisaties, gaan wij bij de raming van de algemene uitkering uit het Provinciefonds voor de jaren 2013 – 2015 veiligheidshalve uit van de nullijn.

### Opcenten motorrijtuigenbelasting

Op grond van artikel 222 van de Provinciewet worden provinciale opcenten geheven. De opcenten zijn een opslag op een andere belasting, namelijk de motorrijtuigenbelasting (MRB). Deze belasting wordt geïnd door de Rijksbelastingdienst. De opbrengst opcenten MRB is qua opbrengst de belangrijkste provinciale heffing.

### Beleid

Het tarief voor de opcenten van de MRB wordt jaarlijks geïndexeerd. Voor Drenthe vindt deze indexering plaats op basis van het vierjarig gemiddelde van het prijsindexcijfer voor de gezinsconsumptie.

De tariefsontwikkeling geeft het volgende beeld:

2012	2013	2014	2015
85,1	86,6	88,1	89,6

### De inkomsten

Op basis van de huidige gegevens en aannames is een raming gemaakt van de verwachte ontwikkeling van de opbrengst opcenten MRB.

In navolgende tabel is de raming voor 2012 en volgende jaren weergegeven.

2012	2013	2014	2015
48.473	49.322	50.185	51.063

Bedragen x € 1.000,--

Het kabinet heeft op 1 juni 2011 de zgn. Autobrief naar de Tweede Kamer gestuurd. Het kabinet meldt in deze brief dat in het Rijksbelastingplan 2012 een voorstel zal worden opgenomen om te komen tot een afschaffing van de vrijstelling van de motorrijtuigenbelasting voor zeer zuinige auto's.

Het kabinet komt tot deze maatregel omdat de afgelopen jaren de verkoop van zeer zuinige auto's een enorme vlucht heeft genomen en de fiscale gevolgen van voortzetting van het huidige beleid te verstrekende budgettaire gevolgen zou hebben.

Het vrijstellingsregime voor de hiervoor genoemde categorieën personenauto's komt per 1 januari 2014 te vervallen. Vanaf dat moment komen deze voertuigen weer onder de heffing van de motorrijtuigenbelasting te vallen.

Het kabinet wil nog tijdelijk (tot 2016) één uitzondering in de wetgeving opnemen; nl. voor auto's met een CO<sub>2</sub>-uitstoot van niet meer dan 50 gr/km.

Indien voornoemd rijksbelastingplan door het parlement is aanvaard en wordt beschikt over de benodigde gegevens, zullen wij in de Voorjaarsnota 2012 bezien in welke mate de raming wegens opcentenheffing in meerjarig kader aanpassing behoeft.”

Het tarief voor de opcentenheffing op de MRB wordt jaarlijks gemaximeerd door de staatssecretaris van Financiën.

Bij brief van 29 juni 2011 heeft de staatssecretaris het maximumtarief per 1 april 2012 bekend gemaakt. Het maximum is vastgesteld op 123. Het kabinet is echter van plan, conform de met het IPO gemaakte afspraak in het Bestuursakkoord 2011-2015 om het maximale aantal opcenten motorrijtuigenbelasting te verlagen. Het nieuwe maximum per 1 januari 2012 zal 105 gaan bedragen en de wettelijke basis hiervoor zal worden opgenomen in het Rijksbelastingplan 2012. Het maximum zal jaarlijks inflatoir worden aangepast.

Het kabinet is tevens van plan om de Provinciewet per 1 januari 2012 zodanig te wijzigen dat het belasting tijdvak wordt verlegd van 1 april t/m 31 maart naar 1 januari t/m 31 december. Daarmee wordt aangesloten bij de voor fiscale maatregelen gebruikelijke wijzigingsdatum. Het naar voren halen van de ingangsdatum zou voor Drenthe in 2012 een hogere opbrengst van € 220.000 betekenen. Ook deze aanpassing zullen wij meenemen in de Voorjaarsnota 2012.

### **Aanpassing rente**

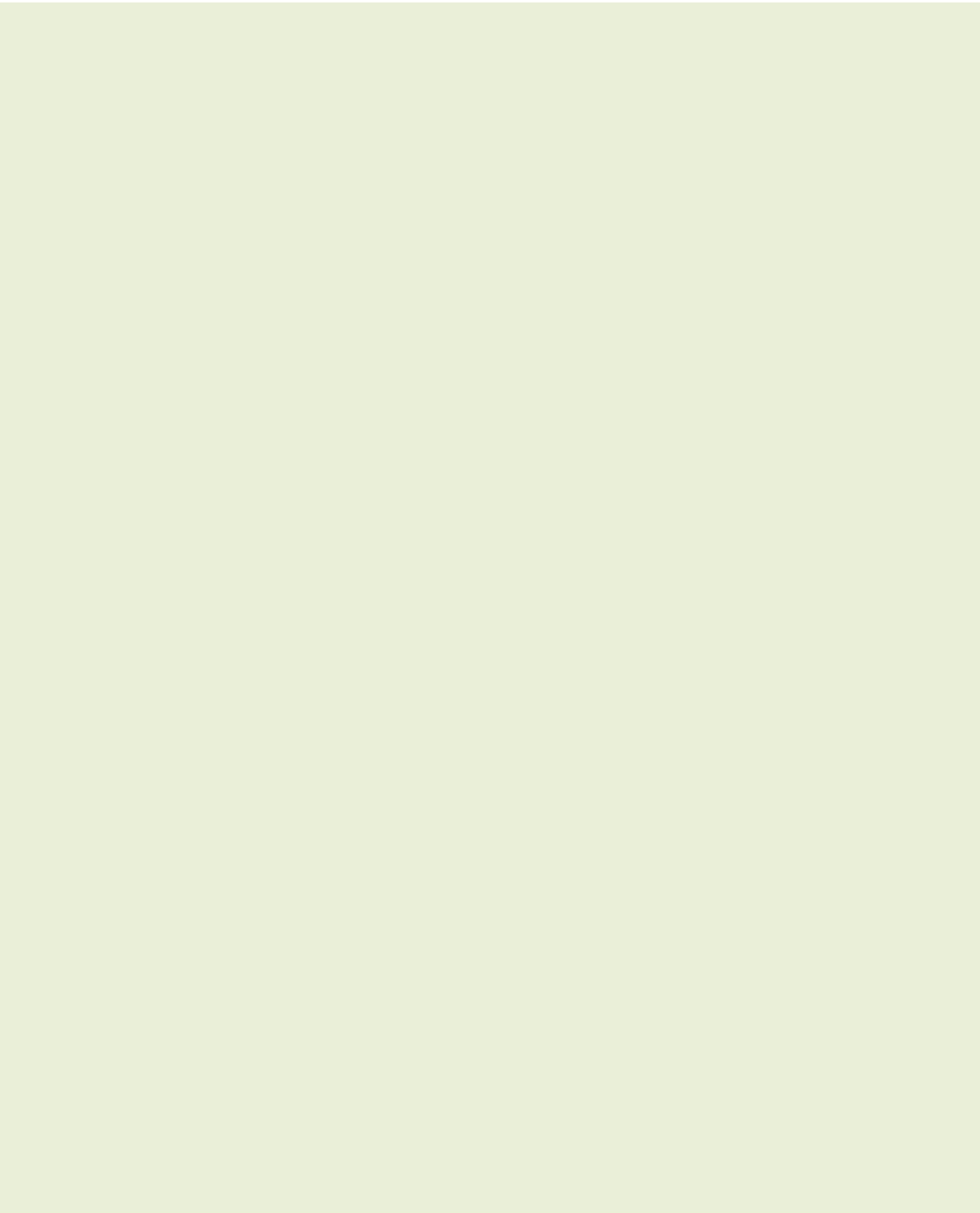
In de begroting zijn de rente-inkomsten voor 2012 en later behoorlijk naar beneden bijgesteld. De rente trekt niet zoals verwacht aan, maar wordt naar beneden bijgesteld. Door de turbulentie op de financiële markten wordt het treasurybeleid ingegeven door het vermijden van risico's, hetgeen ten koste gaat van het rendement. Daarbij is in het recente verleden vanwege de lage rente gekozen voor kortlopende uitzettingen, waardoor er meer invloeden van de fluctuerende rente zijn.

Naast de lage rente wordt er in de meerjarenbegroting ook uitgegaan van veel bestedingen. Ter illustratie; de reserve positie van de provincie neemt in 2012 en 2013 met ongeveer € 50 miljoen af.

### **Uitgangspunten indexering instellingen**

Meerjarig was een index van 2,6% begroot voor de indexering budgetten instellingen die we subsidiëren. Voor 2011 is de werkelijke index uitgekomen op 2,68% volgens de CPB gegevens maart 2010 die opgenomen is in de meicirculaire. Bij de indexering wordt een gemiddelde berekend over de laatste 5 jaren voor bepaling van de index van 2011. Dit is destijds besloten om schommelingen in de indexering zoveel mogelijk tegen te gaan, waardoor nacalculatie kon worden afgeschaft. Meerjarig is voor 2012 en 2013 een index percentage van 2,7% geraamd en in 2014 en 2015 een index percentage van respectievelijk 2,6% en 2,4%. Dit is gebaseerd op de verwachte ontwikkeling van het CPB, maar loon- en prijsontwikkelingen blijven altijd erg onzeker.

Voor RTV Drenthe geldt een ander percentage. Hierover worden jaarlijks afspraken gemaakt tussen het IPO en ROOS. Voor 2012 is dit vastgesteld op 3,05%. Voor de komende jaren wordt dit percentage aangehouden, hoewel de provincie in IPO-verband de hoogte van de indexering wel zal bespreken.



# Bijlagen



# 1 Controleprotocol

## Controleprotocol voor de accountantscontrole van de Jaarrekening 2011 van de provincie Drenthe

Provinciale Staten (PS) hebben aan Ernst & Young Accountants opdracht verstrekt de accountantscontrole, als bedoeld in artikel 217 van de Provinciewet, voor de provincie Drenthe uit te voeren. Met ingang van 1 juli 2011 is Ernst & Young benoemd voor 4 jaar als huisaccountant van de provincie Drenthe. De controle van het boekjaar 2010 is uitgevoerd door PriceWaterhouseCoopers. Ter voorbereiding en ondersteuning van de uitvoering van deze accountantscontrole moeten PS echter nog een aantal zaken nader regelen, die op hoofdlijnen in dit Controleprotocol staan.

Object van controle is de Jaarrekening 2011 en daarmee tevens het financieel beheer over het jaar 2011, zoals uitgeoefend door of namens het College van Gedeputeerde Staten (GS) van Drenthe.

### Doelstelling

Dit Controleprotocol heeft als doel nadere aanwijzingen te geven aan de accountant over de reikwijdte van de accountantscontrole, de daarvoor geldende normstellingen en de daarbij verder te hanteren goedkeuring- en rapporteringtoleranties voor de controle van de Jaarrekening 2011 van de provincie Drenthe.

### Wettelijk kader

De Provinciewet, artikel 217, schrijft voor dat PS een of meer accountants aanwijzen kan geven, als bedoeld in BW2: artikel 393 lid 1, voor de controle van de in artikel 201 van de Provinciewet bedoelde Jaarrekening en het daarbij verstrekken van een controleverklaring en het uitbrengen van een verslag van bevindingen.

In het kader van deze opdrachtverstrekking aan de accountant kunnen PS nadere aanwijzingen geven voor te hanteren goedkeuring- en rapporteringtoleranties. Tevens zal in de opdrachtverstrekking duidelijk aangegeven moeten worden welke wet- en regelgeving in het kader van het financieel beheer onderwerp van rechtmatigheidscontrole zal zijn.

PS hebben op 17 maart 2004 de Verordening ex artikel 217 van de Provinciewet voor de controle op het financieel beheer en op de inrichting van de financiële organisatie van de provincie Drenthe vastgesteld.

Dit Controleprotocol en het door de accountant te hanteren Normenkader van wet- en regelgeving zullen in hun vergadering van 9 november 2011 ter goedkeuring/vaststelling aan PS worden voorgelegd. Met dit Controleprotocol (waarin onder andere opgenomen de goedkeuring- en rapporteringtolerantie) stellen PS nadere aanwijzingen vast die specifiek van toepassing zijn voor het controlejaar 2011.

### Algemene uitgangspunten voor de controle (getrouwheid én rechtmatigheid)

Zoals in artikel 217 van de Provinciewet is voorgeschreven, zal de controle van de in artikel 201 van de Provinciewet bedoelde Jaarrekening uitgevoerd door de door PS benoemde accountant gericht zijn op het afgeven van een oordeel over:

- de getrouwe weergave van de in de Jaarrekening gepresenteerde baten en lasten en de activa en passiva;
- het rechtmatig totstandkomen van de baten en lasten en balansmutaties in overeenstemming met de Begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, waaronder de provinciale verordeningen;
- de inrichting van het financieel beheer en de financiële organisatie gericht op de vraag of deze een getrouwe en rechtmatige verantwoording mogelijk maken;
- het in overeenstemming zijn van de door het college van GS opgestelde Jaarrekening met de bij of krachtens Algemene maatregel van bestuur te stellen regels bedoeld in artikel 186 van de Provinciewet (BBV);
- de verenigbaarheid van het Jaarverslag met de Jaarrekening.

Bij de controle zullen de nadere regels die bij of krachtens Algemene maatregel van bestuur worden gesteld op grond van artikel 217, zesde lid, van de Provinciewet (Besluit accountantscontrole provincies en gemeenten (BAPG)), en de Richtlijnen voor de Accountantscontrole (NIVRA) bepalend zijn voor de uit te voeren werkzaamheden.

Onder rechtmatigheid wordt begrepen de definitie volgens het BAPG dat de in de rekening verantwoorde lasten, baten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen, dat wil zeggen 'in overeenstemming zijn met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, waaronder provinciale verordeningen'.

### **Te hanteren goedkeuring- en rapporteringtoleranties**

De accountant accepteert bij de controle bepaalde toleranties en richt de controle daarop in. De accountant controleert niet ieder document of iedere financiële handeling, maar richt de controle zodanig in dat voldoende zekerheid wordt verkregen over het getrouwe beeld van de Jaarrekening en de rechtmatigheid van de verantwoorde baten en lasten en balansmutaties en financiële beheershandelingen met een belang groter dan de vastgestelde goedkeuringstolerantie\*. De accountant richt de controle in op het ontdekken van belangrijke fouten en baseert zich daarbij op risicoanalyse, vastgestelde toleranties en statische deelwaarnemingen en extrapolaties.

In het BAPG zijn minimumeisen voor de in de controle te hanteren goedkeuringstoleranties voorgeschreven. PS mogen de goedkeuringstoleranties scherper vaststellen dan deze minimumeisen. Dit moet dan wel worden toegelicht in de controleverklaring.

De minimumeisen zijn de volgende:

Goedkeuringstolerantie	Strekking controleverklaring			
	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	≤ 1%	>1%<3%	-	≥ 3%
Onzekerheden in de controle (% lasten)	≤ 3%	>3%<10%	≥ 10%	-

Naast deze kwantitatieve benadering zal de accountant ook een kwalitatieve beoordeling hanteren (professional judgement). De weging van fouten en onzekerheden vindt ook plaats op basis van professional judgement.

\* Door de toepassing van een risicoanalyse kan het zo zijn dat niet alle transacties die groter zijn dan de vastgestelde goedkeuringstolerantie individueel worden gecontroleerd. Ook kunnen andere gegevensgerichte werkzaamheden dan deelwaarnemingen worden toegepast. Vooral door toepassing van cijferanalyse (verbandcontroles) kan het aantal deelwaarnemingen worden beperkt.



De definitie van de goedkeuringstolerantie is als volgt. Het bedrag dat de som van fouten in de Jaarrekening of onzekerheden in de controle aangeeft, die in een Jaarrekening maximaal mogen voorkomen, zonder dat de bruikbaarheid van de Jaarrekening voor de oordeelsvorming door de gebruikers kan worden beïnvloed.

De goedkeuringstolerantie is bepalend voor de oordeelsvorming, de strekking van de af te geven controleverklaring.

Naast de goedkeuringstoleranties wordt onderkend de rapporteringstolerantie. Deze kan als volgt worden gedefinieerd. Een bedrag dat gelijk is aan of lager is dan de bedragen voortvloeiend uit de goedkeuringstolerantie. Bij overschrijding van dit bedrag vindt rapportering plaats in het verslag van bevindingen. Een lagere rapporteringstolerantie leidt in beginsel niet tot aanvullende controlewerkzaamheden, maar wel tot een uitgebreidere rapportage van bevindingen. De rapporteringstolerantie kan worden vastgesteld op een percentage, bijvoorbeeld 10%, van de goedkeuringstolerantie of op een maatschappelijk relevant geacht absoluut bedrag zoals € 150.000.

De rapporteringstolerantie wordt door PS vastgesteld, met inachtneming van vorengenoemde minimumeisen. De accountant richt de controle in, rekening houdend met de rapporteringstolerantie om te kunnen waarborgen dat alle gesignaleerde onrechtmatigheden die dit bedrag overschrijden ook daadwerkelijk in het verslag van bevindingen worden opgenomen.

In het hierna opgenomen schema zijn de goedkeuringstolerantie en de rapporteringstolerantie(s) opgenomen zoals door PS vastgesteld voor het controlejaar 2011.

Goedkeuringstolerantie	Strekking controleverklaring			
	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	≤ 1%	>1%<3%	-	≥ 3%
Onzekerheden in de controle (% lasten)	≤ 3%	>3%<10%	≥ 10%	-

Fouten spreken voor zich. Onzekerheden zijn minder hard kwantificeerbaar. Voor zover het totaal van de individuele fouten kleiner dan of gelijk is aan ca. € 3,0 miljoen en de onzekerheden kleiner of gelijk zijn aan ca. € 8,9 miljoen, wordt de Jaarrekening goedgekeurd. Als het totaal van de fouten tussen ca. € 3,0 miljoen en maximaal ca. € 8,9 miljoen blijven, komt een verklaring met beperking bij de Jaarrekening. Als het totaal van de fouten groter of gelijk is dan ca. € 8,9 miljoen, komt een afkeurende verklaring bij de Jaarrekening.

Hetzelfde geldt voor de onzekerheden:

- totaal van geconstateerde onzekerheden tussen ca. € 8,9 miljoen en maximaal ca. € 29,6 miljoen: verklaring met beperking;
- onzekerheden groter dan of gelijk aan ca. € 29,6 miljoen: verklaring van oordeelonthouding.

Een verklaring met beperking is een goedkeurende verklaring, waarvan een deel van de baten en lasten wordt uitgezonderd op grond van geconstateerde fouten of onzekerheden.

De gehanteerde tolerantiegrenzen zijn gebaseerd op de Jaarrekening 2010. Op basis van de Jaarrekening 2011 zal de definitieve goedkeuringstolerantie (voor 2011) worden bepaald.

Voor de rapporteringstolerantie stellen PS als maatstaf dat de accountant op het niveau van programma's/producten in de Begroting elke fout of onzekerheid groter dan of gelijk aan € 300.000 rapporteert.

### **Reikwijdte accountantscontrole rechtmatigheidtoetsing**

De accountantscontrole op rechtmatigheid voor het kalenderjaar 2011 is limitatief gericht op het volgende.

- De naleving van wettelijke kaders, zoals opgenomen in het Normenkader in het kader van de rechtmatigheidcontrole bij de provincie. Dit uitsluitend voor zover deze directe financiële beheershandelingen betreffen of kan betreffen.
- Indien en voor zover bij de accountantscontrole materiële financiële onrechtmatige handelingen worden geconstateerd, worden deze in de rapportage en oordeelsweging uitsluitend betrokken indien en voor zover het door de staten of hogere overheden vastgestelde regels betreft.

Met andere woorden: interne regels van college naar ambtelijke organisatie, GS-besluiten, vallen daar buiten. Wel worden in de accountantscontrole betrokken GS-besluiten voor zover zij een nadere uitwerking zijn van hogere wet- en regelgeving en betrekking hebben op financiële rechtmatigheid (kaderstellende besluiten).

Een afwijking van deze lagere regelgeving kan passend zijn binnen de uitvoering van 'hogere' besluiten. Het is (over het algemeen) aan GS om een oordeel te vellen over de geconstateerde afwijkingen van lagere interne regels.

### **Rapportering accountant**

Tijdens en na afronding van de controlewerkzaamheden rapporteert de accountant hierna in het kort weergegeven als volgt.

#### *Interim-controles*

In de tweede helft van het jaar wordt door de accountant een zogenaamde interim-controle uitgevoerd. Over de uitkomsten van die tussentijdse controle wordt een verslag uitgebracht. Bestuurlijk relevante zaken worden – op grond van de overeengekomen rapportagewensen – ook aan PS gerapporteerd.

#### *Verslag van bevindingen*

In overeenstemming met de Provinciewet wordt over de controle een Verslag van bevindingen uitgebracht aan PS en in afschrift aan GS.

In het Verslag van bevindingen wordt gerapporteerd over de opzet en uitvoering van het financiële beheer en of de beheersorganisatie een getrouw en rechtmatig financieel beheer en een rechtmatige verantwoording daarover waarborgen.

#### *Uitgangspunten voor de rapportagevorm*

Gesignaleerde onrechtmatigheden worden toegelicht gespecificeerd naar de aard van het criterium (begrotingscriterium, voorwaardencriterium, etc.).

Fouten of onzekerheden die de rapporteringtolerantie als bedoeld in hoofdstuk 3 van dit Controleprotocol overschrijden, worden weergegeven in een apart overzicht bij het Verslag van bevindingen. De accountant rapporteert ook over eventuele bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en de continuïteit van de door de provincie Drenthe gehanteerde geautomatiseerde informatieverzorging.

#### *Controleverklaring*

In de controleverklaring wordt op een gestandaardiseerde wijze, zoals wettelijk voorgeschreven, de uitkomst van de accountantscontrole weergegeven, zowel ten aanzien van de getrouwheid als de rechtmatigheid. Deze controleverklaring is bestemd voor PS, zodat deze de door het college van GS opgestelde Jaarrekening kan vaststellen.

## 2 Normenkader

### Kader interne regelgeving met financiële beheershandelingen 2011 d.d. 01/06/2011

#### 1 ALGEMEEN BESTUUR

##### 1.1 Het organisme

- 1.0 1.1.4. Regeling vergoedingen Statenfracties (17/05/05)
- 1.1 1.1.12 Verordening rechtspositie gedeputeerden, staten- en commissieleden (23/11/07) (tw kracht tot 15/03/07, art.13 werkt terug tot 01/01/06; laatste wijziging GS-besluit 28-4-10, prov.blad nr. 17 van 2010)

##### 1.2 Organisatie

- 1.2.0 Organisatiebesluit provincie Drenthe 2008 (22/02/08)
- 1.2.6 Financiële verordening Drenthe gewijzigd 09/07/10
- 1.2.6.1 Controleverordening provincie Drenthe  
Treasurystatuut provincie Drenthe 2009 (07/10/09)
- 1.2.8 Belegging van gelden
- 1.2.10 Besluit mandaat, volmacht en machtiging gedeputeerde staten van Drenthe 2007, muv artikelen 2, 2a, 2b en 3 (ingetrokken 19/02/08) (nog geldig voor externe mandaten)
- 1.2.10.3 Mandaatbesluit LNV Dienst Landelijk Gebied provincie Drenthe 2007 (ingetrokken 19/02/08)  
Op grond van 1.2.10 zijn bepaalde bevoegdheden in het kader van de ILG gemandateerd aan DR/DLG. In dit kader is in het Bestuurlijk Overleg Landelijk Gebied in het najaar van 2007 besloten om één landelijk ‘Normen- en toetsingskader accountantsonderzoeken DR en DLG/BBL 2007’ toe te passen. Hierdoor is het van toepassing zijnde normenkader 2007 van de provincie Drenthe aangepast. Het van toepassing zijnde Normenkader accountantsonderzoeken DR en DLG 2007 is als bijlage opgenomen (bijlage 1a en 1b)  
Besluit ondermandaat beleidsregel financiering provinciale monumenten (26/03/2009)  
Besluit ondermandaat landinrichtingsprocedures (03/03/2009)

#### 2 BELASTINGEN, RETRIBUTIES EN HEFFINGEN

- Alg. 2.1 Legesverordening provincie Drenthe 1998 (gewijzigd 22/12/09) (gewijzigd 02/10/10)
- 4.0 2.2 Grondwaterheffingsverordening provincie Drenthe (22/12/09)
- 6.0 2.3 Heffingverordening ontgrondingen Drenthe 2000 (11/12/02)
- 5.1 2.4 Verordening nazorgheffing stortplaatsen provincie Drenthe (15/12/10)
- Alg. 2.5 Verordening op de heffing op de opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting Drenthe (gewijzigd 01/04/10)

#### 3 SUBSIDIEREGELINGEN

- 3.1 Algemeen
- Alg. 3.1.1 Algemene subsidieverordening Drenthe 2007  
Beleidsregel beloningsbeleid gesubsidieerde instellingen en organisaties (06/11/09)
- 3.2 Water, (water)wegen, verkeer en vervoer

- 3.3 Natuur en milieu
- 6.1 3.3.0 Subsidieregeling inrichting landelijk gebied (gewijzigd 08/10/10)
- 6.1 3.3.1 Subsidieregeling natuur en milieueducatie Drenthe (17/10/01)
- 5.2 3.3.8 Beleidslijn inzake bijdragen uitvoeringskosten sanering industrielawaai provincie Drenthe (22/07/98)
- 6.1 3.3.10 Subsidieregeling Leren voor Duurzame ontwikkeling (ingetrokken 01/01/10)
- 6.1 3.3.13 Subsidieregeling energieprojecten (01/01/06)
- Beleidsregel water vasthouden en bergen (01/10/09)
- Subsidieregeling Energiebesparing Bestaande Bouw particulieren 2009 (16/11/09)
- Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer en Programma van eisen kwaliteit handboek natuurbeheer
- Beleidsregel voor Duurzame Ontwikkeling Drenthe 2008-2011 (04/03/10)
- Mandaat en machtigingenbesluit Programma Beheer, Subsidieverlening natuur en landschapsbeheer en subsidieregeling kwaliteitsimpuls natuur en landschap (26/03/10)
- Subsidieregeling innovatieve energieprojecten bestaande bouw woningcorporaties (03/12/10)
- Tenderregeling Investeringsbudget Stedelijke vernieuwing 3 ISV (28/10/10)
- 3.4 Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening
- Onderstaande regelingen zijn alleen nog van belang voor afrekening van lopende projecten.
- 9.1 3.4.1 Verdelingsverordening provinciaal Stads- en dorpsvernieuwingsfonds 1994 (17/10/01)
- 3.4.4 Subsidieverordening stedelijke ontwikkeling Drenthe
- Beleidsregel collectief particulier opdrachtgeverschap (01/01/09)
- 3.5 Economie, recreatie/toerisme en landbouw
- 3.5.1 Subsidieregeling Investeringspremieregeling Noord-Nederland 2008 (NIOF)
- 3.5.2 Subsidieregeling Economisch structuurfonds (21/11/97)
- 3.5.3 Subsidieregeling Human Resource Management Plus 2009
- 3.5.7 Subsidieregeling kwaliteitsinvesteringen in de toeristische sector 2000
- 3.5.8 Subsidieregeling Ontwikkeling recreatie en toerisme (17/10/01) moet worden ingetrokken
- 3.5.9 Beleidsregel innovatie van plattelandsondernemingen in Drenthe, STIPO Drenthe
- 3.5.12 Subsidieregeling Noordelijke Innovatie Ondersteuningsfaciliteit 2008 (per 22/11/09 versie 2010)
- 3.5.14 Kaderwet subsidies Samenwerkingsverband Noord-Nederland 2000
- 3.5.15 Verordening plattelandsonwikkeling Samenwerkingsverband Noord-Nederland
- 3.5.16 Beleidsregel duurzame structuurversterking land- en tuinbouw (volle keten)
- 3.5.19 Beleidsregel structuurversterking toerisme en recreatie (DART)
- 3.5.20 Vaststelling Beleidsregels bij de Provinciale agenda onderwijs en kennisinfrastructuur (24/02/05) moet worden ingetrokken
- 3.5.22 Innovatief actieprogramma Drenthe 2008 – 2010 (01/04/08)
- 3.5.23 Subsidieregeling toerisme natuurlijk Drenthe 2008 – 2010 (11/10/08, gewijzigd 04/12/09)
- 3.5.24 Omnibus Decentraal-regeling Drenthe (01/01/09)
- 3.5.25 Omnibus Decentraal-regeling Noord-Nederland
- Collegeprogramma 2007-2011 (Beleidskaders)
- Uitwerking van de hoofdlijn werk, onderwijs en kennisinfrastructuur van het collegeprogramma
- Drents uitvoeringskader SNN-programma's 2007 – 2013

Human resource management plus 2010 (01/03/10)  
Kader voor Economische Investerings 2011-2015  
Beleidsregel subsidieverlening arbeidsmarkt, kennis & sociale innovatie 2011 (SAKS)  
Beleidsregel duurzame structuurversterking land- en tuinbouw (30/04/10)  
Beleidsregel structuurversterking toerisme en recreatie (29/04/10)

Onderstaande regelingen zijn alleen nog van belang voor afrekening van lopende projecten.

- 3.5.3. Subsidieregeling reserve stimulering vitaal platteland Drenthe (01/07/05)
  
- 3.6 Cultuur en welzijn
- 3.6.5 Subsidieverordening jeugdzorg Drenthe en Controleprotocol jeugdzorg (01/01/11)
- 3.6.8 Beleidsregel wonen, zorg en welzijn
- 3.6.8 Beleidsregel subsidieverlening Culturele en Museale Agenda 2009-2012 (gewijzigd 01/02/10)
- 3.6.9 Beleidsregel bijzondere evenementen  
Regeling culturele gemeente van Drenthe (20/04/10)  
Reglement culturele prijs van Drenthe

#### **4 WATER, (WATER)WEGEN, VERKEER EN VERVOER**

- 3.0 4.22 Verordening Provinciale Commissie Verkeer- en Vervoerberaad Drenthe (06/06/01)  
Financieel Protocol Convenanten Duurzame stedelijke bereikbaarheid 2006-2008 (09/09/08)  
Wijziging financiering muskusrattenbestrijding (01/01/08)  
Besluit tot delegatie muskusrattenbestrijding  
Meerpartijen overeenkomst muskusrattenbestrijding (12/06/02)
- 4.25 Vaststelling delegatie operationele grondwatertaken (01/01/07) (vervangen door Waterwet 22-12-2009)  
Aanbestedingsbeleid voor werken 2010 (08/01/10)  
Aanbestedingsbeleid voor diensten en leveringen (01/01/10)

#### **5 NATUUR EN MILIEU**

- 5.1 Bodemnota 1 en 2 Werk maken van eigen bodem (oktober 2008)
- 5.2 5.3 Reglement Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Drenthe (02/02/99)
- 5.3.1 Beleggingsstatuut Fonds nazorg gesloten stortplaatsen (30/11/10)
- 5.2 5.4.(a) Beleidsregel voor nazorgplannen ex artikel 8.49 Wet milieubeheer (22/06/04), inclusief rekenmodule (gewijzigd 6 januari 2011).

#### **8 CULTUUR EN WELZIJN**

- 8.0 8.8 Provinciale monumentenverordening 2007 (24/03/'07)
- 8.9 Beleidsregel financiering instandhouding provinciale monumenten in Drenthe
- 8.9.1 Uitvoeringsvoorschriften instandhouding provinciale monumenten in Drenthe, Leidraad te financieren instandhoudingskosten laagrentende leningen
- 8.9.2 Uitvoeringsvoorschriften instandhouding provinciale monumenten in Drenthe, Leidraad laagrentende lening

#### **9 OMGEVING**

- 6.0 9.1 Provinciale omgevingsverordening (gewijzigd 22/12/09)

## Bijlage 1a bij het kader interne regelgeving met financiële beheershandelingen 2011 d.d. 01/06/2011

### Normenkader Externe regelgeving

Het gaat om de volgende regelgeving:

- Algemene wet bestuursrecht
- Europese aanbestedingsrichtlijnen
- EG-verordening- staatssteun (art. 87 en 88 EG verdrag)
- Relevante Vo van de EU, inclusief alle richtsnoeren (inclusief kader richtlijn water)
- Wet op het BTW compensatiefonds (BCF)/ Wet Omzetbelasting
- Algemene wet inzake Rijksbelastingen
- EU kaderverordening Plattelandsontwikkeling Leader + Verordening Europese Structuurfondsen (inclusief POP, EPD)
- WILG
- Reconstructiewet
- Landinrichtingswet
- Nationaal bestuursakkoord water
- Invorderingswet
- Besluit rivierdijkversterking
- Subsidieregeling (PSAN, PSN)

## Bijlage 1b bij het kader interne regelgeving met financiële beheershandelingen 2011 d.d. 01/06/11

### Normenkader Interne regelgeving voor DLG/DR

Het gaat om de volgende LNV regelgeving:

- 1.2.10. Besluit mandaat, volmacht en machtiging gedeputeerde staten 2004
- 3.3.2. Subsidieregeling natuurbeheer Drenthe (25/07/07 tw kracht tot 01/01/07)
- 3.3.3. Subsidieregeling agrarisch natuurbeheer (tw kracht tot 01/01/07)

## Kader externe regelgeving met financiële beheershandelingen 2011 d.d. 01/06/2011

### 0.0 Financiering en algemene dekkingsmiddelen

- Wet Fido (gewijzigd 01/01/09)
- Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo) (gewijzigd 03/04/09)
- Financiële verhoudingswet (provinciefonds)
- Provinciewet
- Invorderingswet
- Besluit Begroting en Verantwoording
- Regeling van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties van 7 juli 2006, houdende regels met betrekking tot de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen in de jaarrekening van provincies en gemeenten (Regeling verantwoordingsinformatie specifieke uitkeringen)
- Informatie voor derden (IV<sub>3</sub>)
- Wet op het BTW compensatiefonds
- Wet omzetbelasting
- Algemene Wet inzake rijksbelastingen

### 1.1 Bestuurlijke aangelegenheden

- Burgerlijk Wetboek
- Wet gemeenschappelijke regelingen
- Staatssteunregeling art. 87 en 88 EG-verdrag
- Algemene wet bestuursrecht
- Wet dwangsom en beroep bij niet tijdig beslissen (01/10/09)

- 3.1 Beheer en onderhoud**
- Aanbestedingsbeleid voor Werken 2010 (15/12/09)
  - Europese aanbestedingsrichtlijnen voor werken, diensten en leveringen
  - Besluit aanbestedingsregels voor overheidsopdrachten (01/12/05)
  - Wegenwet
  - Waterstaatswet 1900
- 3.2 Verkeer**
- BDU
  - Besluit BDU verkeer en vervoer
  - Uitvoeringsregeling en beleidsregel BDU verkeer en vervoer
- Vervoer**
- Wet personenvervoer
  - Besluit infrastructuurfonds
- 4.0 Waterhuishouding**
- Wet voorziening voor inzet en bekostiging muskusrattenvangers
  - Waterschapswet (gewijzigd 22/12/09)
  - Waterwet (22/12/09)
  - Invoeringswet Waterwet (22/12/09)
- 5.0 Milieu Algemeen**
- Wet milieubeheer
  - Subsidieregeling BANS klimaatconvenant
  - Wet sanering industrielawaai
  - Subsidieregeling programmafinanciering Externe Veiligheid
- 5.1 Bodem**
- Wet bodembescherming (wijziging 22/12/09 (waterbodemsanering); vervallen 22/12/09)
  - Wet stedelijke vernieuwing
  - Regeling financiële bepalingen bodemsanering
  - Besluit uniforme saneringen
  - Regeling uniforme saneringen
  - Besluit bodemkwaliteit
  - Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen
- 5.2 Vergunningverlening en handhaving milieubeheer**
- Ontgrondingenwet
  - Wet algemene bepalingen omgevingsrecht.
- 6.1 Natuur**
- Kaderwet LNV subsidies
  - Subsidieregeling natuurbeheer
  - Subsidieregeling agrarisch natuurbeheer
  - Flora- en Faunawet
  - Boswet: schadevergoeding
  - Natuurbeschermingswet 1998 (gewijzigd 31/03/10)

## 6.2 Plattelandsbeleid

- Landinrichtingswet
- Wet inrichting Landelijk gebied

## 7.0 Economie

- EG verdrag 70/2001
- EG verdrag, artikelen 87, 88; minimissteun
- Kaderwet EZ-subsidies
- Wet toezicht Europese subsidies
- Beschikkingen EZ-Kompas/D2 Beschikking Operationeel Programma voor Noord Nederland (OP-EFRO)
- Beschikking Operationeel Programma voor Noord Nederland (OP-EFRO)
- Plattelandsontwikkelingsprogramma Nederland
- Europees programma Innovatieve Acties CCI 2005 NL 16 0 PP 002
- Gebiedsopgave Zuidoost-Drenthe 2007-2013
- Algemene groepsvrijstellingsverordening nr 800/2008

Onderstaande regelgeving is van belang voor zover de provincie Drenthe cofinanciering verstrekt aan projecten die tevens financiering uithoofde van deze regelingen ontvangen, omdat dan de ASV niet van toepassing is.

- Standaardvoorwaarden voor projecten uitgevoerd in het kader van het Kompasprogramma, voor EFRO en EZ/KOMPAS
- Standaardvoorwaarden voor projecten uitgevoerd in het kader van Pieken in de Delta Noord Nederland, het Operationeel programma Noord Nederland

## 7.1 Toerisme en recreatie

- EG verdrag 70/2001

## 7.2 Landbouw

- EG verdrag, artikelen 87, 88; minimissteun

## 8.0 Welzijn

- Wet maatschappelijke ondersteuning

## 8.2 Cultuur

- Wet op specifiek cultuurbeleid
- Bekostigingsbesluit cultuuruitingen
- Regeling subsidie en uitkeringen cultuuruitingen
- Monumentenwet
- Mediawet
- Regeling uitkeringen cultuurbereik 2005-2008 (vervalt per 01/01/11)

## Jeugdzorg

- Wet op de jeugdzorg
- Uitvoeringsbesluit Wet op de jeugdzorg
- Regeling bekostiging jeugdzorg
- Landelijk beleidskader Jeugdzorg 2009-2012

## 9.0 Ruimtelijke ordening

- Wet op de ruimtelijke ordening



## 9.1 **Volkshuisvesting/stedelijke vernieuwing**

- Wet op de ruimtelijke ordening
- Nieuwe Wet ruimtelijke ordening (per 01/07/08 in werking)
- Invoeringswet Wet ruimtelijke ordening en uitvoeringsbesluiten (per 01/07/08 in werking)
- Wet Stedelijke vernieuwing (gewijzigd 24-04-08, staatsblad 2008 nr. 167 i.v.m Sisa)
- Invoeringswet stedelijke vernieuwing

### **Inkopen**

- Europese aanbestedingsrichtlijnen levering
- Europese aanbestedingsrichtlijnen werken
- Europese aanbestedingsrichtlijnen diensten
- Besluit aanbestedingsregels voor overheidsopdrachten (01/12/05)

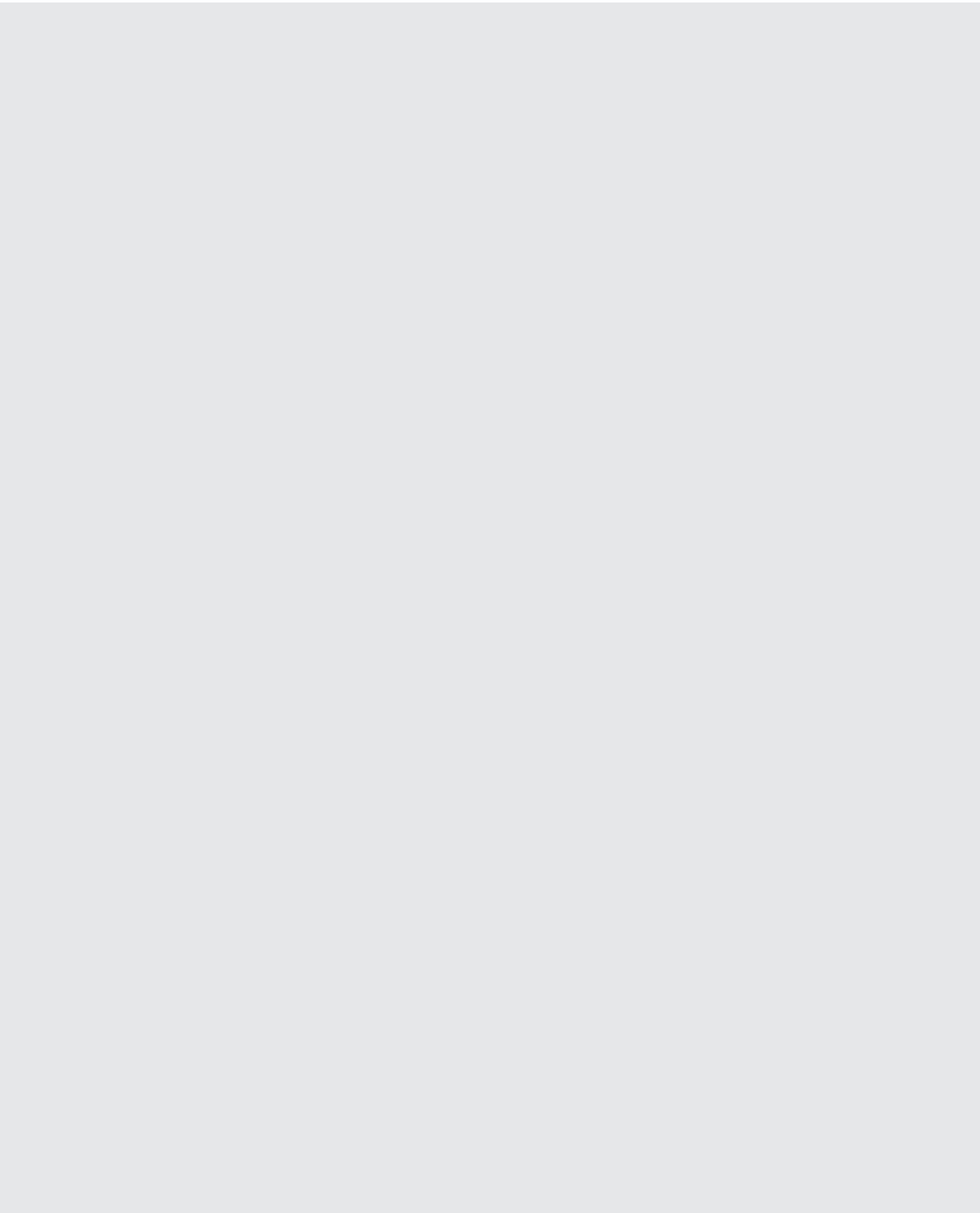
### **Personeel**

- Ambtenarenwet
- Fiscale wetgeving
- Sociale verzekeringswetten
- Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers
- Rechtspositiebesluit Commissarissen van de Koningin
- Rechtspositiebesluit Gedeputeerden

### 3 Afkortingenwijzer

AvA	Algemene vergadering van aandeelhouders
BANN	Bestuursacademie Noord-Nederland
BAPG	Besluit accountantscontrole provincies en gemeenten
BBE	Biobased Economy
BBL	Bureau Beheer Landbouwgronden
BBV	Besluit Beheer en Verantwoording gemeenten en provincies 2004
BDU	Brede Doeluitkering
BOA	Buitengewoon opsporingsambtenaar
BW	Burgerlijk Wetboek
BW	Bestuursakkoord Water
CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst
CBK	Centrum Beeldende Kunst
CBL	Cross Border Lease
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
CVV	Collectief Vraagafhankelijk Vervoer
DBL	Drentse Bedrijfslocaties
DEO	Drentse Energie Organisatie
DLG	Dienst Landelijk Gebied
DPE	Dierenpark Emmen
EANN	Energie Akkoord Noord-Nederland
EHS	Ecologische Hoofdstructuur
ETP	Energie Totaal Project
EU	Europese Unie
FBE	Faunabeheerseenheid
GAE	Groningen Airport Eelde
GFT	Groente- Fruit- en Tuinafval
GLB	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
HANN	Healthy Ageing Netwerk Noord-Nederland
HNW	Het Nieuwe Werken
HNW	Het Nieuwe Werken
HRM	Human Resources Management
HUP	Handhavingsuitvoeringsprogramma
HUP	Handhavingsuitvoeringsprogramma
IAD	Innovatief Actieprogramma Drenthe
IGO	Integrale Gebiedsontwikkeling
ILG	Investeringsbudget Landelijk Gebied
IPO	Interprovinciaal Overleg
ISV	Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing
IVV	Investeringsprogramma Verkeer en Vervoer
KCA	Klein Chemisch Afval
KCC	Klant Contact Centrum
KEI	Kader voor Economische Investerings
KRW	Kaderrichtlijn Water
KTO	Klanttevredenheidsonderzoek
LMA	Landelijk Meldpunt Afvalstoffen
LvDO	Leren voor Duurzame Ontwikkeling

MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
MKB	Midden- en Kleinbedrijf
MRB	Motorrijtuigenbelasting
NAR	Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement
NME	Natuur- en Milieu Educatie
NOM	Investerings- en Ontwikkelingsmaatschappij voor Noord-Nederland
NUP	Nationaal UitvoeringsProgramma
OV-Bureau	Openbaar Vervoerbureau Groningen-Drenthe
PAS	Programmatische Aanpak Stikstof
pMJP	provinciaal Meerjarenprogramma
POP II	Provinciaal Omgevingsplan II
POV	Provinciale Omgevingsverordening
PVVP	Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan
REP	Ruimtelijk-Economisch Programma
RHC	Regionaal Historisch Centrum
RSP	Regiospecifiek Pakket
RUD	Regionale Uitvoeringsdienst
RUG	Rijksuniversiteit Groningen
RvC	Raad van Commissarissen
SER	Sociaal-economische raad
SHD	Samenwerking Handhaving Drenthe
SMART	Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch, Tijdgebonden
SNN	Samenwerkingsverband Noord-Nederland
SPV	Special Purpose Vehicle
UvW	Unie van Waterschappen
VES	Versterking Economische Structuur
VJN	Voorjaarsnota
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VTH	Vergunningverlening, toezicht en handhaving
WABO	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WHVBZ	Wet Hygiëne en Veiligheid Badinrichtingen en Zwemgelegenheden
WKO	Warmte-Koude Opslag
Wm	Wet Milieubeheer
WMD	NV Waterleidingmaatschappij Drenthe
WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WON	Wet Onafhankelijk Netbeheer
WRO	Wet op de ruimtelijke ordening
ZAT	Zorg- en Adviesteam







# Begroting in één oogopslag 2012



# Inhoud

<b>Voorwoord</b>	3
<b>De financiën in één oogopslag</b>	4
Waar komt het geld vandaan in 2012?	4
Waar gaat het geld naar toe in 2012?	5
Lasten per categorie	6
<b>Programma 1 Samenwerkend Drenthe: Bestuur</b>	7
<b>Programma 2 Vitaal Drenthe: Mobiliteit</b>	10
<b>Programma 3 Vitaal Drenthe: Regiospecifiek Pakket (RSP)</b>	13
<b>Programma 4 Vitaal Drenthe: Welzijn, jeugdzorg, onderwijs en sport en cultuur</b>	16
<b>Programma 5 Vitaal Drenthe: Ruimtelijke Ontwikkeling</b>	20
<b>Programma 6 Groen Drenthe: Water, milieu en bodem</b>	23
<b>Programma 7 Groen Drenthe: pMJP, Natuur en landschap en Landbouw</b>	26
<b>Programma 8 Groen Drenthe: Klimaat en Energie</b>	29
<b>Programma 9 Innovatief Drenthe: Economische zaken en arbeidsmarkt</b>	32
<b>Programma 10 Middelen en bedrijfsvoering</b>	35



# Voorwoord



De moeilijke financieel-economische tijd, waarin Nederland zich bevindt, heeft gevolgen voor de provinciale Begroting 2012. Daarnaast zijn er veel onzekere factoren. Hoe pakken de verschillende decentralisaties uit? Hoe ontwikkelt de Europese monetaire crisis zich? Komt de rijksoverheid nog met aanvullende bezuinigingen, zoals die bij de presentatie van de Miljoenennota niet zijn uitgesloten? Afhankelijk van al die ontwikkelingen kunnen de provincies te maken krijgen met extra kortingen.

Van de andere kant moeten we waken voor pessimisme. Zoals koningin Beatrix in haar Troonrede aangaf, is en blijft de uitgangspositie van Nederland relatief goed en is er dan ook alle reden tot optimisme. Terecht volgens mij. De focus van Drenthe ligt op het ontwikkelen van kennis en innovatie. Afgelopen jaren hebben we al ruimschoots aangetoond een belangrijke rol te spelen in bijvoorbeeld de sensortechnologie en de agribusiness.

De Begroting 2012 is de eerste van het huidige college. Wij hebben onze uiterste best gedaan om een duidelijk beeld te geven van het reilen en zeilen van de provincie. Samen met provinciale staten is gewerkt aan een andere opzet, waarbij onze doelen, activiteiten en resultaten op een overzichtelijke manier worden beschreven.

Wij hopen dat we daarin zijn geslaagd.

Dit boekje is een handige samenvatting van de Begroting 2012, die u kunt vinden op [www.provincie.drenthe.nl](http://www.provincie.drenthe.nl). In één oogopslag kunt u zien waar de provincie zich het komende jaar voor inzet. In het kort kunt u onze inspanningen en voornemens zien op terreinen als mobiliteit, economie, welzijn, ruimtelijke ontwikkeling, water, milieu, natuur, landschap, landbouw, klimaat en energie.

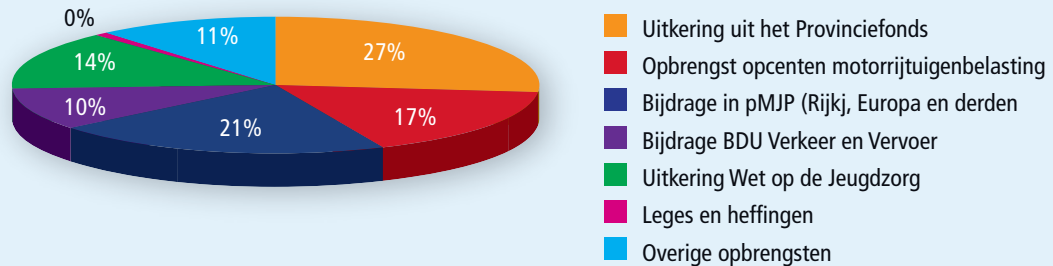
Naar verwachting stellen provinciale staten de Begroting 2012 op woensdag 9 november definitief vast.

*Ard van der Tuuk,  
gedeputeerde financiën, economie en werkgelegenheid.*

# De financiën in één oogopslag

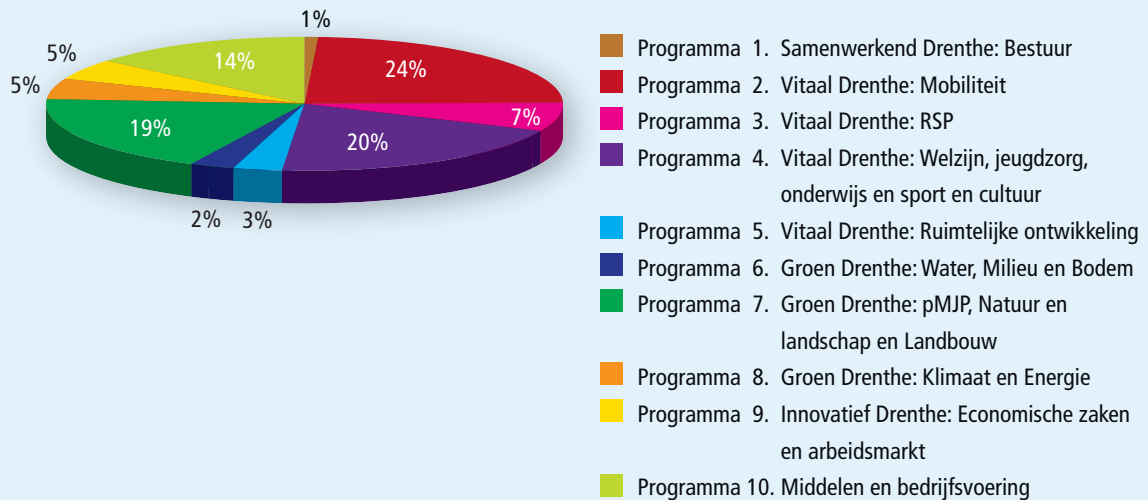
## Waar komt het geld vandaan in 2012?

Provinciale baten 2012	
Uitkering uit het Provinciefonds	77.694.943
Opbrengst opcenten motorrijtuigenbelasting	48.473.000
Bijdrage in pMJP (Rijk, Europa en derden)	59.894.066
Bijdrage BDU Verkeer en Vervoer	28.210.448
Uitkering Wet op de Jeugdzorg	38.945.593
Leges en heffingen	959.845
Overige opbrengsten	32.934.998
<b>Totaal</b>	<b>287.112.893</b>



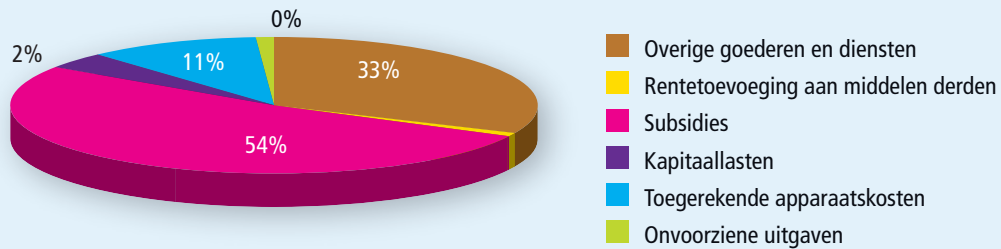
## Waar gaat het geld naar toe in 2012?

Totale lasten	
Programma 1. Samenwerkend Drenthe: Bestuur	3.453.979
Programma 2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	79.646.703
Programma 3. Vitaal Drenthe: RSP	24.896.447
Programma 4. Vitaal Drenthe: Welzijn, jeugdzorg, onderwijs en sport en cultuur	70.029.714
Programma 5. Vitaal Drenthe: Ruimtelijke ontwikkeling	9.889.960
Programma 6. Groen Drenthe: Water, Milieu en Bodem	6.581.929
Programma 7. Groen Drenthe: pMJP, Natuur en landschap en Landbouw	67.125.816
Programma 8. Groen Drenthe: Klimaat en Energie	17.660.000
Programma 9. Innovatief Drenthe: Economische zaken en arbeidsmarkt	17.251.582
Programma 10. Middelen en bedrijfsvoering	49.934.901
<b>Totaal</b>	<b>346.471.031</b>



## Lasten per categorie

Lasten per categorie	
Overige goederen en diensten	113.392.113
Rentetoevoeging aan middelen derden	128.400
Subsidies	187.455.152
Kapitaallasten	5.826.674
Toegerekende apparaatskosten	39.618.692
Onvoorziene uitgaven	50.000
<b>Totaal</b>	<b>346.471.031</b>

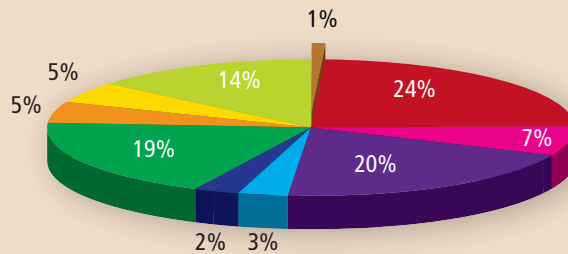


# Programma 1

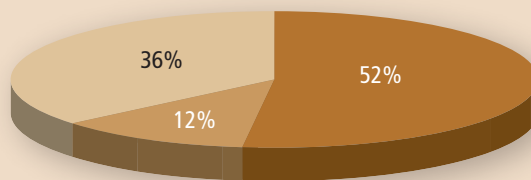
## Samenwerkend Drenthe: Bestuur



### Lasten programma 1 in relatie tot totale lasten



### Specificatie lasten programma 1



- Product 1.1. Drenthe goed bestuurd
- Product 1.2. Zichtbaar Drenthe
- Product 1.3. Goede belangenbehartiging voor Drenthe

<b>Programma 1. Samenwerkend Drenthe: Bestuur</b>	
Product 1.1. Drenthe goed bestuurd	1.798.479
Product 1.2. Zichtbaar Drenthe	408.765
Product 1.3. Goede belangenbehartiging voor Drenthe	1.246.735
<b>Totale lasten</b>	<b>3.453.979</b>



## Speerpunten 2012

Het rijk, provincie, gemeenten en waterschappen hebben een bestuursakkoord gesloten. Dit heeft geleid tot aanscherping van de rollen en (kern)taken voor overheden en een verdere concentratie voor de provincie op haar kerntaken. Dat zijn: duurzame ruimtelijke ontwikkeling en inrichting, milieu, energie en klimaat, vitaal platteland, regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer, regionale economie, culturele infrastructuur en monumentenzorg, bovenregionale en internationale samenwerking, kwaliteit van het openbaar bestuur. Op grond van de laatste kerntaak hebben wij drie beleidsopgaven geformuleerd.

### >> Drenthe goed bestuurd

Wij zorgen er voor dat de inwoners van Drenthe worden bestuurd door een kwalitatief goed functionerend, bestuurskrachtig en betrouwbaar openbaar bestuur, met integere bestuurders.

### >> Zichtbaar Drenthe

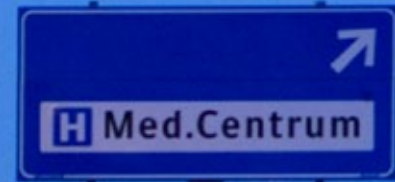
Wij willen de zichtbaarheid van de provincie Drenthe als overheidslaag vergroten, met als uitgangspunt transparante en begrijpelijke informatie over te voeren of gevoerd beleid. Ook gaan we de informatie-uitwisseling tussen provincie en haar doelgroepen optimaliseren. De verandering van het medialandschap heeft de komende jaren gevolgen voor de wijze waarop de provincie communiceert met haar omgeving. We zetten in op meer (social) media en meer maatmerk.

### >> Goede belangenbehartiging

Wij zorgen voor een goede belangenbehartiging van het openbaar bestuur van Drenthe en aansluiting op Rijks- en Europees beleid. We kunnen en willen onze provinciale ambities niet alleen realiseren. Daarom zetten we onder andere in op goede bestuurlijke verhoudingen en samenwerking in Drenthe. Ook het belang van Brussel en Den Haag is evident als het gaat om de belangenbehartiging van de provincie.

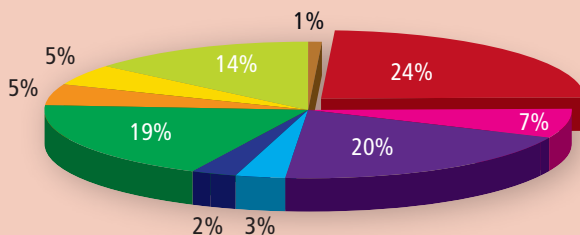
# Programma 2

## Vitaal Drenthe: Mobiliteit

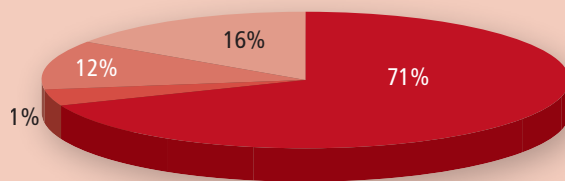




### Lasten programma 2 in relatie tot totale lasten



### Specificatie lasten programma 2



- Product 2.1. Bereikbaarheid (incl openbaar vervoer)
- Product 2.2. Verkeersveiligheid
- Product 2.3. Wegen
- Product 2.4. Vaarwegen

Programma 2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	
Product 2.1. Bereikbaarheid (incl openbaar vervoer)	56.463.716
Product 2.2. Verkeersveiligheid	875.856
Product 2.3. Wegen	9.388.882
Product 2.4. Vaarwegen	12.918.249
<b>Totale lasten</b>	<b>79.646.703</b>



## Speerpunten 2012

### >> **Investeringsprogramma verkeer en vervoer**

De kern van het programma Mobiliteit is de realisatie van het Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan Drenthe. Hierbij hebben investeringen in de optimalisatie van het hoofdnetwerk van weg, water en spoor en de kwaliteitsverbetering van het openbaar vervoer prioriteit. Speciaal aandachtsgebied is het openbaar vervoer in het landelijk gebied. Als uitwerking van het beleidsadvies Bevolkingsdaling wordt de strategie ter versterking van de sociaal maatschappelijke functie van het openbaar vervoer verder geconcretiseerd.

### >> **Verkeersveiligheid**

In 2011 is het Strategisch Plan Verkeersveiligheid Drenthe vastgesteld. Het plan beschrijft de regionale strategie om te komen tot 50% minder ernstige slachtoffers in 2020 dan in 2008. Deze ambitie is een aanscherping van de ambitie uit het PVVP, als gevolg van de uitwerking van de verkeersveiligheidparagraaf van de nationale Nota Mobiliteit.

### >> **Groningen Airport Eelde**

Wij concentreren onze betrokkenheid met Groningen Airport Eelde op de bereikbaarheid van de luchthaven en de gebiedsontwikkeling van het omliggende gebied. We werken

samen met de luchthaven en andere belanghebbenden aan een integrale en samenhangende ontwikkelingsvisie. Hierbij leggen wij een relatie met de ontwikkeling van de Regiotram, het transferium bij de Punt en de ambities in het kader van de Koningsas.

### >> **Samenwerkingsverband Regiovisie Groningen – Assen**

Wij voeren een haalbaarheidsonderzoek uit voor de regiotram voor de corridors Groningen- Groningen Airport Eelde – De Punt en Groningen –Leek/Roden. Dit wordt gezien in relatie tot de opgave voor wonen, werken en de Koningsas.

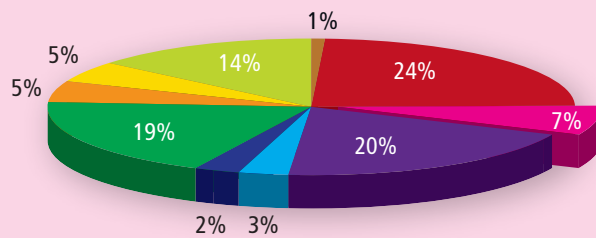
### >> **Beheer en onderhoud wegen en vaarwegen**

Als beheer van het provinciale wegen- vaarwegennetwerk, zorgen wij voor voldoende kwaliteit en goede beschikbaarheid van de infrastructuur. Daarnaast nemen wij maatregelen om de beschikbaarheid en de veiligheid ook naar de toekomst toe te kunnen garanderen. Waar mogelijk en nuttig zoeken we de samenwerking in noordelijk verband, met waterschappen, met Rijkswaterstaat of individuele gemeenten.

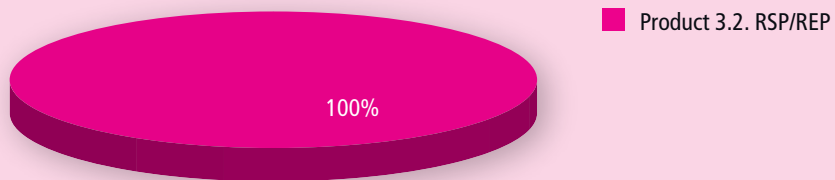
# Programma 3 Vitaal Drenthe: Regiospecifiek Pakket (RSP)



### Lasten programma 3 in relatie tot totale lasten



### Specificatie lasten programma 3



Programma 3. Vitaal Drenthe: RSP	
Product 3.2. RSP/REP	24.896.447
Totaal	24.896.447



## Speerpunten 2012

### >> **Integrale gebiedsontwikkeling (Assen, Coevorden, Emmen)**

Het zwaartepunt van het RSP in Drenthe ligt in de integrale gebiedsontwikkelingen Assen, Coevorden en Emmen, waarvoor het RSP katalysator is. Onze rol in het RSP is naast die van contractpartner van het Rijk namens de regio vooral regisserend, cofinancierend, voorwaarden scheppend en voor een beperkt deel uitvoerend. Het gaat om een aantal grote en complexe deelprogramma's en projecten, die veel middelen vergen en veel provinciale beleidsthema's bevatten. Het Drentse RSP heeft een doorlooptijd tot en met 2020 en omvat:

- Bereikbaarheid Assen – FlorijnAs. Als bereikbaarheidsconcept faciliteert de FlorijnAs een grote, integrale gebiedsontwikkeling.
- Bereikbaarheid Emmen – Centrum en integrale gebiedsontwikkeling Atalanta. Het doel is het centrum van Emmen een forse opwaardering te geven en de ruimtelijk-economische structuur, bereikbaarheid en leefbaarheid te verbeteren.
- RSP Coevorden. Het doel is Coevorden een forse logistieke opwaardering te geven door de bereikbaarheid voorwaardenscheppend te verbeteren en de ruimtelijk-economische structuur te versterken.

- Verbetering spoorlijn Emmen-Zwolle (buiten Coevorden; provinciaal project). Dit heeft als doel te komen tot een robuuste treinverbinding Zwolle-Emmen.
- Verbetering spoorlijn Zwolle-Assen-Groningen (rijksproject).

### >> **Ruimtelijk Economisch Programma (REP)**

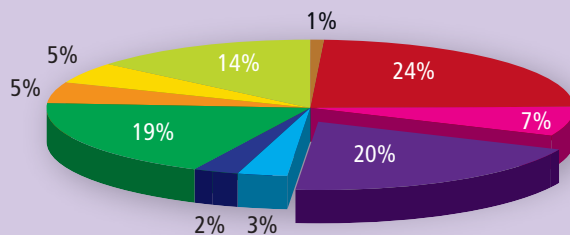
Het REP is een regionaal investeringsprogramma ter versterking van de ruimtelijk-economische structuur met looptijd t/m 2020, met projecten die deel kunnen uitmaken van RSP-verbreding. Het bestaat uit een centraal deel, onder regio van het ministerie van Economie, Landbouw en innovatie en een decentraal deel, onder regie van de provincie. In 2012 vindt besluitvorming over het eerste centrale REP-project in Drenthe plaats.

# Programma 4

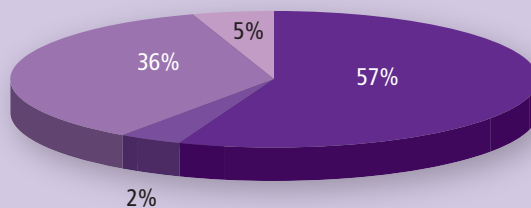
## Vitaal Drenthe: Welzijn, jeugdzorg, onderwijs en sport en cultuur



### Lasten programma 4 in relatie tot totale lasten



### Specificatie lasten programma 4



- Product 4.1. Sociaal domein
- Product 4.2. Jeugd en onderwijs
- Product 4.3. Sport
- Product 4.4. Kunsten, erfgoed en media

Programma 4. Vitaal Drenthe: Welzijn, jeugdzorg, onderwijs en sport en cultuur	
Product 4.1. Sociaal domein	3.506.968
Product 4.2. Jeugd en onderwijs	39.688.593
Product 4.3. Sport	1.429.279
Product 4.4. Kunsten, erfgoed en media	25.404.874
<b>Totaal</b>	<b>70.029.714</b>



## Speerpunten 2012

### >> Cultuur

Cultuur is een kerntaak van de provincie, gekoppeld aan het ruimtelijk-economisch domein en de identiteit van Drenthe. De hoofddoelstellingen voor provinciaal cultuurbeleid zijn:

- Het vergroten van cultuurparticipatie
- De realisatie van een aantrekkelijk en aantrekkelijk cultuur klimaat.

We willen de spreiding en toegankelijkheid van kunst en cultuur voor alle Drentse burgers bevorderen en hiermee een bijdrage leveren aan een samenleving waarin cultuur een bijdrage levert aan educatie, sociale samenhang en de Drentse identiteit.

### >> Jeugd

In 2011 heeft het rijk besloten dat de regie in de gehele jeugdzorg, inclusief de provinciale jeugdzorg, in fases wordt overgedragen aan gemeenten. Onze ambitie is om de jeugdzorg met deze transitie efficiënter en doelmatiger te laten zijn en om daarbij de vraag van de jeugdige en zijn ouders nog meer centraal te stellen. Het provinciale beleid dat er al op was gericht het gemeentelijk jeugdbeleid te versterken om zo de instroom in de zwaardere vormen van jeugdzorg te voorkomen gaan we hiermee verder versterken.

### >> Drenthe als topsportgebied

De provinciale ambitie en rol op het gebied van sport koppelen we aan ons ruimtelijk economisch beleid. Het Drents Olympisch plan biedt in dit kader een mooi vooruitzicht dat we de komende jaren in samenwerking met vele partners uitvoeren. Onderdeel hiervan is het periodiek organiseren van een groot topsportevenement. Hierbij past een verkenning naar de haalbaarheid van het organiseren van de Vuelta in 2015 in Drenthe.

### >> Sociaal domein

Vanuit een scherpe focus op wat nog wel en wat niet meer (volledig) past bij de kerntaken van de provincie en met inachtneming van 'Amen is geen Amsterdam', bouwen wij het sociale domein, op een zorgvuldige manier verder af. De provincie handhaaft in beperkte zin haar beleidsmatige rol, signaleert en ontwikkelt kennis bij bovenlokale/bovenprovinciale maatschappelijke vraagstukken. De sociale allianties die zijn gesloten tot en met 2012, zijn een middel voor een zorgvuldige overdracht van kennis en taken op het sociale domein van provincie naar gemeenten. In de komende periode willen wij de sociale infrastructuur, passend bij de kerntaken op het ruimtelijk economisch domein blijven ondersteunen.



## >> **Onderwijs**

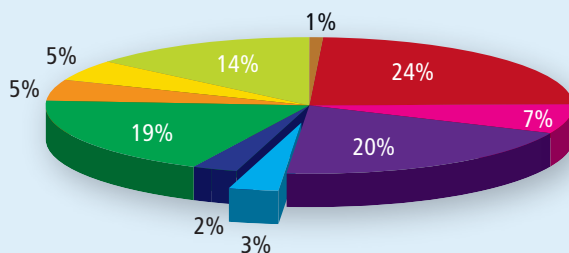
Het tegengaan van onderwijsachterstanden is geen kerntaak van de provincie. Wij maken een uitzondering voor de regio Zuid-Oost Drenthe en het gebied rond Hoogeveen, vanwege de specifieke opgaven in die gebieden. Hierbij koppelen wij onze inzet aan de focus vanuit de omgevingsvisie op sociaal economische vitalisering.

# Programma 5

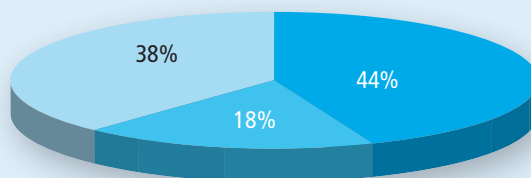
## Vitaal Drenthe: Ruimtelijke Ontwikkeling



## Lasten programma 5 in relatie tot totale lasten



## Specificatie lasten programma 5



- Product 5.1. Algemeen ruimtelijke ordening (incl Regiovisie Groningen-Assen)
- Product 5.2. Stedelijke ontwikkeling (ISV)
- Product 5.3. Vitaal platteland (inclusief Zuidoost Drenthe en Stuurgroep Veenkoloniën)

Programma 5. Vitaal Drenthe: Ruimtelijke ontwikkeling	
Product 5.1. Algemeen ruimtelijke ordening (incl Regiovisie Groningen-Assen)	4.296.114
Product 5.2. Stedelijke ontwikkeling (ISV)	1.798.531
Product 5.3. Vitaal platteland (inclusief Zuidoost Drenthe en Stuurgroep Veenkoloniën)	3.795.315
	<b>9.889.960</b>



## Speerpunten 2012

### >> Omgevingsvisie

De Omgevingsvisie is ons integrerend kader voor ruimtelijk economische ontwikkeling. Onze inzet is gericht op gebiedsgerichte realisatie van de Omgevingsvisie op basis van breed gedragen agenda's. In de realisatiestrategie maken we op basis van gebieds-specifieke kansen en uitdagingen onderscheid in drie gebieden: Noord-Drenthe, Zuid- en Oost-Drenthe en Zuidwest-Drenthe. Samen met onze gebiedspartners stellen we de definitieve integrale gebiedsagenda's voor de periode 2012-2015 vast.

### >> Ruimtelijke kwaliteit

Wij gaan invulling geven aan ruimtelijke kwaliteit door onze kernkwaliteiten verder te concretiseren, onder andere door de uitwerking van de motie landschap. Deze motie wordt vertaald in het operationaliseren en uitwerken van de kernkwaliteiten landschap, natuur, cultuurhistorie, archeologie, aardkundige waarden, stilte en duisternis. Daarnaast wordt onderzoek gedaan naar de haalbaarheid van een Atelier Mooi Noord-Nederland.

### >> Wet ruimtelijke ordening (Wro)

Eén van onze kerntaken is advisering op ruimtelijke ontwikkelingen in structuurvisies en bestemmingsplannen. Wij willen in een zo vroeg mogelijk stadium betrokken zijn bij de ontwikkeling van gemeentelijke plannen. Via het relatiebeheer wordt hier op gestuurd.

### >> Vitaal Platteland

Wij zorgen dat met een beleidsvisie invulling wordt gegeven aan de Motie 2010-28 Vitaal Platteland.

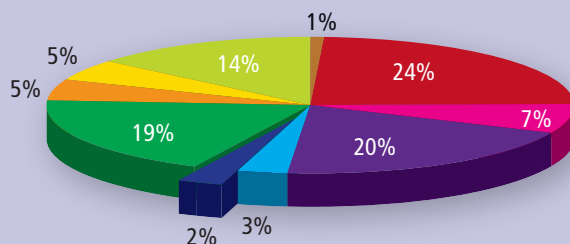
Op basis van een statenmotie is € 25 miljoen uit de Dynamische Cofinancieringsreserve bestemd voor de sociaal-economische vitalisering van het platteland en de versterking van de structuur van het landelijk gebied. In het kader van de integrale gebiedsagenda's wordt de beleidsvisie uitgewerkt naar een uitvoeringsprogramma.

# Programma 6

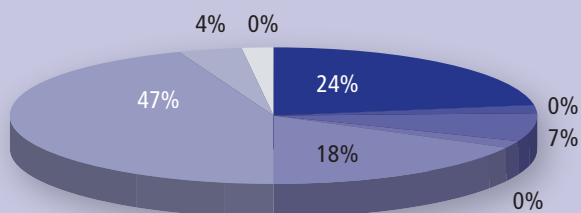
## Groen Drenthe: Water, milieu en bodem



## Lasten programma 6 in relatie tot totale lasten



## Specificatie lasten programma



- Product 6.1. Grondwater en waterhuishouding (incl. waterschappen en peilbeheer)
- Product 6.2. Ontgravingen
- Product 6.3. Milieubeleid en ondergrond
- Product 6.4. Luchtverontreiniging
- Product 6.5. Vergunningverlening en handhaving/RUD
- Product 6.6. Bodemsanering
- Product 6.7. Aardkundige waarden, Bodembeheer en –gebruik
- Product 6.8. Beheer afvalstoffen

### Programma 6. Groen Drenthe: Water, Milieu en Bodem

Product 6.1. Grondwater en waterhuishouding (incl. waterschappen en peilbeheer)	1.568.468
Product 6.2. Ontgravingen	-
Product 6.3. Milieubeleid en ondergrond	466.334
Product 6.4. Luchtverontreiniging	-
Product 6.5. Vergunningverlening en handhaving/RUD	1.168.281
Product 6.6. Bodemsanering	3.126.746
Product 6.7. Aardkundige waarden, Bodembeheer en –gebruik	252.100
Product 6.8. Beheer afvalstoffen	-
<b>Totaal</b>	<b>6.581.929</b>



## Speerpunten 2012

### >> De wateropgave

Klimaatverandering vergroot de kans op droogte en wateroverlast. We zetten onze inspanningen voort om samen met de waterschappen wateroverlast te voorkomen en de kwaliteitsdoelstellingen te realiseren. Daarnaast focussen wij ons op het vasthouden van grond- en oppervlaktewater om perioden met droogte te overbruggen. Met de focus op het vasthouden van water sluiten wij aan bij het beleid in onze innovatieve grondwater-visie, waarin voor de lange termijn de waarden van het grondwater wordt gekoesterd en tegelijk wordt benut voor ruimtelijk-economische ontwikkeling.

### >> Beleidskader voor de ondergrond

De structuurvisie ondergrond is een primeur in Nederland en onze leidraad voor het gebruik van de ondergrond. We verdiepen en actualiseren onze visie in samenwerking met onze partners en kennisinstellingen, zoals de RUG, om in te spelen op nieuwe kennis en ontwikkelingen en het innovatieve karakter verder te versterken. Daarbij doen we tevens een studie naar de (on)geschiktheid van de Drentse bodem voor de opslag van radioactief afval.

### >> Regionale uitvoeringsdienst (RUD)

Naast goede uitvoering van onze eigen wettelijke taken zetten wij ons samen met de Drentse gemeenten in voor de totstandkoming van een regionale uitvoeringsorganisatie. Het rijksbeleid is er op gericht dat er in 2013 een RUD is. De RUD zal vooral de taken op het gebied van vergunningen, toezicht en handhaving gaan uitvoeren. Door de taken voor vergunningverlening, toezicht en handhaving binnen de provinciale organisatie bij elkaar te brengen zetten we een eerste stap richting dit doel.

### >> Milieu

Het vergroenen en verduurzamen van het Gemeenschappelijk landbouwbeleid biedt kansen voor het bevorderen van duurzame kringlooplandbouw. We formuleren beleid ten aanzien van klimaat en energie-vraagstukken, zoals windenergie en geothermie.

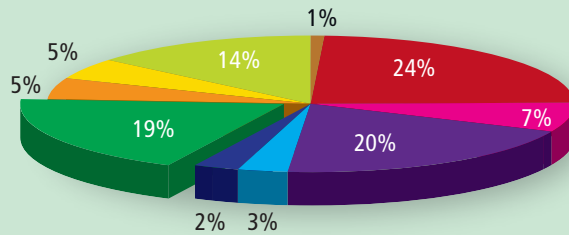
# Programma 7

## Groen Drenthe: pMJP, Natuur en landschap en Landbouw

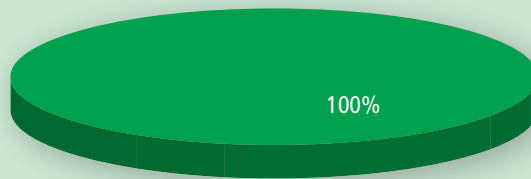




### Lasten programma 7 in relatie tot totale lasten



### Specificatie lasten programma 7



■ Product 7.1. Natuur en landschap en diverse deelprojecten pMJP

Programma 7. Groen Drenthe: pMJP, Natuur en landschap en Landbouw	
Product 7.1. Natuur en landschap en diverse deelprojecten pMJP	€ 67.125.816
Totaal	€ 67.125.816



## Speerpunten 2012

### >> **Provinciaal Meerjarenprogramma Landelijk Gebied (pMJP)**

Een belangrijk deel van onze opgave voor natuur en landschap is opgenomen in het pMJP. Het pMJP bestaat uit twee delen, waarvan één is gericht op de realisatie van rijksdoelen en één is gericht op het realiseren van provinciale doelen. Het pMJP beoogt in de uitvoering samenhang en integratie aan te brengen met als doel fraaie landschappen, prachtige natuurgebieden, volop mogelijkheden tot recreëren, voldoende mogelijkheden voor waterberging en een sociaal-economisch krachtig landelijk gebied te realiseren. Op dit moment wordt onderzocht, wat de gevolgen voor Drenthe zijn van het deelakkoord natuur en landelijk gebied. Het deelakkoord gaat naar verwachting gepaard met negatieve financiële gevolgen voor Drenthe.

### >> **Natuur en landschap**

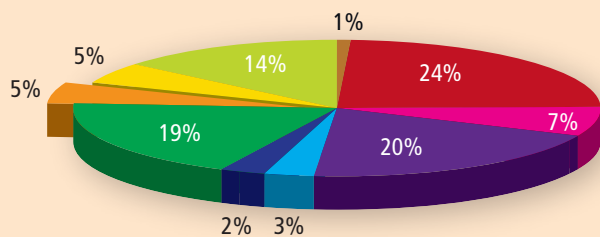
Kerntaak Natuur en Landschap is één van de drijfveren voor onze economie en ontwikkeling. De financiering van de natuurontwikkeling staat echter onder druk als gevolg van het deelakkoord Natuur. Het beleidsdoel is de realisatie van de herijkte Ecologische Hoofdstructuur zoals geformuleerd in het “Groenmanifest”. Op korte termijn richten we ons op het afmaken van aangegane verplichtingen, daarna op het afronden van lopende projecten en Europese verplichtingen. Voor het beheer van bestaande natuur doen we onderzoek naar creatieve oplossingen en voor de realisatie van de natuurdoelen zoeken we naar alternatieve en creatieve financieringsbronnen. Afhankelijk van het deelakkoord Natuur zal nadere uitwerking van het Groenmanifest plaatsvinden.

# Programma 8

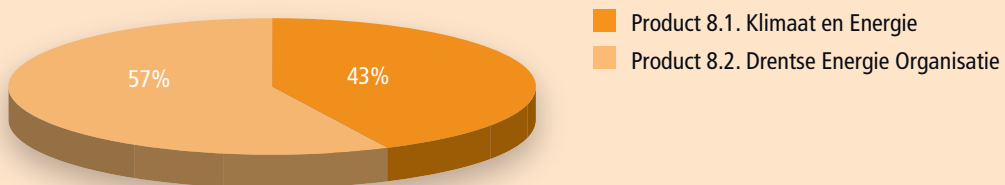
## Groen Drenthe: Klimaat en Energie



### Lasten programma 8 in relatie tot totale lasten



### Specificatie lasten programma 8



Programma 8. Groen Drenthe: Klimaat en Energie	
Product 8.1. Klimaat en Energie	7.660.000
Product 8.2. Drentse Energie Organisatie	10.000.000
	17.660.000



## Speerpunten 2012

### >> Programma Klimaat en Energie

In noordelijk verband wordt gewerkt aan de totstandkoming van een nieuw Energie Akkoord Noord Nederland voor de periode 2012-2015. De focus ligt daarbij op productie, distributie, kennis en innovatie. Het nieuwe provinciale programma Klimaat & Energie wordt gesynchroniseerd met het nieuwe EANN. Er wordt voortgeborduurd op de opgedane kennis en ervaring uit het eerste programma, waarbij de nadruk blijft liggen op realisatie. Binnen het nieuwe programma K&E wordt aangesloten op het EANN met de focus op vijf onderwerpen, die nauwe onderlinge samenhang vertonen:

1. Groene gasrotonde
2. Biobased energy
3. Energieproductie en balanceren
4. Slimme energiesystemen
5. Onderzoek en onderwijs.

Nationaal is door het Rijk ingezet op het topsectorenbeleid en het afsluiten van Green Deals. Beide ontwikkelingen hebben nauwe samenhang en wisselwerking met zowel het nieuwe EANN als het daaruit volgende Drentse Klimaat en Energieprogramma.

### >> Drentse Energie Organisatie (DEO)

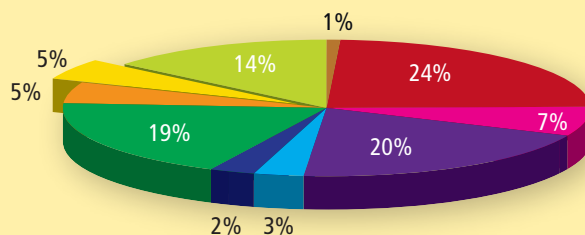
Binnen de Drentse Energie Organisatie wordt ingezet op de versnelling van de transitie naar duurzame energie. De DEO gaat voor de ontzorging van robuuste projecten. Hiermee wordt een Drentse invulling gegeven aan de thema's 'energieproductie en balanceren' en 'slimme energiesystemen' uit het EANN.

## Programma 9

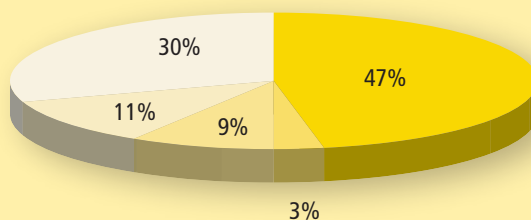
# Innovatief Drenthe: Economische zaken en arbeidsmarkt



### Lasten programma 9 in relatie tot totale lasten



### Specificatie lasten programma 9



- Product 9.1. Versterken regionale innovatiekracht
- Product 9.2. Optimale aansluiting bedrijfsleven, kennis, onderwijs en arbeidsmarkt
- Product 9.3. Verbeteren vestigingsklimaat
- Product 9.4. Vrijetijdseconomie
- Product 9.5 Versterken agribusiness (Landbouw)

Programma 9. Innovatief Drenthe: Economische zaken en arbeidsmarkt	
Product 9.1. Versterken regionale innovatiekracht	12.244.483
Product 9.2. Optimale aansluiting bedrijfsleven, kennis, onderwijs en arbeidsmarkt	876.064
Product 9.3. Verbeteren vestigingsklimaat	2.389.819
Product 9.4. Vrijetijdseconomie	3.033.716
Product 9.5 Versterken agribusiness (Landbouw)	7.926.701
<b>Totaal</b>	<b>26.470.783</b>



## Speerpunten 2012

### >> **Kader voor Economische Investerings (KEI)**

Het Ruimtelijk Economisch domein is een kerntaak van de provincie. De centrale doelstelling, zoals verwoord in de Economische Beleidsagenda 2010-2015, is het scheppen en behouden van werkgelegenheid door de ontwikkeling van een duurzame en robuuste economische structuur. Hierbij ligt de focus op het ontwikkelen van kennis en innovatie. De thema's in de Drentse Economische Agenda zijn uitgewerkt in het Kader voor Economische Investerings (KEI). De thema's zijn:

### >> **Versterken regionale innovatiekracht**

Binnen dit beleidsveld richten we ons op de versterking van de kennispositie en innovatiekracht van kansrijke sectoren. Verder richten wij ons op het stimuleren van ondernemerschap, innovatie en kennisniveau stuwend MKB.

### >> **Optimale aansluiting bedrijfsleven, arbeidsmarkt en onderwijs**

Bij onderwijs- en arbeidsmarkt en zorg-economie is onze rol agenderend en signalerend. We focussen ons bij onderwijs en arbeidsmarkt op de verbinding van de kennisinfrastructuur met de sectoren die hiervoor als kansrijk en onderscheidend zijn aangegeven. Dit binnen de veranderende demografische context.

### >> **Optimaliseren vestigingsklimaat**

Een belangrijk element van ons vestigingsklimaat is een goed ontsluitende infrastructuur. Wij richten ons met name op de fysieke aspecten van het vestigingsklimaat. Hierbij leggen we de focus op:

- Marketing, promotie en acquisitie
- Versterking vestigingsklimaat stedelijke netwerken Groningen-Assen en Zuidas.
- Verbetering kwaliteit werklocaties.

### >> **Vergroten economische rendement in de vrijetijdseconomie**

Onze inzet verschuift van recreatie en toerisme naar de economie van de vrije tijd. Dit betekent dat wij ons gaan richten op het vergroten van de bestedingen en de werkgelegenheid in deze sector. Ook gaan wij de fysieke ontwikkelingsruimte van het toeristisch bedrijfsleven verder stimuleren.

### >> **Agribusiness**

Wij richten ons bij agribusiness op het stimuleren van innovatie en ondernemerschap. Dit koppelen wij aan agrifood en healthy ageing. Verder richten wij ons op de ontwikkeling van biobased economy. Binnen de biobased zijn de crossovers tussen chemie, landbouw, energie en transport van groot belang. Hierbij focussen wij ons op landbouwinnovatie in de Veenkoloniën en chemie- en industriecluster Zuid-Oost Drenthe.

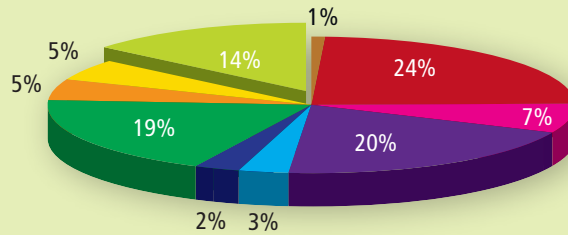


# Programma 10

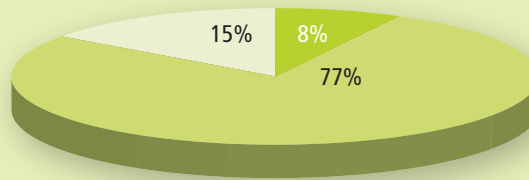
## Middelen en bedrijfsvoering



### Lasten programma 10 in relatie tot totale lasten



### Specificatie lasten programma 10



- Product 10.1. Financiering en algemene dekkingsmiddelen
- Product 10.2. Personeel en organisatie
- Product 10.3. ICT en facilitaire zaken

Programma 10. Middelen en bedrijfsvoering	
Product 10.1. Financiering en algemene dekkingsmiddelen	€ 4.611.890
Product 10.2. Personeel en organisatie	€ 42.243.144
Product 10.3. ICT en facilitaire zaken	€ 8.275.593
<b>Totaal</b>	<b>€ 55.130.627</b>



## Speerpunten 2012

### >> **Kader voor provinciaal middelenbeleid**

Uitgangspunt voor ons is een sluitende begroting die langjarig in evenwicht is. Incidentele middelen geven we in principe alleen uit aan incidentele activiteiten en gebruiken we dus niet voor structurele uitgaven. Posten waarvoor cofinanciering nodig is, bijvoorbeeld economie, nemen we ook structureel in de begroting op.

Voor de ambtelijke organisatie zijn stevige keuzes gemaakt, die de komende jaren doorwerken. De ontwikkelstrategie van onze organisatie is gebaseerd op de thema's 'Slim, Slink en Soepel'. We richten ons op de zaken die ertoe doen, stimuleren de dialoog en stellen het resultaat centraal. De ambtelijke organisatie wordt kleiner en flexibeler. En we gaan werken met een flexibele schil van medewerkers. De arbeidsmarkt verandert de komende jaren, waardoor het moeilijker wordt om aan goed gekwalificeerd overheids-personeel te komen. Dit heeft onze aandacht in het personeelsbeleid. Uiteraard wordt ook geïnvesteerd in doelmatige en kwalitatief goede werkprocessen.

### >> **Bestuursakkoord**

Het nieuwe Bestuursakkoord tussen Rijk en provincies leidt tot een ingrijpende herverdeling van taken tussen overheden. In het Bestuursakkoord zijn afspraken gemaakt om taken op het gebied van ruimtelijke ordening, regionale economie, natuur en landschap en verkeer en vervoer (verder) te decentraliseren. Deze decentralisatie van taken gaat veelal gepaard met financiële kortingen vanuit het Rijk. We houden rekening met fors afnemende inkomsten. Kortingen van het Rijk op doeluitkeringen compenseren we niet automatisch. We compenseren alleen als sprake is van een expliciete noodzaak of keuze. Ons uitgangspunt is 'nee, tenzij'.

### >> **Motorrijtuigenbelasting**

Het kabinet heeft op 1 juni 2011 de zogenoemde 'Autobrief' naar de Tweede Kamer gestuurd. Het kabinet meldt in deze brief dat in het Rijksbelastingplan 2012 een voorstel zal worden opgenomen om te komen tot een afschaffing van de vrijstelling van de motorrijtuigenbelasting voor zeer zuinige auto's.

Als het voorstel door het parlement wordt aanvaard, zullen wij in de Voorjaarsnota 2012 de raming van de opcentenheffing meerjarig aanpassen als dat noodzakelijk blijkt.

### >> **Provinciefonds**

Met de invoering van de nieuwe verdeelsystematiek is voorlopig enige duidelijkheid ontstaan rond de algemene uitkering uit het Provinciefonds. Onzekerheden komen nu nog voort uit de toepassing van de opnieuw ingevoerde normeringssystematiek en uit de doorvoering van rijksbeleid op het vlak van (gecombineerde) decentralisatie en bezuinigingen.

### >> **Facilitaire- en Informatievoorzieningen**

Het creëren en (door)ontwikkelen van een goede beheersomgeving is randvoorwaardelijk voor een juiste en passende werkomgeving. Dit geldt voor alle facetten van het facilitaire werkveld zoals informatietechnologie, telefonie, stoffering/inrichting, logistiek, technische installaties, duurzaamheid gebouw, veiligheid, publiceren en digitalisering.



